

Violeta Kačinskienė

***KOMPOZICIJOS
ir GRAFINIO
DIZAINO
PAGRINDAI***

*Mokymo priemonė
su praktinėmis
užduotimis*

Projektas

„Socialinių mokslų kolegijos vykdomų studijų programų internacionalizacija kuriant atvirą aukštąją mokyklą užsienio šalių studentams“

(projekto Nr. VP1-2.2-ŠMM-07-K-02-074)
finansuojamas pagal 2007–2013 m.
Žmogiškųjų išteklių plėtros veikslių programos
2 prioritetą „Mokymasis visą gyvenimą“

Violeta Kačinskienė

KOMPOZICIJOS ir GRAFINIO DIZAINO PAGRINDAI

*Mokymo priemonė
su praktinėmis
užduotimis*

Spaustuvė **DRUKA**
Klaipėda, 2013

Violeta Kačinskienė

KOMPOZICIJOS IR

GRAFINIO DIZAINO PAGRINDAI

Mokymo priemonė su praktinėmis užduotimis

Recenzavo:

Prof. Vytautas Jonas Kasputis, Vilniaus dailės akademija.

Rekomenduota leisti:

VšĮ Socialinių mokslų kolegijos

Akademinės Tarybos 2013 08 28 d. protokolas Nr. 4.

Kalbą redagavo

UAB „Fortuna Publica“

Dizainerė

Violeta Kačinskienė

Maketavo

Eglė Kristopaitytė

Projektas

**„Socialinių mokslų kolegijos vykdomų studijų programų
internacionalizacija kuriant atvirą aukštąjį mokyklą
užsienio šalių studentams“**

(projekto Nr. VP1-2.2-ŠMM-07-K-02-074)

finansuojamas pagal 2007–2013 m.

Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 2 prioritetą

„Mokymasis visą gyvenimą“

RECENZIJĄ

Detaliau susipažinus su ruošiamos leidybai Violetos Kačinskienės mokymo priemone, belieka tik džiaugtis, jog vis daugiau VDA Klaipėdos fakulteto absolventų tampa ne tik savo srities kūrėjais praktikai, bet imasi ir edukologinės veiklos. Svarbiausia, jog ir V. Kačinskienė dirbdama su jauniaisiais studentais, kurie neturi dailės išsilavinimo, skatina eiti teisingu keliu – pradėdama nuo bendrosios kompozicijos pirminio pažinimo ir tų žinių tikslingo taikymo atliekant teikiamas praktines užduotis.

Mokymo priemonės medžiaga detali, išsami, lengvai skaitoma ir suvokiama, vaizdi, apima visus studijų dalyko Kompozicijos ir grafinio dizaino pagrindų programos punktus. Išsiskiria dideliu estetiškumu ir pateikiamos medžiagos konkretumu dalys „Meninės raiškos priemonės ir principai“, „Šriftas ir tipografika“, o taip pat poskyriai „Plokštuma“, „Taškas“, „Linija“, „Dėmė“. Imponuoja glaustas ir aiškus dėstymas, dominuojantys išraiškingi vaizdiniai pavyzdžiai su trumpais,

įdomiais autorės komentarais bei puikiai parinkti studentų darbų pavyzdžiai.

V. Kačinskienės metodinė nuostata, reikalaujanti analitinio mąstymo, kūrimo įgūdžių derinimo, įvairių pavyzdžių studijų, aptarimo, vertinimo, ugdo jaunųjų dizainerių kantrybę ir gebėjimą sintetinti nepaliojamai didėjančius informacijos srautus. Ji aprėpia daug kompozicijos sudedamųjų dalių, pateikia jas suprantamai studijuojantiems ir tuo pačiu skatina kurti, tobulėti.

Toks leidinio autorės metodas daro teigiamą įspūdį, paruoštą medžiagą vertinu gerai ir, manau, kad efektingas, aiškus ir paveikus knygos maketas, teksto ir vaizdo optimalus santykis bus patrauklus studentams ir taps geru jų pagalbininku, o autorei tegul tai bus puiki paskata toliau nagrinėti konceptualios kompozicijos subtilybes.

Vilniaus dailės akademijos
prof. dr. Vytautas Kasputis

TURINYS

Ižanga / 6

Meninės raiškos priemonės ir principai / 18

Vizualieji dizaino elementai / **20**

Plokštuma / **20**

Taškas / **22**

Linija / **30**

Dėmė / **40**

Tekstūra, faktūra / **49**

Šviesa, šešėlis, tamsa / **52**

Komponavimo principai / **54**

Pusiausvyra / **54**

Simetrija / **58**

Asimetrija / **72**

Disimetrija / **77**

Statika / **81**

Dinamika / **84**

Kontrastas / **89**

Niuansas / **96**

Tapatybė / **99**

Akcentas / **105**

Optinė iliuzija / **112**

Ritmas / **115**

Ornamentas / **122**

Kompozicijos ir grafinio dizaino simbiozė / 8

Spalvotyra / 127

Spalva / **127**

Koloritas / **130**

Achromatinės spalvos / **133**

Chromatinės spalvos / **138**

Spalvų sisteminimas, spalvų spektras / **142**

Spalvų maišymas. Pagrindinės ir papildomos spalvos / **143**

Spalvos tonas, šviesumas, sodrumas / **145**

Šiltos spalvos / **146**

Karštos spalvos / **150**

Šaltos spalvos / **155**

Neutralios spalvos / **159**

Spalvų kontrastas / **164**

Spalvinės perspektyvos efektas / **171**

Spalvos poveikis formai / **174**

Spalvų harmonija ir disharmonija / **175**

Psichologinis spalvų poveikis / **181**

Spalvų simbolika / **186**

Informacinė spalvų išraiška / **190**

Emocinė spalvų išraiška / **191**

Šriftas ir tipografika / 193

- Šriftas / **193**
- Kaligrafija / **194**
- Šrifto istorija / **195**
- Šrifto stiliai / **205**
- Raidžių proporcijos / **210**
- Šrifto komponavimas / **211**
- Tipografika / **217**
- Integruotas tekste akcentas / **218**
- Antraštės komponavimas / **218**
- Teksto komponavimas / **220**
- Garnitūros parinkimas / **228**
- Šriftų įskaitomumas / **230**
- Tekstų rinkimas ir maketavimas / **232**
- Pagrindiniai teksto rinkimo būdai / **235**
- Informacijos išskyrimas tipografikoje / **239**
- Formatas ir funkcija tipografikoje / **242**
- Šrifto, teksto ir vaizdo komponavimas / **244**
- Vaizdas tipografikoje / **248**
- Plakatas / **252**
- Leidinių maketavimas / **254**
- Kontrastas ir skaitomumas / **260**
- Vizuali žodžio išraiška šriftu / **262**

Simboliai / 266

- Simbolis, ženklas, herbas, emblema / **266**
- Tarptautiniai ženklai / **268**
- Vaizdo stilizacija / **270**
- Formų simbolika / **271**
- Skaičių simbolika / **272**
- Grafinė simbolių raiška / **273**
- Firmos ženklas / **275**

IŽANGA

Šios mokymo priemonės tikslas supažindinti su pagrindiniais kompozicijos ir grafinio dizaino elementais, komponavimo principais, spalvos įtaka bei tipografikos įvadu. Kiekvienoje temoje pateikta teorinė dalis, iliustruota gausiais pavyzdžiais, testai, praktinės užduotys, iliustruotos studentų darbais. Priemonėje skatinama atlikti pirminius problemos tyrimus, plėtoti koncepcijų kūrimą, analizuoti ir objektyviai vertinti savo atliktą darbą.

Kiekviena profesija ar disciplina turi savo taisykles, principus, kanonus, metodus, techninius reikalavimus. Norint būti geru dizaineriu, nepakanka gerai įvaldyti kompiuterio programas. Atėjo laikas keisti visuomenės ir verslo požiūrį į dizaino reikšmę. Turbūt visi pastebėjo, kad stipriausi ir brangiausiai įvertinti prekės ženklai yra ir dizaino požiūriu lyderiai, kuriuos kiti vis bando pamėgdžioti. Vos per 8 sekundes mes nusprendžiame, ar matomas objektas mums patrauklus, įdomus, geistinas. Po to randasi pasitikėjimo jausmas. Jei objekto dizainas, spalvos sukelia neigiamas emo-

cijas, juo nepasitikime, atstumiamo. O štai už objektą, kuris patinka ir kuriuo pasitikime, pasiruošę sumokėti bet kokią prašomą kainą, kad tik jis būtų mūsų. Norint sukelti teisingą emociją, svarbu ir forma, ir spalva, ir šrifto charakteris, netgi tarpai tarp raidžių. Tai turi būti lengvai suprantama, perskaitoma, originalu, įsimintina, lakoniška.

Dizainas – tai analizė ir sintezė. Jis apjungia viską: nuo vizitinės kortelės iki tualetu sienų spalvos bendrovės kontoroje.

Dizainas – tai ne intuicija, bet žinojimu, vaizduote ir patirtimi paremta intelektualiai kūrybinė veikla, tai apmąstyty emocijų, pojūčių, specialių žinių ir objekto santykio su žmogumi išraiška.

Grafinio dizaino pagrindinė funkcija – komunikacija. Kiekvieno dizainerio tikslas – pasirenkant tinkamiausią dizaino elementų ir komponavimo principų derinį, perteikti informaciją vizualiai patraukliai, originaliai ir teisingai.

Todėl reikia mokytis kompozicijos.

Kaip matematika – mokslų karalienė, taip kompozicija – dizaino motina. Kompozicijos pagrindų išmanymas išryškina skirtumus tarp neprofesionalaus ir profesionalaus dizaino. Neprofesionalus dizaineris dirba nežinodamas, neišmanydamas ir nenaudodamas jokių dizaino taisyklių, komponavimo principų. Jis laiko save dizaineriu, nors tėra tik kūrybingas pretendentas. Dažniausiai neprofesionalus dizainas perduoda iškreiptą, neteisingą, nepatrauklią žinutę, gaunamas neigiamas rezultatas, sumenkinamas bendrovės ar produkto įvaizdis, neretai tai lemia ir nemenkus finansinius nuostolius.

Dizainas pagrįstas matematikos, geometrijos, fizikos, psichologijos, žmogaus suvokimo ir kitų sričių žiniomis, taisyklėmis, tyrimais, įstatymais, kuriuos profesionaliai gali įvaldyti ne visi. Kompozicija teisingai ir harmoningai visus dizaino elementus sudėlioja į vietas taip, kad vartotojas gautų tikslią žinutę, atitinkančią kūrinio turinį arba idėją.

Vartotojas linkęs „pirkti“ etiketę, o ne turinį. Štai kodėl toks svarbus dizainas.

Pagrindiniai klausimai, kuriuos turite užduoti sau sukūrę objekto dizainą:

- *ar vaizdas aiškus, lengvai ir teisingai vartotojams suprantamas, o tekstai be pastangų perskaitomi?*
- *ar vaizdas išskirtinis, originalus ir įsimintinas?*

Kadangi 90 % informacijos gauname per regą, vaizdas turi lemiamą reikšmę. Regėjimas yra galingiausias iš mūsų penkių jutimų. Suprantama, kodėl toks dėmesys skiriamas vaizdui. Daiktai turi būti estetiški, vizualiai patrauklūs. Jei išardytume „Apple“ kompiuterį, pamatytume, kad ir prie jo vidaus įrangos padirbėjo profesionalūs dizaineriai. O „Bang & Olufsen“ garsėja tuo, kad tai turbūt vienintelis gamintojas, kurio vaizdo ir garso aparatūra perkama net neįjungus, nes žmonės žavi jos tobulas dizainas.

Jeigu suklysimė projektuodami, gausime priešingą rezultatą nei tikėjomės ar reikėjo. 83 % informacijos, kurią žmonės išsaugo atmintyje, gaunama vizualiai. Ir tik nuo dizainerių priklauso, kokia ta atmintis bus.

Kompozicijos pagrindai – tai vaizdinė gramatika. Kaip mokomės skaityti, rašyti, taip reikia mokytis ir vizualios išraiškos abėcėlės. Visos meninės raiškos priemonės ne tam, kad ribotų dizainerių galimybes, o tam, kad padėtų tapti vaizdo poetais.

Ši mokymo priemonė skirta visų pirma SMK kolegijos studentams, pasirinkusiems reklamos kūrimo sferą, visiems pradedantiems, kuriems dar reikia išsiugdyti harmonijos, funkcijos, formos, medžiagos, conceptualumo, originalumo, ekologiškumo ir ekonomiškumo simbiozės nuovoką bei visiems, kurie nori suprasti vizualųjį dizainą, siekia įvaldyti komponavimo principus ir patirti kūrybos džiaugsmą.

KOMPOZICIJOS ir GRAFINIO DIZAINO SIMBIOZĖ

Dizainas – išvertus iš anglų kalbos – sumanymas, projektas, planas, piešinys, kompozicija.

*„Kiekviename meno kūrinyje, net pačiame mažiausiame, viską lemia koncepcija“,
J. W. Goethe*

Dizainas siejasi su įvairiapuse kūryba. Dizaineriui būtina turėti platų akiratį ir analitinį mąstymą. Grafinis dizainas – tik viena iš dizaino sričių.

Grafinis dizainas – šiuolaikinis taikomosios grafikos pavadinimas. Tai informacijai vaizdinės išraiškos suteikimas šriftu, spalvomis ir forma arba vizualinio turinio pateikimas įvairiomis meninėmis ir techninėmis priemonėmis. Grafinis dizainas paprastai susijęs ne tik su meninių vaizdų kūrimu, bet ir su analize, organizavimu ir pateikimo metodais, vizualinės komunikacijos problemų sprendimais. Tai tarpdisciplininė komercinių ir nekomercinių institucijų komunikacijos problemų sprendimo veikla, kurioje reikia suderinti turinio vizualinį kūrybiškumą su komunikacijos,

Šveicarų dizaino pavyzdys

H. Hartmann plakatas, 1963 m.

(<http://www.flickr.com/photos/20745656@N00/253409165/>)

New Wawe dizaino pavyzdžiai

Žurnalo „Wet“ viršelis,
1978 m. ir 1980 m.

(<http://wetmagazine.com/>)

technologijų ir verslo žiniomis. Dažniausiai grafinis dizainas yra ženklodaros sudėtinė dalis. Grafinio dizaino terminą pirmą kartą 1922 m. pavartojo JAV dizaineris Viljamas Adisonas Dviginsas.

Grafinis dizainas suklestėjo 1960-1970 m., kai rankinį darbą pamažu ėmė keisti elektronikos priemonės. Ypač išsiskyrė saikingas ir lakoniškas šveicarų stilius.

JAV ir Olandijoje susiformavo nauja kryptis – NEW WAVE (naujoji banga). Jai būdingas sudėtingas tekstų, vaizdų, geometrinių formų bei įvairių efektų derinys, improvizuota, rėkminga grafika, kompiuterinės ir fotografinės technologijos. Šios krypties įtaka ir toliau formuoja dabartinio grafinio dizaino tendencijas.

Šveicarų dizaino pavyzdys

H. Jenni plakatas, 1973 m.

(<http://www.flickr.com/photos/20745656@N00/253409165/>)

Dvimatė kompozicija – viena iš pagrindinių sudedamųjų dizaino dalių.

Kompozicija (lotyniškai *compositio–sudėstymas, sukūrimas*) – tai meno kūrinio elementų išdėstymas, jų tarpusavio sąveika ir santykis su visuma, sandara, struktūra, konstrukcija, tam tikra dailės kūrinio rūšis.

Kompozicija būdinga ir kitoms meno šakoms: muzikai, literatūrai, kinui ir t. t.

Kompozicinę harmoniją formuoja ne tik meninės raiškos priemonės, bet ir kūrė-

jo asmenybė, emocijos, intuityva, pasąmonė.

Komponuoti – tai iš dalių sudaryti vieną darnią visumą. O kompozicija – kūrybinis aktas, kuriame įvairiomis meninės raiškos priemonėmis: dizaino elementais (tašku, linija, dėme, spalva, formų plastika) ir komponavimo principais (pusiausvyra, proporcija, masteliu, ritmika, simetrija, akcentu) sukuriama vientisa, harmoninga visuma.

Kompozicijos pavyzdžiai:

Abstrakti, geometrinių formų kompozicija ir muzikos kūrinio fragmentas.

Abiems kūriniams būdingas elementų ritmingas pasikartojimas bei kitimas, elementų tarpusavio sąveika, struktūra.

(<http://deoxmu.wordpress.com/category/design/>,
<http://www.premiercompositions.com/compositions.html>)

Dedicated to the Memory of Ljajd Martin
Triste Moments
Pieces #7 of the Ljajd Martin Memorial Musical Trilogy
Composed by Elm Carlson

5/8
pp
mf
p
mf
pp

Harmonija

Harmonija – tai sistema, pagrįsta grožio ir proporcijų principais, taisyklingos geometrinės struktūros, teisingos ir užbaigtos visumos be prieštaravimų ir struktūrą ardančių reiškinijų.

Harmonija – tobulumas ir užbaigtumas, grožis ir funkcionalumas, formos ir turinio atitikimas. Bet kuriame didžiųjų meistrų paveiksle neįmanoma pajudinti ar išimti bent vieną elementą, nesuardant kūrinio visumos ir prasmės.

Harmonija – gero dizaino bruožas. Tik tokiame darbe dera formos, spalvos,

dydžiai. Visi dizaino elementai darniai dirba, papildo vienas kitą, nekonkuruoja dėl dėmesio, išryškina pagrindinę temą, patrauklūs komerciniu požiūriu ir perduoda tikslinei savo auditorijai teisingą žinutę.

Matematika – darniausia kompozicija, nes jai būdingas ritmas, santykiai. Kvadratas, kubas, apskritimas, rutulys, kūgis ir t. t. – tobulos harmonijos įsikūnijimas, nes yra aiškūs, estetiški. Kompozicinė darna būdinga ir gamtai, jos formoms, sandarai, jų išsidėstymui plokštumoje ar erdvėje (pvz., medžio kamieno, šakų, lapų išsidėstyme, žiedynuose, sėklose, vaisiuose, plunksnose, kriauklėse, snaigėse ir t. t.).

Užduotis kompozicijos harmonijai pajusti.

Alexander Libermann paveikslas „Continuous on red“, 1960 m.

Persipaišykite tokių pat proporcijų ir spalvų paveikslą, kaip žemiau duotas A. Libermann „Continuous on red“, detales išsikirkpkite ir sudėliokite originalą atitinkantį paveikslą. Pašalinkite vieną detalę, pakomentuokite, kaip pasikeitė paveikslas. Sukurkite iš šių detalių savo kompoziciją, kuri išreikštų kitokią nei paveikslas emociją.

Harmonijos gamtoje pavyzdžiai

Žiedynai, pavo plunksnos, kriauklės, kankorėžiai ir drugeliai įkūnija tobulą harmoniją. Žmogus, atlikdamas gamtos visumos ir atskirų dalių struktūros ir morfologijos natūrinius stebėjimus, mokosi perprasti supančio pasaulio harmoniją ir tvarką. Gamta – didžioji įkvėpėja ir mokytoja.

*(<http://www.etsy.com/listing/54973081/heliconia-pendula-inflorescence>,
<http://www.flickr.com/photos/quantumzen/7235722408/>,
<http://www.irishviews.com/pine-cones.html>,
<http://worldhdwallpaper.com/butterfly-hd-wallpapers/butterfly-hd-wallpapers-2/>)*

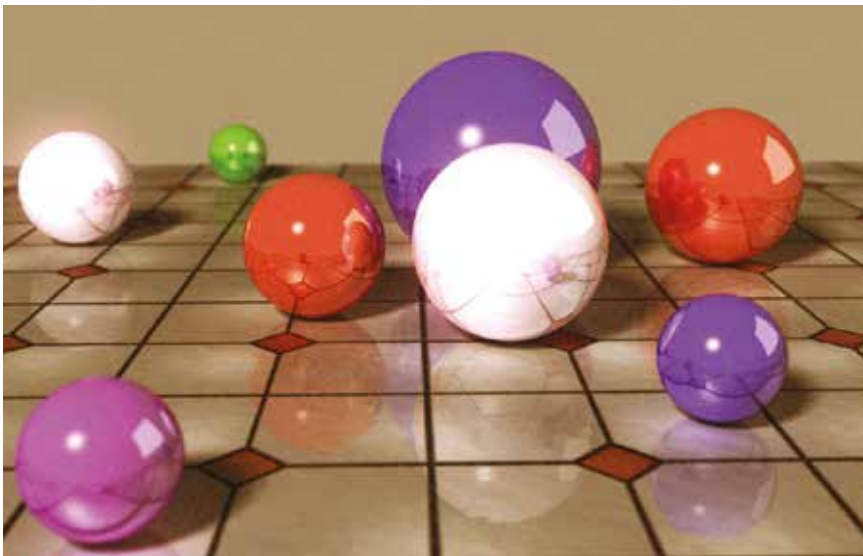

Dvimatė kompozicija

(<http://erickjm2.blogspot.com/p/illustrations.html>,)

Pagal komponavimo būdą kompozicija būna:

- **plokštuminė arba dvimatė kompozicija** – tai toks kūrinys, kuris sukomponuotas dviejų dimensijų plokštumoje – popieriuje, drobėje ar ant kitokių medžiagų. Plokštuma turi dvi dimensijas: ilgį ir plotį;
- **erdvinė arba trimatė kompozicija** – tai toks kūrinys, kuris sukomponuojamas tam tikroje erdvėje naudojant trimačius objektus. Erdvė turi tris dimensijas: ilgį, plotį ir aukštį.

Trimatė kompozicija

(<http://xquatrox.deviantart.com/art/3D-composition-192931698>)

Kompozicija, pagal joje panaudotas spalvas, gali būti nespalvota (achromatinė) ir spalvinė (chromatinė).

Spalvinė kompozicija – kūrinys, sukomponuotas iš įvairių spalvinių dėmių, spalvų derinys tapyboje, interjero ar kitos meno rūšies kūrybių spalvinis sprendimas.

Pagal tematiką kompozicija gali būti:

- abstrakti,
- istorinės, buitinės ar kitokios tematikos.

Šioje mokymo priemonėje nagrinėsime tik dvimatės ir abstrakčios kompozicijos meninės raiškos priemones.

*Abstrakti spalvinė kompozicija
(Andrew J. Gross „Aštuonių
spalvų kompozicija“, 2002 m.)
([http://www.grossawareness.com/?p=83,](http://www.grossawareness.com/?p=83))*

*Buitinės tematikos kompozicija
(Pieter Bruegel, „Koknėjų žemė“, 1567 m.)
http://www.uvm.edu/~reparent/360/?attachment_id=289)*

Savarankiško darbo užduotis.

Laisvai pasirinkti savarankiškam, visapusiškam nagrinėjimui nesudėtingą gamtos ar žmogaus veiklos objektą. Visą semestrą vyks tiriamasis, analitinis darbas: informacijos apie objektą rinkimas ir sisteminimas, natūriniai objekto stebėjimai, visumos air atskirų dalių analizavimas, kompozicijos meninės raiškos priemonių praktinis pritaikymas, objekto formų morfologija ir stilizacija, pasirenkant būdingiausias spalvas, pritaikant šriftą ir sukuriant simbolį/firmos ženklą pasirinktai tikslinei grupei.

Svarbu atkreipti dėmesį į pasirinkto objekto tikslingumą ir svarbą tolimesnei kūrybinei veiklai, temos originalumą. Gamtos formos studijuojamos ne tam, kad jos būtų kopijuojamos. Gamta, būdama tobuliausia kūrėja, suteikia mums galimybę mokytis iš jos: perprasti jos dėsnius, formų kaitą, ritmą, spalvų harmoniją. Tai ugdo mūsų ieškojimų ir pažinimo dvasią, moko į mus supančią aplinką pažvelgti giliau, kitaip, padeda geriau perprasti pasaulio tvarką ir esmę, suteikia žinių kaip sujungti formą, turinį bei medžiagą į harmoningą visumą, kūrybai suteikia inspiracijų, naujų

idėjų, formų, taisyklių. Kai kasdien savo matymą, mąstymą, stebėjimo, analizavimo bei vaizdavimo gebėjimus ugdysime ir tobulinsime, tuomet vis daugiau iš aplinkos pasisemsime kūrybinių idėjų, vis tiksliau savo mintis perteiksime tarptautine vizualiąja kalba.

Semestro metu paruošiami: segtuvas su analitinio darbo aprašu bei surinkta medžiaga apie objektą; planšetai su iliustracijomis, vizualizuojant visą kūrybinį ieškojimų kelią, bei aiškinamaisiais tekstais. Planšetai viešai eksponuojami ir galutinės peržiūros/ egzamino metu viešai pristatomi. Ruošiant planšetis, reikia atkreipti dėmesį, kad tai nevirstų kiču (**Kičas [vok. Kitsch], pretenzingas, nemeniškas, neskoningas kūrinys, dirbinys**): vengti neskoningų medžiagų, ryškių, margų fonų, neperkrauti dekoru ir puošmenomis. Visada reikia analizuoti, kas tai yra ir kam skirta, ar papildomos detalės, dekoras neužgožia, netrukdo suvokti esmės, ar išlaikyta medžiagos, vaizdų, tekstų, prasmės, paskirties, estetikos bei pateikimo formos harmonija ir tikslingumas.

**SMK studentų
savarankiško darbo
ekspozicijos:**

*Justinas Jokūbauskas,
1RKN11*

*Ernesta Katauskaitė,
1RK12*

*Kristina Stončiūtė,
1RK11*

Alina Jankauskaitė,
1RK12

Justė Mamdovaitė,
1RK13

3 MENINĖS RAIŠKOS PRIEMONĖS ir PRINCIPAI

Yra daug skirtingų komponavimo mokymo metodikų ir filosofijų, skirtingų sąvokų ir klasifikacijų. Mes laikysimės labiausiai paplitusios sistemos, kad visos meninės raiškos priemonės skirstomos į dvi pagrindines kategorijas:

- **vizualieji dizaino elementai,**
- **komponavimo principai.**

Bet kurioje grafinėje kompozicijoje naudojami šie vizualieji dizaino elementai:

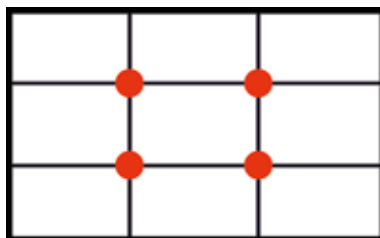
- **taškas,**
- **linija,**
- **dėmė,**
- **spalva,**
- **šviesa, šešėlis,**
- **tekstūra, faktūra.**

Bet kurioje grafinėje kompozicijoje naudojami šie komponavimo principai:

- **pusiausvyra ir harmonija,**
- **proporcija,**
- **simetrija, asimetrija, disimetrija,**

- **statika, dinamika,**
- **kontrastas, niuansas,**
- **ritmas, metras,**
- **optinės iliuzijos,**
- **ornamentas,**
- **stilizacija.**

Dar verta paminėti **Trijų taisyklę**, kuria remdamiesi, plokštumą dalijame į trečdalius vertikaliai ir/arba horizontaliai ir svarbiausius kompozicijos elementus išdėstome trečdalių susikirtimo vietose.

Trijų taisyklės schema

Svarbiausi elementai išdėstomi raudonai pažymėtuose trečdalių susikirtimo vietose

Svarbus principas – **minimalizmas**. Negalima naudoti daugiau vizualiųjų elementų nei jų būtinai reikia kompozicijos turiniui perteikti. Jei pašalinome elementą ir be jo darbas neprarado harmonijos ir prasmės, jis ir nebūtinai. Perkrauta kompozicija netenka aiškumo, suvokimo greičio, dažniausiai žmonės neturi laiko gilintis, anali-

zuoti ir tiesiog atmeta sudėtingą projektą kaip nepatrauklų. Jūs prarandate savo vartotoją. Kai kurie tyrimai rodo, kad papildoma dekoratyvi grafika ar margas fonas gali turėti neigiamos įtakos teksto suvokimui. Protingas, racionalus ir ekonomiškas dizainas visada pasiekia reikiamą vartotoją ir jam perduoda teisingą žinutę.

Puikus minimalizmo pavyzdys.

„McDonalds“ restoranų tinklas reklamuoja nemokamą WI-FI interneto ryšį.

(www.bestadsontv.com)

Perkrauta, netinkamo skelbimo pavyzdys.

Per daug vizualiųjų elementų, jie išdėstyti be jokios logikos, dengia vienas kitą, konkuruoja dėl dėmesio. Tekstai per maži, be to, intensyviame fone praranda įskaitomumą. Nėra kompozicijos, aiškaus informacijos suskirstymo į pirmą, antrą ir t. t. Skelbimas neinformatyvus, dėl vizualinio triukšmo atstumiantis, visiškai neatliekantis savo funkcijos.

3.1 VIZUALIEJI DIZAINO ELEMENTAI

Dvimatė kompozicija analizuoja meninės raiškos arba vizualiųjų dizaino elementų (taško, linijos, dėmės ir t. t.) ir jų harmoningą išdėstymą plokštumoje. Harmonija tapatinama su tobulumu, o tobulumas – su grožiu, estetika, tikslingumu, funkcionalumu. Taigi harmonija – tikslingumu, funkcionalumu, grožiu ir užbaigtumu išreikštas tobulumas. Kiekvienas harmoningas kūrinys yra užbaigtas, be prieštaravimo ir, esant poreikiui, lengvai suformuojamas į didesnę struktūrą. Harmonijos pažinimas ir supratimas – pradinis taškas, nuo kurio ir prasideda dizainas. O pats dizainas atsirado su pirmuoju žmogaus kūriniu: ar tai buvo įrankis, ar indas, ar kailio skiautė kūnui pridengti, ar olos pritaikymas gyvenamajai patalpai. Nors kaip atskira taikomo

jo meno sritis pripažintas visai neseniai. Dvimatė kompozicija – viena iš pirmųjų sudedamųjų grafinio dizaino mokymo dalių.

Komponuoti reiškia iš dalių sudaryti darnią visumą, naudojantis meninės raiškos priemonėmis – linijomis, dėmėmis, spalvomis, proporcijomis, ritmika ir t. t.

Dviejų matavimų plokštumoje (ant popieriaus, drobės, plastiko ir pan.) sukurta kompozicija vadinama dvimate kompozicija.

Dabar aptarsime pagrindinius kompozicijos įrankius.

3.1 PLOKŠTUMA

Kurdami dvimatę kompoziciją analizuojame meninės raiškos arba vizualiųjų dizaino elementų – taško, linijos, dėmės ir t. t. – harmoningą išsidėstymą plokštumoje. Taigi kas ta plokštuma?

Plokštuma – tai vieta, ant kurios kuriama kompozicija.

„Idomu, kad žmonija didžiausią informacijos dalį (tekstai, muzikos kūrinių natos, vaizdinė informacija) užrašo plokštumoje, t.y. dviejų matavimų sistema, nors mes gyvename trijų matavimų erdvėje... Taškas, linija, apskritimas, trikampis, keturkampis ir pan. – tai vaizdo „rašymo“ plokštumoje elementai. Iš šių ženklų, spalvų, dėmių ir kuriama erdvės iliuzija plokštumoje.“ (Arū-

nas Uogintas, Erdvės suvokimo problemos, 2003, 20 p.)

Plokštuma dar neatlikus jokio veiksmo jau yra viena iš meninės raiškos formų, nes jos forma, dydis, proporcijos gali nulemti komponavimo būdus, kūrinio įtaigą.

Plokštuma turi du matmenis – ilgį ir plotį. Ji gali būti įvairių formų: taisyklinga – kvadrato, stačiakampio, skritulio, elipsės – ir netaisyklinga.

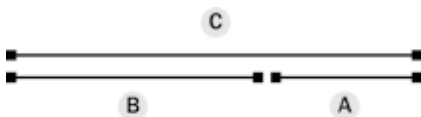
Dažniau naudojamos taisyklingos formos. Gali būti įvairaus dydžio, proporcijų. Šių matmenų tikslingas parinkimas labai svarbus tolesniam harmoningam poziciniam sprendimui, jo įtaigai. Būtent plokštumoje visos kitos meninės raiškos priemonės ir palieka fizinį pėdsaką.

Viena svarbesnių plokštumos harmonizavimo priemonių yra proporcijos. Jas lemia ilgio ir pločio santykis, pvz., 1:1, 1:2, 2:3 ir t. t.

Vienas populiariausių proporcijų yra aukso pjūvio santykis arba dieviškoji proporcija. Ypač plačiai buvo naudojama

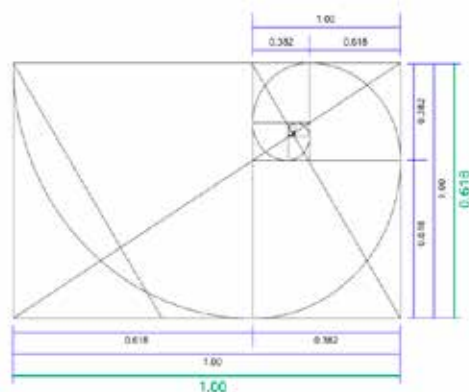
antikos graikų mene. Ji išpopuliarėjo dėl savo estetinių savybių. Dieviškoji proporcija būdinga gamtos objektams: kriauklėms, kai kuriems augalams, jų žiedams, DNR grandinei, visatai, netgi žmogaus kūno proporcijoms bei geometriniam kūnams.

Aukso pjūvis gaunamas atkarpą padalijus į dvi dalis taip, kad mažesnės atkarpos santykis su didesniąja būtų lygus didesnėsios atkarpos santykiui su visa atkarpa. Aukso pjūvio koeficientas yra 0,618.

Aukso pjūvis: $A:B=B:C$ arba $1:0,618$

Galimi tokie aukso pjūvio proporcijos plokštumos formatai – 3:5, 5:8, 8:13, 13:21, 21:34 ir t. t.

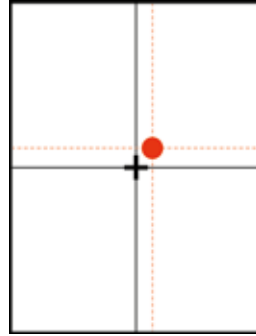
Aukso pjūvio proporcijos begalybė.

Iš aukso pjūvio proporcijos stačiakampio atpjauname kvadratą, gauname tokių pačių proporcijų stačiakampį, iš jo vėl atpjauname kvadratą ir vėl gauname tokių pačių proporcijų stačiakampį ir taip iki begalybės. Spiralei taip pat būdinga aukso pjūvio proporcija.

Vizualusis plokštumos centras

Komponuodami plokštumoje nepamirškite, kad vizualusis centras nesutampa su geometrinio centru. Vizualusis centras yra šiek tiek dešiniau ir aukščiau už geometrinį centrą.

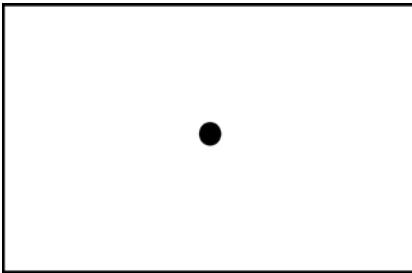
Komponuodami plokštumos apačioje palikite daugiau laisvo ploto nei viršuje, kitaip kompozicija atrodys nusmukusi.

Geometrinis centras pažymėtas juodu kryžiu, vizualusis centras – raudonu tašku.

3 1 2 TAŠKAS

Tai kiekvienos kompozicijos pradžia.

Taškas pats mažiausias grafinis ženklas plokštumoje.

Jis neturi matmenų. Tai užbaigta, erdvėje ir laike nekintanti forma. Mūsų sąmonėje susidarė taško kaip apskritimo stereotipas.

Taškas gali būti pagal spalvą:

- achromatinis,
- chromatinis;

pagal atlikimo priemones:

- griežtas, taisyklingas (geometrinės formos),
- faktūrinis,
- aptrupėjęs,
- persiliejęs;

pagal informatyvumą:

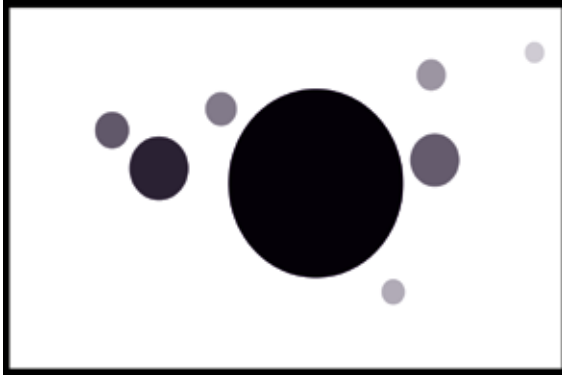
- pagrindinis,
- pagalbinis.

Taškų pavyzdžiai gamtoje, mūsų aplinkoje

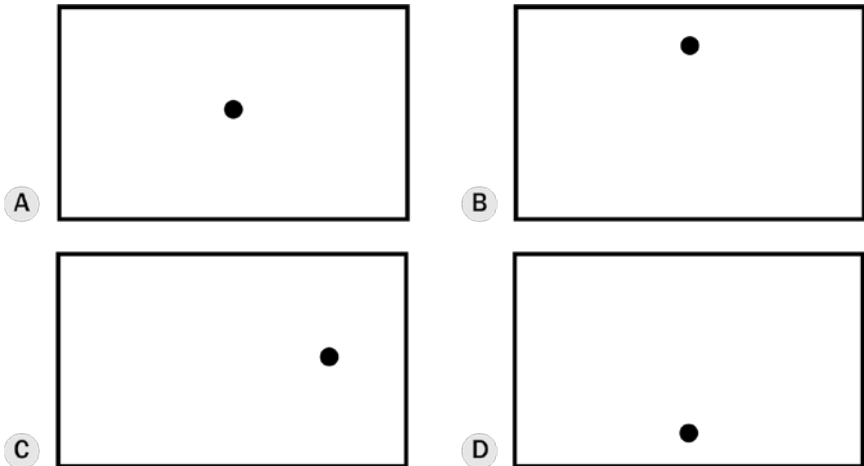
*Tolimos žvaigždės suspindusios nakties
danguje, smėlio smiltys, ant miško
paklotės pabirusios uogos mums
primena didesnius ar mažesnius taškus,
o boružėlė savo sparnelius irgi papuošė
taškeliais.*

(www.astro.princeton.edu,
www.webitect.net/design/40-textures-inspired-by-nature/,
www.freeimageslive.co.uk/free_stock_image/,
www.wildmonty.co.uk)

Didžiausias juodasis taškas – pagrindinis elementas šioje kompozicijoje, mažesni ir šviesesni taškai suteikia tik papildomą, pagalbinę informaciją.

Taškas arba taškų kompozicija gali būti tik apibrėžtoje plokštumoje. Priklausomai nuo padėties joje taškas sukelia skirtingas emocijas.

Kai taškas:

- A) plokštumos centre – ramu, statiška;**
- B) viršuje – lengva;**
- C) šone – nestabilu, dinamiška;**
- D) apačioje – sunku.**

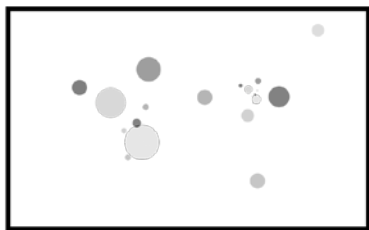

Taškų dydis ir ryškumas plokštumoje sukuria erdvės įspūdį.

Kuo taškai šviesesni ir didesni, tuo labiau atrodo, kad jie yra arčiau.

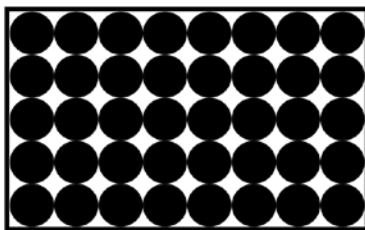
Paprastas taškas – puiki meninės išraiškos priemonė. Taškų išdėstymas gali sukurti ritmiškas, statiškas, dinamiškas, simetrines, asimetrines, taisyklingas ir chaotiškas kompozicijas. Galimas ir taškinis ornamentas, taškinė dekoratyvinė kompozicija, puošybos elementai.

Kompozicijos iš taškų:

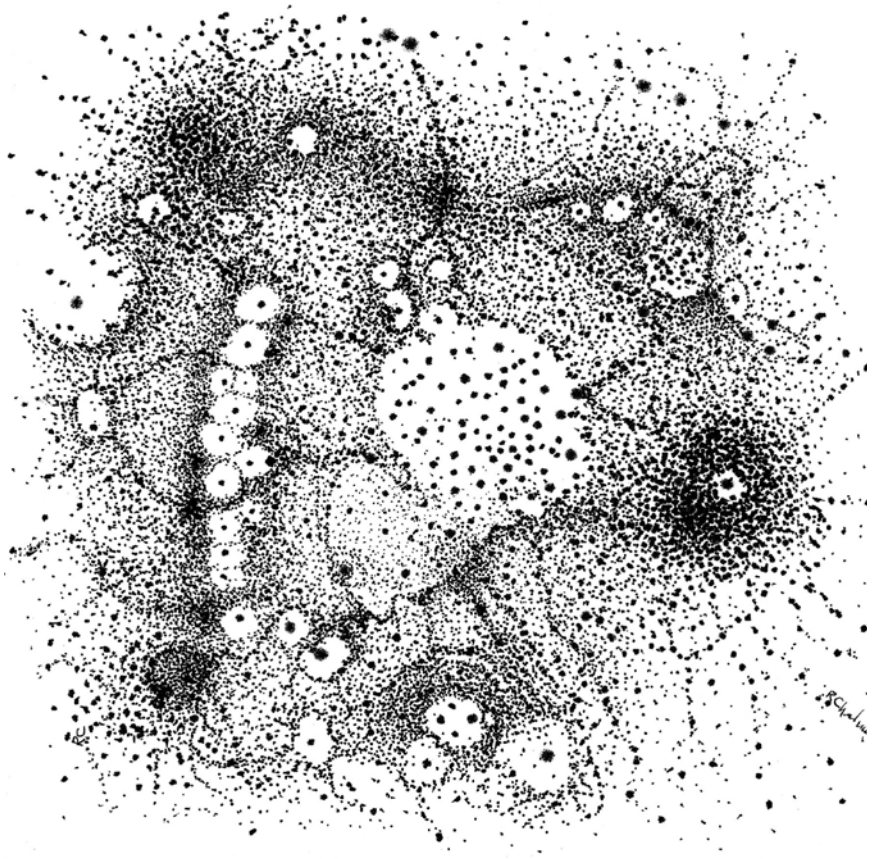
A

A) Neritmiška kompozicija. Maži, šviesūs retai plokštumoje išdėlioti taškai suformuoja šviesią, lengvą nuotaiką.

B

B) Ritmiška, simetriška, statiška kompozicija. Dideli, tamsūs tankiai sudėlioti taškai suformuoja tamsią, grėsmingą, sunkią nuotaiką.

*Chaotiška, besivystanti
kompozicija.*

*Richard Chalmers
(www.rougettegallery.com)*

*Ritmiška, erdvinė,
spalvotų taškų
kompozicija*

www.picstopin.com

Firmos ženklai iš taškų:

UPC – Katalonijos Politechnikos universiteto, Barcelonos Tech ženkle ritmiškai išdėlioti taškai atspindi veiklą, susijusią su griežtais moksliniais bei techniniais, technologiniais dalykais, kur tikslumas yra būtina sąlyga.

„USA. Discover America“ – JAV kelionių agentūros firmos ženklas sudarytas kelių spalvų taškelių, kurie iš chaotiško išsidėstymo pereina prie ritmiško. Tai simbolizuoja ir gausybę lankytinų JAV vietų, ir žmones, atvykstančius iš įvairių pasaulio vietų atrasti svajonių šalies.

HORROR FILMS firmos ženkle negatyviniame taške trys pozityviniai taškai simbolizuoja filmavimo juostos ritę, o santykis didelio juodo fono ir palyginti mažų dizaino elementų – siaubo filmų keliamas neigiamas emocijas: baimę, nežinią, vienišumą.

Grafinio dizaino pavyzdžiai.

Kaip sausainį lyg tašką, svarbiausią plakato elementą, panaudojo „Oreo“ bendrovė: Reklamos agentūra „Pixonai“, Egiptas,

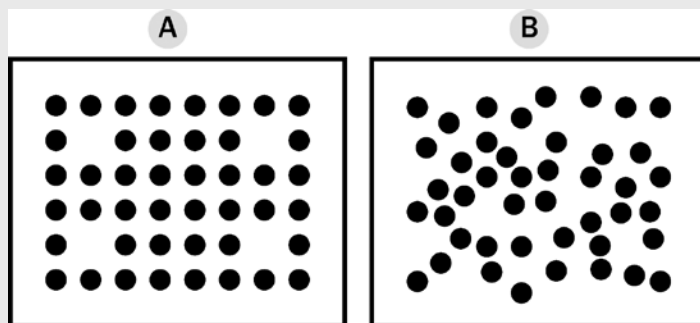
(www.creativecriminals.com)

Testas.

Kuri kompozicija yra žmogaus kūrinys, kuri gamtos?

Kodėl?

Atsakymas.

Žmogaus kūrinys yra A kompozicija, B – gamtos. Gamtoje nebūna aiškaus, tolygaus, griežto ritmo. Tokį ritmą gali suformuoti tik žmogus įrankiais, technika.

Praktinė užduotis:

ritmiška kompozicija „Šviesi žiemos diena“

Klausimai: kiek, kokio didumo ir tamsumo, kokiais išsidėstymo intervalais, kurioje plokštumos vietoje turi išsidėstyti taškai, kad suformuotų šviesios dienos bei šaltumo įspūdį?

Kai taškas juda plokštuma, jis palieka pėd-saką – liniją.

Linija visada turi ilgį ir kryptį.

Ji tarsi mus veda kuria nors kryptimi, suke-
lia judėjimo įspūdį.

Linija yra sudėtingesnė, informatyves-
nė grafinės raiškos forma ir turi daugiau
raiškos galimybių. Tai pats svarbiausias
piešinio konstrukcinis elementas. Grafi-
niame dizaine linija pagrindinė priemonė,
leidžianti sukurti norimą vaizdą plokštu-
moje. Linija galima atvaizduoti bet kokį
objektą, gamtos formas. Linijomis galima
pavaizduoti netgi trimatį objektą.

Linijos raiškos galimybės:

- apriboti, dalinti plokštumą,
- suteikti plokštumai skirtingą
emociją,
- atvaizduoti objekto formą.

**Pagal linijos brėžimui panaudotą
priemonę (pieštukas, plunksna,
teptukas ir pan.), linijos yra:**

- tiesios ir lenktos,
- plonos ir storos,
- trumpos ir ilgos,
- vientisinės, pulsuojančios,
punktyrinės,
- banguotos, laužytos,
- vertikalios, horizontalios, įstrižos,
- šviesios, tamsios,
- spalvotos ir kt.;

pagal spalvą:

- chromatinės,
- achromatinės;

pagal informatyvumą:

- pagrindinės,
- pagalbinės,
- punktyrinės,
- brūkšninės, taškinės ir t. t.

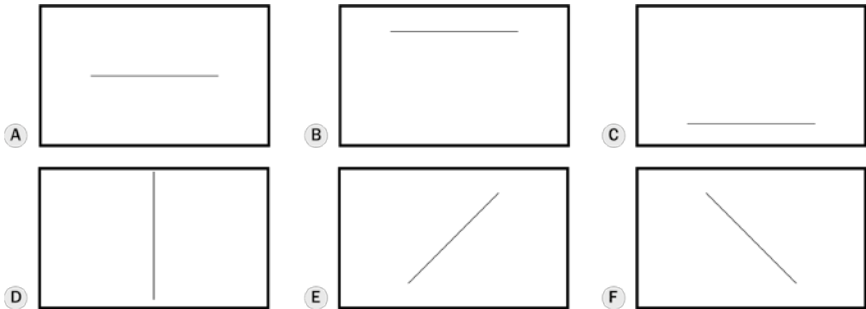

Linijos pavyzdžiai gamtoje, mūsų aplinkoje:

Vėjas kopose suformavo banguotas, švelnias linijas; besistiebiantis aukštyn bambukų miškas – vertikalių linijų miškas; siūlų vijos susisuko į minkštą, persipinančių linijų raizginį, o architektūra – puiki griežtu ritmu besikaitaliojančių vertikalių ir horizontalių linijų kompozicija.

Nuotraukos iš www.denofimagination.com.pl,
www.flickr.com.

Priklausomai nuo linijos padėties plokštumoje, ji sukelia vienokią ar kitokią emociją.

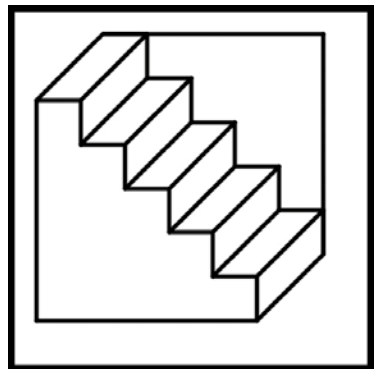
Kai linija:

- A) plokštumos centre horizontaliai – ramu, statiška, neutralu,
- B viršuje – lengva,
- C apačioje – sunku,
- D) plokštumos centre vertikaliai – kilimas į viršų, augimas, pasiruošimas veiksmui,
- E) įstrižai į viršų – optimistiška, dinamiška,
- F) įstrižai žemyn – pesimistiška, dinamiška.

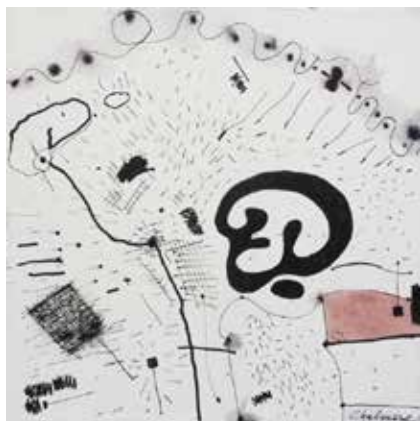
Visos linijos turi kryptį: horizontalią, vertikalią, pakrypusią. Horizontalios linijos sukuria ramybės, stabilumo, pastovumo, tingumo jausmą. Vertikalios – pusiausvyros, griežtumo, oficialumo, pasiruošimo veiksmui įspūdį, o pasvirusios atrodo gyvos, judančios, veikiančios.

Linijų storis ir tankumas taip pat skirtingai veikia plokštumą (tamsu, šviesu). Linijomis galima sukurti ir erdvės trimačio vaizdo iliuziją.

Linijų išdėstymas gali sukurti ritmiškas, statiškas, dinamiškas, simetrines, asimetrines kompozicijas. Galimas ir linijinis ornamentas, linijinė dekoratyvinė kompozicija, puošybos elementai, firmos ženklai.

Linijomis sukurtas trimatis vaizdas

Kompozicijų iš linijų pavyzdžiai:

Linijų įvairovė: puikiai dera tiesios, lenktos, storos, plonos, ištinės, punktyrinės linijos

(www.rouettegallery.com)

Įvairaus storio lenktų linijų kompozicija sukelia švelnumo, evoliucijos, romantikos jausmus.

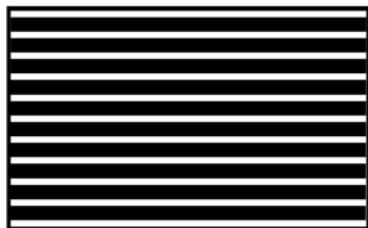
Įvairaus storio griežtų linijų kompozicija sukelia agresijos, skausmo, veržlumo, aštraus augimo, pykčio jausmus.

A

A) Šviesios, plonos, retai plokštumoje išsidėsčiusios linijos suformuoja lengvą, skaidrią, linksmą nuotaiką.

B

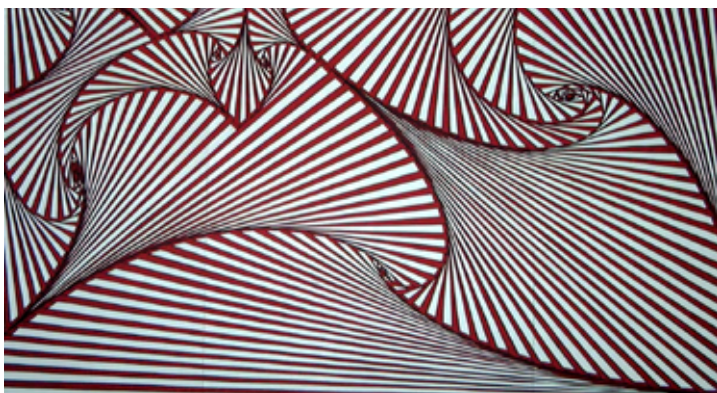
B) Juodos, storos, tankiai išsidėsčiusios linijos suformuoja tamsios, niūrios, slegiančios nuotaikos įspūdį.

Atkreipkite dėmesį, vertikalios linijos tarsi paaukština plokštumą, sukelia veržlumo aukštinį įspūdį, o horizontalios – plokštumą tarsi praplečia į ilgį, sukelia ramybės, nuobodulio, statikos emocijas.

Skirtingo storio ir spalvų linijomis sukurtas erdvės įspūdis

*(www.supyo.com,
luizfernandors.arteblog.com.br)*

***Linijinių kompozicijų
pavyzdžiai:***

Simetriška, dinamiška

(www.rougettegallery.com, www.phpmission.com)

***Ritmiška,
įvairių storių
ir spalvų linijų
kompozicija***

**SMK studentų
linijinių kompozicijų
darbai:**

Įvairaus storio, tamsumo
linijų erdvinė, dinamiška
kompozicija.

Vaida Kraujutytė,
1RKD11

Spalvotų linijų kompozicija.

Brigita Būbelytė,
RKN11

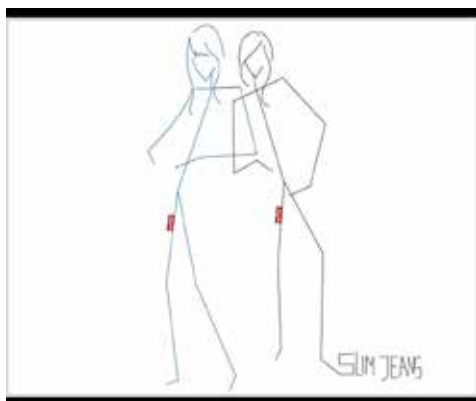

Firmos ženklų iš linijų pavyzdžiai:

1984 m. olimpiados ženkle iš griežtų linijų sudėtos penkiakampės žvaigždės, kurios simbolizuoja ir žmogų, ir 5 žemynus. Griežtos linijos kalba apie puikią žaidynių organizaciją, punctualumą, linijų storių kitimas suteikia dinamikos, sportiškumo įspūdį.

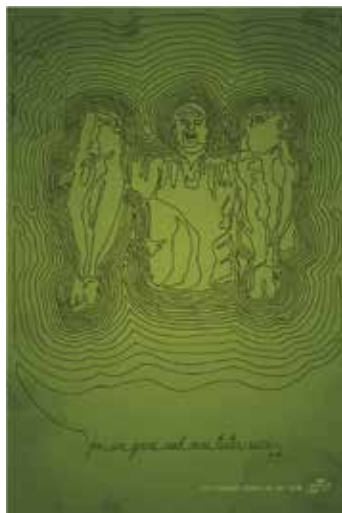

2008 m. olimpiados ženklas atspindi Rytų kultūrą, primena tradicinį kinų ranka rašymo stilių. Laisva, gruboka linija nupieštas žmogaus siluetas – tai tarsi teptuku parašytas hieroglifas. Tekstas taip pat parašytas teptuku. Tai suteikia ženklui šventiškumo, spontaniškumo įspūdį.

Grafinio dizaino pavyzdžiai:

Bendrovei „Levi Strauss & Co“ reklamos agentūra JWT (Indija) sukūrė reklaminių plakatų seriją „Slim Figures 2“, kuriuose norėdami atvaizduoti, kokie tie džinsai siauro, aptempiančio silueto, panaudojo plonos linijos žaismingus piešinius.

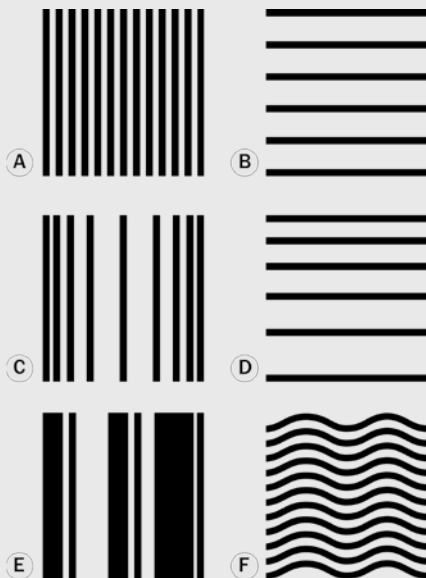

„Stren Fishing Line“ bendrovės pavadinime esantis žodis „linija“ padiktavo idėją sukurti reklaminių plakatų seriją vieno storio linija. Dizaineriai Arielle Trankle ir Brooke Qualman.

(<http://cargocollective.com>)

Testas.

Kurios kompozicijos statiškos?

- A) Vertikalios vienodos juodos linijos kaitaliojasi vienodais intervalais (metras) su vienodomis plonesnėmis baltomis linijomis. Statika. Sukelia griežtumo, tvarkingumo, konservatyvumo, budėjimo jausmą;
- B) horizontalios vienodos juodos linijos kaitaliojasi vienodais intervalais (metras) su daug storesnėmis vienodomis baltomis linijomis. Statika. Sukelia stabilumo, tvarkingumo, ramumo jausmą;
- C) vienodos juodos linijos kaitaliojasi sekos ritmu su kintančiomis baltomis linijomis. Dinamika. Centrinė simetrija. Kintančios baltos linijos sukuria apvalumo, ritmiško žengimo į priekį, 3D, erdvės įspūdį;
- D) plonėjančios baltos linijos sekos ritmu kaitaliojasi su vienodomis juodomis linijomis. Dinamika. Plonėjančios baltos linijos sukelia judėjimo, tvarkingo, ritmiško žengimo į priekį, perspektyvos, erdvės įspūdį;
- E) skirtingos juodos linijos neritmiškai kaitaliojasi su skirtingomis baltomis linijomis. Dinamika. Skirtingi linijų storiai, ritmo nebuvimas sukuria atsitiktinumo, chaoso, netvarkos įspūdį;
- F) vienodos banguotos juodos kreivės vienodu ritmu (metru) kaitaliojasi su vienodomis baltomis banguotomis kreivėmis. Tačiau statikos nėra. Dinamika. Banguotos kreivės sukelia judesio, bangavimo, tegul ir tvarkingo, kontroliuojamo, jausmą.

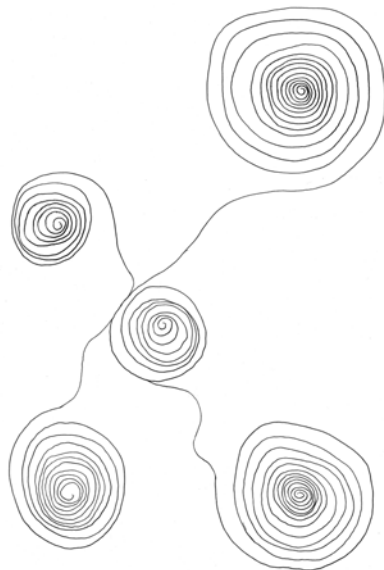
Praktinis darbas:
neritmiška linijinė kompozicija „Liūdesys žiemos naktį“

Klausimai: kiek, kokio platumo ir tamsumo, kokiais išsidėstymo intervalais, kurioje plokštumos vietoje turi būti išdėstytos linijos, kad suformuotų žiemos nakties tamsumo, šaltumo ir liūdesio įspūdį?

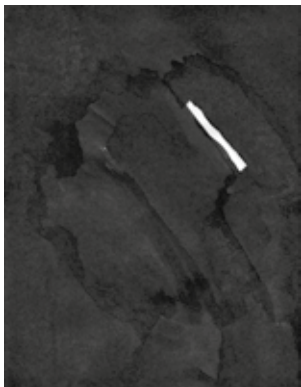
**SMK studentų
kompozicijos
„Liūdesys žiemos naktį“**

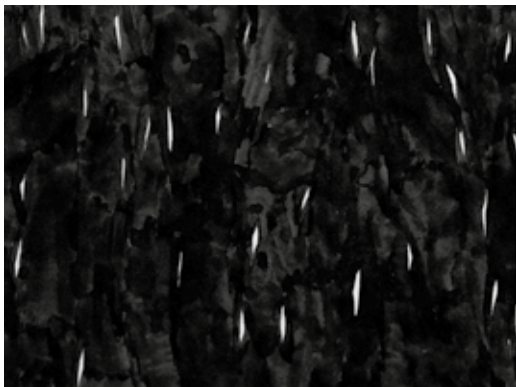
Brigita Būbelytė,
1RKN11

Simona Ligutytė,
1RKN11

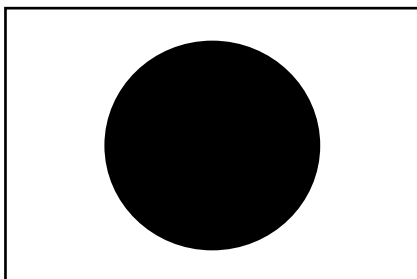
*Vilija Buivydaitė,
1RK12*

*Rasa Druseikaitė,
1RK12*

3.1 DĖMĖ 4

Mažėjant plokštumos dydžiui, taškas tampa dėme.

Dėmė – didžiausią plotą turinti meninės raiškos priemonė, geriau suvokiama iš didesnio nuotolio. Naudojama beveik visuose grafinio dizaino darbuose.

Dėmė – tai taško ir linijos derinys. Ji būna plokščia.

Dėmės pavyzdžiai gamtoje, mūsų aplinkoje:

Debesys labai romantiška kintančių, besitransformuojančių, laisvo, persiliejančio kontūro dėmių forma; aguonų raudonos plazdančios dėmės, harmoningai kontrastuojančios su žaluma, uždegė visą pievą; amžiai, trinties ir atmosferos poveikis nugludino ir sušvelnino šaltų akmenų formas iki aptakaus apvalumo; o žmogus akmenis apdirbo iki griežtų formų, kad būtų patogu jas jungti į vientisą struktūrą, statyti.

(Nuotraukos iš www.haslehurst.wordpress.com,
www.innerchanging.com,
www.wd3d.com)

Dėmė pagal dydį gali būti:

- silpna, maža,
- stipri, didelė;

pagal formą:

- griežta, taisyklinga (geometrinės formos),
- laisva;

pagal spalvą:

- achromatinė,
- chromatinė;

pagal plotą:

- vientisa,
- pakrikusi;

pagal kontūrą:

- kieta,
- minkšta,
- persiliejęanti;

pagal funkciją dėmė gali:

- atskirti, prijungti,
- simbolizuoti idėją,
- sukurti judėjimą,
- perteikti emocijas, nuotaikas,
- atkreipti dėmesį,
- suformuoti sistemą.

Dėmei didelio poveikio turi fonas.

Dėmė visada pabrėžia siluetą. **Siluetas – daikto atvaizdas arba linijinis (kontūrinis), arba išreikštas dėme ryškiais išoriniais kontūrais.**

Siluetas gali būti:

- pozityvas,
- negatyvas,
- kietas,
- minkštas.

A

B

C

Siluetų pavyzdžiai:

- A) siluetas, išreikštas plastiška dėme, pozityvas
B) siluetas, išreikštas plastiška linija, pozityvas
C) siluetas, išreikštas plastiška dėme ir linija, negatyvas

Kompozicijų iš dėmių pavyzdžiai:

Griežtų geometrinių formų kompozicija sukelia šaltumo, oficialumo, tvirtumo, patikimumo įspūdį.

(www.matthewgbeall.com)

Aštrių, griežtų formų kompozicija sukelia skausmo, įtampos įspūdį.

(www.etsy.com)

Plastiškų formų kompozicija sukelia švelnumo, vystymosi, poetiškumo įspūdį.

(www.etsy.com)

Firmos ženklų, išreikštų dėmėmis, pavyzdžiai:

NBC – JAV televizijos tinklo – logotipe vaizduojamas geometrinių formų stilizuotas povas. Uodega visų spektro spalvų, joje išryškėja pavo negatyvinis siluetas. Puošnus, labai spalvingas sprendimas simbolizuoja aukštos kokybės, raiškų televizijos vaizdą bei smagiai, įdomiai, šventiškai praleidžiamą laiką su šio tinklo televizija.

„Jaguar“ – aukštesnės klasės automobilių gamintojas savo ženkle pavaizdavo šuoliuojantį aptakių formų jaguaro siluetą. Tai simbolizuoja greitį, nepažabotą jėgą, laukinę aistrą, puikias aerodinamines savybes.

Grafinio dizaino, išreikšto dėmėmis, pavyzdžiai:

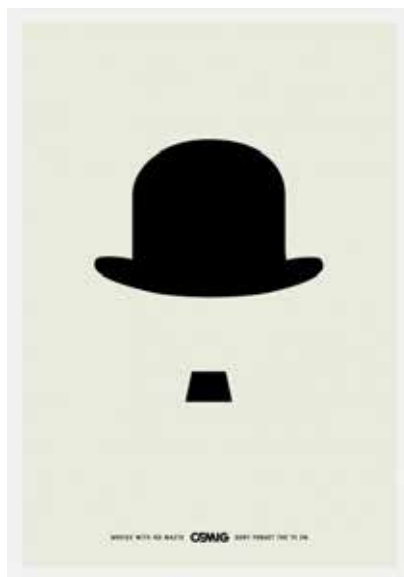
Visureigio „Mitsubishi Montero“ reklamoje net nereikia paties visureigio. Naują, galingą, didelio pravažumo automobilį puikiai atspindi iš purvo dėmių sudėliotas jo siluetas.

(<http://adoholik.com/2011/10/23/24-creative-artistic-sketch-ads/>)

„Z Word Detroit“ išgyvenimo pramogų parko reklaminiuose plakatuose panaudotos dvi dėmės – žmogaus ir delno negatyviniai siluetai raudoname fone, tarsi klausdami ir gąsdindami, ar ne tavo pagalbos ieškančios rankos teliks tik kruvinas pėdsakas po šių išbandymų. Negatyvo principas simbolizuoja nakties metą, galimybę pereiti iš būties į nebūtį. Raudona spalva simbolizuoja kraują, gyvybei pavojingus išbandymus.

(www.branditmagazine.co.uk)

„Cemig“ bendrovė yra viena didžiausių elektros energijos gamintojų ir platintojų Brazilijoje. Reklamos agentūra sukūrė spaudos reklamų seriją „Music with no waste. Don't forget the TV on“, kuriuose tik lakoniški televizijos ekranų herojų siluetai. Tik viena taiklia minimalistinė dėmė kartais galima pasakyti daugiau nei 500 psl. teksto.

(<http://www.ibelieveinadv.com/2013/02/cemig-electric-power-minimal-portraits/>)

Praktinė užduotis.

Abstrakti dėmių kompozicija „Meilė“

Klausimai: kiek, kokio ploto ir tamsumo, kokių formų dėmes reikia panaudoti, norint išreikšti meilės jausmą?

SMK studentų darbai:

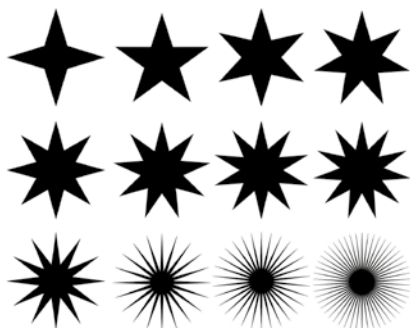

*Mindaugas Kalnius,
1RK12*

Figūros

Grafiniame dizaine dažnai naudojami įvairios dėmės. Gamtos formos sustiprina, sušildo temą, perteikia spontaniškumą, gaivališkumą jausmą, suteikia gyvybės, energijos.

Geometrinės figūros dažniausiai turi konkrečias reikšmes, stabilizuoja kompoziciją, patraukia dėmesį, įneša griežtumo, tvarkingumo, sistemiškumo jausmą.

TRIK▲MPIS

Tekstinis logotipas.

A raidė pakeista trikampiū.

Žvaigždės formos figūros

Pvz. įvairios žvaigždės imituojančios formos paprastai naudojamos atkreipti dėmesį, pabrėžti, kad tai nauja, patobulinta ir t. t.

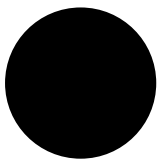

Trikampės formos figūros

Trikampiai nukreipia akis į svarbią informaciją, gali būti naudojami kaip ženklas nurodantis skaitytojams perversti puslapį. Trikampis viršūne aukštyn simbolizuoja progresą, augimą, todėl tinkamas naudoti prie užduočių vykdymo eiliškumo išvardijimo, „Top geriausių“ išvardijimo ir t. t. Logotipų kūrime trikampis gali simbolizuoti švč. Trejybę, piramides, vėliavą, rodyklę, švyturį ir t. t. Trikampis kaip logotipas galėtų tiktai dinamiškai, aukštųjų technologijų bendrovei. Kuriant tekstinius logotipus, galima raides A, V pakeisti į trikampiū ar

Kvadrato ir stačiakampės formos figūros

Kvadratai ir stačiakampiai labiausiai paplitusios geometrinės formos grafiniame dizaine. Jie dominuoja knygose, žurnaluose, laikraščiuose ir kaip leidinio, ir kaip teksto rinkimo forma. Tiesa, pastaruoju metu reklaminiams spaudiniams, firmos blankams ieškoma neįprastų, retai naudojamų formų, pvz. trikampio. Kad ir kaip kvadratai ir stačiakampiai būtų pabodę, jie dizaine yra nepakeičiami ir dar ilgai bus naudojami. Pabandykite paskaityti knygą, kurios tekstas būtų įrašytas į apskritimus. Kitos, netikėtos formos patrauks dėmesį labiau, bet skaitymo komfortui tinkamesnis kvadratas, nes jame tekstą galima išdėstyti paprasčiau, patogiau. Kvadratai ir stačiakampiai simbolizuoja sąžiningumą, stabilumą, griežtumą bei vienodumą, lygumą, komfortą. Svarbią informaciją galima išryškinti įdėjus į spalvotą ar apibrėžtą langelį. O patį kvadratą irgi galima naudoti išradingai. Jo griežtumą sušvelninti suapvalinus vieną ar visus kampus, jį pakreipus, pakreipus jame įrašytą tekstą ir pan.

Apvalios formos figūros

Tobuliausias forma – apskritimas. Simbolizuoja grynumą, potencialą, tobulumą. Apskritimas ir kitos apvalios formos sukelia kur kas šiltesnes emocijas. Tai puiki forma, tinkanti sušildyti griežtą kvadratų ir stačiakampių šaltą dizainą bei atkreipti dėmesį. Apskritimas simbolizuoja begalybę, saugumą. Išryškinti svarbią informaciją galima įdėjus ją į spalvotą arba apibrėžtą apskritimą. Galima naudoti tarsi rašikliu ar žymekliu apibrėžtą, laisvą formą. Pastaruoju metu ypač populiarios persiliejančių ryškių spalvų, laisvos suapvalintos formos. Kuriant tekstinius logotipus galima apvalias raides pakeisti apvalių formų simboliais, siluetais, vaizdais, pvz.: apelsinais, kamuoliais (krepšinio, futbolo), diskais ir t. t.

FUTBOLAS

Tekstinis logotipas.

O raidė pakeista futbolo kamuoliu.

Stilizuotos formos arba simboliai padeda perprasti informaciją, net ir tada, kai tekstas parašytas nežinoma mums kalba. Pvz., vyrų ir moterų simboliai tualetams pažymėti, kelio ženklai, interneto ženklukas ir t. t.

Visame pasaulyje atpažįstamų simbolių pavyzdžiai

Šie simboliai informatyvūs, nepalieka vietos interpretacijai ar klaidingam supratimui kokia kalba bekalbėtumėte.

Dvimatėje kompozicijoje naudojant ir taškus, ir linijas, ir dėmes maksimaliai išnaudojamos kompozicijų kūrimo galimybės.

Praktinė užduotis. Pritaikyk būdvardžiams formas.

Būdvardžiams: griežtas, malonus, šiurkštus, švelnus, taisyklingas, chaotiškas, kasdieniškas, šventiškas, nuobodus, įmantrus nupiešk formas ar figūras, labiausiai atitinkančias jų prasmę.

3.1.5. TEKSTŪRA, FAKTŪRA

Tai formos paviršiaus užpildymas vaizdu.

Juokais galima pasakyti, kad tai formos makiažas. Tekstūra dažniausiai vaizduoja, iš ko forma pagaminta, pvz., iš medžio, plytų ir pan. Tekstūra gali būti vizuali ir fiziškai apčiuopiama. Tada ji vadinama faktūra.

Kompozicijoje galima išgauti labai įdomių efektų, derinant skirtingas tekstūras su lygiais plotais.

Tekstūrų ir faktūrų pavyzdžiai gamtoje, mūsų aplinkoje:

Gamtos sukurtos tekstūros ir faktūros dažniausiai švelnios, šiltos, spontaniškos, o žmogaus sukurtos – grubesnės, šaltesnės, technologiškai tikslios. Įdomia tekstūra pasižymi mediena, marmuras, kitos natūralios medžiagos. Gaminant dirbtines medžiagas, dažniausiai imituojamos natūralios tekstūros ir faktūros.

(Nuotraukos iš www.commonswikimedia.org, www.fanpop.com, www.wide-wallpapers.net, www.wallpaperdev.com)

**Kompozicijos su
įvairiomis
tekstūromis
pavyzdys.**

(<http://rougettegallery.com/page11.php>)

**Grafinio dizaino
pavyzdžiai:**

Labai gražus trijų skirtingų tekstūrų: lygaus fono intarpų, atlaso blizgesio ir prabangaus siuvinėjimo, santykis „Sequins“ lankstukų daro išskirtinai patrauklų.

(<http://theseagullschool.files.wordpress.com/2012/08/textile-special-mention-ruby.jpg>)

XENOTEST

BETA+

Light Exposure and
Weathering Testing
Instrument

Experience. The Atlas Difference.

AMETEK grupei priklausančios bendrovės „Atlas Material Testing Technology“ brošiūroje „Xenotest Beta+“ geltoname fone panaudota tekstūra.

(<http://pdf.directindustry.com/pdf/atlas-material-testing-technology/xenotest-beta-brochure/27780-169331.html>)

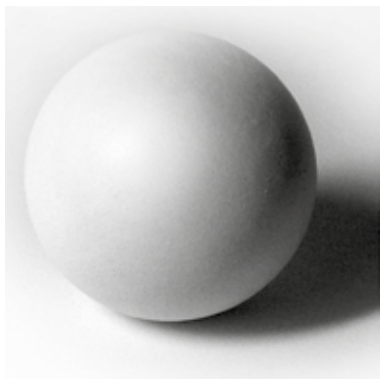

„Attitude“ bendrovės brošiūroje panaudota senų, suskilinėjusių dažų, seno mūro tekstūra suteikia leidiniui senove alsuojančios prabangos, autentiškumo.

(<http://designcoral.com/inspiration/30-unique-and-creative-brochure-designs-for-inspiration/>)

3.1.6 ŠVIESA, ŠEŠĖLIS, TAMSA

Jie perteikia erdvę, formas. Šviesa daiktus išryškina, šešėlis sukelia erdvės įspūdį, tamsa padeda pajusti formos plastiškumą, erdvės gylį.

Šviesos ir šešėlių pavyzdžiai gamtoje, mūsų aplinkoje:

Dvimatėje plokštumoje vaizdas irgi dvimatis. Berekia nupiešti nuo objekto krentantį šešėlį ir vaizdas įgaus trimatės erdvės iliuziją.

Grafinio dizaino pavyzdys:

Įdomiai panaudotas šešėlis „Coppertone Sunscreen“ losjono „KOBE (Schering-plough)“ reklaminiame plakate. Reklamos agentūra „Dm9 JaymeSyfu“ (Filipinai), užsakovas bendrovė „Merck & Co“, Inc.

(<http://www.coloribus.com>)

Savarankiškas darbas.

Pasirinkto objekto natūriniai stebėjimai, pirminiai ir antriniai tyrimai, visos informacinės medžiagos sisteminimas, bendrųjų ir specifinių ypatybių išskyrimas, objekto visumos ir atskirų dalių analizavimas, atrandant formos morfologijos dėsnius, grafinis kuo tikslesnis atvaizdavimas taškais, linija, dėme, pozityvu, negatyvu, kiekvieną kart vis labiau apibendrinant formą pagal objekto prasmę, paskirtį, turinį.

3.2 KOMPONAVIMO PRINCIPAI

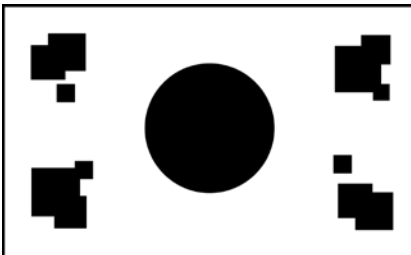
3.2.1 PUSIAUSVYRA

Pusiausvyra – kai kompozicija harmoningai subalansuota, t. y. visi elementai išdėstyti taip, kad jų vizualusis svoris atrodo vienodas.

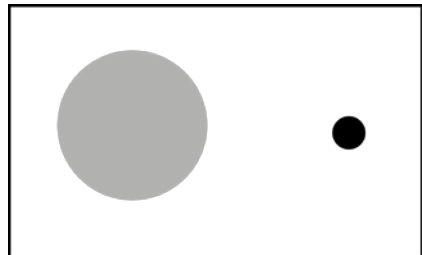
Subalansuoti kompoziciją galima įvairiais būdais: pvz., didelė dėmė centre ir mažos kraštuose, didesnė šviesi dėmė atsveria mažą tamsią dėmę (tamsi atrodo sunkesnė).

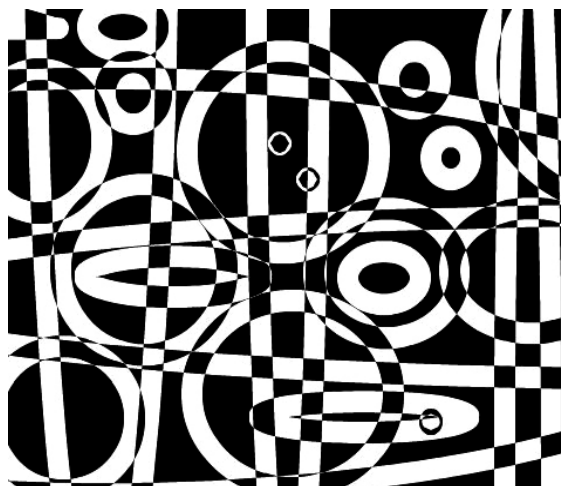
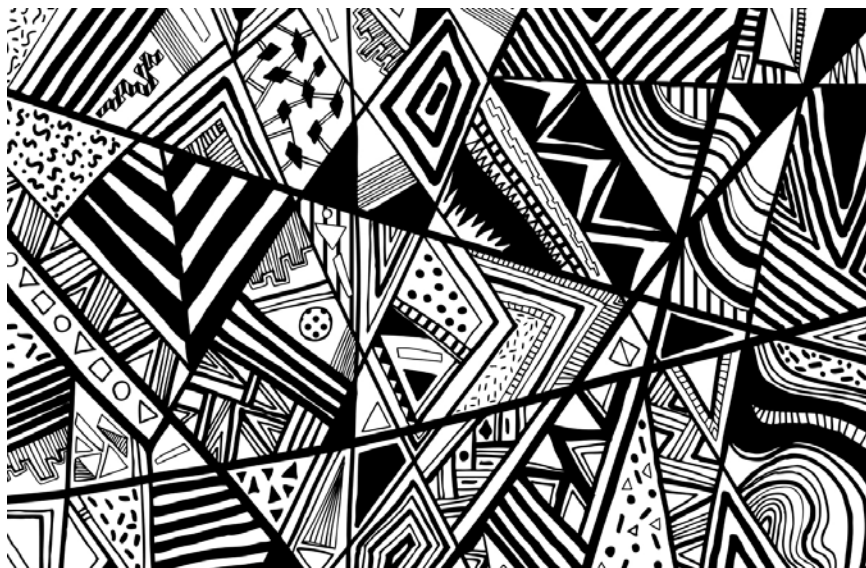
Fizinio svorio tapatumą nustatome balansinėmis svarstyklėmis. Kai svoris vienodas, abi svarstyklių lėkštutės vienodame lygyje, o ašis pusiausvyroje. Kompozicijoje elementų pusiausvyrą galime nustatyti tik vizualiai.

Didelį apskritimą kompozicijos centre atsveria mažieji kvadratai kompozicijos kraštuose.

Šviesi spalva visada vizualiai atrodo lengvesnė ir arčiau nei tamsi spalva, todėl šviesi figūra turi būti didesnė plotu, kad galėtų atsverti sunkią tamsią figūrą.

***Subalansuotos
pusiausvyros
kompozicijų
pavyzdžiai:***

*Kompozicijos nėra simetriškos,
bet tiesių ir lenktų linijų
suformuoti balti ir juodi plotai
vizualiai panašaus svorio.*

(<http://www.queeky.com/gallery/image/black-and-white-16>)

Subalansuotos pusiausvyros grafinio dizaino pavyzdžiai:

Šiame filmo „The Day I Became a Woman“ (Shooting gallery) plakate viršutiniame dešiniame kampe esantį baltą tekstą labai puikiai atsveria iliustracija kairiame apatiniame kampe panašiu plotu ir spalva.

(<http://www.hybridmagazine.com/films/0501/the-day.shtml>)

Šiame plakate pusiausvyra subalansuota centrine simetrija. Abipus vertikalios ašies esantys elementai analogiškai arba labai panašūs savo plotu, forma, spalva, tekstūra.

Fizikos požiūriu pusiausvyra apskaičiuojama taip: kūno masė dauginama iš atstumo iki centro.

Kompozicijoje paprastai dešinioji pusė daroma šiek tiek vizualiai lengvesnė nei kairioji, nes žmogus dėmesį labiau fiksuoja į dešinę pusę.

Kompozicija plokštumos centre pasiekia aukščiausią įtampos laipsnį.

Pažvelgus į šį reklaminį plakatą pirmiausiai visas dėmesys nukrypsta į reklamuojamą objektą – sportinius batelius, nes jie sukomponuoti plakato centre.

(<http://www.coroflot.com/sowmya/print-ads>)

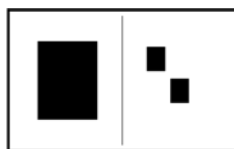
3 SIMETRIJA

Paprasčiausias komponavimo principas sukurti pusiausvyrą yra simetrija.

A

A) Simetrija, abipus ašies esančios dalys viena kitą atitinka dydžiu, forma, padėtimi, spalva;

B

B) asimetrija, abipus ašies esančios dalys neatitinka dydžiu, padėtimi;

C

C) disimetrija, abipus ašies esančios dalys atitinka dydžiu, padėtimi, spalva, tik formos atžvilgiu yra nedidelių skirtumų.

Simetrija – tai klasikinė, darniausia, ramiausia ir tvarkingiausia harmonizavimo priemonė. Simetrinei kompozicijai būdinga skiriančioji linija – ašis, padedanti formuoti visą kompoziciją.

Abipus ašies esančios dalys atitinka dydžiu, forma, padėtimi, spalva. Tai matematiškai tvarkingas elementų išdėstymas. Simetrija pats paprasčiausias būdas harmonizuoti kompoziciją, nes išlaiko pusiausvyrą ir suvienija kompoziciją, padaro ją lengviau suvokiamą, racionalią, ramią. Tačiau pasikartojimas metro ritmu kompoziciją gali padaryti pernelyg monotonišką, nuobodžią, statišką.

Simetriški yra beveik visi sveiki gyvieji organizmai. Kuo organizmas yra sveikesnis, tuo simetrija tikslesnė. Matematinė simetrija ypač būdinga senovės kultūrai, architektūrai, menui.

Simetrijos rūšys

Yra žinoma daugiau nei 200 simetrijos rūšių. Mes susipažinsime su keliomis pagrindinėmis rūšimis:

- **ašinė** – vertikali simetrija, kai nuo vertikalios centrinės ašies taškai nutolę vienodu atstumu (augalai, kankorėžiai, indai, kolonos, fontanai ir kt.).

Ašinės simetrijos pavyzdžiai gamtoje, mūsų aplinkoje:

Augalų lapai, indai pasižymi beveik tobula ašine simetrija.

Kompozicijų, sukomponuotų ašinės simetrijos principu, pavyzdžiai:

Abi šios kompozicijos (griežtų geometrinių dėmių bei plastiškų dėmių ir linijų) turi centrinę simetrijos ašį, abipus kurios visi elementai identiški.

(<http://www.society6.com%2FKatyRose%2FSymmetrical-Composition-Yellow>, <http://www.deviantart.com/morelikethis/collections/>)

Firmos ženklų, turinčių ašinę simetriją, pavyzdžiai:

Visi trys logotipai turi ryškiai išreikštą ašinę simetriją. Tiek „Wikimedijos“ (autorius Neolux), tiek bendrovės „Shell“, tiek automobilių gamintojo „Volkswagen“ firmos ženklai yra identiški abipus simetrijos ašies. Tai pakankamai dažnas firmos ženklų komponavimo principas.

(<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wikimedia-logo.svg?uselang=lt>,
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Volkswagen_Logo.png,
<http://www.huntlogo.com/shell-logo/>)

Grafinio dizaino pavyzdžiai, kurių kompozicijai panaudotas ašinės simetrijos principas.

„GI MilSim“ dažasvydžio įmonės spausdinti skelbimai, sukomponuoti ašinės simetrijos principu, pabrėžia vyriškumą, jėgą, sukarintą drausmę, organizuotumą.

(<http://www.coroflot.com/gman/Print-Ads>)

*„Coca-Cola Company“ užsakymu
gaiviajam gėrimui „Coca-cola
Light Lemon“ reklamos agentūra
„McCann-Erickson“ (Čilė) 2007 m.
sukūrė plakatą, kuriame panaudojo
ašinę simetriją. Tai vienas dažniausių
komponavimo principų grafiniame
dizaine.*

(<http://www.coloribus.com/adsarchive/prints/coca-cola-light-lemon-cola-lemon-9664105/resizes/2000/>)

- **veidrodinė** – horizontali simetrija arba atspindžio, kai į apačią nuo horizontalios ašies vienodu atstumu nutolę taškai lyg atspindys vandens paviršiuje (žiedai, klasikiniai pastatai, daugelis daiktų). Veidrodinė simetrija gali turėti kelias simetriškas plokštumas (stačiakampis – dvi, trikampis – tris ir t. t.)

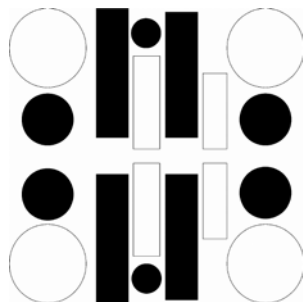

Veidrodinės simetrijos pavyzdžiai gamtoje, mūsų aplinkoje:

Atspindys vandenyje – poetiškiausias horizontalios simetrijos gamtoje pavyzdys.
(<http://www.lukebladonblog.blogspot.com>)

Architektūroje horizontali simetrija gan dažna.
(<http://www.historymedren.about.com>)

**Kompozicijų,
sukomponuotų
veidrodinės simetrijos
principu, pavyzdžiai:**

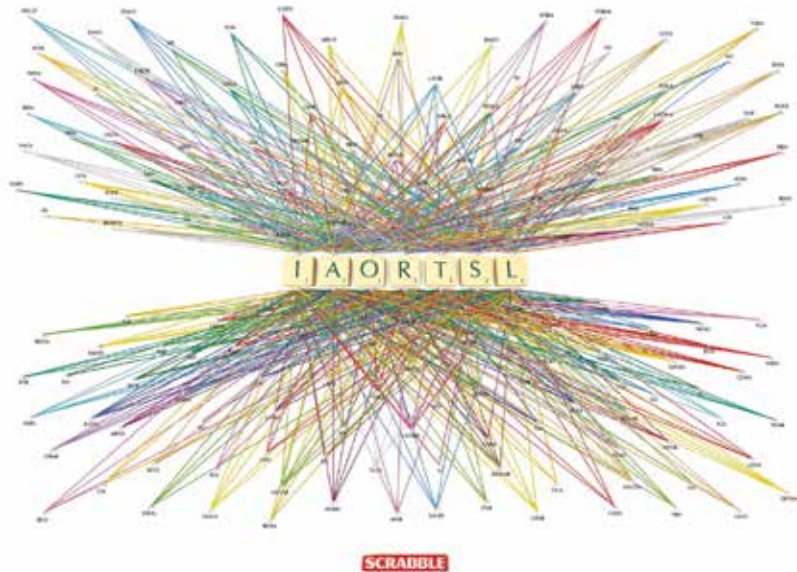
(<http://www.diy-couture.blogspot.com/%2F2011%2F12%2Fdiy-digital-print-design/>)

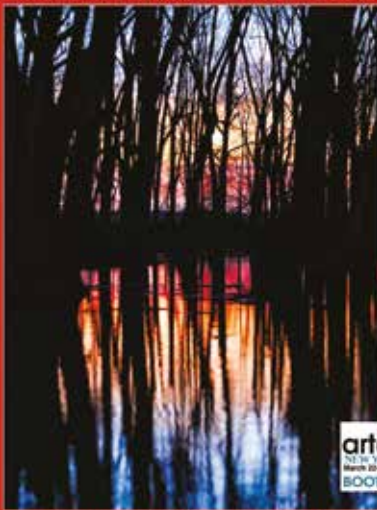
**Grafinio dizaino
pavyzdžiai, kurių
kompozicijai panaudotas
veidrodinės simetrijos
principas.**

ESPN bendrovei reklamos agentūros „Neogama/BBH“ (Brazilija) suprojektuotame reklaminiame plakate irgi galima įžvelgti veidrodinę simetriją, tačiau grafiniame dizaine tai rečiau aptinkamas komponavimo principas.

(<http://adland.tv/ooh/espn-bones-print-brazil/#lujdlSmezKDTeZow.99>)

Linda Shinkle Rodney/Theodore Michael Shinkle
Mother/Son collaborative photographers
at the intersection of technology and compelling composition.

Join us at
artexpo
 NEW YORK
 March 22-25, Pier 66, NYC
 BOOTH #1323

SHINKLE PHOTOGRAPHY, LLC

linda@shinklephotography.com • theodore@shinklephotography.com
 248.417.9097 • www.shinklephotography.com

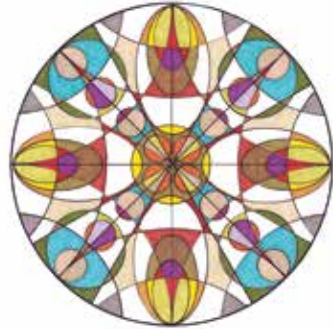
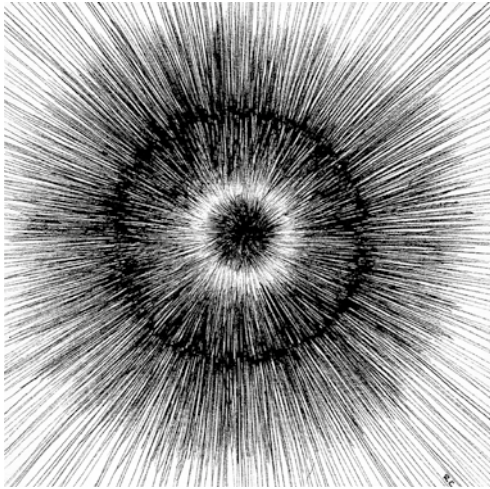
„IAORTSL“ loto reklaminis
 skelbimas (reklamos agentūra
 „Ogilvy& Mather“ (Brazilija)
 taip pat sukomponuota
 sveidrodinės simetrijos principu.

(<http://www.adglitz.com/category/print-advertising/>)

Kathryn Tongay - Carr
 suprojektuotoje spaudos
 reklamoje panaudota ne tik
 nuotrauka su atspindžiu, bet
 ir paties plakato kompozicija
 išdėliota veidrodiniu principu
 (trys balto teksto eilutės virš
 nuotraukos tarsi atsispindi po
 nuotrauka).

(http://kathryntongay-carr.com/?page_id=361)

- **taškinė simetrija** – kai kompozicija susiformuoja aplink centrinį tašką.

Kompozicijų, sukomponuotų taškinės simetrijos principu, pavyzdžiai:

(<http://www.marietaylorart.wordpress.com>)

Firmos ženklų, turinčių ašinę simetriją, pavyzdžiai:

BP naujasis firmos ženklas, pristatytas 2000 m., simbolizuoja pasaulinį tinklą ir dinamišką visų rūšių energiją.

AVALON
NLP INSTITUTE

„Avalon VLP Institute“, organizuojanti mokymus ir seminarus, pasirinkusi taškinę simetriją, norėjo atspindėti, kaip žinios iš vieno šaltinio išplinta po visą pasaulį.

(<http://bpoilspillinfo.tumblr.com/page/2>, <http://www.avalonnlp.com%2FAboutAvalon.html>)

**Grafinio dizaino pavyzdžiai,
kurių kompozicijai panaudotas taškinės simetrijos principas.**

Reklamos agentūros „Almap BBDO São Paulo“ (Brazilija) „Havaianassandal“ pardavimams skatinti sukūrė 6 vasariškai spalvotus „Big Bang“ linijos plakatus, kuriuose dinamiškas, linksmas sprogiškas vyksta iš centrinio taško.

(<http://theinspirationroom.com/daily/2008/havaianas-big-bang-colours/>)

■ pasukamoji simetrija

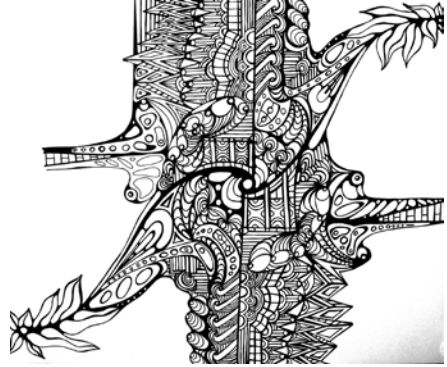
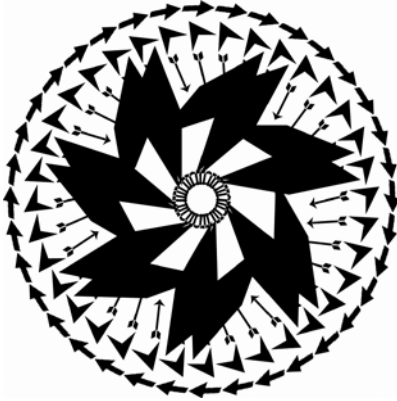
– kai figūra, pasukta apie simetrijos ašį 360 laipsnių, vėl tampa savimi (trisparnis propeleris, svastikos ženklas, geometrinės figūros). Ji sukelia judesio, dinamiškumo įspūdį.

Pasukamosios simetrijos pavyzdžiai gamtoje, mūsų aplinkoje:

Beveik visiems besisukantiems mechanizams, turintiems mentes: vėjo malūnėlis, tikras malūnas ar propeleris, būdinga pasukamoji simetrija.

*(www.rubberstamping.about.com,
www.atraircraft.com, http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Windmill_harbour_Rhodes.jpg)*

Kompozicijų, kurios sukomponuotos pasukamosios simetrijos principu, pavydžiai:

(<http://www.ananyaviraj.blogspot.com/%2F2012/%2F08/%2Fclass-3illustrator.html>)

Firmos ženklų, kuriems būdinga pasukamoji simetrija, pavyzdžiai:

„Yamaha“ bendrovės firmos ženklas vaizduoja tris kamertonus, kurie simbolizuoja tris pagrindinius verslo principus – technologijas, gamybą ir pardavimus bei tris esminius muzikinius elementus: melodiją, harmoniją, ritmą.

Mercedes-Benz

„Daimler AG“ prabangių transporto priemonių Vokietijos automobilių korporacijai priklausantis „Mercedes-Benz“ firmos ženklas atspindi prestižinės markės automobilių neprilygstamą kokybę, kompetencijas ir inovacijas.

„Recycle“ firmos ženklui ne veltui pasirinktas pasukamosios simetrijos principas, siekiant atvaizduoti perdirbimą tam, kad būtų galima panaudoti dar kartą, vėl perdirbti ir vėl panaudoti.

(http://www.episodkehidupanku.blogspot.com/%2F2011_01_01_archive.html), <http://www.freecarlogos.blogspot>.

■ **Begalinė simetrija** –

ornamentinė. Gali būti transliacinė, spiralinė ir sraigtinė. Tai vienodų elementų slinktis viena kryptimi (sraigtiniai laiptai, geometriniai ornamentai, augalo šakelė su lapeliais). Transliacijos būdu kuriamos neturinčios ribų kompozicijos: parketas, grindų kompozicijos. Šiuo metodu naudojosi optinio meno kūrėjai V. Vazarelis, kaleidoskopines kompozicijas kūręs M. K. Ešeras.

Tai pati gražiausia simetrijos rūšis.

Begalinės simetrijos pavyzdžiai gamtoje, mūsų aplinkoje:

(<http://www.bugchuckersinc>.)

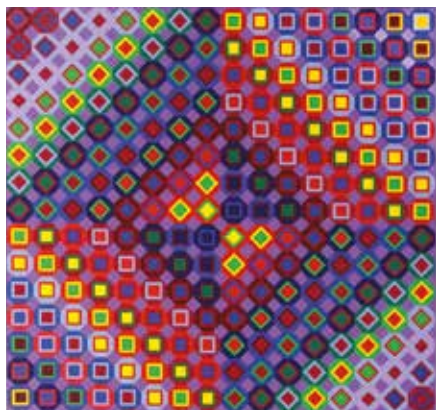
**Kompozicijų, kurios
sukomponuotos begalinės
simetrijos principu, pavydžiai:**

(<http://www.Spiral-Illusion.com>,http://www.lcni.uoregon.edu/~dow%2FGeek_art%2FLogarithmic_spirals%2FLogarithmic_spirals_waves_tilings.html)

**M. C. Escher
Kompozicija
„Ring Snakes“, 1952 m.**

(<http://www.flickr.com/photos/transphormetic/279762194/>)

Victor Vasarely
(Prancūzija/Vengrija, 1906–1997)
„Compositions (3 works)“, 1988 m.

(<http://www.artnet.com/auctions/artists/victor-vasarely/compositions-3-works>)

Firmos ženklų, kuriems būdinga begalinė simetrija, pavyzdžiai:

„Marshall-Kloene“ gamina pagal užsakymą ortopedijos ir protezavimo įtaisus tiek vaikams, tiek suaugusiems. Spiralė simbolizuoja bendrovės gyvybingumą ir komfortą teikiamą pacientams.

AT & T antra pagal dydį Amerikos telekomunikacijų kompanija. Jos firmos ženklas simbolizuoja globališkumą, tinklo aprėptį, pastovų atsinaujinimą.

„Convergence“, kuri teikia finansines verslo paramos paslaugas Kornvalyje, firmos ženklas simbolizuoja verslo aplinkos transformacijos, tvarų vystymąsi ir inovacijas.

Pastaruoju metu spiralės simbolis vienas mėgstamiausių simbolių firmos ženklų kūrime. Jis atspindi greitą kitimą, veikų persipynimą, pastovų augimą, begalinį vystymąsi, atsinaujinimą ir kitas savybes, kurios šiuo metu laikomos pamatinėmis ženkloroje.

(<http://www.coroflot.com/grosteffon/logos>, <http://www.digitaltrends.com/computing/att-begins-monthly-data-caps-for-broadband-internet/>, <http://www.hilltribe.tv/tag/business-link-south-west/>)

Bet kokia simetrija kompozicijai suteikia aiškumo, tvarkos ir harmonijos, nė vienas elementas neatrodo sunkesnis nei kiti. Sukelia ramybės, taikos, stabilumo jausmą.

Simetrija gali būti ir kombinuota, t. y. turi ir simetrijos ašį, ir posūkio ašį (daugiakampiai geometriniai kūnai: kvadratinė piramidė, cilindras ir pan.). Vienas gražiausių pavyzdžių yra sniegė ir kilimai.

Seniau simetrija buvo labai mėgiama menininkų (ornamentai). Dabartiniuose grafinio dizaino objektuose, reklaminėje grafikoje, vizualinėje reklamoje sunku aptikti simetriškų kompozicijų. Įsigalėjus secesijos (moderno) stilistikai imta laužyti tūkstantmečius gyvuojančius simetrijos principus, atiduodant pirmenybę asimetriškoms kompozicijoms.

Praktinė užduotis.

Abstrakti achromatinė simetriška kompozicija „Geltonos gėlės“.

Klausimai: kiek ir kokio ryškumo elementų turėtų būti kompozicijoje, kad spalva menamai būtų geltona? kokios elementų formos turėtų būti, kad primintų augalus? kokia simetrija būdinga augalams, žiedams?

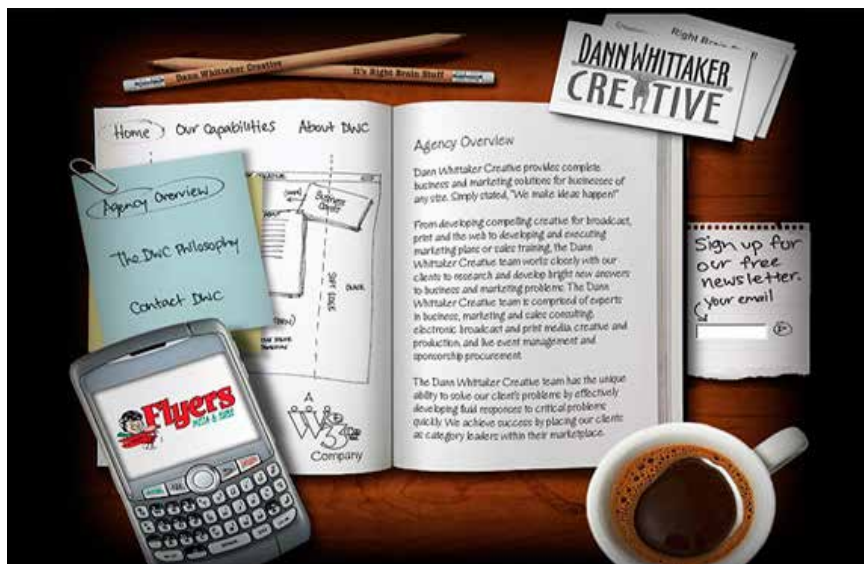
3.2.3 ASIMETRIJA

Asimetrija – simetrijos nebuvimas, jos pažeidimas, nedarna, netvarka.

Ji priešinga simetrijai.

Asimetriška pusiausvyra – kai vizualieji dizaino elementai pasiskirstę plokštumoje netolygiai ir taip sukomponuoti, kad

vizualus jų svoris atrodo tapatus. Dažnai tokiose kompozicijose yra viena dominuojanti forma ir pusiausvyra pasiekiamą ją supriešinus su daug mažesnių formų. Dažniausiai pabrėžiamas kompozicijos

Šiame plakate daiktai nėra išdėlioti simetriškai, bet kompozicijos pusiausvyra pasiekta panašiai užpildytais plokštumos plotais, panašiomis spalvomis ir tekstūromis.

centras ar kompozicijos ašis ir dažniausiai kontrasto principu. Labiau pasiteisina ryškūs, kontrastingi spalvų ir formų deriniai, faktūriškumas. Asimetrinė kompozicija reikalauja gero pusiausvyros jausmo (kaip ir šokuojant ant vienos kojos) ir išlavinto skonio, didesnio profesinio pasirengimo, kitaip galima prarasti kompozicijos balansą, aiškumą, prasmę. Kompozicijos pusiausvyra pasiekama naudojant skirtingus elementų dydžius, spalvas. Pvz., plokštumos viršutiniame kairiajame kampe rašome didelę antraštę, o apatiniame dešiniame kampe dedame nuotrauką.

Tokių atvejų pusiausvyra subalansuojama, išlaikomas informacijos suvokimo aiškumas.

Asimetrija dažnai daug įdomesnė, įtaigesnė, emocionalesnė, suteikia žaismingumo, ekstravagancijos, jausmingumo. Gali sukelti nerimo ar smalsumo emocijas. Geriau atspindi šiuolaikinio gyvenimo tempą, nuotaikas ir labiau tinka šiuolaikinėje reklaminėje grafikoje.

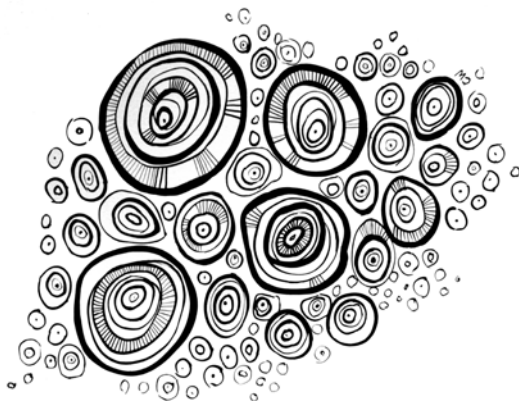
Japonijoje gražus kūrinys yra tas, kuris asimetriškas, nes asimetrija suteikia kūrėjui laisvę, individualizuoja kūrybą.

Asimetrijos pavyzdžiai gamtoje, mūsų aplinkoje:

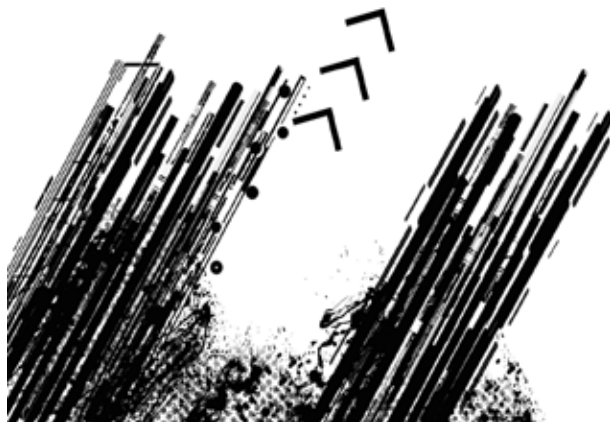
Ko gero visi buvome asimetriškai apsikirpę. Pasirodo, kad gali būti ir asimetrinė katalikų bažnyčia (Fastiv, Lenkija).

(<http://www.hairfinder.com/hairstyles2/freedomhairstyle5.htm>, <http://ukrainetrek.com/blog/architecture/asymmetric-catholic-church-main-sight-of-fastiv-city/>)

Kompozicijų, kurios sukomponuotos asimetrijos principu, pavyzdys

(<http://hdwallpapers4desktop.com/city-life-abstract-white-black-and-hd-wallpaper-482585/>)

**Kompozicijų, kurios
sukomponuotos
asimetrijos
principu, pavyzdys**

(<http://www.artlab23.com/theart/abstract/print/>)

**Firmos ženklų,
kurie sukomponuoti asimetrijos principu,
pavyzdžiai:**

Asimetrinis komponavimas dažnas principas firmos ženklų kūrime.

Idaho Meno Komisija bei Oklahomos Menų Taryba turbūt ne be reikalo pasirinko asimetrinę komponuotę, taip pabrėždami kūrėjo asmenybės individualumą, kūrybos laisvės aspektus.

ŠKODA

„VolkswagenGroup“ priklausanti „Škoda“ atsinaujino firmos ženklą, palikusi indėniškus motyvus, o žalia spalva siekia pabrėžti naują kryptį, tapimą labiau ekologiška ir draugiška aplinkai.

(<http://www.arts.idaho.gov/resources/logos.aspx>, <http://www.artscouncilokc.com/press-room>)

3.2.4 DISIMETRIJA

Disimetrija – nedidelis nukrypimas nuo simetrijos.

Gamtoje absoliučios simetrijos nėra. Žmogaus veidas simetriškas yra tik iš pažiūros, o vidaus organai išdėstyti asimetriškai. Disimetrija suteikia veidui individualumo. Disimetrinės kompozicijos yra žaismingesnės, įdomesnės, ne tokios statiškos, kaip turinčios griežtą simetrinę kompoziciją.

Disimetrijos pavyzdžiai gamtoje, mūsų aplinkoje:

Pirmoje nuotraukoje realus veidas; antroje toks veidas būtų, jeigu sudėtume simetriškai abi veido kaires puses; trečioje toks veidas būtų, jeigu sudėtume simetriškai abi dešines puses. Taigi išėjo trys skirtingi veidai.

Negana to, mūsų veidas atitinkamai nuo patirčių, gali kisti ir asimetrija gali sustiprėti ar susilpnėti laikui bėgant. Mokslininkai mano, kad veido simetriją sąlygoja smegenų pusrutulių veikla, kuri sukelia tam tikrą asmenybės dvilypumą.

(<http://tamukart.blogspot.com/2012/01/nancy-moyer-bicameral-face.html>)

Kompozicijų, kurios sukomponuotos disimetrjos principu, pavyzdžiai:

Iš pirmo žvilgsnio abi kompozicijos atrodo simetriškos, geriau įsiziūrėjus matome, kad tobulos simetrijos nėra, abipus simetrijos ašies skiriasi elementų skaičius, padėtis.

(<http://www.etsy.com/listing/96720047/black-and-white-abstract-flower-print-8>)

Firmos ženklų, kurie sukomponuoti disimetrijos principu, pavyzdžiai:

Danijos roko grupės „DIE“, „Wikispecies“ (sukūrė dizaineris Zephram Stark), Lietuvos inžinerinės pramonės asociacija LINPRA, studentų verslumo ugdymo projekto **„ATVERK – ateities verslo komanda“** firmos ženklai sukomponuoti ašine simetrija remiantis. Nedidelius skirtumus galime rasti tik gerai įsiziūrėję.

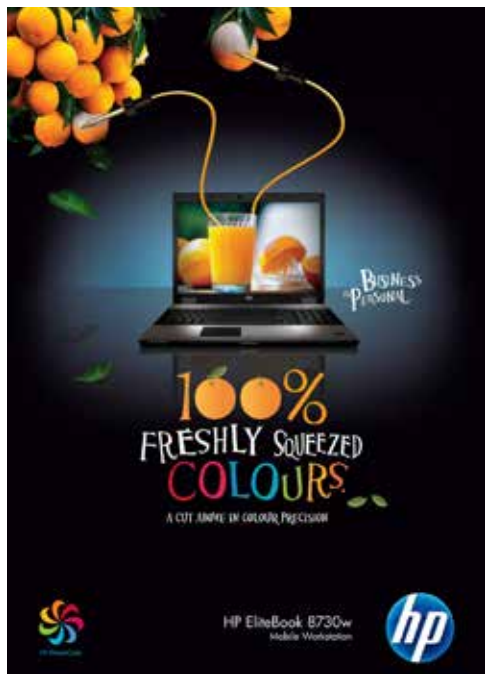
(<https://bat-smg.m.wikipedia.org/wiki/Abnuozdielis:Wikispecies-logo.svg#filehistory>, <http://www.executionroom.com/?page=news>)

Grafinio dizaino, sukomponuoto disimetrijos principu, pavyzdžiai:

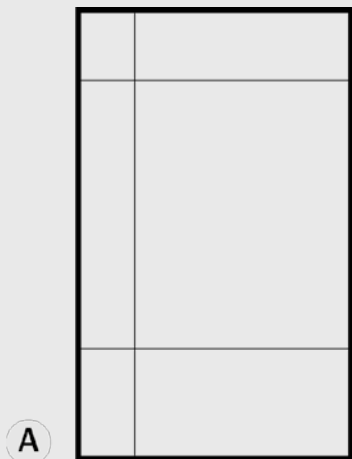
„Sunday Times“ skelbimų svetainės (www.driving.co.uk) reklaminių plakatų serija bei HP „Šviežiai spaustos spalvos“ reklamos kompanijos, skirtos „HPEliteBook“, plakatai taip pat sukurti ašine simetrija, nors turi nedidelių skirtumų.

(<http://theinspirationroom.com/daily/2012/sunday-times-driving-whatever-drives-you/>
<http://www.thethingroup.com/thinc/>)

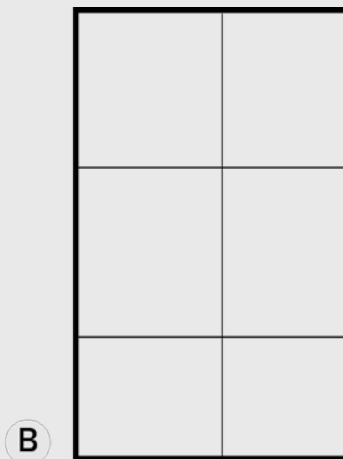

Testas.

Kuri kompozicija yra labiau vykusi ir kodėl?

A) Kairioje kompozicijoje puikiai matosi pirmieji, antraeiliai ir t. t. elementai, nes jie skirtingo dydžio, formos. Kompozicija ekspresyvi, emocionali. Tinkamam tikslui pasiekti naudotas kontrasto principas, kintantis ritmas, asimetrija.

B) Dešinioji kompozicija be ryškios dominantės, neaišku, kur pagrindinė informacija. Elementai mažai skiriasi dydžiu, forma. Neįdomu, nuobodu. Suprojektuota remiantis tapatybe, metru, disimetrija.

Statika – tai kūnų pusiausvyra.

Statiška kompozicija – tai kompozicija išreikšta stabilia, masyvia, nejudančia, sunkia forma.

Statiška kompozicija išreiškiama ramybė, rimtis, pastovumas, stabilumas, tvirtumas, solidumas. Tokios kompozicijos kuriamos iš simetriškų, vertikalų bei horizontalių linijų, formų.

Stabilumas, statiškumas bei ramumas būdingiausias geometriniams kūnams: kvadratui, kubui, skrituliui, taisyklingam daugiakampiui, gretasieniui. Tačiau kva-

dratą pasukus kampu į apačią, gaunamas rombas, t. y. labai dinamiška figūra. Stabiliausias yra ant pagrindo stovintis į apačią plėtėjantis trikampis.

Vaizduojamojoje dailėje statiški, masyvių formų kūriniai vadinami monumentaliais. Grafiniame dizaine, kaip ir simetrija, statika naudojama rečiau.

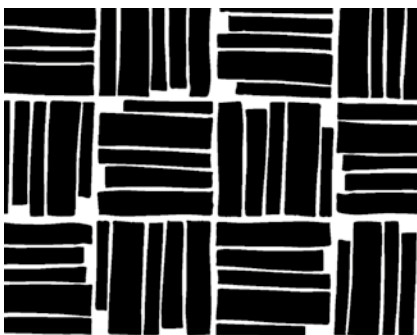
Statiškai kompozicijai sukurti naudojamos šios meninės raiškos priemonės: linija, dėmė, spalva, simetrija.

Statikos gamtoje, mūsų aplinkoje pavyzdžiai:

Stabiliausi statiniai Žemėje, išlaikę kelių tūkstantmečių išbandymus.

(<http://it.wallpaperswiki.org/stonehenge/>,

Statiškų kompozicijų pavyzdžiai:

Statiškoms kompozicijoms būdinga ramybė, tvirtumas, solidumas, masyvios formos, simetrija.

(<http://lizkorutz.wordpress.com/category/class-work/>)

Firmos ženklų, kuriems būdinga statika, pavyzdžiai:

Visiems šiems ženklams būdingos masyvios, griežtos formos, stori grotėsiniai šriftai, simetrija. Sukelia sunkumo, rimties, pastovumo, tvirtumo, nepajudinamumo įspūdį.

Anksčiau statika buvo vienas iš dažniausiai naudojamų principų firmos ženklų kūrimo. Beveik visos bendrovės norėjo būti solidžios, patikimos, stabilios. Naujoji ženklodara atnešė naujas vertybes: atvirumą, draugiškumą, inovatyvumą, tvarų vystymąsi, todėl dabar formos palengvėjo, suapvalėjo.

(<http://www.redandwhitekop.com/forum/index.php?topic=274481.1440>, <http://www.prweb.com/releases/2012/5/prweb9461112.htm>, <http://tuli-art.blogspot.com/>)

moment

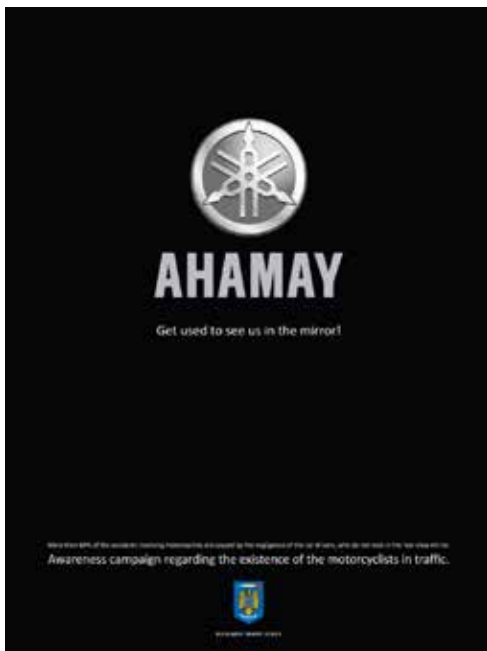

Grafinio dizaino, kurie sukomponuoti statikos principu, pavyzdžiai:

Abu plakatai labai statiški, niūrūs, rimti, netgi gąsdinantys, nes abu kalba apie avarijas.

BLSK, Viktorijos valstijos vyriausybės eismo nelaimių Komisija pradėjo spausdinti reklaminės kampanijos plakatus, skatinančius žmones vengti vairuoti, jei jie neišsimiegoję. Juodo rašalo reklama, su balto kryžiaus formos tekstu perspėja apie galimas tragiškas vairavimo nepailsėjus pasekmes.

„Yamaha Corporation“ – japonų tarptautinė korporacija išleido vairuotojams skirtus plakatus, kuriuos galima perskaityti tik su veidrodžiu. Šie plakatai perspėja, kad daugiau nei 60 % avarių, kuriose nukenčia motociklininkai, sukelia vairuotojai, kurie nepasižiūri į savo automobilių veidrodėlius.

(<http://theinspirationroom.com/daily/2010/tac-get-some-sleep-on-good-friday/>, <http://1adt.com/from-the-net/awesome-yamaha-ads/>)

Praktinė užduotis.

Abstrakti achromatiška statiška kompozicija „Bankas“.

Klausimai: kas yra bankas? kokiomis savybėmis turi pasižymėti stabilus, pelningai dirbantis bankas? kiek, kokios formos elementų ir kokius komponavimo principus reikia panaudoti kompozicijoje, kad ji būtų statiška ir atspindėtų bankų veiklą?

3.2.0 **DINAMIKA**

Dinamika – kitimas, vystymasis, plėtojimasis.

Dinamiška kompozicija – tai judri, kintanti, pasižyminti greita, ryškia raida, turinti daug vidinės energijos kompozicija.

Grafiniame dizaine nėra fizinio judėjimo, judesys tik sąlyginis, todėl dinamika kuriama spalvų, formų, proporcijų, komponavimo ašių, ritmo kaita. Profesionaliai panaudojus šias meninės raiškos priemones, sukuriamą įtikinanti judėjimo iliuzija. Dinamiška kompozicija išreiškiamas judėjimas, sportas, šokis, kova, skrydis, polėkis, veržlumas, augimas. Judesį,

energiją galima išreikšti pabrėžta, išryškinta įstrižaine. Veržlumo įspūdį sustiprina pasviręs, įstrižas šriftas, parašytas kylančia linija. Judėjimo įspūdį padidina kontrastingos spalvos, formos, asimetrija. Pvz., perspektyva, dominuojančios krypties linijos nukreipia žiūrovo akis tam tikra kryptimi.

Dinamikos pavyzdžiai gamtoje, mūsų aplinkoje:

*Kokia didybė ir grožis **Slomo** krioklio krentančio vandens per amžius. **Majamio jūrų stadiono** didelis kompleksas demonstruoja šiuolaikiškas aptakas, gyvybingas, dinamiškas architektūros tektonines formas. „**McLaren F1**“ automobiliai – orientyras sporto automobilių pasaulyje. O kas galėtų pralenkti naikintuvą „**Dynamic F-16 USAF**“?*

(<http://beautifulworld.blogspot.com/p/blog-page.html>, <http://openbuildings.com/buildings/miami-marine-stadium-2011-profile-41895><https://plus.google.com/106506231402985236680/about>http://commons.wikimedia.org/wiki/File:General_Dynamic_F-16_USAF.jpg)

Kompozicijų, kurioms būdingas dinamikos principas, pavyzdžiai:

Visos trys kompozicijos pasižymi stiprių veržlumu, judesiu, vidine energija, kuri išreiškta diagonalėmis, nevaržomu teptuko polėkiu, elementų kintamu dydžiu, forma ar spalva.

(<http://vimeo.com/24407686>, <http://wanelo.com/p/2200067/black-and-white-modern-art-abstract-on-luulla>, <http://graphichive.net/index.php?Page=12&q=dynamic>)

Firmos ženklų, sukomponuotų dinamikos principu, pavyzdžiai:

Neatsitiktinai visi trys logotipai susiję su sportu. Dinamikos principas labai tinka atspindėti sportiškumą, azartą, greitį, veiksmą, energiją, sirgalių aistrą.

Prancūzijos Regbio Federacijos firmos ženklui dinamikos suteikia plastiškos dėmės, diagonalės, pakreiptas šriftas.

„**Nike Swoosh**“ firmos ženklą, dar visame pasaulyje žinomo kaip „Išlinkimas“, 1971 m. dizainą sukūrė Carolyn Davidson, Portland Valstijos Universiteto grafinio dizaino studentas. Firmos ženklas vaizduoja graikų pergalės deivės Nikės sparną. Ši dinamiška, plastiška, grakšti „varnelė“ dabar tokia atpažįstama, kad įmonės pavadinimas tapo nereikalingas. Argi tai ne nuostabi istorija, kaip mažas simbolis, kurį mes vadiname tobulu logotipo dizainu, gali lemti didžiulę bendrovės sėkmę?

2018 metų FIFA Pasaulio taurės čempionato, kuris pirmą kartą vyks Rusijoje, firmos ženklas taip pat labai dinamiškas, modernaus geometrinio skaidymo ir spalvinio persiliejimo, trimačio vaizdo imitavimo sprendimas.

(http://www.ffr.fr/index.php/ffr/accueil__1 <http://wallpapers.songcost.com/show/logotipo-nike>, http://www.dinesh.com/history_of_logos/miscellaneous_logos_-_design_and_history/nike_logo_-_design_and_history.html, <http://logonoid.com/2018-world-cup-logo/>)

Praktinė užduotis.

**Abstrakti achromatinė dinamiška kompozicija
„Naktinis klubas“.**

Klausimai: kas yra naktinis klubas? kas jame vyksta? kokiais dizaino elementais ir principais tai galima atvaizduoti?

SMK studentų

darbai

„Naktinis klubas“:

*Rasa Druseikaitė,
1RK12*

Savarankiško darbo užduotis.

Pasirinkto objekto morfologinių savybių analizė. Kokios formos savybės jam būdingos:

- simetrija ir jos rūšis,
- asimetrija,
- disimetrija,
- statika,
- dinamika.

Pasirinkto objekto stilizacija, atitinkanti morfologines ir prasmines objekto savybes.

3.2.7 KONTRASTAS

Kontrastas – ryškus dviejų lyginamų daiktų, ypatybių ar reiškinių skirtumas.

Kontrastinga kompozicija – labai priešinga, sudaranti kontrastą formos, spalvos ir kt. atžvilgiu, išsiskirianti iš kitų kompozicija.

Kontrastinga gali būti arba visa kompozicija, arba tik svarbiausia kompozicijos dalis, arba išryškinti atskiri kompozicijos elementai.

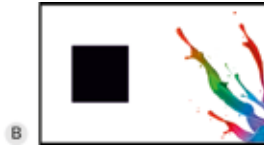
Kontrastas išreiškiamas:

- **elementų dydžiu ir forma** (didelis ir mažas, vertikalus ir horizontalus, tiesus ir kreivas, griežtas ir plastiškas ir t. t.),
- **spalva** (achromatinė ir spalvota, šilta ir šalta),
- **santykiu su fonu.** Kuo elementas didesnis ir ryškesnis, tuo labiau veikia foną.

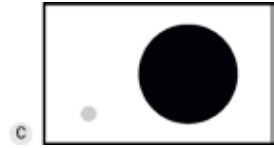
Kontrasto pavyzdžiai:

Elementų dydžio kontrastas. Plona linija kontrastuoja su stora linija.

Spalvos ir formos kontrastas. Achromatinis griežtas, statiškas, geometrinis kvadratas kontrastuoja su daugiaspalviu, laisvos, amorfinės formos, dinamišku elementu.

Santykio su fonu kontrastas. Mažo, šviesaus elemento poveikis fonui yra labai silpnas nereikšmingas, didelis ir tamsus elementas mažoje erdvėje yra pagrindinis, svarbiausias objektas, diktuojantis nuotaiką, prasmę.

Kontrasto principu paremtą kompoziciją sukurti sudėtingiau, yra didesnė galimybė neišlaikyti pusiausvyros, bet kontrastingos kompozicijos yra įtaigesnės, efektingesnės, emocionalesnės.

Palyginkime. Išrikiuokime 4 vienodus kvadratus (A). Juos peržvelgsime vienu žvilgsniu, perprasime ir prarasime susidomėjimą. Išrikiuokime 4 skirtingai apipavidalintus kvadratus (B). Dabar mūsų žvilgsnis sustos ties kiekvienu ir analizuos. Jeigu norime sudominti, elementai turi būti bent jau šiek tiek skirtingi.

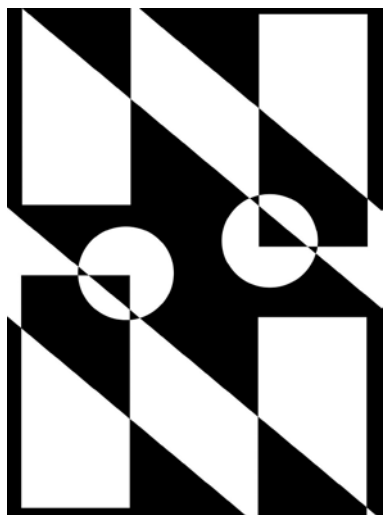
Kontrastas jaudina, sukelia trumpalaikę šventinę nuotaiką, bet ilgiau žiūrint ima varginti. Kontrastingos kompozicijos tinka trumpalaikiams renginiams, šventėms, mugėms, vaikų ir jaunimo renginiams bei vaikiškų prekių įpakavimui.

***Kontrasto pavyzdžiai
gamtoje, mūsų
aplinkoje:***

*Skirtingų veislių, dydžių,
spalvų, tekstūrų, charakterių
šunys gali ir draugiškai
kontrastuoti, žmonės juos
visus mėgsta. O štai dėl
naujosios moderniosios
architektūros pastatų
statybų senamiesčiuose vis
dar vyksta ginčai visame
pasaulyje.*

(<http://activatedstrategies.com/big-is-small-and-small-is-big/>, <http://www.jenriks.de/2012/01/17/old-and-new/>)

**Kompozicijų,
sukomponuotų
kontrasto principu,
pavyzdžiai:**

Dramatiškas spalvų (juoda ir balta) ir formų (rombas ir apskritimas) kontrastas.

(<http://dtran092.wordpress.com/2011/01/>)

**Firmos ženklų, sukomponuotų kontrasto principu,
pavyzdžiai:**

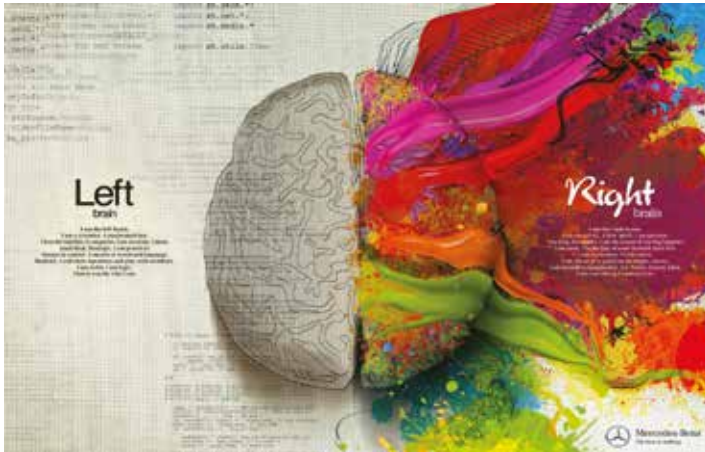
„Bally“ – seniausios pasaulyje lošimo automatų gamintojos firmos ženkle kontrastuoja spalvos (achromatinė pilka ir chromatinė plytų raudona), šrifto charakteris (plastiškas kaligrafinis šriftas užrašui „Bally“ ir griežtas groteskinis šriftas užrašui „Technologies“) bei labai skirtingas užrašų dydis. Kontrastu išreikštas trumpalaikis lošimų malonumas, azartas, pramogos šventiškumas.

FIE – Tarptautinės Fechtavimosi Federacijos firmos ženkle taip pat ne vienas kontrastas. Grafiniame ženkliuke kontrastuoja plonos ir storos, laisvos, teptukinės ir griežtos, geometrinės linijos. Kontrastingos ir spalvos (chromatinis mėlynas ženkliukas ir achromatinis užrašas). Kontrasto principu apjungiamas grafinis dinamiškas ženkliukas su kietu groteskiniu šriftu. Visa tai atspindi šios sporto šakos savybes: grakštumą, aristokratiškumą, kartu ir staigumą, pavojingumą, aštrumą.

(http://ballytech.newshq.businesswire.com/about_us,

<http://www.freelogovectors.net/federation-internationale-descrime-fie-logo-eps-file/>)

Grafinio dizaino, sukomponuoto kontrasto principu, pavyzdžiai:

„Mercedes-Benz“ spaudos reklamos puikių, meniškų plakatų serija gražiai iliustruoja santykį tarp kairės ir dešinės pusių mūsų smegenų pusrutulių, tam panaudojusi kontrasto principą tarp achromatinės, racionaliosios kairės ir spalvingos, pilnos gyvenimo džiaugsmo, kūrybiškos dešinės plakato pusės.

„Kids“ vaikų auditorijai skirti plakatai kviečia nors trumpam pamiršti kompiuterinius žaidimus ir pažinti realų mus supantį pasaulį, kuris toks gražus ir vis mažiau pažįstamas vaikams, veikiamiems interneto. Tai išreikšti labai tikslingai panaudotas dydžio, spalvos, tekstūros, formos kontrastas. Tarp kompiuterinės grafikos šaltos mėlynos spalvos paukščių mažutė, natūrali, geltona zylutė suspindi kaip šviesos blyksnis, sušildantis mūsų širdis.

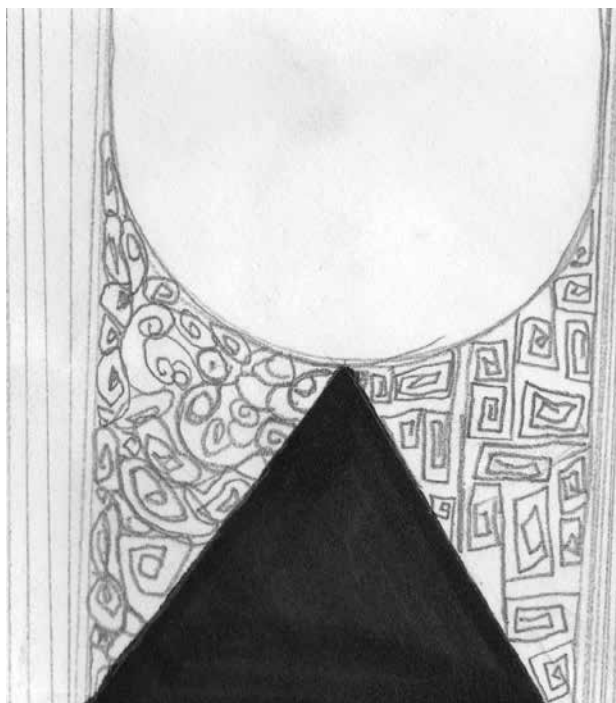
(<http://carolinageorgatou.com/2012/08/13/international-left-handers-day/>, <http://www.nickpalmiotti.com/tag/cross-promotional-advertising/>)

Praktinė užduotis.

**Abstrakti achromatinė kontrastinga dinamiška kompozicija
„Mano gimtadienis“.**

Klausimai: kaip tu šventi gimtadienius? kokias emocijas sukelia prisiminimai iš paskutinio gimtadienio? kokiais dizaino elementais ir principais tai galima atvaizduoti? kokiais komponavimo principais išreiškiamas kontrastas?

**SMK studentų darbai
„Mano gimtadienis“:**

Matas Stakanskis,
1RK12

3.2.8 NIUANŠAS

Niuansas – nedidelis, vos pastebimas, subtilus minties, spalvos, formos, šrifto charakterio skirtumas, atspalvis.

Niuanso principu derinami panašių ypatybių elementai pagal dydį, spalvą, ritmą ir pan., kurie labai panašūs, o jų skirtumai labai maži. Niuanso principu naudojantis lengviau sukurti harmoningą kompoziciją, bet ji gali būti gana nuobodi, monotoniška.

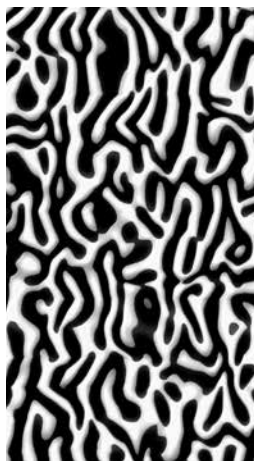
Dažniausiai viename grafinio dizaino darbe naudojami abu principai: ir kontrasto, ir niuanso. Nors simetrija ir asimetrija, statika ir dinamika, kontrastas ir niuansas – dvi priešingybės, tačiau tarpusavyje puikiai derančios meninės raiškos priemonės.

Niuanso gamtoje, mūsų aplinkoje pavyzdžiai:

*Kaip vieno augalo visi lapai
beveik identiški, taip ir mūsų
daugiabučiai.*

(<http://www.hdwallpaperspics.com/green-leaves-wallpapers.html>, <http://sumeda.lt/en/langu-sistemas/completed-projects/plastikiniai-langai-daugiabutis-klaipeda/>)

Kompozicijų, sukomponuotų niuanso principu, pavyzdžiai:

Pirmoje kompozicijoje tarp elementų ir fono spalvinis kontrastas yra, tačiau patys elementai labai panašūs, tolygiai padengę visą plokštumą. Antroje metalo lakštų kompozicijoje ne tik formos panašios, bet ir jų spalvos beveik nesiskiria.

(<http://www.henderson-art.co.uk/gallery-1.php>, http://www.terminartors.com/artworkprofile/Marca-Relli_Conrad-Steel_Grey)

Firmos ženklų, sukomponuotų niuanso principu, pavyzdžiai:

Tarptautinės matematikų sąjungos (IMU) firmos ženklas sukurtas John Sullivan. Ženkle vaizduojami Borromean žiedai, kurie gali egzistuoti tik visi trys kartu. Vieno komponento nepašalinsi, nesulaužęs kitų dviejų. Daug šimtmečių daugelyje kultūrų – tai tarpusavio ryšio ir vieningos jėgos simbolis. Ženkle žiedų forma identiška, tik niuansišškai skiriasi jų spalva.

„**Cold Water Grave**“ – muzikinės grupės firmos ženklas. Jam būtų galima pritaikyti centrinę simetriją, bet elementai abipus ašies šiek tiek skiriasi. Juk niekada vienodai nesugrosi tos pačios dainos ir natos.

(<http://torus.math.uiuc.edu/jms/Images/IMU-logo/>, <http://idaniamentana.com/2012/09/20/logo-design-cold-water-grave/>)

Grafinio dizaino, sukomponuoto niuanso principu, pavyzdžiai:

Tatuiruočių salonui skirtame subtiliame plakate QR kodas vos įmatomas. Toks niuansinis sprendimas primena tatuiruotės paruošiamąjį piešinį, kuris vėliau užpildomas dažais.

([http://www.code.co.uk%2Fqr-code-ad-for-tattooists%](http://www.code.co.uk%2Fqr-code-ad-for-tattooists%2F))

Reklamos agentūros „McCann Erickson“ (Milanas) sukurti plakatai Gyvūnų Teisių Organizacijos **ENPA** užsakymu primena vintažinį stilių, centrinė simetrija su nedideliais skirtumais, niuansiniai spalvų skirtumai formuoja subtilų, jautrų, tačiau šiek tiek negyvą įspūdį.

(<http://theshortestword.wordpress.com/tag/>)

Praktinė užduotis.

Abstrakti achromatinė niansuota kompozicija „Mano paskaitos“.

Klausimai: kaip vyksta paskaitos? kiek jų būna per dieną? kurią dieną, kokio dalyko paskaitos pačios nuobodžiausios? kokių formų, kiek ir kaip išdėstytų elementų prireiks niansui atspindėti? koks elementų ir fono santykis?

3.2.0 TAPATYBĖ

Tapatybė – tai lygybė.

Tai vienodo dydžio dalių ar elementų, ar kitų meninės raiškos priemonių formos, spalvos, proporcijos pusiausvyros išlaikymas.

Tapatybės pasikartojimas sukuria ritmą. Tinka kurti sistemiškas, tvarkingas, viena-reikšmes kompozicijas. Dažniausiai tokios kompozicijos būna simetriškos.

Tapaičių meninės raiškos formų gausu liaudies ornamentikoje, architektūroje. Kadangi tokios kompozicijos yra nuobodžios, monotoniškos, šiuolaikiniame grafiniame dizaine naudojamos itin retai.

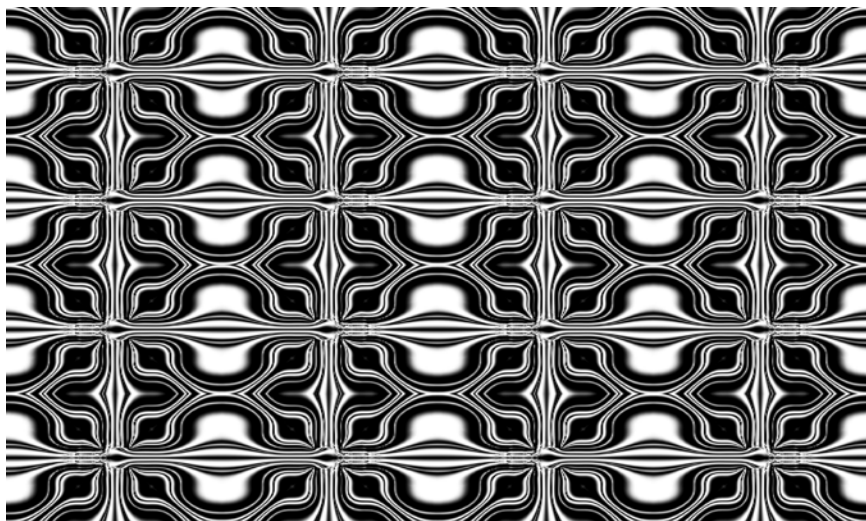
Tačiau tapatybė itin svarbi, kai kalbama apie vienos bendrovės, prekės ženklo ar reklaminės kampanijos bendrą firminį stilių. Įvairūs bendrovės reklaminiai objektai

projektuojami laikantis vieningos dizaino stilitikos. Vizuali tapatybė išlaikoma pradedant firmos ženklu, vizitine kortele, spaudiniais, baigiant raštinės reikmenimis, interneto svetaine, interjero ir eksterjero apipavidalinimu. Laikraščiai bei žurnalai – dar vienas ryškus tapatybės pavyzdys. Kurios datos bepaimtume, visada aišku, kad tai tas pats leidinys. Nors informacija, vaizdai keičiasi, vizuali išvaizdos tapatybė išlaikoma. Vizuali tapatybė taip pat išlaikoma vienos serijos knygoms apipavidalinti.

Kaip išlaikoma tapatybė? Laikraščiai ir žurnalai maketuojami pagal griežtas taisykles, naudojantis tinkeliais. Pvz., leidinio pavadinimas, antraštės, pagrindinis tekstas visada bus parašytas toje pat vietoje,

tuo pačiu šriftu ir tokiu pat dydžiu. Vienos bendrovės ar produkto visuose reklaminuose objektuose bus tie patys šriftai, spalvos, išlaikomas nuotraukų ar iliustracijų stilius, ta pati komponavimo schema.

Taigi tapatybė padeda identifikuoti prekės ženklus, bendroves, organizacijas, reklamos kampanijas ir pan. pagal tik jiems būdingą unikalų vizualią išvaizdą.

***Kompozicijų,
sukomponuotų
tapatybės principu,
pavyzdžiai:***

Abejose kompozicijose tapatūs elementai kartojasi tuo pačiu ritmu (metru).

*(<http://www.threadbornblog.com/2013/02/roy-reviewed-and-renewed.html>,
<http://www.photoree.com/photos/permalink/914406-17322179@N00>)*

„Suikerbosrand“ bendrovės leidinių dizaino tapatybė. Turinys perteiktas subtiliai, grafiškai neryškiai, bet informatyviai. Kartojasi gražus santykio ritmas tarp pilkų ir žalių plotų, horizontalių ir vertikalų nuotraukų.

Tapataus grafinio dizaino pavyzdžiai:

„Eurest“ bendrovės firmos stiliaus vadovas, kuriame numatytos firmos ženklo, šriftų, spalvų naudojimo, leidinių komponavimo taisyklės. Tai pirmasis dokumentas, kuris sukuriamas iškart po firmos ženklo sukūrimo ir yra pagrindas visam tolimesniam bendrovės vizualiam veidui kurti, kol šis firmos ženklas bus naudojamas. Paprastai firmos ženklas ir stiliaus vadovas atnaujinamas kas 5-10 metų ar pasikeitus bendrovės savininkui, bendrovės politikai, vertybėms.

viva! *corporate communications*

viva! *spa & beauty*

viva! *gourmet*

viva! *kids*

viva! *fun*

Development of corporate identity for Viva! Experiencias.

Challenge

Client brand identity brought along with incorporation of its parts of portfolio by Viva! Experiencias, a new company whose business is to sell and administer a giftbox.

Solution

We designed brand identity to make through design discrimination the very nature of the company's business: a single experience that combines with other parts within the brand's values.

Results

This brand identity was applied to various materials of the company and the strategic print formats: the packaging and the elements of the brand. The result brought the consistency to recognize the brand and identify its products easily.

Tapataus grafinio dizaino pavyzdžiai:

„Viva Experiencias“ kreditų bendrovės firmos stiliaus tapatybė. Spalvingo, linksmo, šventiško dizaino raiškos priemonės tapačios tiek leidiniuose, tiek pakuotėse, tiek paslaugų pardavimo vietų įrengime.

„Vogue“ žurnalo viršelį atpažinsime iš toli. Nepaisant to, kokių metų, kokio mėnesio, kurioje šalyje žurnalas išleistas, vyro ar moters fotografija, dizainas lieka tapatus: pavadinimas tuo pačiu šriftu toje pačioje vietoje, tie patys intriguojantys komponavimo principai.

(<http://logowar.net/download/corporate-identity-design/10782/>, [http://www.mamamia.com.au/entertainment/michelle-obama-and-her-arms-look-amazing-on-the-cover-of-us-vogue/](http://blog.platinastudio.com/55-best-examples-of-creative-brochure-designs-for-companies-for-your-inspiration/http://hiphop-n-more.com/2013/02/beyonce-covers-vogue-full-photoshoot/http://www.mamamia.com.au/entertainment/michelle-obama-and-her-arms-look-amazing-on-the-cover-of-us-vogue/http://kennowen.blogspot.mx/2013/03/jarrold-scott-for-vogue-hommes.html) <http://kennowen.blogspot.mx/2013/03/jarrold-scott-for-vogue-hommes.html>)

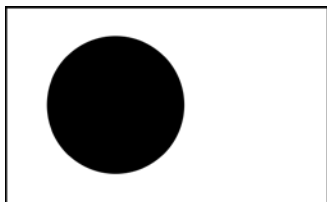
Praktinė užduotis.

Pasirinkite bet kokią bendrovę, prekės ženklą, laikraštį ar pan., kur yra išlaikomas vizualus tapatumas. Išanalizuokite, kokie dizaino elementai ir raiškos priemonės jį kuria. Pasiremdami analizės duomenimis, sukurkite naują bet kokią reklaminį objektą pasirinktai bendrovei ar pan.

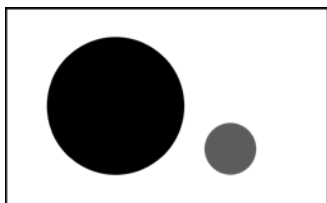
Akcentas – tai išryškintas, dominuojantis koks nors elementas, detalė.

Išryškinamas kompozicijos centras, esmė, pagrindinė mintis, šrifto kompozicijose – svarbiausi žodžiai, tai, į ką norima atkreipti dėmesį. Tai labai dažnai pasitaikanti meninės raiškos priemonė, praktiškai naudojama bet kuriame grafinio dizaino projekte. Tam gali būti naudojamas išskyrimas

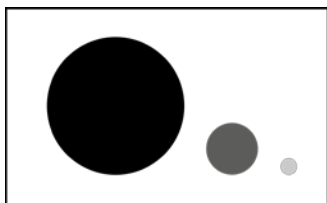
dydžiu, proporcija, užimama vieta, forma, tekstūra ar faktūra (šiurkštu – lygu), spalva, šviesa – tamsa. Dažniausiai naudojamas kontrasto principas. Jei nenaudosime akcento grafiniame dizaine, prarasime informatyvumą, pagrindinę mintį.

Paprastai grafinio dizaino darbe būna dominuojanti informacija, į kurią turi nukrypti dėmesys,

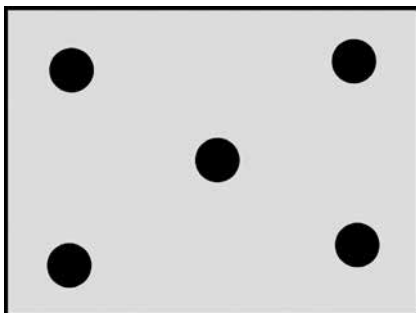
antraeilė, mažiau svarbi informacija ir

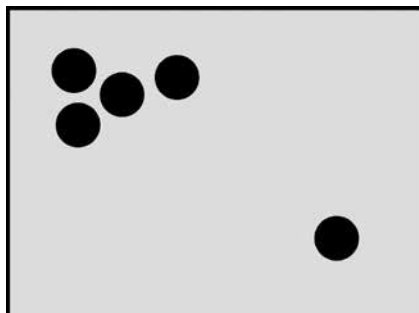
trečiaeilė, mažiausiai svarbi informacija. Jei neapgalvotai išryškinsime mažiausiai svarbią informaciją, darbas neteks prasmės, todėl visada prieš vizualizuodami, apgalvokite, kokia žinutė šiame darbe turi būti svarbiausia.

Pavyzdžių nagrinėjimas

1 pavyzdys

Paaiškinkite, kokie santykiai sieja elementus šiame paveikslėlyje?

Paaiškinkite, kokie santykiai sieja elementus šiame paveikslėlyje?

Be abejo, antrame paveikslėlyje komponavimas gerokai aiškesnis, matosi santykis tarp elementų. Taigi prasta kompozicija gali pateikti klaidinančią informaciją.

2 pavyzdys

Dvimatė kompozicija analizuoja meninės raiškos elementų (taško, linijos, dėmės ir t.t.) ir jų harmoningą išdėstymą plokštumoje. Harmonija tapatinama su tobulumu, o tobulumas su grožiu, estetika, tikslingumu, funkcionalumu. Taigi harmonija – tikslingumu, funkcionalumu, grožiu ir užbaigtumu išreikštas tobulumas. Kiekvienas harmoningas kūrinys yra užbaigtas, nėra prieštaravimo ir esant poreikiui lengvai galima formuoti didesnę struktūrą. Harmonijos pažinimas ir supratimas – pradinis taškas, nuo kurio ir prasideda dizainas.

O pats dizainas atsirado su pirmuoju žmogaus kūrinium: ar tai buvo įrankis, ar indas, ar kailio skiautė kūnui pridengti, ar olos pritaikymas gyvenamajai patalpai. Nors kaip atskira taikomojo meno sritis pripažintas visai neseniai.

Dvimatė kompozicija – viena iš pirmųjų sudedamųjų grafinio dizaino mokymo dalių. Komponuoti reškia iš dalių sudaryti darnią visumą, naudojantis meninės raiškos priemonėmis – linijomis, dėmėmis, spalvomis, proporcijomis, ritmika ir t.t. Dviejų matavimų plokštumoje (ant popieriaus, drobės, plastiko ir pan.) sukurta kompozicija vadinama dvimate kompozicija.

Matome tekstinį skelbimą. Daug vienodo teksto, mes tingime gilintis ir jo neskaitome.

Dvimatė kompozicija

Harmonija

Dvimatė kompozicija analizuoja meninės raiškos elementų (taško, linijos, dėmės ir t.t.) ir jų harmoningą išdėstymą plokštumoje. *Harmonija* tapatinama su tobulumu, o tobulumas su grožiu, estetika, tikslingumu, funkcionalumu. Taigi harmonija – tikslingumu, funkcionalumu, grožiu ir užbaigtumu išreikštas tobulumas. Kiekvienas harmoningas kūrinys yra užbaigtas, nėra prieštaravimo ir esant poreikiui lengvai galima formuoti didesnę struktūrą. Harmonijos pažinimas ir supratimas – pradinis taškas, nuo kurio ir prasideda dizainas.

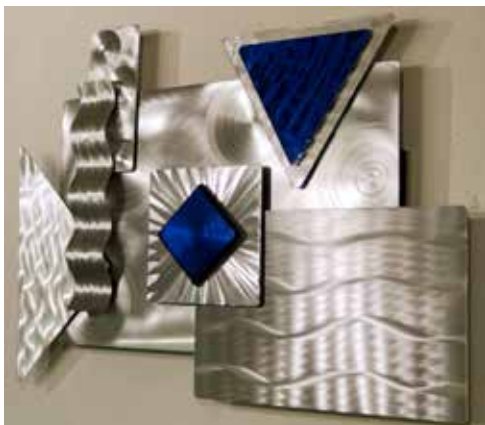
Grafinis dizainas

O pats dizainas atsirado su pirmuoju žmogaus kūriniu: ar tai buvo įrankis, ar indas, ar kailio skiautė kūnui pridengti, ar olos pritaikymas gyvenamajai patalpai. Nors kaip atskira taikomojo meno sritis pripažintas visai neseniai.

Dvimatė kompozicija

Dvimatė kompozicija – viena iš pirmųjų sudedamųjų grafinio dizaino mokymo dalių. Komponuoti reškia iš dalių sudaryti darnią visumą, naudojantis meninės raiškos priemonėmis – linijomis, dėmėmis, spalvomis, proporcijomis, ritmika ir t.t. Dviejų matavimų plokštumoje (ant popieriaus, drobės, plastiko ir pan.) sukurta kompozicija vadinama *dvimate kompozicija*.

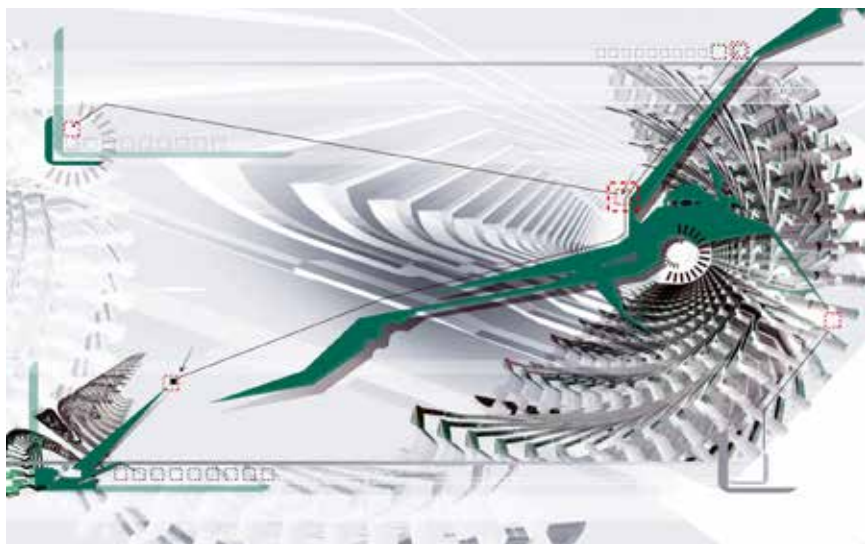
O šiame skelbime antraštė išryškinta (akcentas), mes susidomime. Atsikartojančios išryškintos antraštės – tapatybės principas – suteikia tvarkos, mums lengviau rasti reikiamą informaciją, nebūtina skaityti visko. Aiški tikslinga pirmaeilės, antraeilės ir trečiaeilės informacijos vizualizacija skelbimą padarė patrauklų, lengvai perskaitomą.

Akcentų gamtoje, mūsų aplinkoje pavyzdžiai:

Tarp geltonų tulpių pasiklydusi vieniša raudona kaip kraujo lašas dega, mūsų akys vis krypsta į ją. Metalo plastikos kompozicija yra kambario meniškasis akcentas. Negana to, ji pati su dviem įspūdingai mėlynais lyg akimis akcentais.

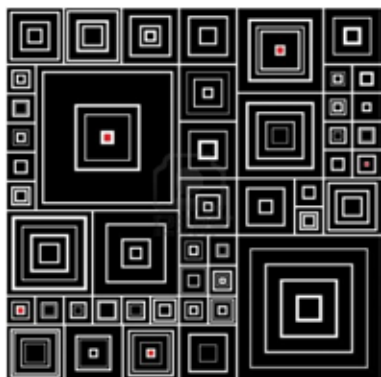
(<http://hdwallpapercollection.com/white-flowers-wallpaper-widescreen.html>, <http://www.ebay.com/itm/Abstract-Contemporary-Metal-Wall-Art-Decor-Sculpture-/180642685440>)

**Kompozicijų,
sukomponuotų
akcento principu,
pavyzdžiai:**

*Pirmoje kompozicijoje
akcentas išskirtas forma,
tekstūra, spalva, antroje
– forma, spalva, tekstūra,
trečioje – dydžiu, spalva.*

(<http://www.hear2heal.com/frozen-photograph-poster-giclee-crystal-sketch-p-608.html>, http://www.123rf.com/photo_16308089_pattern-in-black-and-white-with-red-accents.html, <http://hdw.eweb4.com/out/399737.html>)

Grafinio dizaino, sukomponuoto akcento principu, pavyzdžiai:

Ši „Kyocera“ bendrovės spausdos skelbimų serija primena grafinio dizaino studentų darbus. Lakoniškas, grafiškas sprendimas ir logiškai sudėlioti raudoni akcentai, išskiriantys produktą ir bendrovės pavadinimą.

(<http://5t3ph.wordpress.com/2008/03/08/print-trends-v10/>)

„Bund“ yra Vokietijos „Friends of the Earth International“ filialas. Jie išleido plakatų seriją tam, kad žmonės žinotų apie aplinkosaugos problemas, gabenant maisto produktus visame pasaulyje. Transportavimas dideliais atstumais smarkiai padidina aplinkos užterštumą. Sąvoka „maisto produktų mylios“ reiškia atstumą nuo ten, kur jis išaugo ar buvo pagamintas iki, kur jį įsigijo ar suvartojo galutinis vartotojas. Apatiniame dešiniajame kampe antraštėje rašoma „Galvok globaliai. Valgyk lokaliai.“ Akcentai vėl sudėti logiškai – spalva išskirtas maisto produktas bei firmos ženklas.

(<http://www.englishblog.com/2009/05/ad-travelling-fruits-cause-pollution.html#.UatF9EB0xfQ>)

Praktinė užduotis.

Abstrakti kompozicija su akcentu „Aš ir mano draugai“.

*Klausimai: kiek turiu draugų? ar su visais palaikau vienodai artimą ryšį?
kokiais dizaino elementais ir principais galima atvaizduoti draugystės ryšių
įvairovę? kokiais komponavimo principais išreiškiamas akcentas?*

**SMK studentų
darbai „Aš ir mano draugai“:**

Rasa Druseikaitė,
1RK12

Matas Stakanskis,
1RK12

3.2.1 OPTINĖ ILIUZIJA

Optinė iliuzija – regėjimo apgaulė arba iškreiptas realių daiktų ar reiškinių suvokimas.

Pavyzdžiui, matome iškreiptas formas, deformuotas plokštumas, kai jos iš tiesų yra lygios. Optinė iliuzija gali sudaryti erdvės įspūdį. Optinių iliuzijų susidarymą lemia žmogaus psichofiziologinės ypatybės: žmogaus akies obuolys lengviau juda į šalis, todėl lengviau fiksuoja horizontalius objektus, o aukštyn žemyn – sunkiau, todėl vertikalius objektus pamatome ir atpažįstame daug lėčiau. Yra

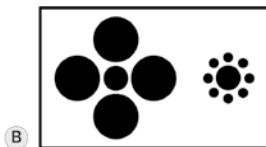
ir kitų priešasčių susidaryti optinėms iliuzijoms.

Optinės iliuzijas taip pat sukelia spalvos, jų deriniai. Pvz., laipsniškas vienos spalvos šviesėjimas sukuria erdvės, perspektyvos, tolstančio vaizdo efektą. Juodas kvadratas baltame fone atrodo mažesnis už baltą juodame fone. Balta linija juodame fone atrodo platesnė už juodą baltame ir pan.

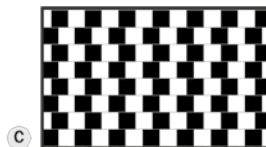
Optinių iliuzijų pavyzdžiai:

Abu kvadratai yra vieno dydžio, nors mums atrodo, kad didesnis yra baltas kvadratas juodame fone. Šviesi spalva optiškai didina.

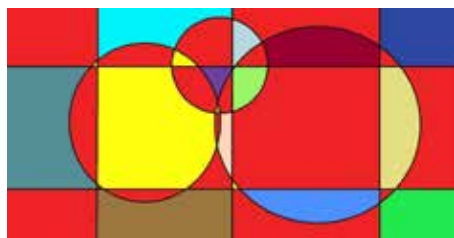
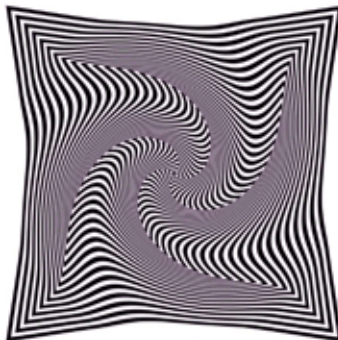
Centriniai apskritimai yra vienodo dydžio, nors mums atrodo, kad didesnis yra tas, kuris apsuptas mažų apskritimų. Tai – dydžio iliuzija, kai lyginant su didesniu atrodo mažesni, o su mažesniu – didesni.

Visos juostos yra vienodo pločio, nei siaurėja, nei plėtėja, nors mums atrodo, kad viena juosta susiaurėja, kita išplatėja.

Dažnai su optinėmis iliuzijomis susiduriame rašydami šriftus. Dėl skirtingos raidžių formos bei jų užimamo ploto tarpai tarp raidžių atrodo skirtingi, todėl juos koreguojame, kad optiškai jie atrodytų vienodi.

Optinė iliuzija svarbi drabužių modeliavime (dryžuoti, margi, blizgūs audiniai gali deformuoti figūrą), interjero dizaine (patalpas galime paaukštinti, pažeminti, praplėsti, suspausti).

**Kompozicijų,
sukomponuotų optinės
iliuzijos principu,
pavyzdžiai:**

*Figūrų ir fono, formų, spalvų
santykiai sukuria skirtingas,
klaidinančias akį iliuzijas.*

(<http://systemsartblog.blogspot.com/2011/12/thoughts-on-bridget-riley.html>, <http://www.tamiyaclub.com/forum/index.php?showtopic=69728>, <http://unleashedprepays.com/thread-8041-post-59402.html#pid59402>)

Grafinio dizaino, sukompnuoto optinės iliuzijos principu, pavyzdžiai:

„Pepsi“ bendrovės krovinių automobilių priekabų reklamai išradingai panaudojo optinę iliuziją. Tai, kas akiai nejprasta, labiau pastebima ir įsidėmima.

<http://unleashedprepaid.com/thread-8041-post-59402.html#pid59402>

Spalvos tarsi gyvos šiame spausdos reklamos plakate. Taip „Sony“ pristatė „Bravia“ televizorius Argentinoje, spalvų optinę iliuziją panaudoję „Spalvos kaip niekas kitas“ reklaminėje kompanijoje. Vizualiai efektinga reklama buvo sukurta EURO RSCG reklamos agentūroje (Buenos Aires).

(<http://theinspirationroom.com/daily/2007/sony-bravia-visual-effect/>)

Ritmas – elementų (formų, erdvių, spalvų, dydžių, linijų ir pan.) tolygus pasikartojimas, kaitaliojimasis bei jų tvarka.

„Ritmas – tai proporcijų gama, trukdanti daryti blogai ir padedanti daryti gerai.“

Albertas Einšteinas

Jis lemia, kaip bus išsidėsčiusios formos, linijos, spalvos, šviesa-šėšėlis, figūros, ornamentu motyvai, moduliai kompozicijoje. Ritmas suteikia harmoningumo, vienovės, pusiausvyros, pabrėžia proporcijas, formas ir prasmės akcentus, sukuria nuotaką. Kai elementas pasikartoja tris kartus, sukuriamas ritmas. Net sakoma, tris kartus pasikartojimas – tai jau dizainas.

Ritmas būdingas viskam, kas gyva: augalų lapams, žiedams, sėkloms, roplių odos, gyvūnų kailio raštams, paukščių giesmėms. Kasdieninis gyvenimas taip pat ritmiškas – rytas, diena, vakaras, naktis; žiema, pavasaris, vasara, ruduo. Labiausiai ritmas naudojamas muzikoje, poezijoje. Žmogaus gyvenimas taip pat ritmiškas. „Žmogus nuo praamžių lopšio jaučia savyje ritmo pradą. To paties ritmo, kuris harmoningai valdo pasaulius, pasireiškia kiekviename gamtos reiškiny. Ritmingai plaka žmogaus širdis, ritmingai linguoja vėjo supamas medis, ritmingai banguoja jūra, ritmingai gieda lakštingala... Todėl ritmingai pinasi primityviausias ornamentas, ritmingai derinasi architektūrinės for-

mos, jeigu kartais ne grynomis ritmiškumo formomis, tai per konstrukcingumą. Matydamas praamžiną ritmą gamtoje, žmogus jo nuolatos ieško ir savyje, aplink save...“ (Paulius Galaunė, „Lietuvių liaudies menas“, 1930, 22 p.)

Ritmas, pasižymintis lygiaverčių elementų išsidėstymu vienodais tarpais, vadinamas metru.

Tai pats paprasčiausias ritmas, dar vadinamas „tvora“. Ypač dažnai metras naudojamas architektūroje (tvora, langai, kolonos ar kiti elementai išdėstomi vienodais intervalais). Remiantis metru kuriami ornamentai.

Grafiniame dizaine ritmas – tai tam tikrų elementų pasikartojimas, kaitaliojimasis pagal tam tikrus dėsningumus. Grafiniame dizaine ritmas (linijų, dėmių, spalvų ir kt.) irgi svarbiausia harmonizavimo priemonė. Ritmingas meninės raiškos priemo-

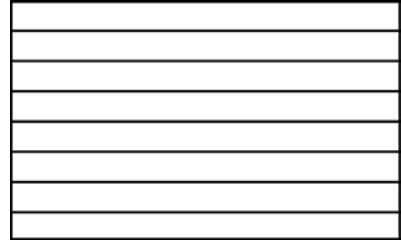
nių išdėstymas yra harmoningos kompozicijos pagrindas. Galima ritmą sudėlioti racionaliai, galima intuityviai. Architektai, pramoninio dizaino specialistai, interjero dizaineriai dažniausiai taiko aritmetiniais, geometriniais skaičiavimais pagrįstą racionalųjį elementų išdėstymą, o grafinio dizaino kūrėjai dažniausiai taiko intuityvųjį ritmikos derinimo principą, kai plokštumoje meninės raiškos priemonės išdėstomos remiantis intuityviu kompozicijos suvokimu ir asmenine kūrybine patirtimi.

„Vaizduojamojo meno objektai, turintys didelę, dekoratyvinę vertę, geometriniai ženklai, ornamentas, išreiškiantis ritmą, simetriją, turi ryšį su simetrijos ir ritmo raiška gamtoje ir su teigiama žmogaus reakcija į gražią („teisingą“) ir tobulą formą. Juk geros formos jausmą kaip instinktą turi ir gyviai (pvz., bitės ir jų koriai, paukščiai ir jų lizdai).“ (Arūnas Uogintas, *Ritmas gamtoje ir mene*, 2005, 37 p.)

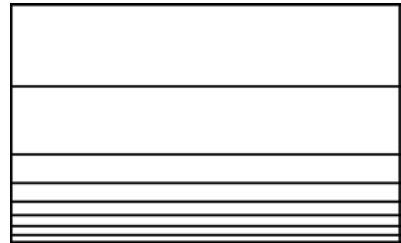
**Metro principas
sukelia pastovumo,
monotonijos jausmą,
sekos ritmas rodo
progresavimą, o laisvas
kintantis ritmas suteikia
judėjimo jausmą.**

Ritmas gali būti:

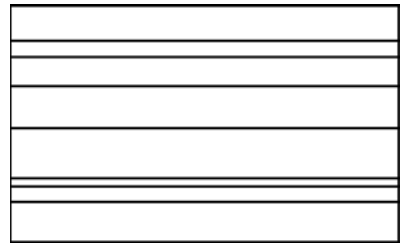
- aiškus, tolygus, dar vadinamas metru,

- progresuojantis, sekos,

- laisvas, su sudėtingais intervalais.

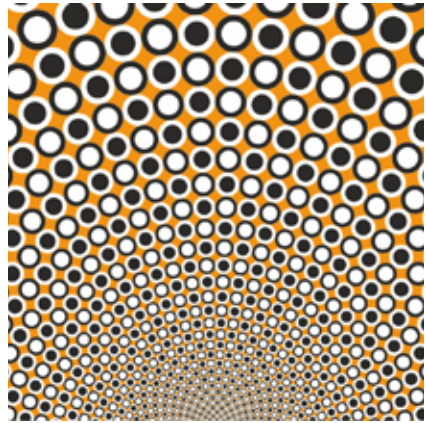
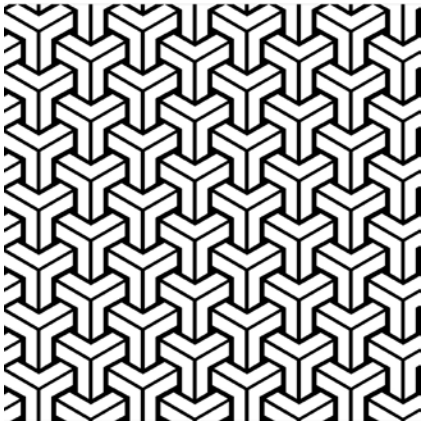

Ritmo gamtoje, mūsų aplinkoje pavyzdžiai:

Gamta didžioji estetė – dieviškai saldus korys, kaip prabangi gėlė – špinato ūglis – visa tai tobulo ritmo pavyzdžiai. Žmogus, kurdamas savo aplinką, pastatus (nuotraukoje Versalio rūmų fragmentas), daiktus, tik kopijuoja gamtos amžinuosius dėsnius.

(<http://www.efoto.lt/nuotrauka/korys>, http://www.harvestotable.com/2009/06/spinach_growing_problems_troub/spinach-plant/, <http://photoencounters.tumblr.com/post/48264205183/chateau-versailles-france-photo-by-amber>)

Ritmiškų kompozicijų pavyzdžiai:

Tolygaus, laisvo ir sekos ritmo sukomponuotos kompozicijos. Jos gana nuobodžios, bet turi aiškią komponavimo schemą, todėl lengvai perprantamos, subalansuotos.

(<http://vishinskydesigns.wordpress.com/>, <http://www.etsy.com/listing/114571626/oak-original-fine-art-black-and-white>, <http://patternsda.com/art-geometric-patterns/>)

Firmos ženklų, sukomponuotų ritmo principu, pavyzdžiai:

„**Tierra Verde**“ – tai rankų darbo muilų prekės ženklas. Pabrėždamas, kad yra gaminamas tik iš ekologiškų komponentų, panaudojo tolygų, aiškų ritmingą augalinių motyvų išsidėstymą. Ženklas asocijuojasi su gėlės žiedu, lyg sakydamas, kad muilas švelnus, maitinantis, kvapnus.

„**Ridgeway**“ yra pagrindinis energijos tiekėjas statybos ir inžinerijos sektoriui Šiaurės Airijoje, tvirtai orientuotas į atsinaujinančios energijos rinką, todėl jų firmos ženklas primena jėgaines sparnus. Panaudotas aiškus sekos ritmas ženkle elementams išdėstyti.

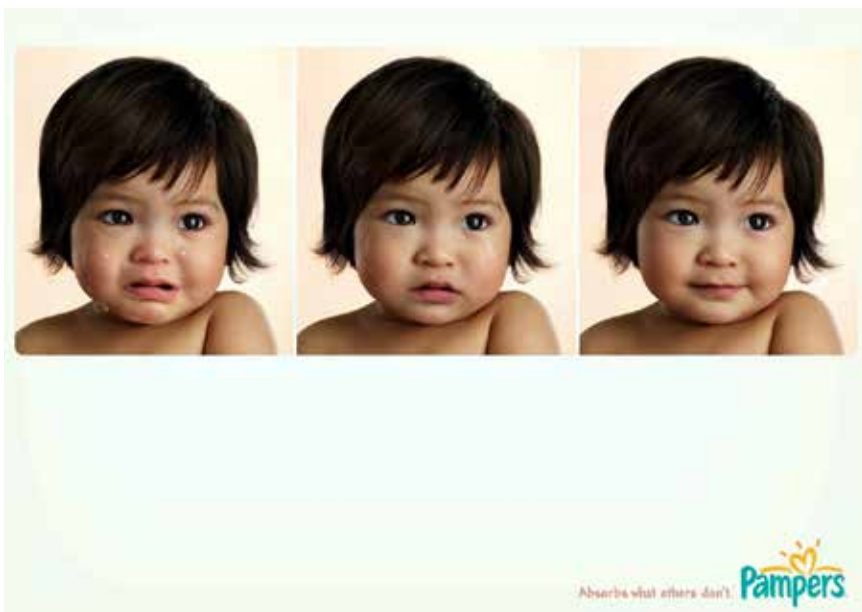
(<http://tierraverdesoaps.blogspot.com/2011/05/language-of-color.html>,<http://www.windenergynetwork.co.uk/enhanced-entries/ridgeway-renewables/>)

Grafinio dizaino, sukomponuoto ritmo principu, pavyzdys:

„**App Store**“ plakatai kviečia susipažinti su „**MacWorld**“ ir išbandyti „**iPhone**“ naudojamą programas. Vaizdai, tekstai išdėstyti aiškiu ritmu, primena ikonų išsidėstymą „**iPhone**“ ekrane.

(<http://taptaptap.com/blog/app-store-gems-com/>)

**Grafinio dizaino,
sukomponuoto ritmo
principu,
pavyzdžiai:**

*„Pampers“ sugeriantiems
vystyklams reklamos agentūra „Del
Campo Nazca Saatchi & Saatchi“
(Buenos Airės) sukūrė paprastą
ir veiksmingą spausdos reklamą.
Tam panaudojo tolygų ritmą, tris
kruopščiai parinktas žavingo kūdikio
nuotraukas, kad parodytų nuotaikų
kaitą (perėjimą nuo nusiminusio,
ašaromis trykstančio iki nedrąsiai
besišypsančio), taip atskleisdami
puikiai sugeriančias „Pampers“
savybes.*

(<http://www.admadness.co/2012/05/baby-advertising-campaigns/>)

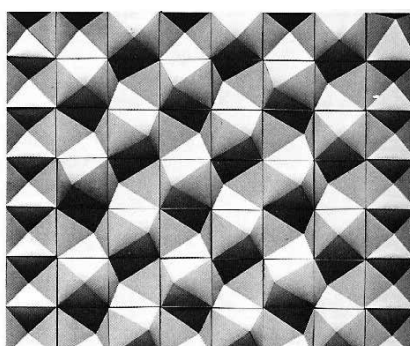
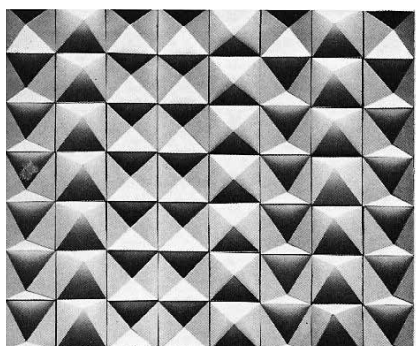
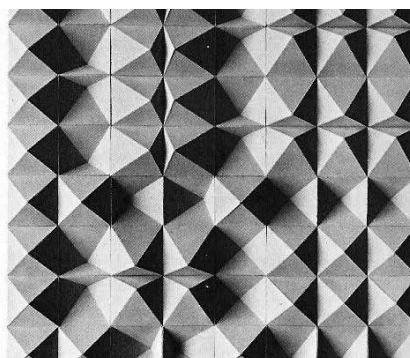
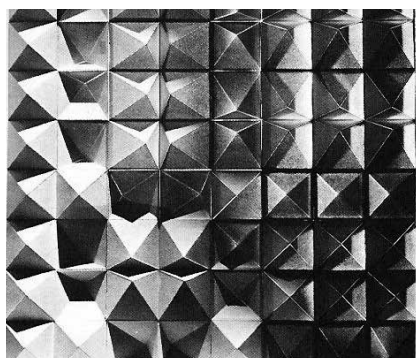
Modulis

Ritminės kompozicijos dažniausiai kuriamos iš modulių.

Modulis – tai unifikuotas, pasikartojantis objektas,

iš kurių galima sukurti didesnės struktū-

ros objektus. Gamtoje – tai bičių korys, sudarytas iš šešiakampių modulių, kristalai, atomo gardelė. Visais atvejais modulio principas naudojamas kurti neriboto dydžio struktūras iš vienodų elementų (ornamentai, audinių raštai ir pan.).

Kompozicijų, sukurtų modulio principu, pavyzdžiai:

Keturi skirtingi to paties modulio komponavimo būdai.

(<http://danfunderburgh.tumblr.com/page/7>)

3.2.10 ORNAMENTAS

Ornamentas – raštas, sudarytas iš vienos ar kelių ritmiškai pasikartojančių geometrinių ar kitokių figūrų.

Čia plačiausiai pasireiškia ritmas. Tai puošybinis dailės ir architektūros elementas. Seniausi ornamentai, ženklai ir simboliai turėjo maginę, apeiginę reikšmę. **Tai pati seniausia harmonizavimo priemonė.** P. Galaunė ornamentus laikė pirmosiomis meno apraiškomis ir vadino juos „primitiviškiausiais raštais – pirmomis proto prošvaistėmis“.

Iš ornamento ir stilizacijos galima nustatyti, kuriam kraštui ir kuriai epochai jis priklauso. Seniausieji ornamentai iš paleolito ar neolito yra geometriniai, dengiantys beveik visą daikto paviršių. Senovės Egipto ornamentai pasižymi stilizuotais augalų ir spiralės motyvais. Gotikiniams būdingi fantastinių gyvūnų, žmonių galvų ar figūrų motyvai. Baroko ir rokoko ornamentai labai puošnūs, sudėtingi, dažnai asimetriniai.

Ornamentai naudojami tekstilėje, keramikoje, juvelyrikoje, vitraže, knygų apipavidalinime, pastatų ir interjero apdailoje, grafiniame dizaine.

Ornamentas pagal komponavimą gali būti:

- **juostinis** – elementai komponuojami eilėmis,
- **centriškas** – elementai komponuojami pagal centrinę ašį,
- **tinklinis** – elementai užpildo visą paviršių,
- **simetriškas** – elementai išsidėsto simetriškai,
- **asimetriškas;**

ornamentas pagal elementų pobūdį gali būti:

- **geometrinis** – iš taškų, linijų, apskritimų, daugiakampių ir t. t.,
- **augalinis** – iš stilizuotų augalų,
- **zoomorfinis** – iš stilizuotų gyvūnų,
- **antropomorfinis** – iš stilizuotų žmonių galvų ar figūrų.

Sudėtingieji, turintys daug elementų, ornamentai:

- **arabeska** – sudėtingas stilizuotų augalinių ir geometrinių motyvų ornamentas, būdingas islamo menui;
- **groteskas** – ornamentas, sudarytas iš susipynusių fantastiškų augalų, žmonių ir gyvūnų figūrų, architektūrinių elementų, vazų;
- **maureska** – simetriškas augalinių motyvų ornamentas, būdingas, islamo, renesanso dailei.

Ornamentų mūsų aplinkoje pavyzdžiai:

Drožinėtas marmuras, Jain šventyklos kompleksas Ranakpur, Rajasthan.

(www. Wikimedia comons.com)

Aukso spalvos chromuotas su baltais deimantais, žaliais ir ryškiai raudonais smaragdais vestuvių papuošalų rinkinys.

(<http://www.pakmehfil.com/viewtopic.php?f=11&t=10457>)

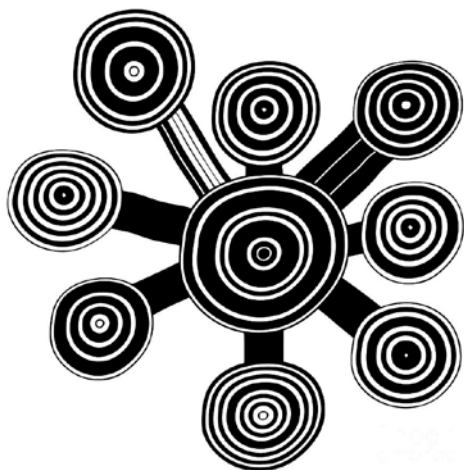
Ornamentų mūsų aplinkoje pavyzdžiai:

Fantastiškų spalvų tautinės juostos iš Šiaulių krašto tautodailės parodos.

(<http://tautodailė.wordpress.com/2012/03/>)

Įspūdingas lietuvių tautos paveldas: stebuklingi margučių raštai ir UNESCO saugomos verbos.

(http://foto.delfi.lt/contest-picture/65322/?show_original_only=true, http://www.123rf.com/photo_11602122_traditional-lithuanian-palm-twigs-called-verba-made-of-dried-flowers.html)

**Kompozicijų, sukomponuotų
ornamento principu,
pavyzdžiai:**

*Ritmiškai pasikartojančių geometrinių
figūrų ornamentinės kompozicijos.
Pirmoji laisvo, antroji – aiškaus ritmo.*

(<http://forum.ge/?f=21&showtopic=33771746>
&st=1365, [http://fineartamerica.com/featured/
ornament-primitive-art-michal-boubin.html](http://fineartamerica.com/featured/ornament-primitive-art-michal-boubin.html))

**Firmos ženklų, sukomponuotų ornamento principu,
pavyzdžiai:**

*Pirmasis firmos ženklas skirtas vietos muzikos grupei „**The Ornament Birds**“, grakšti paukščio stilizacija su ornamentikos detalėmis. Net šriftas papuoštas ornamentais. Labai grakštus ir stilingas sprendimas.*

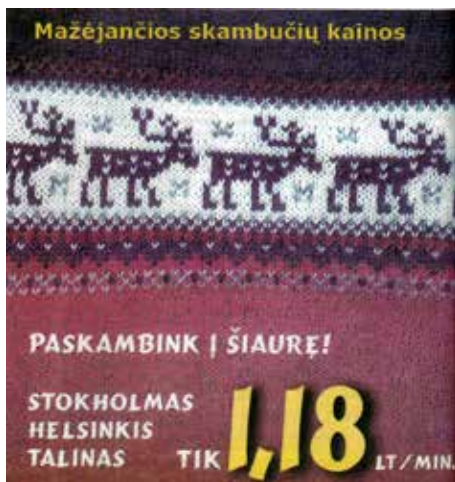
MATCH

*„**Match**“ – kosmetikos gamintojos – firmos ženkle harmoningai dera ornamentas ir šriftas.*

*„**Boutique Basha**“ – prabangi namų aksesuarų ir moterų reikmenų, įskaitant rankines, papuošalus ir rūbus, parduotuvė Kaire, grakščiu ornamentu tarsi pabrėžia, kad čia rasite naujusias garsiausių dizainerių prekes, skoningai dekoruotą interjerą.*

(<http://freeldm.blogspot.com/2008/10/ornament-birds.html>, <http://www.cairowestmag.com/?p=846>)

Ornamentų panaudojimo grafiniame dizaine pavyzdžiai:

Ornamentas nepaseno ir šiomis dienomis gali būti sėkmingai naudojamas. Puikus sprendimas tam tikrą vietovę pažymėti tik jai būdingu tautiniu ornamentu „Teo“ reklaminiuose skelbimuose.

Ornamentu puošti garbės raštai, diplomai, atrodo iškilmingesni, vertingesni.

(<http://www.nord-aurdal.no/artikkel.aspx?MId=1&AId=163&Back=1>)

Savarankiško darbo užduotis.

Ornamento sukūrimas, naudojant pasirinkto objekto būdingiausių motyvą (modulį), iš kurio būtų galima atpažinti, koks tai objektas.

SPALVOTYRA

4.1 SPALVA

Spalva – nepakartojamas fenomenas.

Dizaine ypatingą reikšmę turi spalva. Renkantis spalvas, reikia išmanyti spalvų poveikį, harmoningo derinimo principus, psichologinius, istorinius, tautinius aspektus.

Spalva – daiktų savybė sukelti regos pojūtį, atitinkantį tų daiktų skleidžiamos, atspindimos arba praleidžiamos šviesos spektrinę sudėtį ir intensyvumą.

Spalva suvokiama šviesos impulsui per regos organus pasiekus smegenų regos centrą. Visų žmonių šviesą ir jos spalvines charakteristikas nustatanti regos sistema yra vienoda. Ji veikia nuostabiai – žmogaus akis skiria apie 10 milijonų atspalvių (*interete yra spalvų skyrimo testas: http://www.xrite.com/custom_page.aspx?PageID=77*). Dėl akies obuolyje esančių fotoreceptorių

mes matome atspalvius. Fotoreceptoriai yra keturių rūšių: vieno tipo lazdelės, dėl kurių matome prieblandoje, ir trijų tipų (nors mokslininkai iki šiol ginčijasi dėl jų skaičiaus) kūgeliai. Skirtingu stiprumu dirginant raudonai, žaliai ir mėlynai spalvai jautrius kūgelius, atsiranda tam tikros chromatinės spalvos pojūtis. Esant vieniems impulsams, mes matome achromatinės spalvas – baltą, pilką, juodą. Vieno tipo kūgeliai geriau reaguoja į raudonos spalvos, kito tipo – į kitos spalvos spindulius. Centrinė nervų sistema gauna informaciją iš fotoreceptorių ir įvardija, kokią spalvą mes matome. Apie 8 % vyrų nemato dalies ar visų spalvų, o prieblandoje spalvų nemato niekas.

Fizikos požiūriu, daiktai spalvos neturi. Jei daikto paviršius atspindi visus saulės švie-

sos spindulius – jis baltas, jeigu sugeria – juodas, jei atspindi tik raudonus – raudonas.

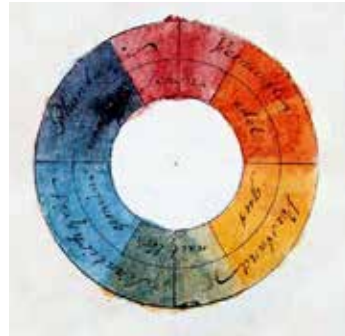
Spalva ir jos deriniai gali rodyti epochą, nacionalines kultūros tradicijas, šalį. Ar žinote, kas sieja Olandiją ir oranžines morkas? „Morkų anksčiau buvo visokių spalvų, bet tik ne oranžinės. Egzistavo raudona, juoda, žalia, balta ir violetinės rūšys. Tačiau kažkada šešioliktame amžiuje olandų augintojai nusprendė šiai šakninei daržovei suteikti patriotiškumo. Naudodami mutavusias sėklas iš Šiaurės Afrikos, augintojai išvedė oranžinę veislę, kad pagerbtų savo monarchą Williamą I, Oranžijos prinčą, kuris iškovojo jiems nepriklausomybę nuo ispanų. Šalis su oranžine vėliava nuo šiol turėjo ir oranžinę morką.“ (Martin Lindstrom, *Prekės ženklų jausmas. Galingų prekės ženklų kūrimas, naudojant lytėjimą, skonį, kvapą, vaizdą ir garsą*, 2008 m., 49 p.)

Spalva taip pat gali atspindėti žmogaus luomą, profesiją, rangą, gali turėti filosofinę, religinę, maginę paskirtį. Visa tai nagrinėja spalvotyra.

Spalvotyra – mokslas apie spalvas, jis grindžiamas fizikos (spalvų bangos, spektro, maišymo savybės), chemijos (pigmentų sugebėjimas sugerti ir atspindėti spalvas), biologijos (spalvų suvokimas, regos procesai), psichologijos (spalvų poveikis žmogaus psichikai), estetikos, menotyros, tapybos, matematikos, optikos ir kitais duomenimis. Tai nebaigtas, naujas, tikslinamas ir tobulinamas mokslas.

Spalvomis domėtasi nuo seniausių laikų. Spalvų aiškinimas bei spalvų estetikos pradmenys aptinkami Rytų religiniuose

veikaluose, islamo Korane. Antikoje spalvomis domėjosi Aristotelis, renesanse Leonardas da Vinči. Spalvotyros pradininkais laikomi Izaokas Niutonas (1704 m. išleido veikalą *Optika*, aiškinantį fizikines spalvos ir šviesos savybes) ir Johanas Volfgangas Gėtė (1810 m. išleido veikalą *Spalvų mokslas*, nagrinėjantį psichologinius, estetinius, ir simbolinius aspektus), sukūręs ir 12 spalvų ratą naudojamą iki šiol.

Johann Wolfgang von Goethe spalvų ratas, simbolizuojantis žmogaus sielos gyvenimą, 1809 m. Ratas suskirstytas į išorinį ir vidinį ratus bei į skyrius, kuriuose nurodoma kiekvienos spalvos alegorinė, mistinė simbolika. Goethe spalvų teorija:

Vidinis ratas: raudona – graži, oranžinė – kilni, geltona – gera, žalia – naudinga, mėlyna – bendra, violetinė – nereikalinga.

Išorinis ratas: raudonai oranžinė – priežastis, geltonai žalia – protas, žaliai mėlyna – jausmingumas, violetiniai raudona – vaizduotė.

Originalas saugomas Goethe muziejuje, Frankfurte prie Maino, Vokietijoje.

(http://en.wikipedia.org/wiki/File:Goethe_Farbenkreis_zur_Symbolisierung_des_menschlichen_Geistes_und_Seelenlebens,_1809.jpg)

Žinomas rusų dailininkas Vasilijus Kandinskis pritaikė spalvas vidinėms žmogaus nuotaikoms bei muzikiniams garsams nusakyti. Jo darbai laikomi spalvine garsų išraiška.

Spalvų mokslą daugelis mokslininkų plėtojo ir plėtoja iki šių dienų.

Spalvomis gydoma. Pagal žmogaus mėgstamas ir nemėgstamas spalvas netgi ga-

lima nustatyti žmogaus psichologinės sveikatos būseną, charakterio privalumus ir trūkumus, padėti asmenybei vystytis. Tarptautinės kompanijos priimdamos į darbą taiko šveicarų gydytojo ir psichologo Marko Liušero žymųjų spalvų testą, kuris laikomas vienu rimčiausių asmenybės apibūdinančių testų.

Wassily Kandinsky (1866–1896)
paveikslas „*Transverse Line*“,
1923 m.

(http://www.artchive.com/artchive/k/kandinsky/transverse_lines.jpg.html)

4.2 KOLORITAS

Koloritas – dailės kūrinio spalvų visuma, vyraujančių spalvų derinys.

Koloritą lemia tematika, idėja, kūrėjo individualybė.

Koloritas atskleidžia kūrinio nuotaiką: džiugi, šviesi, liūdna, niūri.

Koloritas gali būti:

- monochrominis ar polichrominis,
- ryškus (kontrastingų spalvų deriniai),
- blankus (harmoningų, niuansuotų spalvų deriniai),
- šaltas (žalių, mėlynų, violetinių spalvų deriniai),
- šiltas (raudonų, geltonų, oranžinių spalvų deriniai),
- neutralus (pilky, žalių spalvų deriniai),
- šviesus, tamsus.

Kolorito pavyzdžiai:

*Monochrominio (vienos spalvos)
ir polichrominio (daug spalvų)
kolorito kompozicijos*

(<http://sweetclipart.com/black-and-white-circles-background-326>, <http://www.freevectors.org/catalog/free-simple-circles.html>)

Blankaus ir ryškaus kolorito kompozicijos

Praktinė užduotis.

Spalvinė abstrakti kompozicija pagal duotą nuotrauką, ištyrinėjant spalvinių dėmių plotus ir intensyvumą.

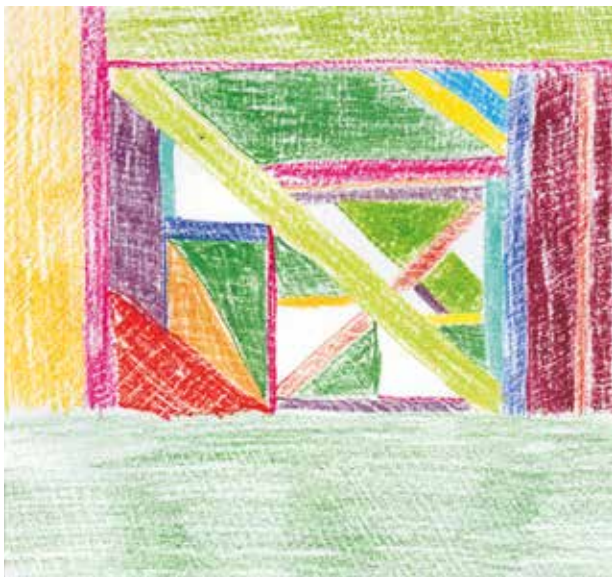

Klausimai: koks nuotraukos koloritas? kiek spalvų iš viso yra nuotraukoje? kokia spalva dominuoja, kokio ji ryškumo ir kokį plotą užima? kokia antroji pagal plotą spalva, koks jos ryškumas ir t.t.? kokius kompozicijos elementus ir principus naudoti, norint atspindėti nuotraukos formas, nuotaiką, prasmę?

**SMK studentų
darbai pagal duotą
nuotrauką:**

*Mindaugas Kalnius,
1RK12*

*Matas Stakanskis,
1RK12*

4.3 ACHROMATINĖS SPALVOS

Spalvos skirstomos į:

- **achromatinės** (n spalvingosios) – juoda, balta, pilka ir visi jų tarpusavio mišiniai,
- **chromatinės** (spalvingosios) – visos spektro spalvos, priešingos achromatinėms, ir jų mišiniai.

Achromatinės spalvos

Achromatinių spalvų (juoda, balta, pilka ir visi jų atspalviai) daiktai visų ilgių spindulių sugeria arba atspindi vienodai. Pvz., baltas sniegas yra tokios spalvos, kokia yra apšviestas. Suodžiai juodi, nes sugeria visų spalvų spindulius. Paviršiai, kurie ir sugeria, ir atspindi įvairių ilgių spindulius, yra pilkos spalvos. Kuo jie daugiau atspindi, tuo yra baltesni, o kuo daugiau sugeria – tuo juodesni.

Iš vienos pusės juoda, balta ir pilka neturi spalvos, bet negalima sakyti, kad jos nėra spalvos.

Žmogaus akis skiria apie 300 achromatinių atspalvių.

Achromatinių spalvų gamtoje, mūsų aplinkoje pavyzdžiai:

Naktį spalvų nematome, bet mieste ir dieną vyrauja achromatiniai atspalviai. Lyg to dar nebūtų gana, dauguma žmonių ir būstų interjerus įsirengia achromatinių spalvų. Galbūt tai viena iš priežasčių, kodėl mums trūksta energijos ir kūrybiškumo.

(<http://wallpapersus.com/cityscapes-photography-night/>, <http://calliegrayson.blogspot.com/2010/02/interiors-images-and-words.html>)

Achromatinių kompozicijų pavyzdžiai:

Pirmoji maksimalaus spalvinio kontrasto linijinė kompozicija, o antroji – jau mažesnio spalvinio intervalo, geometrinių figūrų, trimatį vaizdą imituojanti, achromatinė kompozicija.

*(<http://lucky-casino-art.com/>,
<http://www.tate.org.uk/art/artworks/dismorr-abstract-composition-t01084>)*

Achromatinių firmos ženklų pavyzdžiai:

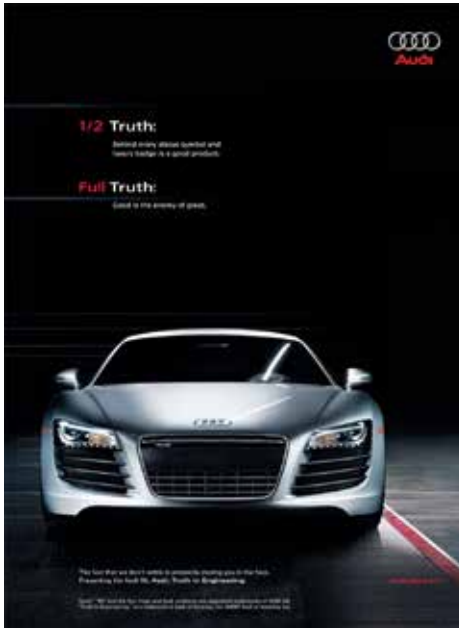
„BOSS“ drabužių ir kvepalų bendrovės firmos ženklas – elegancijos, kokybės, prabangos ir stiliaus sinonimas. Maksimalus spalvinis kontrastas.

Utos valstijos universiteto Inžinerijos kolegijos firmos ženklas sukomponuotas iš geometrinių figūrų, kurių spalva iš judos pereina į šviesiai pilką.

Achromatinių spalvų firmos ženklai dažniausiai kuriami prabangos prekių gamintojams ir pardavėjams, automobilių, kino, fotografijos, mados pramonei, teisinių, reklamos, dizaino paslaugų bendrovėms.

(<http://www.locotipo.com/logotipo-de-boss.html>/logo-de-boss, <http://www.engineering.usu.edu/>)

Achromatinių spalvų grafinio dizaino pavyzdžiai:

„Audi“, Vokietijos automobilių gamintojo spaudos reklama, skirta super automobiliui R8. Tai nėra originalus sprendimas panaudoti achromatines spalvas, daug automobilių gamintojų naudoja panašią taktiką. Nes juodame fone labai subtiliai išryškėja elegantiškos automobilio formos linijos. Automobilio siluetai pabrėžti naudojamas kontrastas, niuansas, šviesa, šešėlis, tamsa. Labai gražiai spalvos kontrasto principu įvedant energingą raudoną spalvą išryškinti „Audi“ logotipas ir teksto dalis kaip svarbiausi akcentai.

„Samsung“, Pietų Korėjos tarptautinė konglomeratinė korporacija visada išsiskiria kūrybiškomis reklamomis. „Samsung Galaxy S“ reklama panašesnė į aukštosios mados ar kvėpalų reklamą. Minimali, elegantiška, centrinės simetrijos komponuotė suteikia harmonijos jausmą, sutelkia dėmesį į svarbiausią reklamos elementą – telefoną.

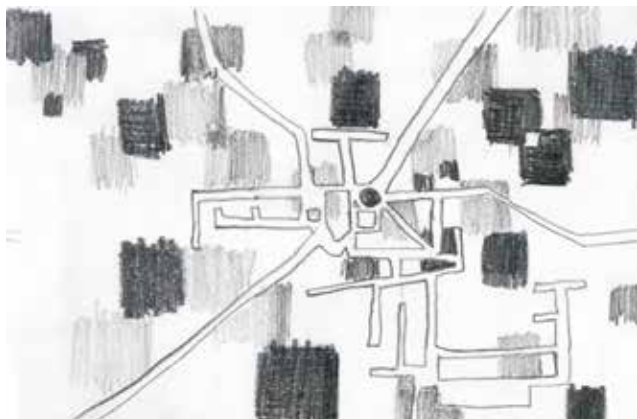
(<http://www.dailyinspiration.nl/creative-ads-for-samsung/>)

Praktinė užduotis.

Achromatinė abstrakti kompozicija „Miestas kovo mėnesį“:

Klausimai: kas būdinga miestui: kokios linijos, formos, elementai, ritmas, spalvos? kaip miestas kinta metų laikų, paros atžvilgiu? kas būdinga kovo mėnesiui: gamtinės sąlygos, oras, spalvos?

**SMK studentų
darbai
„Miestas kovo mėnesį“:**

Mindaugas Kalnius,
1RK12

Robertas Macijauskas,
1RK13

4.4 CHROMATINĖS SPALVOS

Chromatinių spalvų daiktai įvairių ilgių šviesą atspindi arba praleidžia skirtingai.

Spalvos suvokimui labai didelę reikšmę turi šviesa. Pvz., dieną sode ryškiausi geltoni, oranžiniai ir raudoni vaisiai, o naktį – žali. Dieną neįmanoma nepastebėti raudonų aguonų, o šalia augančios melsvos rugiagėlės vos matomos, prieblandoje viskas atvirkščiai.

Dirbtinis apšvietimas keičia spalvą, priklausomai nuo to, koku dirbtiniu šaltiniu apšviesta. Natūraliausiai visos spalvos atrodo dienos šviesoje.

Chromatinių spalvų gamtoje, mūsų aplinkoje pavyzdžiai:

Jokie dažai, kreidelės ar kitos priemonės neprilygs gamtos vaizdingumui ir spalvų turtingumui.

(<http://retireediary.wordpress.com/2013/03/04/cees-fun-foto-challenge-rainbow-colors/>, <http://foundwalls.com/colors-rainbow-chalk/>)

Chromatinių kompozicijų pavyzdžiai:

Spalvingos kompozicijos nuteikia džiugiai, optimistiškai.

(<http://www.skillshare.com/Digital-Illustration-Communicate-with-Color-Pattern-and-Texture/1880071331/projects/6980>, <http://www.all-hd-wallpapers.com/wallpaper/abstract/abstract-rainbow-3-background-260x1600-jpg/206393>)

Chromatiniai firmos ženklai:

Spalvingi firmos ženklai dažniausiai skirti spaudos, reklamos, dizaino, vaikų prekių ir renginių bendrovėms, šventėms, mugėms, prekybos ir pramogų centrams, kelionių agentūroms, t. y. toms sritims, kur daug emocijų, įspūdžių, kaitos.

*Dizainerės **Tuncay Sarikaya** ženklo gaivios, vaiskios spalvos nuteikia draugiškai, pakiliai, griežtos geometrinės formos ir centrinė simetrija suteikia patikimumo, profesionalumo.*

*Morrisville miesto **Dowstago centro šokių studijos** ženklas spalvomis iliustruoja energiją, judesį, praktiką, gerą savijautą, o laisva atlikimo technika – improvizacijos, plastikų ir tai, kad kiekvieną kartą Zumbos treniruotės bus vis kitokios, išradingos ir įdomios.*

(<http://my.opera.com/eleganze/albums/showpic.dml?album=6511522&picture=99208982>, <http://djuraga.zumba.com/>)

Spalvingo grafinio dizaino pavyzdžiai:

„Coca Cola“ – garsiausias pasaulio gėrimui ir vertingiausias pasaulyje prekės ženklui – 2013 metų gegužės 8 d. suėjo 125 metai. Rinkodara bei ženklodara visada buvo stipriosios šio prekės ženklo pusės. Reklaminių kompanija „Side of life“ trykšta mėgavimusi gyvenimu, gėrimu, spalvomis. Gaivi džiaugsmo, palaimos, jaunystės, energijos versmė iš tobuliausios pasaulyje formos buteliuko.

(<http://aafke-designs.blogspot.com/2012/03/coca-cola.html#/2012/03/coca-cola.html>)

Praktinė užduotis.

**Chromatinė abstrakti kompozicija „Žalioj žolėj žalia varlė“,
kurios tikslas surasti kuo daugiau vienos spalvos (žalios)
atspalvių.**

*Klausimai: kokios spalvos ir formos žolė? kokios spalvos ir formos varlė?
kokiais dizaino elementais ir komponavimo principais būtų galima išreikšti
žolės ir varlės panašumus ir skirtumus?*

**SMK studentų kompozicijos
„Žalioj žolėj žalia varlė“ darbai:**

*Kompozicija atlikta
nejprasta technika – numegzta.
Brigita Būbelytė,
1RKN11*

*Vilija Buivydaite,
1RK12*

4.5 SPALVŲ SISTEMINIMAS, SPALVŲ SPEKTRAS

Pati paprasčiausia spalvų sistema – vaivorykštės spalvų išsidėstymas arba spalvų spektras.

Spalvų spektras buvo pasirinktas kaip pagrindas sudarant kitas spalvų sistemas.

Spekto spalvos susidaro leidžiant natūralią dienos šviesą per prizmę (pirmais tai atrado Izaokas Niutonas 1666 m.). Šviesa, perėjusi per stiklinę prizmę suformuoja vaivorykštės spektrą, kurį sudaro nekintanti septynių spalvų seka: raudona, oranžinė, geltona, žalia, žydra, mėlyna, violetinė.

Spalvų spektras – tai, iš ko susideda dienos šviesa. Tai yra elektromagnetinio spektro dalis, kurią mes galime pamatyti. Tipiškas žmogaus akis mato bangos ilgius tarp 400-700 nanometrų (nm), su raudona viename gale (700 nm) ir violetine (400 nm) kitame, ir kitomis penkiomis spalvomis tarp jų. Šį eiliškumą suformuoja spalvų kitimas pagal elektromagnetinius bangos ilgius. Ilgiausi raudonos spalvos bangos spinduliai, trumpiausi – violetinės. Ilgesni bangos spinduliai už raudonos spalvos vadinami infraraudonaisiais, o spinduliai trumpesni už violetinės bangos vadinami ultravioletiniais. Abi spindulių rūšys žmogaus akimi yra nematomos. Spektras yra natūrali spalvos tonų skalė. Spektre spalvos pačios gryniausios ir švariausios, gamtoje tokių spalvų kur kas mažiau. Spektre nėra achromatinių spalvų (baltos,

juodos, pilkos), spalvų, gaunamų maišant tarpusavyje chromatines spalvas, spalvų, gaunamų maišant chromatines su achromatinėmis.

Priklausomai nuo spalvinio pojūčio išlavinimo žmogaus akis gali skirti nuo 13 iki 15 tūkstančių chromatinių spalvų ir atspalvių bei nuo 3 iki 5 šimtų achromatinių.

Jei į akis patenka vienu metu vienodai visų matomų bangų spindulių, sukeltas baltos spalvos pojūtis.

Spekto spalvos sudėliotos į ratą. Rato centre trikampyje – pagrindinės pirminės spalvos (geltona, raudona, mėlyna), aplink jį – antrinės (oranžinė, violetinė, žalia).

4. SPALVŲ MAIŠYMAS. PAGRINDINĖS IR PAPILDOMOS SPALVOS

Spalva yra dviejų būvių:

- šviesos spalva,
- dažų spalva.

Spalvų maišymas – tai būdas gauti naują spalvą, maišant spalvas įvairiomis proporcijomis. Eksperimentais įrodyta, kad sumaišę visų septynių spektro spalvų šviesos srautus gausime baltą spalvą. Bet sumaišę spektro spalvų pigmentus, gausime juodai pilką spalvą. Todėl išskiriami du iš principo skirtingi spalvų maišymo būdai:

- **adityvus arba sudėtinis** – kai maišomi spalvoti šviesos srautai, pvz., televizoriuose, kompiuterių ekranuose. Kai tai įvyksta erdvėje, pvz., teatro scenoje, tai vadinama adityviniu erdvinio spalvų maišymo būdu. Kai suminė spalva atsiranda akyje, pvz., kai iš tolo matoma viena spalva, iš tiesų ji sudaryta iš įvairių spalvų plotelių, tai vadinama optiniu adityviniu spalvų maišymu. Šitokiu principu tapė impresionistai. Sumaišius tris pagrindines sudėtinės spalvas, gaunama balta spalva. Kompiuterio ekrane matomos spalvos yra RGB (angl. *red, green, blue*) koduotėje.
- **subtraktyvus arba skirtuminis** – kai maišomi pigmentai. Pigmentas – tai medžiaga, kuri dalį į ją krentančios šviesos sugeria, o dalį atspindi.

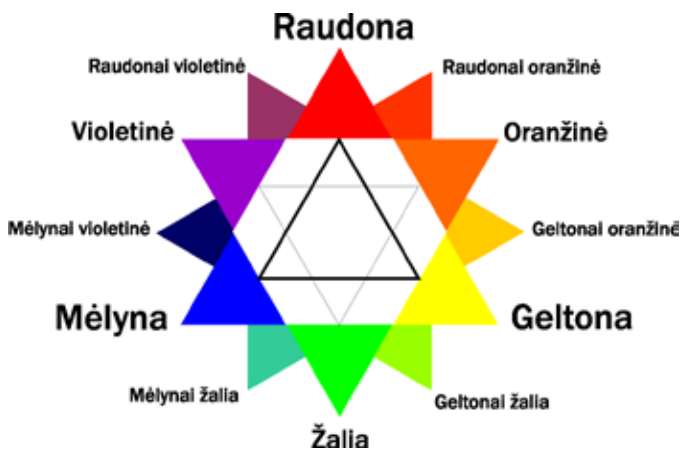
Kurią šviesos spektro spalvą sugeria, tą spalvą pigmentas ir įgauna. Sumaišius tris pagrindines skirtumines spalvas, gaunama juoda spalva. Skirtuminės spalvos yra CMYK (angl. *cyan, magenta, yellow, key (black)*) koduotėje. Jos dažniausiai naudojamos spausdinant. Sąvoka „pilnai spalvotas“ reiškia, kad spaudoje bus panaudotos visos keturios CMYK spalvos.

Dėl skirtingų spalvų kodų ekrane ir spaudoje, ekrane matomos spalvos nebus lygiai tokios pačios jas atspausdinus. Spaudoje dar naudojama ir PMS (*Pantone*) koduotė. *Pantone* spalvos išgaunamos iš 15 pigmentų, todėl su CMYK spalvomis nesutampa.

A) Sudėtinės spalvos (ekrane RGB), jas sumaišius, gaunama balta spalva.

B) Skirtuminės spalvos (spausdinant CMYK), jas sumaišius, gaunama juoda spalva.

Pagrindinės spalvos

Kai maišome spalvas, reikia išskirti pagrindines pirmines ir antrines spalvas. Jas sumaišius, gaunamos tretinės spalvos.

Pagrindinėmis dailininkai laiko tris spalvas: **raudoną, geltoną ir mėlyną,**

nes visų spalvų ir atspalvių gausą galima gauti iš šių trijų pagrindinių spalvų.

Antrinės spalvos yra oranžinė, žalia ir violetinė. Jos gaunamos maišant po dvi pagrindines spalvas: raudona + geltona – oranžinė; geltona + mėlyna – žalia; mėlyna + raudona – violetinė. Sumaišius visas 3 pagrindines spalvas, gaunama juoda spalva. O visus šviesos spindulius gaunama balta spalva.

Pirminės, antrinės ir tretinės spalvos

Kartais prie pagrindinių dar priskiriama ir žalia. Šių keturių spalvų pavadinimai siekia seniausius laikus, o kitų spalvų pavadinimai yra arba iš dviejų žodžių (geltonai žalia, žaliai mėlyna ir t. t.), arba sudaryti remiantis panašumu į daiktus (oranžinė, citrininė, salotinė, samaninė ir pan.).

Praktiškai spalvos gaunamos šiais būdais:

- maišant chromatinių ar achromatinių spalvų dažus,
- į chromatinius dažus pridedant baltų dažų (šviesinant),
- į chromatinius dažus pridedant juodų dažų (tamsinant),
- į achromatinius dažus pridedant chromatinių dažų (suteikiant norimą atspalvį).

4.7 SPALVOS TONAS, ŠVIESUMAS, SODRUMAS

Spalvos apibūdinamos trimis parametrais:

- tonu,
- šviesumu,
- sodrumu.

Tonas

Tonas – tai požymis, pagal kurį tam tikro bangos ilgio šviesa priskiriama atitinkamai spalvai arba tai, kuo viena spalva skiriasi nuo kitos, pvz., raudona nuo oranžinės, oranžinė nuo geltonos ir t. t.

Vienos spalvos tonų gali būti apie 160. Achromatinės spalvos tono neturi.

Šviesumas

Šviesumas – tai spalvos šviesumo arba

tamsumo laipsnis. Jis parodo, ar spalva yra arčiau baltos ar juodos spalvos.

Sodrumas

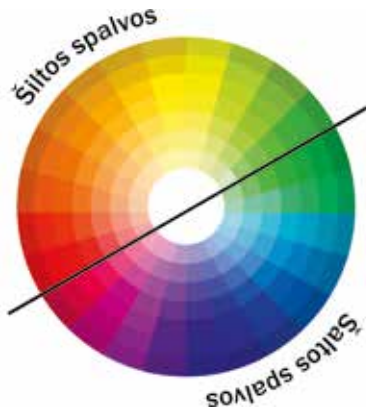
A) Sodrios, grynos, intensyvios, ryškios spalvos;

B) Nesodrios, negrynos, neintensyvios, neryškios spalvos.

Sodrumas – tai spalvos intensyvumas arba ryškumas, arba grynumas. Jis rodo achromatinės spalvos priemaišą chromatinėje spalvoje. Kuo mažiau spalvoje baltos ar juodos, tuo spalva sodresnė. Sodriausios yra grynos spektro spalvos.

4.8 ŠILTOS SPALVOS

Spalvos grupuojamos į **šiltas ir šaltas** pagal jų sukeltą šalčio ar šilumos jspūdį.

Šiltos spalvos – spalvos, primenančios ugnį, saulės šviesą – raudonos, geltonos ir arčiau jų esančios. Dar kartais vadinamos lengvomis spalvomis. Šios spalvos yra patrauklios, mėgstamos, ir šildančios (atrodo, kad būtų 1-2 laipsniais šilčiau), suteikiančios energijos ir džiaugsmo.

Kuo daugiau žalios, tuo spalvos vėsesnės, ramesnės. Šiltos spalvos pastebimos ir įsimenamos lengviau, todėl yra tinkamesnės informacinėje reklamoje.

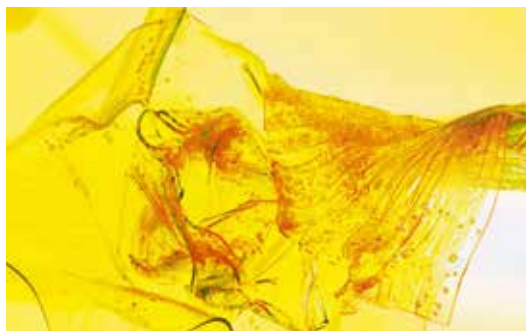

Šiltų spalvų pavyzdžiai gamtoje, mūsų aplinkoje:

Vasarą saulės nutviekstuose laukuose geltonos spalvos visi atspalviai: žydintys augalai, nokstantys javai.

(http://www.hdwallpapers.in/complete_yellow_flowers-wallpapers.html)

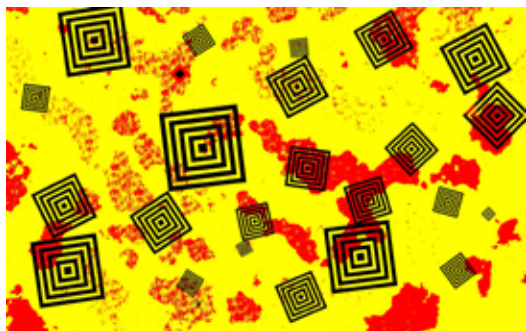

Šiltų spalvų kompozicijos:

Pirmoji lengvų persiliejančių formų niuanso principu suderintų spalvų kompozicija, o antroje tiek formos, tiek spalvos derintos kontrasto principu.

(<http://www.hqoboi.com/eng/other.html>, <http://hdwallpapers4desktop.com/abstract-yellow-tech-bright-hd-wallpaper-306549/>)

Šiltų spalvų firmos ženklai:

Muziejus „Titanikas“ Belfasto mieste skirtas visuomenei, todėl jo šiltos spalvos parinktos neatsitiktinai. Jos simbolizuoja atvirumą, optimizmą, artumą.

„PepsiCo“ grupei priklausantis bulvių traškučių prekės ženklas „Lay's“ buvo atnaujintas 2007 m. Pakeistas šriftas į dar minkštesnį, aptakesnį, „draugiškesnį“. Pridėta aukso juosta suteikė prabangos, aukštos produkto kokybės įspūdį, o 3D – šiuolaikiškumo, patraukiančio jaunimo dėmesį. Šiltos spalvos ne tik simbolizuoja traškučius, bet ir masina akį, kviečia paragauti, žadina apetitą.

(http://www.gmmuseum.org/plan_your_visit/hotel_amp_entertainment_packages, <http://logos.wikia.com/wiki/Lay's>)

Šiltų spalvų grafinio dizaino pavyzdžiai:

Versace kvapai „Geltonasis Deimantas“ yra naujas prabangus aromatas, grynas kaip saulės spinduliai, neeilinio šviesaus atspalvio, spinduliuojančio ugnies intensyvumu, kaip tik deimantas gali. Kvapo jausmingumas, skaidrumas, šviesumas, geidulingumas, tikrasis moteriškumas atskleistas vaškių geltonų atspalvių lyg atsispindinčių deimante harmoningame derinyje su trapiu Australijos top modelio Abbey Lee Kershaw grožiu.

(http://prmanila.blogspot.com/2012_04_01_archive.html)

Praktinė užduotis.

Šiltų spalvų abstrakti kompozicija „Vaikystė kaime“.

Klausimai: su kokiomis formomis ir spalvomis asocijuojasi kaimas? vasara? vaikystė? kokios kompozicijos harmonizavimo priemonės padėtų atskleisti vaikystės prisiminimų šilumą, jausmą?

**SMK studentų kompozicijų
„Vaikystė kaime“
darbai:**

*Paulius Mažrimas,
1RKD11*

*Mindaugas Kalnius,
1RK12*

*Justė Kemeraitė,
1RK12*

4.9 **KARŠTOS SPALVOS**

Kuo daugiau raudonos,
tuo spalvos karštesnės,
energingesnės.

Karštos spalvos labiau patraukia dėmesį, yra efektingos, todėl dažnai naudojamos perspėjimams informacinėje reklamoje.

Jos didina kraujospūdį ir skatina nervinę sistemą. Atrodo sunkesnės už šiltas ir šaltas spalvas.

Karštų spalvų pavyzdžiai gamtoje, mūsų aplinkoje

*Kas gali būti karščiau už ugnį, kas gali būti
sentimentaliau už saulėlydį prie jūros?*

(<http://my.operacom.com/trinhanh/albums/showpic.dml?album=7553832&picture=112865952>, http://www.fsw.cc/products/Flame_Retardant.html)

Karštų spalvų kompozicijų pavyzdžiai:

Pirmoji kompozicija mažų spalvinių intervalų, o antroji kontrastingesnė, nors abi sukelia dinamiškos erdvės įspūdį.

(<http://www.psdgraphics.com/backgrounds/abstract-orange-fire-rings-background/>, <http://sk1ttter-stock.deviantart.com/art/Red-n-Yellow-Abstract-57579209>)

Karštų spalvų firmos ženklų pavyzdžiai:

Lenkijos futbolo asociacijos firmos ženklas lanksčių, plastiškų linijų, susipynusių į kamuolį primenantį siluetą. Spalvos atspindi karališkai didingą Lenkijos valstybės kilmę, aistras ir pergales futbolo arenose.

Australijos bendrovės „Red Bull GmbH“ energetinis gėrimas „Red Bull“ yra vienas iš labiausiai žinomų energetinių gėrimų pasaulyje. Austrijos verslininkas Dietrich Mateschitz kartu su Chaleo Yoovidhya 1987 m. sukūrė prekės ženklą, įkvėpimo pasisėmęs iš Tailando energijos gėrimo „Krating Daeng“. Raudonos ir aukso geltonos spalvos tarsi įsikrauna viena iš kitos, simbolizuoja greitį, galią, rizikos prisiėmimą ir veržlumą. Raudona turi mėlynos atspalvį, tai suteikia inteligencijos ir intelektualumo.

(http://lt.wikipedia.org/wiki/Vaizdas:PZPN_Logo.png, <http://www.motocross.com/features/red-bull-and-outdoor-motocross-partner/attachment/red-bull-logo/>)

***Karštų spalvų
grafinio dizaino
pavyzdžiai:***

„Puma“ savo 25-ečio proga surengė reklamos kompaniją „Red“, kurią sukūrė reklamos agentūra „Robert/Boisen & Like-minded“. Pagrindinė žinia, kurią norėjo perduoti, kad sportas ne vien tik kraujas, prakaitas ir ašaros, atvirščiai, tai ir džiaugsmas tiek sporte, tiek gyvenime. „Džiaugsmas yra tai, ką mes pasistengsime suteikti mūsų vartotojams ir tai, kas atskirs mus nuo mūsų konkurentų,“ – teigia „Puma“.

(<http://www.adforum.com/creative-work/ad/player/34444133>)

Praktinė užduotis.

Karštų spalvų abstrakti kompozicija pagal Juditos Vaičiūnaitės eilėraštį „Raudonoji lelija“.

Judita Vaičiūnaitė

„Raudonoji lelija“

*Iš tuščių vienuolyno kiemų, iš senų apleistų kapinių
tau nešu tą raudoną taškuotą leliją, tą velnio sėklą,
tą kančioj prasiskleidusią ugnį ...*

*Grėsmingai sutemos sėlina,
apibrėžta tamsos, susiaurėja šviesa.*

*Nuo naktinių kvapsnių,
nuo kaitros ir nuo sopulio – silpna.*

*Kodėl tu taip švelniai ėmei ją –
tą nuodingą svaiginančią gėlę?.. keistos praeivių pozos,
užfiksuotos žaros, įsirėžia į atmintį. Krūpčioju posūkiuos.*

*Iš mirties lyg iš juodžemio skleidžias
Raudonais vainiklapiais meilė...*

Klausimai: paprastai lelijos yra baltos, tačiau ši – raudonoji? kodėl? kokiomis kompozicijos raiškos priemonėmis atspindėti svaiginančią, bet nuodėmingą meilę, artėjančią naktį, kančią, alpuli, kaitrą, sielą, draskomą prieštarų

**SMK studentų
karštų spalvų kompozicijos
pagal J. Vaičiūnaitės eilėraštį
„Raudonoji lelija“:**

*Mindaugas Gaivenis,
1RK12I*

*Simona Ligutyte,
2RKN11*

*Robertas Macijauskas,
1RK13*

4.10 ŠALTOS SPALVOS

Šaltos spalvos – spalvos, primenančios ledą, vandenį, kosminę erdvę – žydros, žalios ir mėlynos.

Dar kartais vadinamos sunkiomis spalvomis. Šios sodrios ir gaivios spalvos ramina, atpalaiduoja. Mėlyni objektai atrodo esantys toliau ir sunkesni nei raudoni. Kuo daugiau raudonos, tuo spalvos energingesnės, šiltesnės. Kuo daugiau mėlynos, tuo šaltesnės, santūresnės, pasyvesnės.

Jei darydami spalvines kompozicijas, pasinaudosite kontrasto principu ir įvesite priešingų spalvų akcentus, gausite šviežią, netikėtą emociją. Pvz., šaltų, ramių spalvų kompozicijoje įveskite karštų, energingų spalvų akcentą ir pan. Karštas akcentas dar labiau pabrėš kompozicijos spalvų šaltumą.

Mėsos gaminių reklamoje geriau naudoti šaltų spalvų foną, jame mėsos gaminiai atrodo šviežesni.

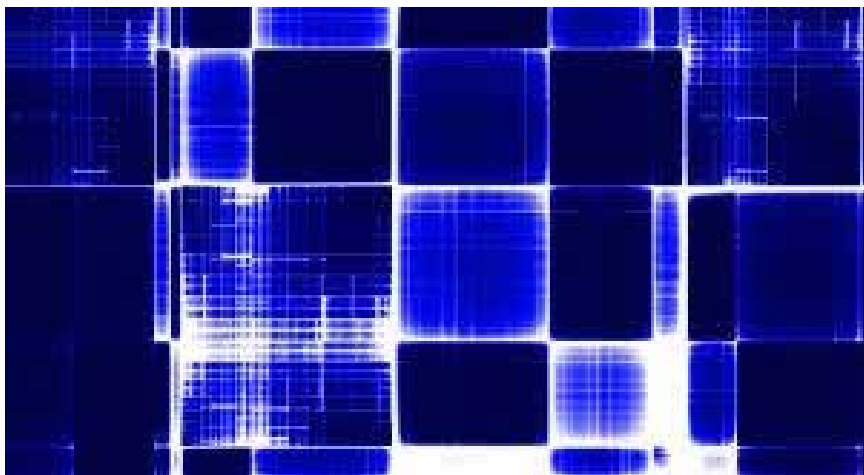
Yra spalvų, kurios gali būti ir šiltos, ir šalotos. Tai žalia ir pilka. Jų šilumas ar šaltumas priklauso nuo jose esančio geltono ar mėlyno atspalvio kiekio. Kuo daugiau geltono, tuo šilčiau. Tarpine laikoma ir purpurinė spalva.

Šaltų spalvų gamtoje, mūsų aplinkoje pavyzdys:

Žiūrint į mėlyno kolorito gamtovaizdį juntame begalinę erdvę, šaltą didingumą, ledinę ramybę.

(http://www.hdwallpapers.in/blue_mountains_dual_monitor-wallpapers.html)

Šaltų spalvų kompozicijų pavyzdžiai:

Abi geometrinių formų kompozicijos, pirmoji – artimo intervalo šaltų spalvų, o antroji – kontrastingesnių spalvinių derinių. Joje labai gražiai suskamba šiltesnės spalvos akcentas.

(<http://www.iwallscreen.com/wallpaper/1920x1080/abstract-blue-minimalistic-patterns-sqaure-86438-28211.html>, Adrian Heath (19201992) Composition, Blue, Black and Brown 1952, <http://www.tate.org.uk/art/artworks/heath-composition-blue-black-and-brown-t06661>)

Šaltų spalvų firmos ženklų pavyzdžiai:

„NYSE Euronext“ yra pasaulinė finansų rinkų operatorė; jos firmos ženkle šaltos mėlynos keli atspalviai simbolizuoja racionalius sprendimus, kruopščių analizę, patikimas operacijas siekiant patenkinti kintančius investuotojų poreikius.

IBM (angl. International Business Machines Corporation) – JAV kompiuterių gamintoja, programinės ir techninės įrangos prekybos bendrovė, teikianti infrastruktūros ir konsultavimo paslaugas. IBM yra viena didžiausių IT bendrovių pasaulyje. Aštuonių dryžių mėlynas vaizdinis ženklas IBM (autorius Paulius Randas) simbolizuoja korporacijos verslo prioritetus: aukštą darbuotojų kvalifikaciją, tarptautinę patirtį, rinkų išmanymą ir pasaulinių inovacijų taikymą.

(<http://semiaccurate.com/2011/04/20/ibm-and-intel-put-analysts-to-shame/ibm-intel-logo/>,
<http://lt.wikipedia.org/wiki/IBM>)

Šaltų spalvų grafinio dizaino pavyzdžiai:

„Nike“ į naują tūkstantmetį įžengė su nauja avalynės pagalvėlių sistema „Nike Shox“, kuri debiutavo Sidnėjuje 2000 m. Tai „Nike“ dizainerių, konstruktorių, technologų daugiau nei 15 metų išstvermės ir pasišventimo, kol pagalvėlių stabilumo sistema tapo prieinama visiems. Rezultatas vertas pramonės aukso standarto. Reklaminė kompanija atspindėjo novatoriškų būdų, kūrybinių metodų, pažangių sporto produktų išskirtinę stiprybę, galią, stabilumą.

(<http://www.adverblog.com/2011/08/27/cool-new-nike-shox-print-ads/>)

Praktinė užduotis.

**Šaltų spalvų abstrakti kompozicija
„Šalčiausios dienos 8 valanda ryto“.**

Klausimai: prisiminkite, kaip jautėtės patį šalčiausią savo gyvenimo rytmetį? kaip atrodė jus supanti aplinka? kokiomis vizualaus dizaino formomis ir kompozicijos principais būtų galima išreikšti jus apėmusius jausmus, savijautą, kaustantį šaltį, aplinkos vaizdą?

**SMK studentų kompozicijos
„Šalčiausios dienos
8 valanda ryto“:**

*Paulius Mažrimas,
1RKD11*

4.1.1 NEUTRALIOS SPALVOS

Neutralios spalvos – tai žemės tonų spalvos.

Neutraliomis laikomos: juoda, pilka, balta, ruda spalvos bei jų atspalviai. Kartais prie neutralių priskiriama tamsiai mėlyna ir žalia spalva.

Kompozicijose geriau naudoti ne daugiau 4 spalvų, nebent mėgstate ar norite pavažduoti chaosą.

Neutralių spalvų pavyzdžiai gamtoje, mūsų aplinkoje:

Tobulai laiko tėkmės nugalinti akmenys seka nebylias pasakas pilkiesiems kiškučiams, kurių kailukas tokių spalvų, kad galėtų nepastebimai susiliesti su jų gyvenamosios vietos peizažu: arimais, sena žole pievoje, miško paklote.

(<http://1ms.net/stones-27285.html>, <http://www.zoopicture.ru/zayats-rusak/>)

Neutralių spalvų kompozicijų pavyzdžiai:

Neutralių spalvų kompozicijos sukelia nestiprias, pasyvias emocijas.

(<http://www.crateandbarrel.com/georgia-rug-12-sq.-rug-swatch/s474371>)

Neutralių spalvų firmos ženklų pavyzdžiai:

Žmogaus teisių komisijos prie Jungtinių Tautų firmos ženklas skirtas **Pasaulio konferencijai** Durbane (Pietų Afrika, 2001 m.) prieš rasizmą, rasinę diskriminaciją, ksenofobiją ir netoleranciją yra meniška interpretacija tradicinio kinų juodo – balto simbolio „Yin Yang“, simbolizuojančio dviejų priešingų, bet viena kitą papildančių jėgų harmoniją. Daug pilkos spalvos atspalvių pabrėžia skirtingą žmonių geografinę, kultūrinę ir rasinę kilmę bei simbolizuoja dinamišką ir nuolat besivystančią visuomenę. Kompasso idėja vaizduoja kelią į priekį. Šis konferencijos ženklas įkūnija sąvoką, kad žmonių įvairovė – ne priežastis priešiškumui, o atvirksčiai, įvairios pasaulio tautos praturtina, papildo viena kitą. Tai simbolis, kad mes visi esame kaip viena šeima.

„**Gracepoint**“ bažnyčios ženklas turi elementų kaip ir kitų bažnyčių ženklai, t. y. neutralios, žemės tonų spalvos ir kryžiaus ženklo pabrėžimas, o skirtumas yra tas, kad žmogaus siluetai ženkle kalba: ši bažnyčia tarnauja žmonėms, visuomenei.

(<http://www.un.org/WCAR/forlogo.htm>, <http://www.chrisrackley.co/this-church-gets-it/>)

Neutralių spalvų grafinio dizaino pavyzdžiai:

„Procter & Gamble“ namų valymo reikmenų spaudos reklamoje, kurtoje reklamos agentūros „Grey“ (Duseldorfas, Vokietija), labai taikliai panaudotos murzinos, žemės spalvos, švarus lieka tik Misterio Properio siluetas. Misterio Properio prekinis ženklas susiformavo dar 1960 metais ir ši reklama vaizdžiai parodo, kad jis sugeba nuvalyti bet kokio paviršiaus bet kokius nešvarumus.

(<http://www.adverbox.com/ads/mr-propper/>)

„Nestlé SA“ yra Šveicarijos tarptautinė maisto, užkandžių ir su sveikata susijusių vartojimo prekių bendrovė. Tai didžiausia maisto produktų bendrovė pasaulyje vertinant pagal pajamas. „Nestlé“ rinkodaros prioritetai – pritraukti naujų pirkėjų ir išlaikyti esamus klientus, suteikiant didesnę pasitenkinimą produkcija. „Nestlé“ šūkis skamba taip – geras maistas, geras gyvenimas. Spaudos reklamos kompanija „Growing the nest by nestlé“ kalba apie jautrius dalykus jautriomis, subtiliomis spalvomis, tarsi pabrėždama, kad tai jai rūpi iš visos širdies.

(<http://ceritaadvertising.wordpress.com/2011/12/07/growing-the-nest-by-nestle/>)

Praktinė užduotis.

Neutrali abstrakti kompozicija „Pelės ir dramblys žolėje“

Klausimai: kokios spalvos, formos ir dydžio pelės? kokios spalvos, formos ir dydžio dramblys? kokioje vietoje įmanoma susitikti pelėms ir drambliui? kokios spalvos, formos ir dydžio žolė ten auga? kokiomis meninės raiškos priemonėmis išreikšite spalvos, formos ir dydžio santykius visų trijų elementų?

SMK studentų kompozicijų „Pelės ir dramblys žolėje“ pavyzdžiai:

*Gabija Anužytė,
1RK12*

*Kompozicija atlikta
aplikacijos technika.
Brigita Būbelytė,
1RKN1*

*Justė Mamedovaitė,
1RK13*

Savarankiško darbo užduotis.

Pasirinktam objektui būdingų spalvų nustatymas:

- ***achromatinės, chromatinės (šiltos, šaltos, neutralios spalvos),***
- ***tonas, sodrumas, šviesumas,***

Pilnos gamos pateikimas.

4.12 SPALVŲ KONTRASTAS

Spalvų kontrastas – skirtingų spalvų derinys, kai spalvos tonas, sodrumas, šviesumas kinta veikiant gretimai spalvai.

Kontrastas gali būti didesnis ar mažesnis priklausomai nuo sąveikaujančių spalvų.

Skirtingi autoriai nurodo skirtingus kontrastų pavadinimus ir jų kieki.

Pagrindiniai spalvų kontrastai:

komplementinis kontrastas

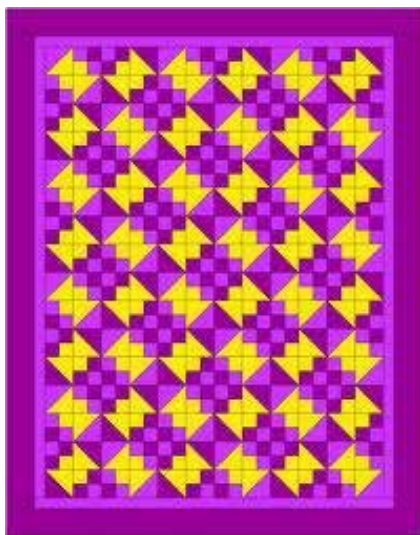

Tai ryškiausias spalvinis kontrastas, maksimaliai sustiprinantis abiejų spalvų aktyvumą. Komplementinio kontrasto spalvų poros: **raudona – žalia** (gyvybės ir kraujo kova), **geltona – violetinė** (šviesos ir tamsos kontrastas, dažnai naudojama šių dienų grafiniame dizaine), **mėlyna – oranžinė** (šalčio ir šilumos kontrastas) dažnai naudojama informacinėje reklamoje ir labai patinka vaikams ir paaugliams).

Komplementinio kontrasto pavyzdžiai gamtoje, mūsų aplinkoje.

(<http://www.flickrriver.com/photos/svenwerk/404079342/>, <http://birdlearningaop1.blogspot.com/2010/10/exercise-colour->

***Kompozicijų,
sukomponuotų
komplementinio
kontrasto principu,
pavyzdžiai.***

*(<http://gruenwaldart.deviantart.com/art/red-green-abstract-art-336972796><http://www.beaquilter.com/2012/03/color-wheel.html>,
<http://andthenwesetitonfire.blogspot.com/2012/06/i-finally-had-some-time-to-work-on.html>)*

Grafinio dizaino, sukomponuoto kontrasto principu, pavyzdžiai.

(http://weddinginvitationcarddesign.blogspot.com/2010_12_01_archive.html, <http://www.thenonblonde.com/2011/10/tom-ford-violet-blonde.html>, <http://www.n00b-hackz.de/zello/muster/?auswahl=wallpaper>)

kiekybinis kontrastas

kai subalansuojamas spalvų plotas taip, kad spalvų poveikis būtų lygus. Pvz., geltona 3 kartus aktyvesnė už violetinę, todėl

norint subalansuoti spalvų santykį, violetinį plotą reikia padidinti 3 kartus.

Spalvinės pusiausvyros nėra, geltona spalva dominuoja, daro kur kas didesnę poveikį. Dabar

Dabar abi spalvos turi vienodą poveikį.

intensyvumo arba sodrumo kontrastas

spalvų aktyvumas šalia blankių, švelnių spalvų. Pvz., bet kuri ryški chromatinė spalva dar labiau suaktyvės šalia achromatinės spalvos. Juodame arba tamsiai

pilkame fone visos spalvos sumažina savo sodrumą, o baltame arba šviesiai pilkame – padidina.

Sodri raudona šalia blankios žalsvos spalvos atrodo dar sodresnė;

Juodame ir tamsiai pilkame fone sodri raudona prarado dalį savo sodrumo, priblėso;

Baltame ir šviesiai pilkame fone sodri raudona atrodo dar sodresnė, aktyvesnė.

simultaninis arba sekos kontrastas

tai regos ypatybė, kai viena iš spalvų suvokiama kaip priešinga. Pvz., ilgai žiūrėjus į intensyvios raudonos spalvos kvadratą ir akis nukreipus į neutralią plokštumą atsi-

gamina priešingos žalios spalvos kvadratas. Arba achromatinis plotelis raudoname fone atrodoys žalsvas.

Ilgai žiūrėjus į baltą kvadratą juodame fone, vėliau užsimerkus, prieš akis iškilis atvirkščias vaizdas – juodas kvadratas baltame fone.

Sodriai raudoname fone achromatinis kvadratas įgauna fonui priešingos spalvos atspalvį – t. y. žalsvą.

Raudonas kvadratas abiejuose fonuose vienodo dydžio, tono, šviesumo ir sodrumo, bet tamsiai raudoname fone jis atrodo blankesnis, šviesesnis ir didesnis nei šviesiai pilkame.

Spalvinio kontrasto pavyzdžių labai daug: balta spalva mėlyname fone įgauna oranžinį atspalvį, žalia spalva raudoname fone atrodo dar žalesnė, o šviesi dėmė tamsiame fone dar šviesesnė.

Norint panaikinti kontrasto poveikį, reikia kontrastingas spalvas atskirti baltu kontūru.

Spalvinis kontrastas plačiai taikomas vizu-

aliame dizaine, bet jų įvaldymas reikalauja geresnių įgūdžių. Lengviau suderinti niuansuotas spalvas.

Kontrasto principu remiasi tie grafinio dizaino darbai, kur reikia atkreipti dėmesį, akcentuoti informaciją, sukurti šventišką nuotaiką ar išreikšti kitą stiprią emociją. Netinka prabangos prekėms, solidiems prekių ženklams ar bendrovėms reklamuoti.

"Education is not the Filling of a Pail, but the Lighting of a Fire."
-R.B. Yeats

**INSPIRED EDUCATION
A LIFE-LONG JOURNEY OF LEARNING**

LEARN

ARTS

Spills that Speak at your Child's Learning & School Climate, A Big Difference in a Small Classroom

EMBRACING THE FUTURE
The focus of our education is to provide a well-rounded education that prepares our children to be engaged and active in their thinking for jobs.

Our Programs include the Ontario Curriculum with an emphasis on focus on the student's life.

For more information, visit us at: www.insitescreative.ca

Knowledge on Levels 2 & 3
Students in Grades 2 & 3 learn to identify a cause and effect relationship and to identify the main idea of a text.

Students 2 to 3
The aim is to encourage students to identify a cause and effect relationship and to identify the main idea of a text.

Thinking Connections
Our teachers and staff are committed to providing a well-rounded education that prepares our children to be engaged and active in their thinking for jobs.

Agnes Johnston, Associate Professor, Dramatic Arts Education, Queen's University at Kingston

Students 2 to 3
The aim is to encourage students to identify a cause and effect relationship and to identify the main idea of a text.

Students 2 to 3
The aim is to encourage students to identify a cause and effect relationship and to identify the main idea of a text.

Students 2 to 3
The aim is to encourage students to identify a cause and effect relationship and to identify the main idea of a text.

Spalvinio kontrasto panaudojimas grafiniame dizaine:

Abiem atvejais sodriomis, kontrastingomis spalvomis pabrėžti svarbiausi dalykai, spalvos tampa gidu priimant ir suvokiant informaciją, sukuria stiprų emocinį lauką.

Stratfordo vidurinės mokyklos brošiūra, sukurta reklamos agentūros „inSites Creative“ (Kanada), spalvų derinių tiesiog prikausto žvilgsnį. Puikiai atspindi vaikų energiją, smalsumą, kūrybiškumą, mokymąsi žaidžiant, sukuria patrauklų vaizdą tiek vaikų, tiek suaugusių tikslinei auditorijai. (<http://insitescreative.ca/portfolio/smys-tri-fold-brochure/>)

Klasikinis **Colin Harmon plakatas** fiksuoja pagrindines problemas dizaino pramonėje paprasta spalvinga diagrama. Tai, žinoma, ironiška, bet į spalvų apskritimuose ir jų sankirtose parašytas tiesas reikėtų reaguoti rimtai: dizaino agentūra pagrįstai negali tikėtis pristatyti kūrybinį darbą greitai, pigiai ir kokybiškai. Geriausiu atveju jie gali įgyvendinti du iš šių pažadų. (<http://www.signalinc.com/how-would-you-like-your-graphic-design-fast-cheap-or-great/>)

Praktinė užduotis.

Spalvinė kontrastinga abstrakti kompozicija „Jūros šventė“.

Klausimai: kokie renginiai vyksta Jūros šventės metu? kokiose miesto erdvėse jie vyksta? kokie prisiminimai iš paskutinės Jūros šventės? kokios spalvos, formos sukelia šventiškumo jausmą? kokiomis meninės raiškos priemonėmis išreikšite Jūros šventės dvasią ir savitumą? kokias komponavimo principais ir kokiomis spalvomis išreikšite kontrastą?

SMK studentų darbai „Jūros šventė“:

Laura Eirošiūtė,
1RK12

Justė Kemeraitė,
1RK12

Savarankiško darbo užduotis.

Pasirinkto objekto stilizaciją, pritaikant jam būdingiausių spalvų, tobulinimas.

4.10 SPALVINĖS PERSPEKTYVOS EFEKTAS

Didelę įtaką spalvoms daro aplinka, kurioje jos yra. Ypač jos kinta nuo nuotolio. Pvz., oranžinė paraudonuoja ir beveik nesiskiria nuo raudonos, žalia žydrėja, žydra žalėja, mėlyna, violetinė, purpurinė tamsėja veikiant nuotoliui.

Spalvų efektai erdvės / gilumos įspūdžiui perteikti:

- **Šviesos – tamsos efektas**, kai šviesūs plotai išryškėja, o tamsūs traukiasi atgal.

- **Šilumos – šaltumo**, kai visos to paties šviesumo šiltos spalvos atrodo esančios arčiau, o šaltos – toliau.

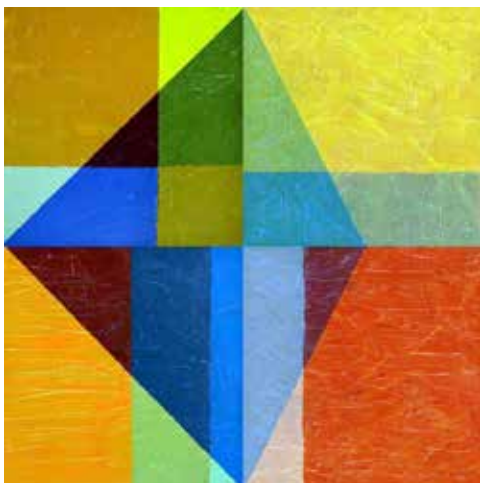
- **Dydžio kitimo**, kai šviesiomis spalvomis nudažyti daiktai atrodo didesni, nei tokio pat dydžio daiktai, nudažyti tamsiomis spalvomis.

- **Kokybinis**, kai grynos ir intensyvios spalvos pastebimos labiau, nei blyškios ir švelnios.

Naudojantis šiais efektais, galima išgauti spalvinės perspektyvos įspūdį, sukurti įtaigias, išraiškingas kompozicijas.

Spalvinės erdvės / gilumos kompozicijų pavyzdžiai:

Pirmoje kompozicijoje spalvomis efektingai sulaužyta forma. Šviesios, šiltos, sodrios spalvos veržiasi į priekį, o šaltos, tamsios traukiasi atgal. Antroje – racionaliai apgalvota kompozicija ir tinkamomis spalvomis išgautas trimatės erdvės įspūdis. Šviesios, šiltos spalvos artėdamos suformavo struktūrą, o tamsios, šaltos – gilumą.

(<http://fineartamerica.com/featured/perspective-in-color-collage-michelle-calkins.html>, <http://sites.lwhs.org/osipoff/2010/09/18/demo-paintingperspective/>)

Praktinė užduotis.

Spalvinė abstrakti kompozicija „Erdvė“

Klausimai: kokios savybės būdingos erdvei? kokiais komponavimo principais ir kokiomis spalvomis išreikšite erdvės įspūdį?

**SMK studentų
darbai „Erdvė“:**

*Gabija Anužytė,
1RK12*

*Brigita Baziliūtė,
1RK12*

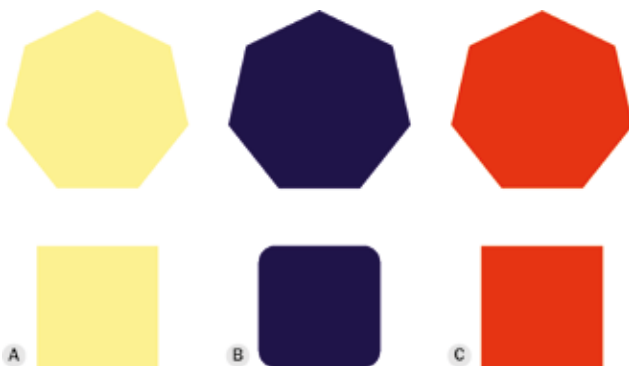
*Reda Rimkutė,
1RK13I*

4.14 SPALVOS POVEIKIS FORMAI

Šviesios spalvos objektas atrodo didesnis ir lengvesnis, o tamsios – mažesnis ir sunkesnis.

Tamsi spalva pabrėžia objekto siluetą. Ryški spalva labiau tinka mažiems objektams, nes ji nustelbia formą ir objektą išskiria kaip svarbiausią.

Spalvinės kompozicijos pagrindinė funkcija – sutelkti žiūrovo dėmesį į svarbiausias kūrinio vietas, dalyvauti organizuojant erdvę, nustatyti informacijos priėmimo pirmumą (laipsniškumą), atskleisti turinio esmę. Pvz., nedidelis ryškiai raudonas plotelis žaliame fone sukurs didesnį efektą nei fonas nudažytas lygiomis dalimis raudonai ir žaliai.

- A) Šiltos, šviesios spalvos objektas atrodo didesnis, lengvesnis, apvalesnės, švelnesnės formos ir arčiau, todėl labiau tinka mažesniems, griežtesnės formos objektams.
- B) Šaltos, tamsios spalvos objektas atrodo mažesnis, sunkesnis, dar griežtesnės, pabrėžtinios formos ir toliau, todėl labiau tinka didesniems, apvaliesiems objektams.
- C) Sodrios, ryškios, grynos spalvos dominuoja, naikina formą, todėl labiau tinka mažiems, griežtos, paprastos formos objektams.

Enrique Figueroa plakate raudonomis detalėmis išskyrė svarbiausias detales. Nors raudonų detalių plotas lyginant su visa plakato plokštuma labai mažas, dėmesys pirmiausia nukrypsta į jas. Kartais minimalistinė, apgalvota, tikslinga detalė, išskirta kontrasto principu, gali pasakyti daugiau nei vientisai viena spalva nudažyta siena.

(<http://raw.abduzeedo.com/post/31657982619/poster-design>)

4.15 SPALVINĖS HARMONIJOS IR DISHARMONIJOS PRINCIPAI

Spalvinės harmonijos ir disharmonijos principai:

toninė arba niuansinė harmonija

– tai vienos spalvos toninio ryškumo atspalvių eilė arba kai imamos spalviniame rate viena šalia kitos esančios spalvos. Pvz., žalia, žaliai geltona, geltona. Tarp jų nėra kontrasto, todėl sukelia harmonijos pojūtį. Jos gali būti naudojamos lygiomis proporcijomis ir nesukels disonanso.

Toninės arba niuansinės harmonijos spalvų derinimo būdai.

Toninės harmonijos kompozicijų pavyzdžiai:

Pirmoji kompozicija analoginių, t. y. esančių spalviniame rate šalia, spalvų, jos netgi labai panašaus sodrumo, ryškumo, todėl spalvinis kontrastas visiškai minimalus Antroji –vienos spalvos toninio ryškumo kompozicija.

(<http://www.swarez.co.uk/art-blog/art-business/rachelle-antionette-art/>, <http://popartmachine.com/art/1451-345/Patterns%20fabrics%20designs%20abstract%20pattern%20in%20strange%20surprise>)

Priešybių harmonija – tai gražiai derančios kontrastingų spalvų grupės ar komplementinės spalvų poros. Harmoningos yra pirminės spalvos – geltona, raudona, mėlyna. Jos sudaro aiškiausių ir stipriausių harmoningą derinį.

Harmoningos ir viena kitą papildančios spalvos yra spalviniame rate viena priešais kitą: raudona ir žalia, geltona ir violetinė, mėlyna ir oranžinė. Šios trys spalvų poros visada dera. Manoma, kad priešingų spektro rato pusių spalvos derinamos sukuria harmoniją.

Kontrastingų spalvų įvairūs derinimo būdai.

Pridėkite prie spalvų rato lygiakraštį trikampį ir žiūrėkite, į kokias spalvas rodo jo smaigaliai, tai ir bus gerai derantis 3 spalvų pavyzdys. Sukinėdami trikampį spektro rate, išgausite daugybę kitų harmoningų spalvų derinių.

Kontrastingų spalvų negalima naudoti vienodomis proporcijomis ir vienodu intensyvumu, nes tai sukels disonansą. Vienos spalvos turi būti mažiau arba ji privalo būti blankesnė. Jei derinio spalvas naudosite labai skirtingomis proporcijomis, laukto rezultato taip pat nebus. Nepartina naudoti ir daug spalvų. Žmogaus protas gerai suvokia tik kelis skirtingus elementus, jei jų daugiau – priima kaip chaosą, triukšmą.

Derinant priešingų spektro rato spalvų ir papildomų atspalvių, išmintingai žaidžiant jų dėmių proporcijomis, kūrybos rezultatas bus įspūdingas. Jei deriname kelias spalvas, tarp sodresnių reikia įdėti šviesesnės, o tarp pastelinių – tamsesnės arba sodresnės, ar net labai ryškios. Deri-

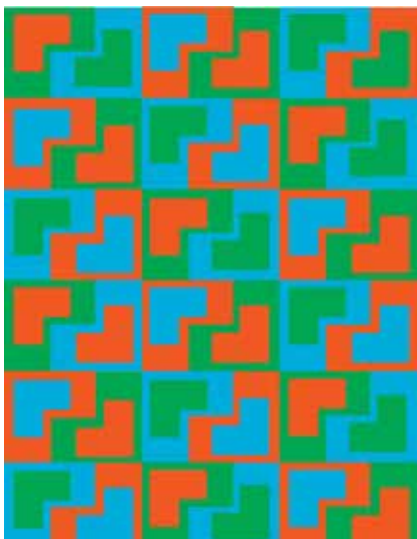
nyje negali būti vienodo sodrumo spalvų – be kontrasto jos susilies. Ypač spalvinis kontrastas ir geras skaitomumas svarbus lauko reklamoje.

Visos chromatinės spalvos dera su achromatinėmis.

O šiltos – su tamsiomis, šaltos – su šviesiomis.

Sodrios dera su juoda ir balta, nesodrios – su pilkomis.

Daug medžiagos apie spalvų derinimą galima rasti internete, pvz., <http://www.colorschemedesigner.com/>.

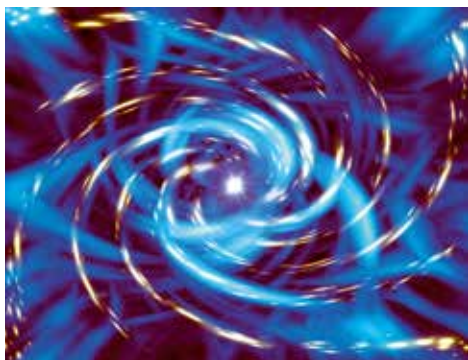
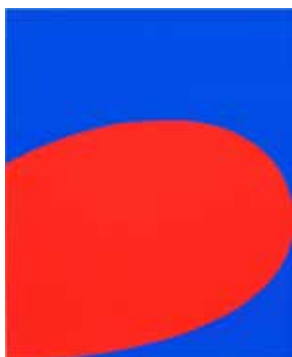

Priešybių harmonijos kompozicijų pavyzdžiai:

Pirmoji harmoninga kontrastingų pirminių spalvų (geltonos, raudonos ir mėlynos, įvedant papildomus atspalvius) kompozicija, antroji – komplementinio kontrasto harmonijos kompozicija.

(<http://tracts4free.wordpress.com/abstract-art/>, <http://sarahie3.blogspot.com/2011/02/color-harmony.html>)

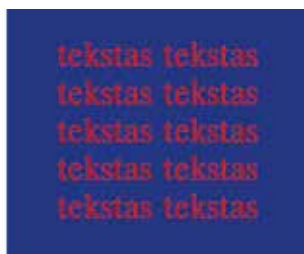
Disharmonija – tai arti esančių spalvų (raudona ir geltona, mėlyna ir violetinė) arba dvi pagrindinės spalvos esančios šalia (raudona ir mėlyna) viena kitą „stumia“ sukeldamos įtampą.

Spalvinės disharmonijos kompozicijų pavyzdžiai:

Pirmoje kompozicijoje dvi pirminės, esančios šalia spalvos konfliktuoja, sukeldamos įtampos jausmą. Antroje – neharmoningas mėlynos ir violetinės derinys.

(<http://jorgeoswaldo.com/2012/03/ellsworth-kelly-prints-and-paintings/>, <http://occfoclosure.net/wallpaper/wallpaper-texture-textures-abstract-stripes-lines-background.htm>)

Spalvinė disharmonija labai aktuali tekstiniuose dizaino sprendimuose. Kai spalvos stumia viena kitą, teksto beveik neįmanoma perskaityti, mūsų akys greit pavargsta ir „nenori“ toliau skaityti disharmoniškų spalvų teksto.

Praktinė užduotis.

Spalvinė harmoninga abstrakti kompozicija „SPA centras“.

Klausimai: kas yra SPA? kokios paslaugos teikiamos? su kokiomis emocijomis asocijuojasi SPA? kokiais vizualaus dizaino elementais ir kokiais komponavimo principais būtų galima tai išreikšti?

SMK studentų darbai:

Laura Eirošiūtė,
1RK12

4.16 PSICHOLOGINIS SPALVŲ POVEIKIS

Kiekvienas žmogus savaip supranta ir vertina spalvas. Geriausiai spalvas supranta dailininkai, architektai ir dizaineriai.

Anot mokslininkų, žmogaus akis geba atskirti daugiau nei 1,5 milijono spalvų ir jų atspalvių. Moterys pasižymi didesniu jautrumu spalvoms nei vyrai, o vaikai ir jaunuoliai iki 25 metų skiria daugiau spalvų nei vyresnio amžiaus žmonės. Nors ši statistika ir įspūdinga, vertėtų atkreipti dėmesį į tai, jog skirtingos tautos spalvas, kaip ir daugybę kitų dalykų, gali suvokti skirtingai. Pavyzdžiui, mes, lietuviai, žinome vos kelis žalios spalvos atspalvius, tuo tarpu pietų Afrikoje gyvenantys zulusai gali išvardyti net 39 žalios spalvos pavadinimus.

Istorija, papročiai, kultūriniai skirtumai, patirtis, prisiminimai lemia spalvos supratimą.

Įvairios spalvos skirtingai veikia nuotaiką, sveikatą, regėjimą, mokymąsi ir darbo našumą.

Tam tikros spalvos panašiai veikia visus žmonės. Su žmogaus amžiumi kinta požiūris į spalvą. Maži vaikai labiausiai mėgsta raudoną, vyresni – įvairius geltonus tonus, aukštesniųjų klasių mokiniai – žalsvus, o vėliau – žydrus tonus.

Pagal psichologinį poveikį spalvas galima skirstyti į dvi grupes:

■ **ryškios, aiškios spalvos, kontrastingi deriniai.**

Šios spalvos veikia aktyviai ir jas mėgsta sveikos nervų sistemos žmonės: vaikai, paaugliai, jaunimas, ūkininkai, atviros prigimties, temperamentingi ir fizinį darbą dirbantys žmonės. Šias spalvas matome liaudies mene, jaunimo madoje, vaikų kūryboje, avangardiniame mene.

■ **sudėtingos, neryškios, nesodrios, achromatinės, tamsios spalvos, niuansiniai deriniai.**

Šios spalvos sukelia nevienareikšmes nuotaikas, reikalauja didesnio dėmesio. Jas mėgsta vidutinio ir senyvo amžiaus žmonės, inteligentai, pavargusios ir silpnos nervų sistemos žmonės. Šias spalvas matome vyresnio amžiaus žmonių aprangoje, inteligentų interjeruose, pereinančių epochų (rokoko, modernas) mene.

Spalvomis netgi galima gydyti. Šį gydymo būdą 1984 m. Anglijoje sugalvojo akla moteris Vicky Wall, nors jau ir senovės Egipte tai buvo daroma. Jei jaučiate įtampą, nerandate vietos gyvenime, galbūt netinkamai parinktos buto, drabužių spalvos.

Ryškos, aiškios spalvos, kontrastingi deriniai.

(<http://dailypaintersabstract.blogspot.com/2011/01/echos-vibrant-color-texture-sculpted.html>, <http://fineartamerica.com/featured/color-panel-abstract-with-white-buttons-michelle-calkins.html>)

Sudėtingos, neryškios, nesodrios, achromatinės, tamsios spalvos, niuansiniai deriniai.

(<http://www.malindalo.com/2010/03/what-i-learned-from-abstract-painting-class-part-1/>, <http://jessicatorrant.blogspot.com/2013/02/australian-commission-2013.html>)

BALTA – tai šviesa. Visiškai neutrali, neintriguojanti, leidžia vyrtauti tikrosioms spalvoms, turi savybę didinti,

sudaro ryškiausius kontrastus su kitomis spalvomis.

Būdama šalia kitų intensyvių spalvų, įgauna jų atspalvį. Pabrėžtinai švari ir tvarkinga. Dideli plotai gali erzinti. Žmonės ją renkasi, kai kažkas baigiasi ir prasideda nauja. Ji padeda aiškiai suvokti gyvenimą ir priimti teisingus sprendimus.

JUODA – tai nežinios baimė, pasimetimas. Spinduliuoja rimtumą ir konkretumą. Juoda slopina viską, kas šviesu.

Ji praryja visas kitas spalvas, atvirkščiai nei balta, kuri jas atspindi.

Kurį laiką buvo madinga juodomis plytelėmis iškloti vonios ir tualetu grindis. Trumpą laiką toks pasirinkimas įdomus, bet ilgai netai ima slėgti.

PILKA – pasyvi, nesavarankiška, neveikianti aplinkos,

pati neutraliausia spalva.

Ji švelnina visas šalia esančias spalvas, suteikdama rimties ir stabilumo. Dideli plotai gali slėgti. Ji ramina.

RAUDONA – pati stipriausia,

daugiausiai skatinanti, provokuojanti, krentanti į akis spalva. Regėjimo lauke – pastebimiausia, sukelia artėjimo įspūdį. Didžiausias kontrastas su žalia. Derinys su juoda itin skausmingas, keliantis nerimą. Tai gyvenimo spalva ir ji praverčia, kai esame išvargę ir išsekę. Ji skatina norą gyventi, padeda nepasineriti į depresiją, suteikia drąsos, šildo, kelia lytinį potraukį (viešieji namai, Prancūzijos viešbučiai, miegamieji puošiami raudona spalva). Spinduliuoja darbingumą, galią, valią, naujovių troškimą, pagreitina pulsą. Ilgiau ją stebint, sukelia agresiją, atsiranda energijos perteklius. Atkreipia dėmesį, greitina reakcijas. Populiari tarp jaunimo.

ORANŽINĖ – šokiruoja. Ji labai šilta, ryški ir aktyvi spalva. Optiškai priartina daiktus, geriau matoma tamsoje. Dideli plotai gali blaškyti dėmesį. Komplementinis kontrastas su mėlyna spalva. Gerai dera su šiltų tonų spalvomis. Ją dažniausiai renkasi žmonės po traumų, operacijų, išgyvenimų, šokų, laikotarpiu, kai reikia sugriauti sena ir sukurti nauja. Ją mėgsta energingi, linkę bendrauti žmonės. Šia spalva nedažomi dideli plotai, nes ilgai jai ima dirginti, sukelia energijos perteklių. Trumpai veikdama suteikia impulsų veiklai, kūrybai, bendravimui, gydo skrandžio ligas, todėl yra tinkamiausia virtuvėje ar patalpose, kur gaminamas maistas, valgoma.

RUDA – ramina, gramzdina, **šilta ir sunki**, jauki spalva.

GELTONA – šilta, aktyvi, spinduliuojanti, linksma spalva.

Gerai matoma tolumoje, net ir prieblan-

doje. Didžiausias kontrastas su juoda spalva. Labai gerai dera su visomis šiltomis spalvomis. Komplementinis kontrastas su violetine. Šilti tonai veikia geriau ir maloniau nei šalti (citrininiai). Suteikia pasitikėjimo, skatina mąstymą, aiškumą, sprendimų priėmimą, padeda pasaulį vertinti tikroviškai. Spinduliuoja džiaugsmą, viltį, pavasarį. Tai intelekto, gyvybės ir laimės spalva. Geltonai išdažytame kambaryje vyrauja darbinė nuotaika, galima ilgai išbūti. Tinka šaltoms, tamsioms patalpoms, nes šildo. Tinka virtuvėms, valgomiesiems, tokios spalvos gali būti indai, staltiesės. Patariama šią spalvą rinktis depresijos kamuojamiems žmonėms. Ji aktyvina smegenų veiklą, skatina naujos informacijos įsisavinimą, bendravimą.

ŽALIA – neutrali, **gali būti ir šalta, ir šilta**, neblaško dėmesio. Baltos ir žalios derinys sukelia švarumo ir tvarkos jausmą. Sveikiausia akims, teigiamai veikia nervų sistemą, sukelia malonios vėsos ir gaivos įspūdį. Kontrastas su raudona spalva, norint gauti lygiavertį šių spalvų santykį, žalios turėtų būti 3-4 kartus daugiau nei raudonos. Erdvės, laiko, vilties spalva, vidurys tarp šalto ir karšto. Ji padeda susikaupti, analizuoti, kritikuoti, atsigauti fiziškai, todėl ja galima dažyti vietas, kur žmogus ilsisi – miegamuosius, asmeninę erdvę. Žalia padeda greičiau sveikti po operacijų, dvasinių traumų, sergant kvėpavimo ir širdies ligomis. Žalia veikia

kaip pavasaris, suteikia švaros, šviežumo, atsinaujinimo pojūtį. Mažina baimės jausmą, žadina viltį ir tikėjimą.

MĒLYNA – šalta, pasyvi, slopinanti spalva.

Stabilumo ir ramybės spalva, labai didina nuotolį, menkai pastebima, be gyvybės, dideli plotai gali slėgti, sudaryti monotoniškos įspūdį. Dangaus spalva, bendravimo ir ramybės spalva. Ji simbolizuoja tikėjimą, tyrumą, aiškumą ir ramybę, padeda atsipalaiduoti, susikaupti ir mąstyti. Mėlyna suteikia dangišką apsaugą, skatina valią ir pasitikėjimą, teikia gaivą ir šviežumą. Karšta patalpa išdažyta mėlyna spalva atrodys vėsesnė. Nuo mėlynos sulėtėja pulsas, o kai jos trūksta, galime jaustis pavargę, išsekę, sudirgę. Karališka mėlyna – meditacijos, dvasinio gyvenimo spalva. Ji sukuria gerą darbo atmosferą, padeda įveikti dvasinius rūpesčius, aukštą temperatūrą.

ŽYDRA – šalta, švelni, santūri spalva. Stipriai didina nuotolį, **praplečia erdvę**, sukelia skaidrumo, gaivumo įspūdį. Šia spalva nudažyti objektai atrodys daug toliau nei nudažyti šiltomis spalvomis. Dideli žydrų plotai slopina susi-

jaudinimą, pasižymi raminamuoju poveikiu, netgi gali veikti kaip anesteziologinė priemonė. Jaunatviška, sportiška spalva.

VIOLETINĖ – įtempta, nevienareikšmė, jungianti šiltos ir šaltos spalvos derinį. Dideli plotai vengtini, slegia ir dirgina, yra ypač retai naudojami. Violetinė spalva padeda valdyti mintis, mąstyti teigiamai apie šviesius, gerus dalykus. Spinduliuoja paslaptinę, rafinuotumą, aristokratiškumą ir yra nepaaiškinama. Labiausiai atpalaiduojanti spalva. Ji tinka poilsio, miegamiesiems kambariams.

PURPURINĖ – dieviška meilė visiems.

Ji skatina, nedirgina. Padeda žmonėms, kurie ilgą laiką buvo neaktyvūs. Tinka patalpoms, kur reikalingas saikingas aktyvumas – svetainėje, salėje. Purpurinė ar violetinė? Kol neseniai logotipo spalvą pakeitusios mobiliojo ryšio bendrovės „Omnitel“ atstovai kalbininkams bando įrodyti savo tiesą, jog purpurinė ir violetinė spalvos – tai vienas ir tas pats, galvas su tuo nesutikdami purto ne tik lituanistai, dizaineriai ar dailininkai, bet ir vertėjai. „Purple“

anglų ir lietuvių kalbose reiškia dvi skirtingas spalvas. Purpurinis lietuviškai – tamsiai raudonas, vyšninis, angliškai – violetinis.

ROŽINĖ – meilės, švelnumo, **romantikos spalva**. Atspindi saviraišką, kūrybą, jaukią aplinką. Tinka dažyti vaikų kambarius, poilsio vietas, kalėjimų kameras, nes ramina, slopina konfliktus, suteikia visa apimančią taikios meilės pojūtį.

4.17 SPALVŲ SIMBOLIKA

BALTA – tyrumo ir tobulumo spalva. Simbolizuoja šviesą, gyvybę, švarą, išmintį, nekaltybę, taiką. Ši spalva siejama su šventumu (balti kunigų rūbai, balti angelai, pirmosios Komunijos, nuotakos, kandidačių į vienuoles rūbai). Azijoje (Kinijoje, Indijoje) tai gedulo spalva. **Universali spalva dizaine.**

JUODA – baltos priešingybė. Tai tamsos, liūdesio, skausmo, blogio, nakties ir mirties spalva. Ji taip pat simbolizuoja išmintį, išsilavinimą, eleganciją. Juoda yra susijusi su galia, formalumu ir paslaptimi. Ji taip pat susijusi su baime ir nežinomybe (juodosios skylės). Juoda dažniausiai turi neigiamą atspalvį (juodasis sąrašas, juodasis humoras). Ji reiškia jėgą ir instituciją, tai yra, laikoma labai formalia ir prestižine spalva (juodas kaklaraištis, juodas „Merce-

des“). Juoda suteikia perspektyvos ir gylio jausmą. Heraldikoje juoda – sielvarto simbolis.

Vakaruose juoda yra mirties ir gedulo, o Afrikoje – meilės ir laimingų vedybų spalva.

PILKA – yra neutrali, subalansuota spalva. Ji yra vėsi, konservatyvi, retai sukelia stipriai išgyvenamas emocijas, ji gali būti vertinama kaip drumsta arba niūri spalva. Simbolizuoja mirusiųjų ir dvasių pasaulį.

Pilka – šviesesnis juodos atspalvis, randamas audros debesyse ir kai kuriuose metaluose. Kaip ir juoda, pilka naudojama gedului ir formalumui nurodyti. Kartu su mėlyna apranga, pilki kostiumai yra verslo pasaulio dalis, pilki vyry smokingai dažni per vestuves. Tamsi pilka turi savyje juodos spalvos stiprybės ir paslapties. Tai sudėtinga spalva be daugelio neigiamų juodos spalvos bruožų. Šviesi pilka yra panaši į baltą.

Visi pilkos atspalviai gali būti geri, neutralūs ir **tinkami fono spalvai**. Naudokite šviesiai pilką vietoj baltos ir tamsiai pilką vietoj juodos spalvos. Pilka spalva dažnai naudojama perkeltinės prasmės pasakymuose, kuriuose būvardis *pilkas* dažniausiai reiškia „paprastas“, „nuobodus“, „eilinis“, „nepastebimas“ ir pan. Pavyzdžiui, fraze „pilkas gyvenimas“ apibūdinamas nuobodus, ramus, niekuo neišsiskiriantis gyvenimas.

RAUDONA – turi ir teigiamą, ir neigiamą reikšmę. Tai gyvenimo, meilės, liepsnos ir aistros spalva. Senovėje tikėta, kad raudona saugo nuo pavojų.

Tačiau raudonai rengėsi ir budeliai, raudonai vaizduojamas šėtonas. Neigiamus aspektus atspindi ir posakiai „paraudo iš gėdos“, „paraudo iš įsiūčio“. Raudona – revoliucionierių spalva. Taip pat tai sėkmės, pavojaus ir sportinių automobilių spalva.

Raudonai žymimi įspėjimai, draudžiamieji kelio ženklai.

Reklamos pasaulyje (ypač Amerikoje) raudona asocijuojasi su „Coca Cola“. Šveicarija irgi savinasi raudoną spalvą. Ši valstybė kūrė savo prekių ženklus sąmoningai pasirinkdama raudoną spalvą. Šveicarijoje susikūręs Raudonasis kryžius sukūrė vieną stipriausių ženklų pasaulyje. Raudona ir balta tapo Šveicarijos sinonimu.

ORANŽINĖ – prabangos, meilės, laimės, džiaugsmo spalva. Ji kviečia būti aktyviu.

Vizualinėje komunikacijoje oranžinė naudojama kaip įspėjančioji apie pavojų spalva.

RUDA – rudens, žemės, turto, išminties, pusiausvyros, kuklumo spalva. Tai pasyvi, patogi, šilta spalva.

GELTONA – aukso, šviesos, saulės, brandos, proto, senatvės, kilnumo, darnumo, intelekto, taip pat ir pavydo, išdavystės, godumo spalva. Tai spindinti, aktyvinanti ir šildanti spalva, simbolizuojanti išsilavinimą, atsivėrimą, relaksaciją, kaitą, neįgyvendinamas galimybes. Geltona spalva – valdovų spalva.

Tai matomiausia spalva, todėl vizualinėje komunikacijoje naudojama perspėjimams.

Geltonieji puslapiai kataloguose XX a. pradžioje atsirado neatsitiktinai. Norėta svarbią informaciją išskirti taip, kad ją iš karto pastebėtų. Tuo pat metu Čikagoje Johnas Hertzas sugalvojo taksi automobilius nudažyti geltona spalva, mat užgirdo apie Čikagos universiteto tyrimą, kuris atskleidė, kad geltona yra lengviausiai matoma. Dabar geltonai dažomi ir lenktyniniai automobiliai bei mokykliniai autobusai.

ŽALIA – gyvenimo, pavasario, jaunystės, vilties, džiaugsmo, ilgaamžiškumo, nemirtingumo spalva. Ji konservatyvi, ištverminga, patvari. Tai realistų spalva. Kuo žalesnė, tuo stipresnė jos įtaiga.

XIX a. žalia asocijavosi su nuodais (arsenas, vienas iš labiausiai tuo metu naudojamų nuodų, žalios spalvos). Žalia gali turėti ir neigiamą aspektą (posakis „pažaliavo iš pavydo“).

Vizualinėje komunikacijoje naudojama saugumui žymėti, gamtosaugoje.

MĖLYNA – erdvės, dangaus, vandens, ledo, tolių, skaidrumo, grynumo, šaltumo, ramybės, mąstymo, proto, begalybės spalva. Mėlyna – dievų ir carų spalva. Svajotojų spalva.

Labai plačiai naudojama vizualinėje komunikacijoje kaip informacijos spalva.

Tai „Pepsi“ spalva. O IBM, nors jų logotipas mėlynos spalvos, žmonėms asocijuojasi su juoda spalva. Amerikoje tai pašto spalva.

ŽYDRA – nerūpestingumo spalva. Ją stebėdamas žmogus nusiramina, jaučia pasitenkinimą, darną, taikingumą. Žydra spalva sujungia mus su dangumi ir vandenynu. Ji padeda atitrūkti nuo kasdienybės, iškilmingai, šventiškai nuteikia.

VIOLETINĖ – priešybių harmonija, joje susilieja išgyvenimai, apmąstymai, įžvalga, jausmingumas. Tai mistikos, nusivylimo, apgaulės, gedulo, didybės, teisingumo, saiko, atgailos spalva. Ji dar laikoma įtaigos spalva, įrodyta kad ją labiausiai vertina neišsilavinę žmonės, kiti ją atmeta dėl įtaigos savybių.

PURPURINĖ – imperatorių, valdovų ir aukštų dvasininkų spalva. Ji simbolizuoja turtą ir prabangą.

ROŽINĖ – laisva, neįpareigojanti ir viliojanti, mažinanti agresyvumą ir priešišumą.

Dažnai naudojama psichoterapijos metu.

4.18 INFORMACINĖ SPALVŲ IŠRAIŠKA

Psichologai įrodė, kad pirmiausia pastebima objekto spalva, tik vėliau forma ir kitos detalės. Todėl spalva labai galingas įrankis dizaine, ypač reklaminiame ir informaciniame. Spalva padeda išryškinti svarbiausią informaciją, struktūrizuoti, palengvinti įskaitomumą ir paiešką erdvėje. Klasikiniu tikslingu spalvų panaudojimo pavyzdžiu yra laikomas dar 1931 m. sukurtas Londono metro žemėlapis, kur skirtingomis spalvomis pažymėtos skirtingos metro linijos, davęs pradžią visų spalvinių schemų dizainui.

Spalvos dažnai naudojamos informaciniuose ar ženklavimo sistemose. Skirtingomis spalvomis žymimi sudėtingos struktūros statinių korpusai, prekybos centrų stovėjimo aikštelės. Kataloguose, žinynuose, knygose skirtingomis spalvomis žymimi skyriai, kad lengviau būtų rasti reikiamą informaciją. Tinklapiuose skirtingomis spalvomis žymimos nuorodos, palengvinančios naršymą.

Pirmasis Harry Beck sukurtas Londono metro žemėlapis, 1933 m. H. Beck pirmąkart pateikė Londono metro schemas idėją dar 1931 m., bet ji tada buvo palaikyta pernelyg radikalia, nes joje nebuvo parodyti atstumai nuo vienos stoties iki kitos. 1933 m. žemėlapis patvirtintas ir buvo suteikta teisė pirmajam leidimui (700 000 kopijų). Žmonių reakcija parodė, kad ši schema labai informatyvaus ir lengvai suprantamo dizaino. Už dizaino klasika tapusį darbą H. Beck buvo sumokėta apie 5,25 £ (apie \$10).

(<http://britton.disted.camusun.bc.ca/beckmap.htm>)

4.10 EMOCINĖ SPALVŲ IŠRAIŠKA

„Spalvų aspektai ar spalvų bruožai atspindi spalvas ir spalvų derinius, veikiančius pagrindinius emocinius jausmus.“ (A. Jonaitis, *Spalvotyra*, 2009 m., 92 p.)

Nors kiekvienas žmogus, turėdamas skirtingas patirtis, individualiai, asmeniškai reaguoja į spalvas, bendrus bruožus, kaip spalvos veikia mūsų emocijas, galima apibūdinti.

Geltona spalva išreiškia judėjimą, o raudona – jau greitį, galią. Kai raudona nutamšėja iki *bordo*, ji asocijuojasi su prabanga, turtu. Violetinė mums žada magiją ir staugmenas, mėlyna – poilsį, žydra – kelionę į tropikus. Žalia spalva pabrėšime valdymą ir vertę, o profesionalumą – pilka ir juoda spalva.

Užduotis.

Spalvinėmis kompozicijomis išreikškite įvairias emocijas: linksma, liūdna, neutralu, iškilminga.

Praktinė užduotis.

Abstrakti spalvinė kompozicija „Šv. Kalėdos“

Klausimai: kas yra šv. Kalėdos? ką ši šventė simbolizuoja? kokių metų laiku ji vyksta? kaip ją švenčia lietuviai? kaip ją švenčia tavo šeima? kokius jausmus, emocijas ji sukelia? kokiais vizualaus dizaino elementais ir komponavimo principais galima išreikšti šios šventės prasmę, simboliką, dvasią?

**SMK studentų kompozicijos
„Šv. Kalėdos“**

*Justė Mamedovaitė,
1RK13*

Savarankiškas darbas.

Pasirinkto objekto stilizaciją, pritaikant jam būdingiausių spalvų, užbaigimas.

ŠRIFTAI ir TIPOGRAFIKA

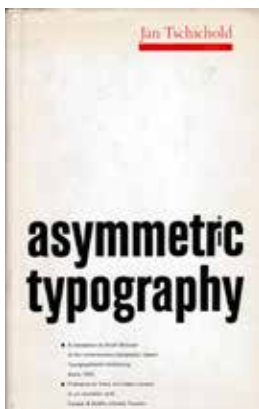
5.1 ŠRIFTAS

Šriftas (iš vok. *Schrift* „raštas“) – tai vieningos stilistikos grafinių ženklų sistema, skirta žmonių kalbai fiksuoti ir ją perteikti.

Įvairioms reikmėms naudojamas skirtingo pobūdžio ir dydžio šriftas. Šriftas – vienas iš pagrindinių bet kurios vizualinės reklamos ir komunikacijos elementų.

Pagal paskirtį yra dvi pagrindinės šrifto funkcijos – informacinė ir estetinė.

Tai viena populiariausių grafinių priemonių informacijai perteikti.

Su šriftu, kurio funkcija informacinė, susiduriame kiekviename žingsnyje: laikraščiai, vadovėliai, jūsų konspektai, informacinės iškabos, autobuso, kuriuo važiuojate į paskaitas, numeris ir maršrutas, telefono pranešimai, tekstai tinklapiuose ir t. t.

(<http://www.cakechooser.com/1275/old-newspaper-template-photo-shop/ography.html>)

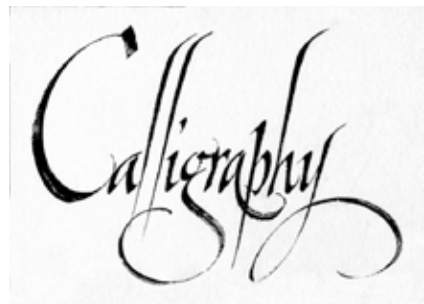
5.2 KALIGRAFIJA

Estetinei funkcijai priskirtina kaligrafija. Tai ranka rašytas dailus ir raiškus šriftas. Jis naudojamas rankraštiniems miniatiūroms, laiškam, dokumentams, plakatams, atvirukams ir pan. Ranka rašyti šmaikštesni, įdomesni, vaizdingesni ir emocingesni tekstai už kompiuteriu rinktus.

Kaligrafija – etimologiškai „gražus rašymas“ – yra meno forma, kur raidės kruopščiai parašytos ar pagamintos, lengvai perskaitomos ir sudaro išraiškingą bei harmoningą kompoziciją. Kol nebuvo išrastos spaudos mašinos, taip buvo rašomos visos knygos, ne tik laišškai ar karaliaus įsakymai.

„Visais laikais įvairiose valstybėse raštas plėtotas ir vertintas skirtingai. Arabams kaligrafija tapo pagrindine grafinio meno rūšimi. Šis menas reikalauja nepaprasto susikaupimo ir sugebėjimo aprėpti visą kūrinio erdvę, kartu matant ir atskiras jo dalis. Kaligrafui svarbiausia mintį išreikšti įdomia forma. Linijų sąveikoje slypi kaligrafijos estetikos reikšmė. Kinijoje ir Japonijoje, kur kaligrafija yra tradiciškai svarbi kultūros dalis, hieroglifų sandara buvo ypač akcentuojama.“ (Albertas Gurskas, *Kaligrafijos ir šrifto pagrindai*, 2010 m., 7 p.)

Šiandien kaligrafija kartais tampa abstraktaus meno apraiška, kai raidės gali būti vos įskaitomos ar visai neįskaitomos, tai – menas dėl meno.

(<http://bobagog.blogspot.com/2011/06/johann-wolfgang-von-grrrr-duh.html>, <http://blog.answermyquery.com/tag/calligraphy/>)

5. ŠRIFTO ISTORIJA

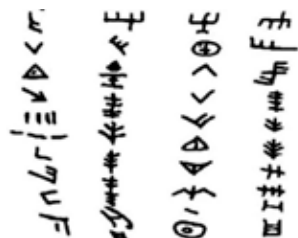
Šrifto pradžia – neolito laikotarpiu atsiradę paveikslėliai, fiksuodavę informaciją. Pirmykščiai žmonės urvų sienose raižė arba paišė įvairius savo gyvenimą vaizduojančius piešinius. Sudėtingėjant piešiniams ir pasakojimams, imta kurti įvairius pieštinius ir rašytinius ženklus. Raidė – irgi tam tikras ženklas. Kol raidės tapo tokios, kokios yra dabar, praėjo ne vienas tūkstantmetis. Iš pradžių tai buvo

netgi ne raidės, o tam tikri ženklai, dažnai reiškiantys išstisus sąvokas. Ilgainiui jie įgavo simbolio reikšmę. Pvz., nukautas žvėris įgavo stilizuotą formą ir ėmė reikšti žodį „medžioklė“. Daiktų, įvykių ir veiksmų vaizdavimas simboliais, ženklais vadinamas piktogramomis. Piktogramos laikomos šrifto, rašto pradmenimis. Jos turėjo ir ritualinę, mistinę reikšmę.

Elnių medžioklė, sienos tapybos detalė iš CATAL Hoyuk, Turkija, 5750 m. pr.m.e., Anatolijos civilizacijos muziejus, Ankara.

(<http://all-history.org/2-4.html>)

Dispilio ženklai (charagmata), Vidurio neolito pabaiga

(<http://en.academic.ru/dic.nsf/enwiki/1764916>)

DANTIRAŠTIS

– tai skiemeninis raštas.

Jį sukūrė šumerai iš piktografinio rašto. Ankstyviausias dantiraštis susiformavo apie 2600 m. pr. m. e. iš šumerų rašto kaip savotiškas greitraščio variantas: užuot brėžus linijas molyje greičiau buvo tam tikra tvarka įspausti brūkšnelius. Taip susiformavo ankstyviausias dantiraščio variantas – šumerų dantiraštis. Laipsniškai mažėjo ir dantiraščio ženklų skaičius nuo 1000 iki 300.

Šioje molio plaketėje dantiraščiu rašoma, kiek per mėnesį miežių leidžiama suvalgyti suaugusiems (nuo 30 iki 40 pintų) ir kiek vaikams (20 pintų). Parašyta karaliaus Urukagina (apie 2350 m. pr. m. e.) Ngirsu, Irakas (Britų muziejus, Londonas)

(http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Issue_of_barley_rations.JPG)

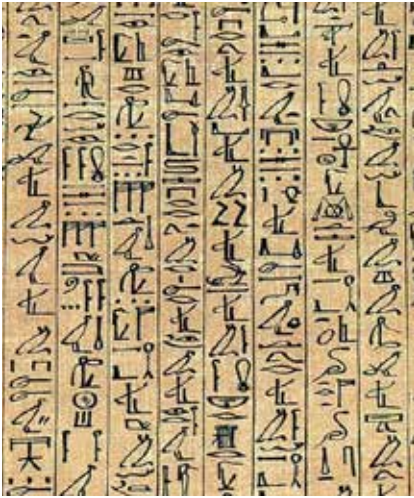
HIEROGLIFAI

– tai senovės Egipto raštas iš piktogramų ir fonogramų.

Tai jau buvo tikras raštas. Hieroglifai buvo rašomi ant šventyklų, sienų, baldų, statulų, papiruso, sarkofagų, karstų, laidojimo vietose, piramidėse ir kitur. Galėjo būti išraižyti kietame paviršiuje ar parašyti rašalu. Paraleliai nuo pat pirmosios faraonų dinastijos atsirado egiptietiškas greitraštis, pritaikytas rašyti specialiai ant papiruso teptuku, kuris turėjo švelnesnes linijas ir buvo vadinamas hieratiniu raštu. Nepaisant to, kad hieratiniu (o vėliau demotiniu) raštu buvo galima rašyti greičiau, hieroglifai nenunyko, tačiau daugiausiai apsiribojo kieta rašymo forma (t. y. ant akmens). Jie labai mažai kisdami išsilaikė tūkstančius metų.

Semitai, nukariavę Egiptą, raštą modifikavo ir taip pirmąsyk pradėtas naudoti raidžių raštas.

Finikiečiai perėmė iš semitų jų raštą ir sukūrė pirmąją abėcėlę bei pirmuosius skaitmenis.

Pirmame pavyzdyje rankraštiniai hieroglifai iš Ani Papyrus (Egipto Mirusiųjų knyga). Antrasis reljefas vaizduoja, kaip faraonas Echnatonas ir jo žmona Nefertitė garbina saulės dievą Aten (Tel el Amarna, Aten šventykla).

(http://en.wikipedia.org/wiki/File:Papyrus_Ani_curs_hiero.jpg, http://sixsentences.ning.com/profiles/blog/show?id=2045283%3ABlogPost%3A517210&commentId=2045283%3AComment%3A517104&xq_source=activity)

Finikiečių abėcėlė greitai išplito, nes ji buvo lengva, žmonės galėjo išmokti ją naudoti, kai palyginti ankstesnės rašto sistemos buvo pakankamai sudėtingos ir nepatogios visuotinam naudojimui. Raštas tapo būtinu civilizacijos ir kultūros komponentu.

(<http://pittkyle123.wordpress.com/2011/03/25/creation-of-the-phonetic-alphabet-1050-bc/>)

Iš finikiečių raštą perėmė ir patobulino graikai X-IX a. pr. Graikų raštas skirstomas į rytų ir vakarų graikų. Iš rytų graikų išsivystė dvi slavų rašto rūšys: glagolica ir kirilica (iki šių dienų naudoja Rusijoje, Bulgarijoje).

Vakarų graikų raštą perėmė romėnai, kurį supaprastino, išstobulino. Raidės, iškaltos akmenyje, įgavo tobulą grožį. Romėnų raštą su labai nedideliais pakitimais naudoja iki šių dienų visa Europa.

Graikų raštas ir glagolica, seniausias slavų raštas, iškalti akmenyje.

(<http://pittkyle123.wordpress.com/page/4/>, <http://www.slavorum.com/the-glagolitic-alphabet/>)

Trajanų kolonadoje, esančioje Trajanų Forume, yra kolona su spiraliniu frizu, išraižytu nedideliu reljefu, vaizduojančiu imperatoriaus Trajanų ataskaitą, užkariavus Decebalus ir aneksavus Daciją (iš 101-102 ir 105-106 m. m. e. karo žygių). Paminklą suprojektavo architektas Apollodorus Damasko, pastatytas 106-113 m. m. e. Šis paminklas išgarsėjo ne dėl architektūros, o dėl šrifto – tapo etalonu. Užrašas (šešių eilučių ir 37 žodžių, kurių daugelis yra sutrumpinti) yra iš esmės paminklas raštui, galbūt labiausiai elegantiškam ir tikrai labiausiai gerbiamam raidžių pavyzdžiui. Užrašas tarnavo kaip lotyniškos abėcėlės modelis beveik du tūkstantmečius.

(<http://www.codex99.com/typography/21.html>)

Norint pagreitinti rašymą, aštrių formų raidės imta apvalinti. VIII a. greta didžiųjų atsirado ir mažosios raidės. Apie 1440 m. vokiečių Johanas Gutenbergas išrado pirmąją spaudos mašiną,

o 1455 m. išspausdino pirmąją knygą Europoje – Bibliją.

J. Gutenbergo spaudos presas ir Gutenbergo Biblija (dar žinoma kaip 42-oji Biblija) buvo pirmoji spausdinta knyga. Tai reiškė Gutenbergo spaudos būdo revoliucijos pradžią ir spausdintos knygos Vakaruose amžių. Plačiai giriama dėl savo aukštos estetiškos ir meninės kokybės, knyga turi ikonografinį statusą. Parašyta lotynų kalba, Gutenbergo Biblija yra iš Vulgata leidimo, atspausdinto Johannes Gutenberg, Maince, Vokietijoje, apie 1455 m. Buvo atspausdintos keturiasdešimt aštuonios kopijos, kai kurios kopijos išliko iki šių dienų ir yra laikomos labiausiai vertingomis knygomis pasaulyje.

(<http://pittkyle123.wordpress.com/page/4/>,
<http://www.cedarville.edu/Advancement/Biblical-Heritage-Gallery/Preserved-by-Hand.aspx>)

1547 m. išspausdinta pirmoji lietuviška knyga – Martyno Mažvydo „Katekizmas“.

Pirmoji spausdinta knyga lietuvių kalba – M. Mažvydo Catechismusa prasty szadei... (Karaliaučius, 1547 m.).

Pasulyje yra žinomi tik du šios nepaprastai reikšmingos mūsų raštijai knygos egzemplioriai. Vienas jų saugomas Vilniaus universiteto, o kitas – Torūnės (Lenkija) universiteto bibliotekose. Manoma, kad iš viso išspausdinta apie 200 šios knygos egzempliorių. Vilniaus universiteto bibliotekos egzempliorius buvo gautas mainais 1957 m. iš Odesos (Ukraina) M. Gorkio mokslinės bibliotekos.

M. Mažvydo „Katekizme“ įamžinta senoji lietuvių kalba. Pats knygos lietuvių kalba išleidimas padarė didžiulį postūmį tolesniam bendrinės lietuvių kalbos populiarinimui, jos raidai bei išlikimui. Su M. Mažvydo „Katekizmu“ prasidėjo naujas etapas lietuvių kalbos istorijoje – ėmė kurtis ir plėtotis lietuvių literatūrinė kalba kaip reikšmingiausia lietuvių tautos kultūrinio gyvenimo priemonė.

(<http://www.tfsa.lt/?p=4186>)

Spaustuviniai ženklai buvo labai panašūs į rašytus ranka, o ornamentus ir papuošimus ir toliau darydavo ranka. Tik XV a. Venecijos spaustuvininkai pagamino daug tobulesnes spaudmenų formas ir turėjo didelės įtakos tolimesnei spaudos išvaizdai.

Šriftų stiliai kito kartu su epochomis: **klasikinis graikų, klasikinis romėnų, vėlyvasis romėnų, romaninis, gotikinis, renesansinis, barokinis, rokoko, klasicistinis, egiptietiškas ir groteskinis**. Pagrindinės formos nepasikeitė iki mūsų dienų.

Klasikinis graikų šriftas

(<http://annaareed.wordpress.com/category/introduction-to-graphic-design/page/3/>)

Klasikinis romėnų šriftas

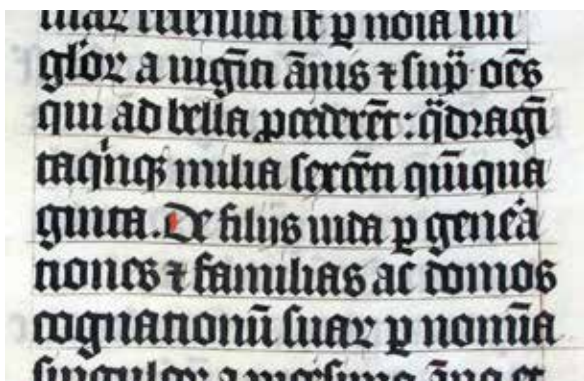
(<http://damyanlissitchkov.wordpress.com/>)

**Vėlyvasis romėnų
šriftas**

(Romos Koliziejus)

(<http://commons.wikimedia.org/wiki/>)

Gotikinio šrifto

pavyzdys. Lotyniškos Biblijos fragmentas, 1407 m., eksponuojama Malmesbury Abbey, Wiltshire, Anglija. Biblija buvo ranka parašyta Belgijoje, Gerard Brils, skirta garsiai skaityti vienuolyne.

(http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Calligraphy.malmesbury_bible arp.jpg)

Romanika – pirmasis krikščioniškasis Vakarų Europos meno stilius. Pirmosios biblijos buvo monokriptinis menas. Monokriptai pasižymėjo dideliu formatu, buvo iliustruoti incialais, auksavimu.

(<http://dkoksalan.wordpress.com/page/2/>)

Renesanso laikų šriftas, puslapis iš Venecijoje išleistos knygos.

(<http://titleofmagazine.com/limprimerie-pendant-la-renaissance-venise/>)

**Titulinis baroko laikų
knygos puslapis.**

Autorius Jan Chrystian
Bierpfaff, 1645-1650.

([http://www.flickr.com/photos/
bibliodyssey/6992120126/](http://www.flickr.com/photos/bibliodyssey/6992120126/))

*„Liber Artificiosus Alphabeti
Maioris“*

(1782-1785), autorius Johann
Merken,

graveris Heinrich Coentgen.

Ši labai reta **rokoko stiliaus**

kaligrafijos knyga, atspausda

nuo penkiasdešimt šešių

išgraviruotų plokščių. Be abėcėlės

yra portretų, monogramų,

kalendorių, fantastiškų

geometrinių ir architektūrinių

skaičių, emblemų, genealoginių

lentelių ir dekoratyvinių raidžių.

(Coentgen [http://bibliodyssey.blogspot.](http://bibliodyssey.blogspot.com/2008/02/ornamental-typography.html)

[com/2008/02/ornamental-typography.html](http://bibliodyssey.blogspot.com/2008/02/ornamental-typography.html))

Klasicizmo laikotarpio šriftų pavyzdys reklaminėje etiketėje.

(<http://beatsperminute.com/features/cat/the-classical/>)

5.4 ŠRIFTO STILIAI

Šriftas gali būti:

- rankraštinis,
- pieštinis,
- graviruotasis,
- kaltinis,
- renkamasis.

Renkamasis šriftas arba spaustuvinis šriftas. Juo spausdinami įvairūs leidiniai (knygos, žurnalai, laikraščiai).

Spaustuvinis šriftas skirstomas į garnitūras. Tos pačios garnitūros šriftas gali būti įvairaus:

- **dydžio (kegelio)**
- **sodrumo (šviesus, normalus, pusjuodis, juodas)**
- **pasvirimo (tiesus, kursyvinis)**
- **pločio (siauras, normalus, platus)**

A Spaustuvinis šriftas

B Spaustuvinis šriftas

C **Spaustuvinis šriftas**

Ta pati HelveticaLT garnitūra:

A) 6 pt dydžio,

B) 12 pt dydžio,

C) 24 pt dydžio;

A Spaustuvinis šriftas

B Spaustuvinis šriftas

C **Spaustuvinis šriftas**

D **Spaustuvinis šriftas**

Ta pati Helvetica LT garnitūra:

A) šviesi (light),

B) normali (normal),

C) pusjuodė (bold),

D) juoda (black);

A Spaustuvinis šriftas

B *Spaustuvinis šriftas*

Ta pati Helvetica LT garnitūra:

A) tiesi (normal),

B) kursyvinė (normal – Italic);

A Spaustuvinis šriftas

B Spaustuvinis šriftas

C **Spaustuvinis šriftas**

Ta pati Helvetica LT garnitūra:

A) siaura (condensed),

B) normali (normal),

C) plati (extended).

Pagal paskirtį spaustuvinis šriftas skirstomas į:

- **tekstinį** (juo spausdinamas pagrindinis tekstas),

Squire Trelawney, Dr. Livesey, and the rest of these gentlemen having asked me to write down the whole particulars about Treasure Island, from the beginning to the end, keeping nothing back but the bearings of the island, and that only because there is still treasure not yet lifted, I take up my pen in the year of grace 17—and go back to the time when my father kept the Admiral Benbow inn and the brown old seaman with the sabre cut first took up his lodging under our roof.

I remember him as if it were yesterday, as he came plodding to the inn door, his sea-chest following behind him in a handbarrow; a tall, strong, heavy, nut-brown man, his tarry pigtail falling over the shoulder of his soiled blue coat, his hands ragged and scarred, with black, broken

nails, and the sabre cut across one cheek, a dirty, livid white. I remember him looking round the cover and whistling to himself as he did so, and then breaking out in that old sea-song that he sang so often afterwards:

‘Fifteen men on the dead man’s chest—Yo-ho-ho, and a bottle of rum!’ in the high, old tottering voice that seemed to have been tuned and broken at the capstan bars. Then he rapped on the door with a bit of stick like a handspike that he carried, and when my father appeared, called roughly for a glass of rum. This, when it was brought to him, he drank slowly, like a connoisseur, lingering on the taste and still looking about him at the cliffs and up at our signboard.

‘This is a handy cove,’ says he at length; ‘and a pleasant sittyated

grog-shop. Much company, mate?’

My father told him no, very little company, the more was the pity.

‘Well, then,’ said he, ‘this is the berth for me. Here you, matey,’ he cried to the man who trundled the barrow; ‘bring up alongside and help up my chest. I’ll stay here a bit,’ he continued. ‘I’m a plain man; rum and bacon and eggs is what I want, and that head up there for to watch ships off. What you mought call me? You mought call me captain. Oh, I see what you’re at – there’; and he threw down three or four gold pieces on the threshold. ‘You can tell me when I’ve worked through that,’ says he, looking as fierce as a commander.

And indeed bad as his clothes were and coarsely as he spoke, he had none of the appearance of a

Tai gali būti laikraščiu, žurnalu, knygu, informacinių leidinių, interneto svetainių turinio tekstai. Paprastai jie renkami gerai skaitomu šriftu, vienas populiariausių tokių šriftų – Times, nors juo netinka rinkti ilgus tekstus ant balto popieriaus.

(<http://moderntypography.com/Typedesign/Publico/PageOne.html>)

- **antraštinį** (juo spausdinamos rubrikos, antraštės),

UPFRONT

And another thing... "Most internships are jobs first and learning experiences second."

Work experience is just institutionalised exploitation, reckons James Martin.

"WHAT'S SOCIALLY ACCEPTABLE IN DESIRABLE PROFESSIONS WOULD BE UNTHINKABLE FOR TRADITIONALLY WORKING-CLASS JOBS."

As the short weeks after the MNV experience dawned, I thought another would be, but only to be replaced by an engaging mess of institutionalised exploitation. As recently as April, the office of MNV in Young's will have been advertising for interns. Judging by the list of qualities for candidates should have and the details of the duties they would be carrying out, very real work is expected of them, and they will receive no pay. Indeed, Westminster is underpinned by a constant unpaid junior staff, maintaining services for its Parliament alone. At best this is officially tolerated as all that's left of the spirit. The justification for not paying interns often comes down to their being volunteers. This sounds reasonable, but according to the Department for Business, Innovation and Skills, which sets out the regulations, it's neither a volunteer nor a worker that they are expected to replicate either of them would make them a worker, with an explicit contract, and eligible to receive the national minimum wage (NMW). A right they are unable to receive. On the lips of Westminster's former voluntary group pay? No, they are offered that choice. Some are offered flexible, part-time hours. But it's worth a bet that the moment they choose to 'volunteer' for low hours, they are asked not to bother coming in any more and a more giving requirement is forced. It's casual, institutionalised exploitation of young people's passion of an aspirational career. Calling them a volunteer or an intern

doesn't change this or the fact that NMW regulations are being ignored, just as calling them a student would make their duties any more exciting. The reward of getting a paid job is the failure of their career back to not even guaranteed, when the placement is over, they're more likely to get another internship than a good contract. Also, MNV aren't the only case of it. Charities and academic institutes and professions do it too, including what (temporarily) friend and built on hundreds of media and creative industries. I would point you to the direction of several companies that use unpaid workers for months at a time. People tend to defend this with care or receive a justification of standard responses. The most popular is that it's just the way it works, as an unqualified, inexperienced worker, the only way to get started is to work for free. But that's the spirit of this attitude was adopted across all industries. What's usually acceptable is desirable production would be unthinkable for traditionally working-class jobs - because the business of it was discovered that factory workers aren't being asked to work unpaid for the first month, and even even then not guaranteed a paid contract at the end of it. You'd find a lot less like exploitation when it's a branch of Adams and Spigot who can afford it. But that's just it, by measuring the entry level of businesses with unpaid positions, what descriptions of capable and talented newcomers are excluded from getting a foot in the door.

And in fact the expectation that it's just the way to be 'Thankfully, workers in the workplace no longer have to identify endure a roll call of empty promises and unmet promises. However a progressive society would require worker exploitation. You'd hear it more often that without those unpaid jobs there'd be no opportunities for newcomers. But this notion that while industries would say taking on inexperienced staff is a hope, instead they'd be forced to pay junior employees, and perhaps reduce the quality of nurturing and developing their staff.

Most internships and work experience positions are also that and learning experiences second this any job. If employees were honest with themselves, they'd admit that the excitement of engaging a first worker in the world that needs doing, it's true we embraced the idea that the NMW wasn't thought to be that it could be used selectively by employers, but of all by the very people who brought it into law.

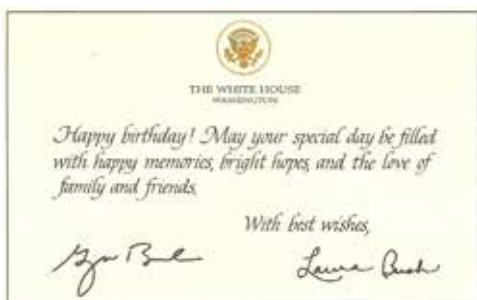
FOR MORE INFORMATION VISIT THE WEBSITE: WWW.CANONICALLY.COM OR CONTACT US ON: 020 7460 1234 OR VISIT OUR FACEBOOK PAGE: WWW.CANONICALLY.COM OR VISIT OUR TWITTER PAGE: WWW.CANONICALLY.COM

Dažniausiai būna ne viena antraštė, o kelių lygių: pagrindinė antraštė, paantraštė ir t. t. Paprastai jos renkamos didesniu nei 14 pt dydžio tamsiu, iš tolo matomu šriftu.

(<http://internsanonymous.co.uk/2009/07/>)

- **akcidentinį** (dekoratyvusis, juo spausdinami diplomai, atvirukai ir kt.).

Tokiui atviruku Laura ir Džordžas Bušai sveikino visus amerikiečius, sulaukusius 80-ies ir daugiau. Paprastai atvirukai, sveikinimai, diplomai rašomi rankraštiniu šriftu imituojančia garnitūra, puošnia, kursyvine, dažnai su dekoratyviniais puošmenimis. Ji sunkiau skaitoma, todėl tinkama tik trumpiems tekstams.

(<http://www.80thbirthdaypresents.org/birthday-greetings-from-president>)

Šriftų stiliai:

- antikinis,
- groteskas,
- kursyvas,
- gotikinis.

ANTIKINIS

šriftas – tai šriftas, kuriame naudojami dviejų storių linijos. Kilęs iš klasikinio romėnų antikinio šrifto. Per du tūkstančius metų antikinis šriftas nepakito, tik buvo pagražintas dekoratyviniais raidžių už-

baigimais – serifais. Jie pabrėžia raidžių aukštį, todėl raidės atrodo vieno aukščio. Ovalios raidės kiek išsikišusios, kad dėl optinės iliuzijos neatrodytų mažesnės. Pvz., *Times New Roman*.

Le Times New roman

Le Times New Roman a été créé en 1931 par Stanley Morison et dessiné par Victor Lardent, après que Morison ait critiqué la qualité d'édition du journal anglais le Times, qualifiant son impression de pauvre, et l'accusant d'utiliser une typographie inadaptée.

Stanley Morison fut engagé par le Times pour diriger le projet d'une nouvelle typographie plus économique en terme de place (pour répondre aux contraintes d'édition de la presse) et plus facile à lire. Le Times New Roman a d'abord été développé par le Times pour son propre usage.

ABCDEFGHIJKLM
NOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnop
qrstuvwxyz
1234567890

Le Times New Roman

(<http://tom-mntr.blogspot.com/2013/01/expose-les-reales-le-times-new-roman.html#/2013/01/expose-les-reales-le-times-new-roman.html>)

GROTESKAS

– tai šriftas, kuriame raidžių linijos vieno- do arba labai mažai besiskiriančio storio. Groteskinis šriftas atsirado palyginti nese- niai. Jis yra aiškiau ir lengviau skaitomas

negu antikinis. Juo spausdinami skelbi- mai, antraštės ir pan. Plačiai naudojamas vizualinėje komunikacijoje. Pvz., *Helveti- ka, Futura, Arial*.

(<http://dindaanindita.blog.stisitelkom.ac.id/2012/06/07/eduard-hoffmann-penemu-font-helvetica/>)

KURSYVAS

– pasviręs į dešinę spaustuvinis šriftas, panašus į ranka rašytas raides. Šiai grupei priklauso visi šriftai, primenantys ranka rašytą kaligrafinį šriftą. Jie būna įvairaus, kintančio storio su puošmenomis ir išrai-

tymais. Pats sunkiausiai skaitomas šriftas, todėl juo rašoma tik tikslingai trumpi tekstai (atvirukai, sveikinimai, konditerijos gaminių pavadinimai, dovanų pakuotės ir pan.)

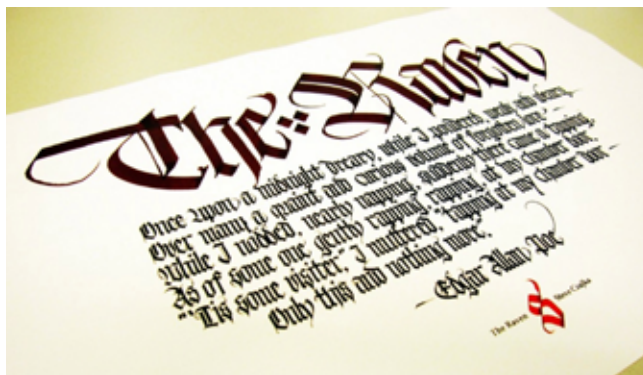

(<http://letteringartstudio.wordpress.com/tag/calligraphy-on-envelopes-2/>)

GOTIKINIS

– istorinis šriftas, primenantis rašytinį rondo plunksna. Taip pat sunkiai skaitomas, todėl naudojamas tik kaip dekoratyvinis,

pritaikomas istoriniame kontekste, imituojant senovines etiketes, reklamas.

(<http://thekdu.net/steveczajka/category/Print/>)

5.5 RAIDŽIŲ PROPORCIJOS

Norint gerai komponuoti raides, reikia žinoti, kad raidės sudarytos iš kelių tipų linijų – vertikalių, horizontalių, įstrižių ir lenktų. Norėdami išlaikyti vientisą šrifto stilių, turime išlaikyti kiekvieno tipo vienodas linijas, įstrižių – vienodą pasvirimo kampą, lenktų – tokį pat spindulį.

DIDŽIOSIOS RAIDĖS – MAJUSKULAI – visos didžiosios yra vieno aukščio, skiriasi tik pločiu.

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ

Pagal plotį skirstomos į tris grupes:

- pirmoji grupė. Raidės, kurių **plotis lygus pusei aukščio: B, E, F, L, P, R, S**. Raidė I išimtis. Ji pati siauriausia,
- antroji grupė. Raidės, kurių **plotis lygus apytikriai 3/4 jų aukščio: A, H, K, N, V, X, Y, Z**,
- trečioji grupė. Raidės, kurių **plotis lygus jų aukščiui, t. y. plačiausios raidės: O, C, G, D**. Išimtis tik **M ir W**, kurios platesnės už aukštį.

MAŽOSIOS RAIDĖS – MINUSKULAI – skiriasi savo aukščiu. B, d, h yra išsikišusios į viršų, p, y, j, g – į apačią.

abcdefghijklmnoprstuvz

Šrifte labai svarbi mažoji „x“ raidė. Jos aukštis nusako, koks bendras šrifto vaizdas ir kokie tarpai turi būti tarp eilučių. Jei mažoji „x“ raidė yra didelio aukščio, trūksta balto ploto virš ir po mažosiomis raidėmis, todėl reikia didinti tarpus tarp eilučių, kad skaitomumas būtų lengvesnis. Didelio aukščio „x“ raidės turi *Bookman*, *Helvetica*,

Times New Roman (iškeltinės ir nuleistinės raidžių dalys yra trumpos), o mažo – *Caslon*, *Futura*, *Bodoni* (iškeltinės ir nuleistinės raidžių dalys yra ilgos).

Kursyvinis šriftas negali būti pasviręs mažiau nei 15 laipsnių. Jei mažiau – sunkiai įskaitomas, jei daugiau – atrodo kreivas.

Ranka rašytiniai šriftai rašomi įvairiomis plunksnomis (redis, rondo, plakinės), teptukais (apvaliais, plokščiais), mentelėmis, flomasteriais ir pan. Galima rašyti tušu, rašalu, dažais.

5. ŠRIFTO KOMPONAVIMAS

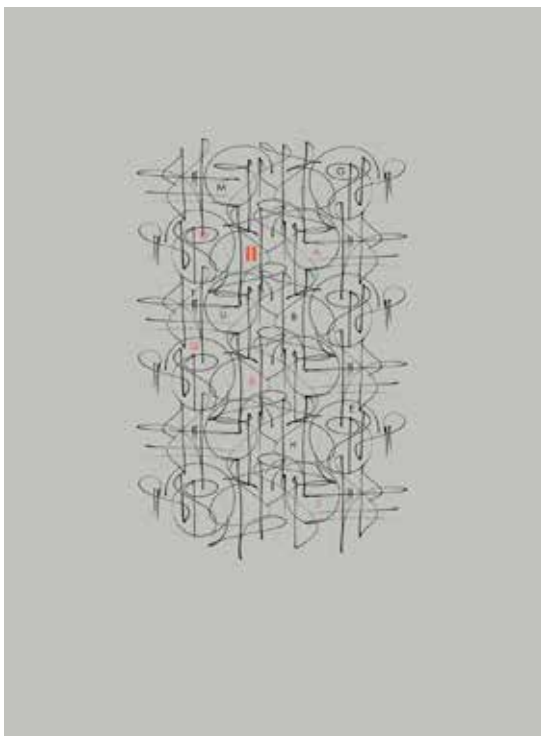
Šriftinės kompozicijos būtinos rankos ir akies koordinacijai, individualaus braižo savitumams lavinti, emociniam pradui plėtoti, rašymo priemonių galimybėms atskleisti.

Ritmas yra svarbiausias šrifto kompozicijos elementas. Pasikartojantys optiškai

vienodi tarpai tarp raidžių, tarp žodžių ar jų grupių, pasikartojantys optiškai vienodi šrifto elementai ne mažiau svarbūs kaip ir pačios raidės.

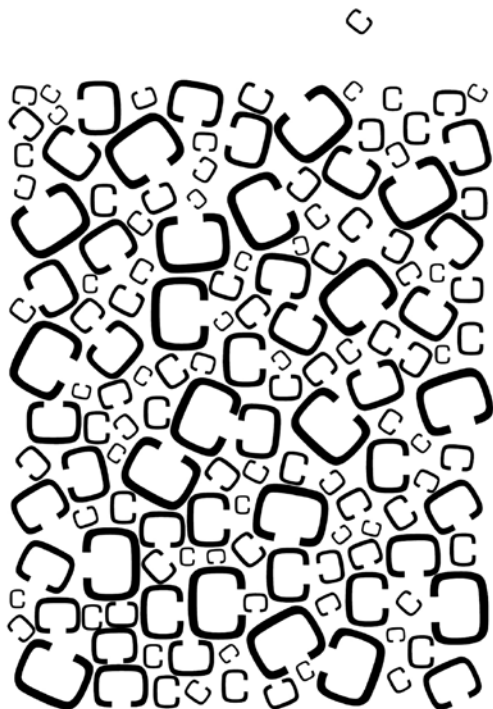

*Tolygus užpildymas
šriftu.*

*Užpildymas su
akcentais.*

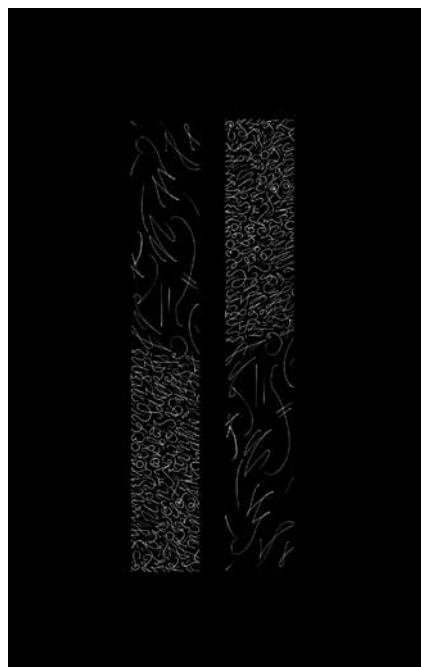
(<http://calligraphi.ca/>)

*Užpildymas su
akcentais.*

(<http://princassoni.blogspot.com/2013/01/single-letter-typography.html>)

*Kintamo ritmo
užpildymas.*

(<http://gastonandrews.wordpress.com/typography/>)

Praktinė šrifto užduotis (pagal A. Gurską).

1 etapas.

Kompozicijos, išlaikant tą pačią komponavimo schemą:

- a) ritmiška linijinė šrifto kompozicija neatitraukus pieštuko, užpildant visą lapą, linijos vedžiamos įvairiomis kryptimis ir padengia lapą vienodai, be sutankėjimų ar išretėjimų:
 - tankus užpildymas,
 - retas užpildymas;
- b) ritmiška didžiųjų raidžių šrifto kompozicija, užpildant visą lapą, raidės gali užėiti viena ant kitos ir padengia lapą vienodai, be sutankėjimų ar išretėjimų:
 - tankus užpildymas,
 - retas užpildymas;
- c) ritmiška savo parašo kompozicija, užpildant visą lapą, padengia lapą vienodai, be sutankėjimų ar išretėjimų, jei yra taškų, uodegėlių, pastorėjimų, viskas turi kartotis ritmiškai:
 - tankus užpildymas,
 - retas užpildymas.

2 etapas.

Kompozicijos su akcentais, išlaikant tą pačią komponavimo schemą:

- a) su akcentais linijinė šrifto kompozicija, linijos vedžiamos įvairiomis kryptimis, gretinant priešybes, t. y. tankų ir retą, tamsų ir šviesų,
- b) su akcentais didžiųjų raidžių šrifto kompozicija, gali kisti raidžių aukštis, storis, plotis,
- c) su akcentais savo parašo kompozicija, keičiant ritmą (tankesnį ar retesnį).

3 etapas.

Kompozicijos kintamos ritmikos, išlaikant tą pačią komponavimo schemą:

- a) kintanti, gali būti su akcentais, linijinė šrifto kompozicija, linijos vedžiojamos įvairiomis kryptimis, gretinant priešybes, t. y. tankų ir retą, tamsų ir šviesų, laisva kompozicija, pilnai neužpildant lapo,
- b) kintanti, gali būti su akcentais, didžiųjų ir mažųjų raidžių šrifto kompozicija, gali kisti raidžių aukštis, storis, plotis, laisva kompozicija, pilnai neužpildant lapo (laipsniškas perėjimas nuo šviesaus iki tamsaus, nuo tankaus iki reto).

SMK studentų šrifto darbai:

Kristina Stončiūtė,
1RK11

Raidžių, žodžių ir teksto komponavimas vadinamas tipografika.

Tai vizualus kalbos perteikimas naudojant visas meninės išraiškos galimybes. Tipografiką galėtume laikyti esant tarp meno ir mokslo, nes jos pagrindas yra atskirų žodžių ir viso teksto teisinga prasmės išraiška arba semantika.

Semantika – mokslas apie vaizdų ir kalbos prasmes.

Tipografika skirstoma į:

- **makrotipografiką** (pirminiai ir antriniai tyrimai, idėja, teksto rinkimas ir komponavimas, komponavimas su vaizdais ir puslapių maketavimas, parenkant formatą, šriftus, spalvas, popieriaus rūšį),
- **mikrotipografiką** (teksto rinkimas: raidžių, žodžių ir eilučių išdėstymas).

Šriftu galime perteikti ne tik informaciją, bet ir sukelti tam tikras emocijas. „Tūkstančius metų šriftas darė įtaką žmonėms. Imperatoriškos pretenzijos, pasitikėjimą

kelianti rimtis, lengvo atsipalaidavimo viltys, saugumo jausmas, pagarbi baimė – visa tai gali perteikti šriftas.

Dažniausiai tas poveikis nesuvokiamas, bet jis yra.“ (Hans Peter Willberg, Friedrich Forssman, *Pagalba tipografams*, 2006 m., 12 p.)

Kiekvienu atveju teksto kompozicija turi geriausiai atitikti turinį, o tikslas – nulemti priemones. Svarbu, patraukti žiūrovo, skaitytojo, stebėtojo, t. y. adresato, dėmesį. Tam galima išryškinti kai kuriuos žodžius, parinkti išraiškingą šriftą, tinkantį simbolį ir iliustraciją. Svarbi teksto vieta, jo dydis, stilius, santykis su tuščiu lapo plotu, ritmas. Svarbu, kad lapas būtų maždaug tolygiai užpildytas, o lapo apačioje visuomet reikia palikti daugiau tuščios erdvės negu viršuje, kitaip kompozicija optiškai atrodys nusileidusi.

5.8 INTEGRUOTAS TEKSTE AKCENTAS

Tekste dažniausiai tenka išskirti svarbiausią informaciją, žodį, sakinį ar pastraipą. Tam naudojamas akcento principas.

Integruotas tekste akcentas gali būti:

- *parašytas kursyvu* (pastebimas tik tekstą paskaičius iki jo),
- **parašytas storu arba juodu šriftu** (pastebimas dar prieš perskaitant tekstą),
- **PARAŠYTAS MAŽOMIS DIDŽIOSIOMIS RAIDĖMIS** (dydis kaip mažųjų teksto raidžių, o forma kaip didžiųjų, tinka išskirti tikrinius vardus),
- **PARAŠYTAS DIDŽIOSIOMIS RAIDĖMIS** (ryškiai pastebimas),
- *parašytas išretintu šriftu* (nepatartina išretinti nei eilučių, nei sakinių, tinka tik pavieniams žodžiams),
- **parašytas kitu šriftu** (dažniausiai to neužtenka, reikia dar ir pastorinti),
- **pabrauktas** (linija, brūkšniu, taškais, stebėti, kad nebūtų pbrauktos raidžių nuleistinės),
- **parašytas spalvotu šriftu** (labiau pastebimas, kai spalva ryški, gryna, sodri, o šriftas storas).

5.9 ANTRAŠTĖS KOMPONAVIMAS

Dažniausiai tekstas turi pavadinimą arba antraštę. Norint puikiai ją priderinti prie teksto ar vaizdo, reikia atsižvelgti į kitus kompozicijoje naudojamus elementus ir į formatą bei dydį. Dažniausiai naudojamas akcento principas ir antraštės išryškinaimas.

Paprastai antraštės renkamos 14 pt ir didesniu šriftu.

Tokio dydžio šriftui gali prireikti sumažinti tarpus tarp raidžių ir žodžių, kad neatrodytų tarsi išretintas.

Antraštė gali būti:

■ atskirai nuo teksto,

■ integruota į tekstą.

visuomenės vystymuisi. Alieus, ar kita nors kas
tarpas tarsi ir kompiuteris tarsi. Visuomenė vystosi
priešais visus dalykus. Čia geras tarsi vaizdas, ar
būna tarpas per visą visuomenę, per visą visuomenę.
Mūsų kompiuteris tarsi vaizdas. Čia ir tarsi visos šios
sąlygos tarsi ir tarsi. Alieus, ar kita nors kas
tarpas tarsi ir kompiuteris tarsi. Visuomenė vystosi
priešais visus dalykus. Čia geras tarsi vaizdas, ar
būna tarpas per visą visuomenę, per visą visuomenę.

Ašis tekstas, tarsi visą visuomenę tarsi,
tarsi visą visuomenę tarsi, ar tarsi visą visuomenę tarsi.
Alieus, ar kita nors kas tarpas tarsi ir kompiuteris tarsi.
Visuomenė vystosi priešais visus dalykus. Čia geras tarsi
vaizdas, ar būna tarpas per visą visuomenę, per visą
visuomenę. Mūsų kompiuteris tarsi vaizdas. Čia ir tarsi
visos šios sąlygos tarsi ir tarsi. Alieus, ar kita nors kas
tarpas tarsi ir kompiuteris tarsi. Visuomenė vystosi
priešais visus dalykus. Čia geras tarsi vaizdas, ar
būna tarpas per visą visuomenę, per visą visuomenę.

Alieus, ar kita nors kas tarpas tarsi ir kompiuteris tarsi.
Visuomenė vystosi priešais visus dalykus. Čia geras tarsi
vaizdas, ar būna tarpas per visą visuomenę, per visą
visuomenę. Mūsų kompiuteris tarsi vaizdas. Čia ir tarsi
visos šios sąlygos tarsi ir tarsi. Alieus, ar kita nors kas
tarpas tarsi ir kompiuteris tarsi. Visuomenė vystosi
priešais visus dalykus. Čia geras tarsi vaizdas, ar
būna tarpas per visą visuomenę, per visą visuomenę.

Šis tekstas, tarsi visą visuomenę tarsi,
tarsi visą visuomenę tarsi, ar tarsi visą visuomenę tarsi.
Alieus, ar kita nors kas tarpas tarsi ir kompiuteris tarsi.
Visuomenė vystosi priešais visus dalykus. Čia geras tarsi
vaizdas, ar būna tarpas per visą visuomenę, per visą
visuomenę. Mūsų kompiuteris tarsi vaizdas. Čia ir tarsi
visos šios sąlygos tarsi ir tarsi. Alieus, ar kita nors kas
tarpas tarsi ir kompiuteris tarsi. Visuomenė vystosi
priešais visus dalykus. Čia geras tarsi vaizdas, ar
būna tarpas per visą visuomenę, per visą visuomenę.

Naujas žingsnis visuomenės, ar tarsi visą visuomenę tarsi,
tarsi visą visuomenę tarsi, ar tarsi visą visuomenę tarsi.
Alieus, ar kita nors kas tarpas tarsi ir kompiuteris tarsi.
Visuomenė vystosi priešais visus dalykus. Čia geras tarsi
vaizdas, ar būna tarpas per visą visuomenę, per visą
visuomenę. Mūsų kompiuteris tarsi vaizdas. Čia ir tarsi
visos šios sąlygos tarsi ir tarsi. Alieus, ar kita nors kas
tarpas tarsi ir kompiuteris tarsi. Visuomenė vystosi
priešais visus dalykus. Čia geras tarsi vaizdas, ar
būna tarpas per visą visuomenę, per visą visuomenę.

**"ALIJAM CONGLUE
SODALES JUSTO,
A SCOLERISQUE
TORTORET NUNC
ID DUI ET MASSA
VIVERRA VERRA.
IN METUS TELLUS"**

Visuomenė vystosi priešais visus dalykus. Čia geras tarsi
vaizdas, ar būna tarpas per visą visuomenę, per visą
visuomenę. Mūsų kompiuteris tarsi vaizdas. Čia ir tarsi
visos šios sąlygos tarsi ir tarsi. Alieus, ar kita nors kas
tarpas tarsi ir kompiuteris tarsi. Visuomenė vystosi
priešais visus dalykus. Čia geras tarsi vaizdas, ar
būna tarpas per visą visuomenę, per visą visuomenę.

Šiame pavyzdyje visos antraštės atskirai nuo teksto, kai kur jos netgi nuo teksto atskirtos linijomis.

(<http://www.webdesignstuff.co.uk/in108/2011/11/12/coursework-6-3-good-bad-typography-examples/>)

Šiame pavyzdyje antraštė integruota į tekstą.

(<http://aneverdyaocetopus.wordpress.com/category/unecategorized/>)

Praktinė užduotis. Antraštės derinimas.

A4 formato lape išdėstykite žodį „Antraštė“ ir pasirinktą kiekį teksto, atskleidžiant emocijas: iškilminga, linksma, oficialu, žaisminga, įmantru. Paeksperimentuokite šrifto dydžiu, vieta lape, retinimu, perdengimu ir pan.

5.10 TEKSTO KOMPONAVIMAS

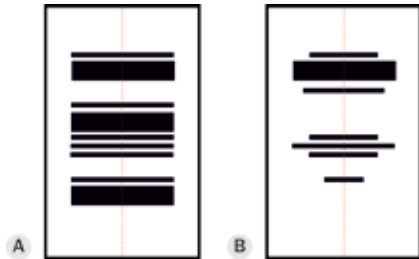
Kad tekstas būtų lengvai įskaitomas, reikia atsakyti į kelis klausimus:

- **kas tai skaitys?** Suaugęs ar vaikas, pradedantis skaityti; tas, kuriam reikia skaityti ar tas, kurį reikia sudominti skaitymu?
- **kaip bus skaityta?** Greitai, neatsižvelgiant (žurnalai, plakatai, afišos, lauko reklama) ar susitelkiant į tekstą (mokslinė, grožinė literatūra)?
- **kokios raiškos priemonės tam tekstui tinka?** Kontrastingos, akį režiančios (žurnalai, plakatai, afišos, lauko reklama), ar žaismingos (vaikams skirti leidiniai), ar neutralios (mokslinė, medicininė literatūra), ar santūrios (grožinė literatūra)?

Teksto komponavimas gali būti:

■ SIMETRINIS

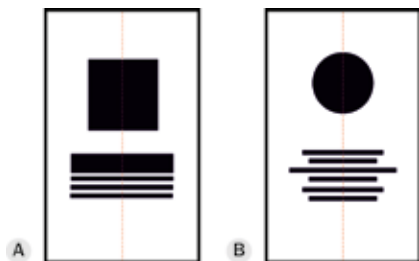
– tai paprasčiausias teksto komponavimo būdas, kai tekstas išdėstytas tolygiai kvadrato ar stačiakampio forma, arba ant simetrijos ašies įvairaus ilgio eilutėmis.

Teksto simetrinis komponavimas:

- A) *tekstas išdėstytas vienodo ilgio eilutėmis stačiakampio forma (rinkimas bloku),*
- B) *tekstas išdėstytas skirtingo ilgio eilutėmis.*

Svarbiausi žodžiai gali būti išskiriami iš teksto raidžių dydžiu ir stiliumi. Tokios kompozicijos atrodo statiškos, ramios. Norint suteikti papildomo rimtumo ir solidumo, galima palikti plačias paraštes. Simbolį ir iliustraciją taip pat patogų įkomponuoti lapo viduryje.

A) ir B) Simetriškas teksto ir vaizdo išdėstymas

Elegantiškos, simetriškos
teksto kompozicijos.

(<http://samanthalanden.wordpress.com/2013/02/28/typography-hierarchy-part-2>,
<http://typographicverses.com/post/11821982781/a-new-version-of-the-john-15-13-design-now/>)

BODONI

Giambattista Bodoni
1798

*Used best at large sizes, Bodoni is often used
in advertising and luxury magazines.*

Giambattista Bodoni, the court typographer of Charles III of Spain, drew influences from Romain du Roi and the works of John Baskerville to create his prolific typeface. Marked by abrupt contrast between thick and thin strokes, unbracketed hairline serifs, a vertical axis, horizontal stress, and small apertures, Bodoni has been used in posters for Mamma Mia! and Nirvana, as the defining typeface of fashion magazines like Vogue, and is even the logotype for Calvin Klein and Carnegie Mellon.

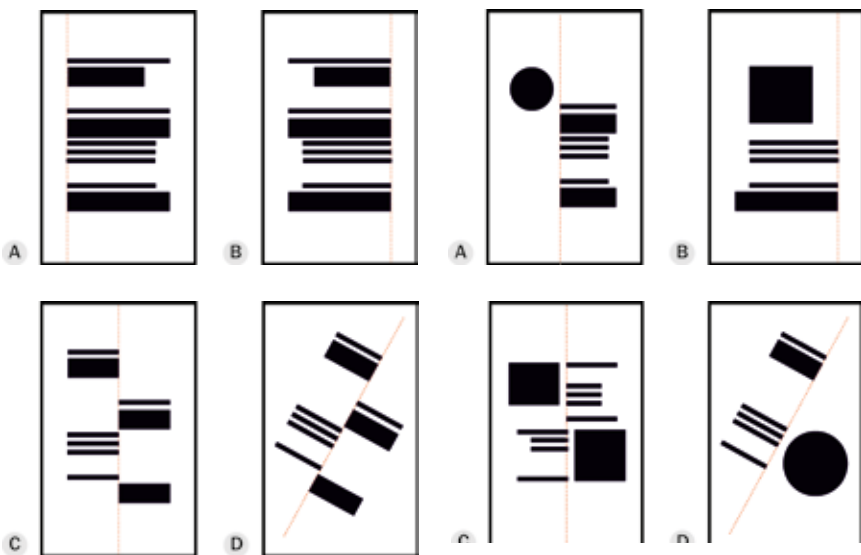
■ ASIMETRINIS

– tai toks komponavimo būdas, kai tekstas šliejamas prie kairio ar dešinio lapo krašto, t. y.

1. nuo ašies,
2. iki ašies,
3. iki ir nuo ašies,
4. kai ašis pakreipta bet kuria kryptimi.

Asimetrinės kompozicijos atrodo kur kas dinamiškesnės, gyvesnės, žaismingesnės.

Svarbu teksto per daug neprispausti prie kraštų. Galima komponuoti iš kelių skirtingų dalių. Vienoje pusėje galima komponuoti tekstą, kitoje simbolį ar iliustraciją.

Teksto asimetrinis komponavimas:

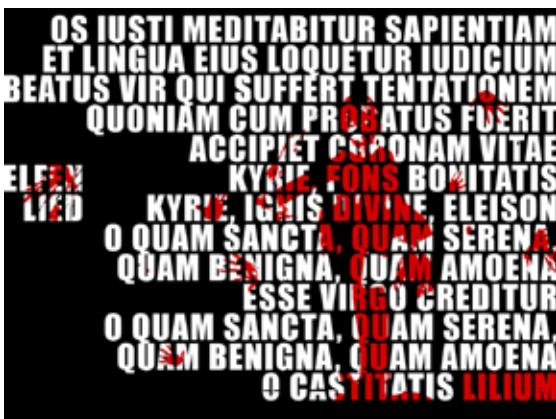
- A) nuo ašies,
- B) iki ašies,
- C) nuo ir iki ašies,
- D) kai ašis pakreipta kuria nors kryptimi.

A), B), C) ir D) teksto ir vaizdo asimetrinis komponavimas

Asimetrinė (nuo ir iki ašies)
teksto kompozicija

(<http://www.wallsave.com/wallpaper/1366x768/sailboat-typography-is-king-up-net-65447.html>)

Teksto kompozicija iki ašies.

(<http://www.designjuices.co.uk/2010/06/graphic-design-inspiration-typography-text-art/>)

Teksto kompozicija ant
pasvirusios ašies.

(<http://www.wallsave.com/wallpaper/1024x768/typography-anime-439569.html>)

New year. New resolutions. New apps.

Weight Watchers
Free. Resolutions to lose weight can get heavy. Use the app to track your progress. The app tracks your weight loss, calorie intake, and fat intake. It also offers a community of people who are on the same journey.

Dragon Dictation
Free. Say what you mean. Dragon Dictation lets you dictate your text. It's fast and accurate. It's also free.

Yelp Monocle
Free. Find a new place to eat or shop. Yelp Monocle lets you find a new place to eat or shop. It's fast and accurate. It's also free.

Ustream
Free. Live video streaming. Ustream lets you live stream your video. It's fast and accurate. It's also free.

i-Secure
Free. Protect your iPhone. i-Secure lets you protect your iPhone. It's fast and accurate. It's also free.

RedEye
Free. See what's new. RedEye lets you see what's new. It's fast and accurate. It's also free.

Green Outlook
Free. Live a greener life. Green Outlook lets you live a greener life. It's fast and accurate. It's also free.

Master Control
Free. Control your iPhone. Master Control lets you control your iPhone. It's fast and accurate. It's also free.

Jibigo
Free. Live video streaming. Jibigo lets you live stream your video. It's fast and accurate. It's also free.

Viper SmartStart
Free. Live video streaming. Viper SmartStart lets you live stream your video. It's fast and accurate. It's also free.

ecobee
Free. Control your home. ecobee lets you control your home. It's fast and accurate. It's also free.

Mini York Suberay
Free. Live video streaming. Mini York Suberay lets you live stream your video. It's fast and accurate. It's also free.

It's a new year with new amazing apps. From live streaming video to augmented reality, there are over 100,000 apps for just about anything. Only on the iPhone and the nation's fastest 3G network.

at&t | iPhone 3G

„Apple“ ir AT&T spaudos reklamoje šriftas lygiuotas iki ir nuo ašies, išdėstyta paprastai ir aiškiai.

IN LIFE, LUCK IS DISPENSED AT
JOKERS CASINO
IT'S IN EACH OF

„Jokers Casino“ spaudos reklamą projektavo reklamos agentūra TBWA (Ekvadoras). Aiški kompozicija, klasikinės spalvos, minimalistinė išraiška, rafinuoto humoro dozė palieka vietas vaizduotei ir interpretacijoms, suteikia kazino ypač intelektualios, vyriškos, rafinuotos ir prabangios įstaigos statusą.

(<http://morecontrol.com/2010/07/thinkfloods-next-iphone-ipad-ipod-touch-remote-red-eye-mini>, <http://angelatisone.wordpress.com/2011/03/23/jokers-casino-print-ads/>)

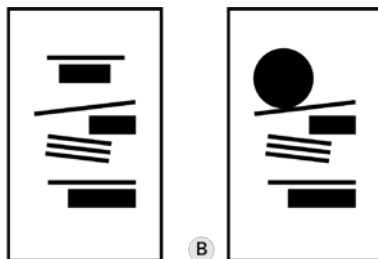
■ LAISVAS

komponavimas – tai komponavimas nesilaikant kitų būdų. Tai pats sunkiausias komponavimo būdas, nes reikalauja kūrėjo patirties ir gabumų. Laisvas kompozicijas gali kurti tik profesionalai.

Laikantis komponavimo sistemos, tekstas lengviau skaitomas, o kompozicija su vaizdais – organizuota ir aiški.

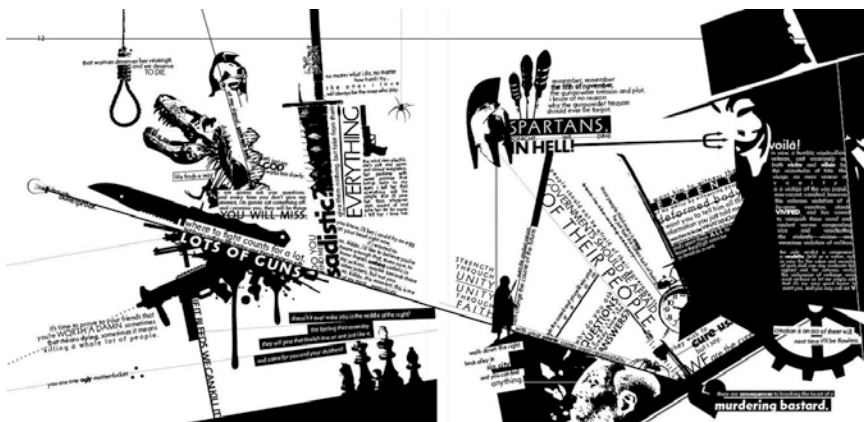
Kai tekstas rašomas mažosiomis raidėmis, būtina palikti didesnius tarpus tarp eilučių nei rašant didžiosiomis.

Kad kompiuteriu rinktas tekstas nebūtų „kietas“, „šaltas“, naudinga įvesti ranka rašytus žodžius. Spontaniškas, pulsuojantis, gyvas žodis labai pagyvins sausą kompiuterinį tekstą.

Laisvas teksto komponavimas:

- A) vien tik teksto komponavimas,
- B) teksto ir vaizdo komponavimas.

Laisvos teksto ir vaizdo kompozicija.

(http://jlr4346.blogspot.com/2011_01_01_archive.html,
<http://fuzzydemon.deviantart.com/art/typography-layout-action-fd-72862238>)

sell your
(crappy) **artwork**
& call it abstract

red barn
arts and crafts
festival
36th
annual
October 8th

9-4:30
Kirkville Downtown Square
no entry fee

judging by: [illegible]

\$100
Kirkville Arts and Crafts Festival

KIRKSVILLE **arts**
Association

Laisvos teksto ir vaizdo kompozicija.

(http://jlr4346.blogspot.com/2011_01_01_archive.html, <http://fuzzydemon.deviantart.com/art/typography-layout-action-fd-72862238>)

Praktinės užduotys. Tekstinės kompozicijos:

- **simetriška kompozicija „Solidžios įmonės iškilmingas pranešimas“;**
- **asimetriška kompozicija „Liūdnas eilėraštis“;**
- **laisva kompozicija „Kvietimas į tūsq“;**
- **laisva kompozicija „Mano gyvenimo istorija“.**

Atskleidžiamos emocijos: linksma, liūdna, neutralu, iškilminga, oficialu, ramu.

Savarankiško darbo užduotis.

Pavadinimo pritaikymas pasirinkto objekto stilizacijai.

5.1 GARNITŪROS PARINKIMAS

Šrifto garnitūrų parinkimas yra sudėtingas dalykas. Garnitūrų sukūrimo laikotarpis, ypatybės ir keliamos asociacijos vaidina pagrindinį vaidmenį parenkant tinkamiausią garnitūrą. Pvz., tradiciniai, istoriniai šriftai kaip *Bodoni*, *Garamond* naudojami literatūros klasikai – knygų leidyboje, o šiuolaikiniai – šiuolaikiniame kontekste.

Senajo stiliaus renesansiniai serifiniai šriftai laikomi klasikinio stiliaus šriftais, nes išlaikė laiko išbandymus ir iki šiol yra naudojami. Daugelis jų sukurti dar XV a., kai kurie buvo perdaryti XX a. pradžioje. Šiai grupei priskiriami tokie šriftai: *Garamond*, *Times New Roman*, *Palatino* ir kt.

⦿ ABCDEFGHJKLMNOPRSTUVZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz

⦿ ABCDEFGHJKLMNOPRSTUVZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz

- A) *Times New Roman* šriftas,
- B) *Palatino* šriftas.

Pereinamojo laikotarpio šriftai yra aukšti, turi aštirus serifus, pasižymi vidutiniu ar dideliu kontrastu tarp plonų ir storų raidžių elementų. Šiai grupei priskiriami tokie šriftai: *Baskerville*, *Century Schoolbook* ir kt.

⦿ ABCDEFGHJKLMNOPRSTUVZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz

⦿ ABCDEFGHJKLMNOPRSTUVZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz

- A) *Baskerville* šriftas,
- B) *Century Schoolbook* šriftas.

Klasicistiniai šriftai taip pat aukšti, dažniausiai siauri, pasižymi staigiu kontrastu tarp plonų ir storų raidžių elementų, horizontaliais serifais. Šiai grupei priskiriami tokie šriftai: *Bodoni* ir kt.

⦿ ABCDEFGHJKLMNOPRSTUVZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz

- A) *Bodoni* šriftas.

XIX a. prasidėjęs spartus pramonės augimas lėmė poreikius iškaboms, plakatams, afišoms rastis. Tam serifiniai šriftai netiko, reikėjo geriau matomų, stipresnių šriftų. Buvo sukurti nauji, tvirtų, ryškių formų, su storais serifais, taip vadinami pramoniniai egiptietiški ir storų serifų šriftai. Daug grupių šriftų išnyko, bet kai kurie naudojami ir dabar.

XIX a. atsirado ir groteskiniai (*grotesques* pažodinis vertimas keisti, juokingi), nese-

rifiniai šriftai. Jie išplito tik XX a., tam didelės įtakos turėjo „Bauhaus“ mokyklos filosofija, teigianti, kad reikia atsakyti visų tradicinių formų ir remtis principu, kad „forma lygi funkcijai“. *GillSans* buvo vienas pirmųjų tokių šriftų. Jis turi ir serifiniam, ir groteskiniam šriftui būdingų savybių.

Ⓐ ABCDEFGHJKLMNOPRSTUVZ
abcdefghijklmnoprstuvz

A) *Gill Sans* šriftas.

XX a. pradžios modernizmas lėmė *Futura* sukūrimą. Jam būdingos geometrinės formos, vieno storio raidžių elementai. 1957 m. buvo sukurtas pats populiariausias Europoje groteskinis šriftas *Helvetica*. JAV populiariausi buvo *Franklin Gothic* ir *AvantGarde* šriftai. Groteskiniai šriftai ide-

aliai tinka tuomet, kai šrifto aukštis gali būti tik mažas, pvz., schemose, žemėlapiuose ir pan.

Ⓑ ABCDEFGHJKLMNOPRSTUVZ
abcdefghijklmnoprstuvz

Ⓒ ABCDEFGHJKLMNOPRSTUVZ
abcdefghijklmnoprstuvz

Ⓓ ABCDEFGHJKLMNOPRSTUVZ
abcdefghijklmnoprstuvz

Ⓔ ABCDEFGHJKLMNOPRSTUVZ
abcdefghijklmnoprstuvz

- A) *Futura* šriftas,
- B) *Helvetica* šriftas,
- C) *Franklin Gothic* šriftas,
- D) *Avantgarde* šriftas.

Praktinė užduotis. Garnitūros parinkimas.

- 1. Maironio poezijos vakaras;***
- 2. dėmesio, slidžios grindys;***
- 3. žaidimų kambarys;***
- 4. laikas šokti;***
- 5. šiuolaikinės urbanistikos sprendimai.***

Paaiškinkite, kas nulėmė jūsų pasirinkimą.

5.12 ŠRIFTŲ ĮSKAITOMUMAS

Iki šiol ginčijamasi, kuris – serifinis ar groteskinis – šriftas yra geriau įskaitomas. Prie serifinių esame labiau įpratę, jie elegantiškesni, puikiai tinka ilgam skaitymui, bet smulkiam tekstui geriau groteskiniai. Žurnalų dizaine gali būti naudojami abu tipai. Skaitytojas retai skaito visą žurnalą nuo pradžios iki galo, jo akiai patraukti naudojami drąsesni sprendimai nei knygose, laikraščiuose, brošiūrose. Iškabose, plakatuose šrifto funkcija yra ne geras įskaitomumas, o vizuali išraiška, todėl čia galima paeksperimentuoti naujais sprendimais. Groteskiniai šriftai labiau tinka, jei naudojame juos ant juodo ar spalvoto fono. Priklausomai nuo šrifto dydžio, spaudos ir popieriaus kokybės gali ploni serifinio šrifto elementai ir serifai „pranykti“. Ypač tai dažnai nutinka neaukštos kokybės leidiniuose.

Ne visos šriftų garnitūros yra vienodai gerai įskaitomos. Kelių populiariausių šrifto garnitūrų aptarimas:

AvantGarde

– netinka ilgesniems skaitymams skirtiems tekstams. Geriau juo rašyti tik atskirus žodžius ir didžiosiomis raidėmis.

Helvetica

– labiausiai paplitęs pasaulyje. Tinka trumpesniems tekstams. Kai teksto daugiau ir eilutės ilgesnės, įskaitomumas sumažėja.

Gill

– vienas geriausiai įskaitomų. Aiškios raidžių formos, eilutės išdėstytos optimaliai.

Frutiger

– gerai įskaitomas, labai išdailintų formų. Tinka tekstams ant itin balto popieriaus.

Times

– vienas dažniausiai vartojamų, dalykiškai atrodo. Sukurtas spaudai ant laikraštinio popieriaus.

Garamond

– irgi vienas dažniausiai vartojamų, atrodo literatūriškai.

Palatino

– gerai įskaitomas, elegantiškas.

Žurnalas „Natural Health“ 2010 m., vasario mėn. straipsnis „Good Intentions“ maketas. Jame suderinti serifiniai ir groteskiniai šriftai, tekstas įvairių dydžių, žaismingai sudėliotas, pagyvintas šiltomis, patraukliomis spalvomis.
 (http://www.hueinasu.com/in-the-news-author-hueina-su-featured-in-natural-health-magazine)

Savarankiško darbo užduotis.

Labiausiai tinkančio pasirinkto objekto stilizacijai šrifto pagal prasmę ir turinį parinkimas arba sukūrimas.

Viena svarbiausių taisyklių, dirbant su šriftais – jokių būdu negalima šrifto tampyti pačiam.

Prarandamos proporcijos, raidžių atpažinimas, įskaitomumas. Reikia rinktis sukurtus atitinkamus šriftus.

Jei reikia rinkti labai smulkiu šriftu, tarpus tarp raidžių būtina praplėsti.

Tarp raidžių I, E, H, N tarpai vizualiai atrodo mažesni nei tarp apvalius elementus turinčių raidžių O, D, C ir t. t.

Patys didžiausi tarpai su raidėmis, turinčiomis įstrižus elementus: A, Y, V, W. Šias raides tenka rankiniu būdu pritraukti arčiau greta esančių raidžių.

Kai renkame šriftus kompiuteriu, tarpai tarp raidžių, žodžių ir eilučių yra pritaikomi automatiškai, neatsižvelgiant į garnitūros charakterį, teksto paskirtį. Dažnai visa tai tenka pakoreguoti. Viena dažniausių neprofesionalių ar pradedančių dizainerių klaidų, kad jie pasikliauja kompiuterio nustatymais. Profesionalai visada pakoreguoja šiuos nustatymus, optiškai sutvarko tekstą, kad jis būtų lengviau įskaitomas, o bendras vaizdas vientisas, be išretėjimų, sutankėjimų ir pan.

Venkite per daug išretinti raides, per dideli tarpai tarp raidžių apsunkina skaitymą. Per dideli tarpai tarp žodžių taip pat trukdo skaitymui. Mažosios „i“ raidės

užimamas plotas apsprendžia, kokie turi būti tarpai tarp žodžių. Mažoji „x“ raidė apsprendžia, kokie atstumai bus tarp eilučių. Dizaineriai mėgsta sutankinti eilutes, tai reikia daryti atsargiai, kad eilutės nesuliptų viena su kita.

Renkant daug teksto, labai svarbu, kad kiekviena eilutė būtų aiškiai atskirta nuo kitos ir akis nepasimestų tarp eilučių.

Pagrindinė taisyklė – tarpas tarp žodžių turi būti mažesnis nei atstumas tarp eilučių.

Venkite per didelio šrifto, kai renkate daug teksto. Geriau mažesnis, bet su didesniais tarpais tarp eilučių. Kuo ilgesnės eilutės, tuo didesni turi būti atstumai tarp eilučių. Kuo trumpesnės – tuo tarpai mažesni.

Ilgų eilučių nerekomenduojama rinkti siauru šriftu. Juo dažniausiai renkami trumpų eilučių blokai.

Kai eilutės per ilgos, akis pameta kitos eilutės pradžią. Kai per trumpos, akis pavargsta šokinėti vis į naujos eilutės pradžią. Lengviausiai skaityti, kai eilutėje yra

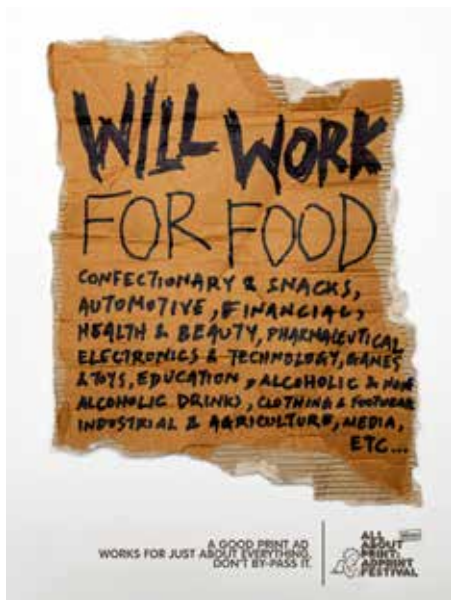

Persidengiantis, paryškintas spalva, įvairių dydžių šriftas, laisvas komponavimas sukuria efektingą, stiprią emociją, bet turėtų būti naudojamas saikingai, ypač mokymosi, mokslinėje literatūroje, nes ap sunkina informacijos priėmimą.

(<http://designnotes.info/?p=1952>)

60-72 šrifto ženklai (kai tekstas skirtas skaityti kompiuterio ekrane – ne daugiau kaip 45 ženklai, nes skaitymas ekrane reikalauja įtampos ir ilgos eilutės greitai nuvargina). Paprastai eilučių ilgį apsprendžia leidinio paskirtis arba teksto turinys. Žurnaluose rekomenduojamos trumpesnės eilutės, nes jie skaitomi greitai, nesigilinant. Reklamose svarbiausia – teksto poveikis. Grožinės ir mokslinės literatūros pagrindinis kriterijus nepertraukiamas skaitymas, todėl naudotinos optimalaus ilgio eilutės.

Lengvam skaitymui įtakos turi ir popierius. Jis parenkamas ir pagal leidinio paskirtį. Automobilių, papuošalų, bankų ar investicinių bendrovių prospektams geriau rinktis blizgų popierių. Meno, optikos ar leidiniams apie ligas svarbu spalvų, iliustracijų kokybė. Čia tinka baltas, kiek įmanoma labiau blizgantis popierius. Labai blizgus popierius naudojamas mados žurnalams. Blizgus popierius nenaudotinas vadovėlių leidybai, nes panašus į spindintį veidrodį, o tai apsunkina skaitymą ir susikaupimą. Labai baltas popierius nustelbia

Reklamos agentūros „Ogilvy Bold“ (Atėnai, Graikija) sukurtame spaudos reklaminiame plakate svarbu ne eilutės ilgis, o teksto poveikis, nes jame kalbama apie Graikijai skaudžius dalykus. Pro tokį plakatą sunku praeiti.

(<http://www.ibelieveinadv.com/2012/09/ad-print-festival-will-work-in-a-coffee-shop-will-work-for-food/>)

Laikraščio „Times of Oman“ išradingas dizainas apjungia kūrybišką idėją ir puikų, aiškų įskaitomumą. Laikraštyje teksto eilutės trumpos, skirtos greitam skaitymui.

(http://newspaperdesign.in/forum/topics/success-story-of-times-of-oman?xg_source=facebook)

juoda šriftą, todėl negalima naudoti šviesaus šrifto ar šrifto su kelių storių raidžių elementais, serifais. Ant balto popieriaus geriausiai skaitomas *Frutiger*. Geriausiai visi šriftai skaitomi ant šiek tiek gelsvo popieriaus matiniu paviršiumi. Matinis popierius dažniausiai naudojamas knygoms, laikraščiams, brošiūroms, blankams, nes jis sugeria šviesą, išryškina tekstą ir labai tinka „žemiškam“ turiniui.

Pastaruoju metu dizaineriai ir bendrovės vis dažniau renka perdirbtą popierių, tai atspindi jų aukštą savimonę ir rūpinimąsi ekologinės pusiausvyros išlaikymu.

Pranešimams, etiketėms, skrajutėms ir kitiems leidiniams, kurie bus tik perskaityti, pagrindinis reikalavimas – puikus įskaitomumas, popierius mažiau svarbus.

Often you visualize data, you represent it with a combination of visual cues that are sized, colored, and positioned according to values. Darker colored shapes mean something different from lighter-colored shapes, or data in the top right of a two-dimensional space mean something different than data in the bottom left.

Remember, in what happens when you make the jump from raw data to bar graphs, line charts, and dot plots, it's the process that takes you from the goal of Chapter 5, "Understanding Data," to a bar graph over time, as shown in Figure 3-1.

It's easy to think that it's possible to convert software analytics you're using daily to, and you get something back instantly. Sure there are steps and choices to be made. What steps should you choose to ensure your data tells your story in most appropriate for the program and message? You can't do everything for you. It's not easy to do, but there are advantages when you choose to do this. If you know the elements of visualization and how they can be combined and assembled, you know what to tell the computer to do rather than let the computer decide everything you make.

In many ways, visualization is like cooking. You see the chef, and desserts, garnishes, and color are your ingredients. A solid chef will know the process of how to prepare and combine ingredients and plate the finished dish. It may be complex and difficult work. It's not that hard, when faced with the final choice options to see what ingredients deliver best results, you'll make a few sensory meals. Of course, some ingredients deliver better goods, but there are a lot of them to test.

However, the person who is only familiar with printing the time and power level on a motorcycle head or another gear-setting may be just only to the benefit of good ones, people who understand the ingredients and actually know how to cook using those ingredients. The solid chef might even function as an average kitchen driver into a gourmet meal.

Likewise, with visualization, when you know how to interpret data and how graphical elements fit and work together, the results often come out better than software defaults.

VISUALIZATION COMPONENTS

Let's get the ingredients of visualization! Figure 3-2 shows a breakdown into five components, with data as the starting point before charts, tables, and graphs, and then combined into a visualization, regardless of where it is on the spectrum. It's built on data and then the components, sometimes they are equally important, and other times they form an overall framework. The components work together and if you choose with one affects the others.

NOTE: Components are not always listed in this order. Components are listed in the order they appear in the book, but they are not necessarily in the order they appear in the book.

VISUAL CUES

So to most basic form, visualization is simply mapping data on geometry and color. It includes include your focus is aimed at first patterns, and you can learn to look and learn patterns the data and the numbers it represents. It's a bit of a challenge to do. You must make sure that the numbers of the data don't tell the story back and forth between what and the value it represents because if you can't map back to the data, the visualization is just a bunch of shapes.

You must choose the right visual cues, which changes by program, and you must use it consistently which elements on how you present the visual shapes, size, and shape. Figure 3-3 shows what's available.

POSITION

When you use position as a visual cue, you compare values based on where others are placed in a given space or coordinate system. For example, when you look at a program, as shown in Figure 3-4, you judge which color is best on its own, and you compare and where it is relative to others.

NOTE: Components are not always listed in this order. Components are listed in the order they appear in the book, but they are not necessarily in the order they appear in the book.

Šią knygą lengva skaityti, nes teksto eilutės optimalaus ženklių skaičiaus, tinkamo tarpų parinkimo. Ramus, aiškus, neperkrautas, bet įdomus dizainas neblaško dėmesio, o padeda susitelkti į pagrindinę informaciją.

(<http://www.jdkds.com/blog/?p=355>)

5.1 PAGRINDINIAI TEKSTO RINKIMO BŪDAI

Kai renkama daug teksto, nepertraukiamam skaitymui patogūs du rinkimo būdai:

- **bloku** (visos eilutės vieno ilgio, abipusis lygiavimas). Atstumai tarp žodžių, priklausomai nuo to, kiek žodžių tilpo eilutėje, neišvengiamai išeina labai įvairūs. Kartais tarpai virsta didelėmis baltomis „skylėmis“, gadinančiomis teksto vientisumą.

them to receive peer guidance from someone who has successfully managed the transition into university.

At the end of each academic year, students with a minimum B average entering year 3 are invited to participate in the program as mentors. In their first year of university, these students are told about the program and the commitment required of a mentor. Mentors are required to participate in a structured training program delivered by the Faculty of Fine Arts Student and Academic Services and as well as to report from various university services such as the Counseling and Development Centre. The training program focuses on communication skills, knowledge of campus resources and support services, time management, time management, motivation, and life skills. During the academic year, mentors are expected to meet one-on-one with their mentees for at least one hour per week, to attend mutual success forums and "office hours" sessions, and to volunteer two hours per week in the Peer Advising Centre. Later, they work with other mentors advising first-year students on a drop-in basis, answer the help line, respond to e-mail requests, and contribute to the mentor/mentee blog. At the end of the academic year, the mentor and student appear together when receiving completion certificates from the dean and have been selected Faculty of Fine Arts alumni on "Mentoring for Life."

Research Design

In 2007/08, the Fine Arts Peer Mentoring Program was evaluated qualitatively through the administration of surveys and quantitatively through analysis of institutional-level student information data and National Survey of Student Engagement (NSSE) data. There were 822 students in the 2007 fine arts entering class, of whom 168 (20%) elected to participate in the peer mentoring program, 67% (114) of the students of 177 compiled for entering GPA, and 177 completed NSSE surveys. The most principal questions during the research were:

1. Does participation in the peer mentoring program have an impact on the academic performance of fine-arts first-year students?
2. Are there non-academic benefits for first-year fine arts students who participate in the peer mentoring program?

Findings

In 2007/08, we did an analysis comparing the mean grade point average of fine arts students who had a mentor with the mean grade point average of fine-arts students who did not have a mentor. Students who had a mentor performed consistently better than students who were not in the mentoring program, seeing GPA improvement one grade point higher (Table 1). Additionally, fine-arts students who did not complete their courses (27.74 credits vs. 12.60 credits for students without mentors). Many students in both entry lists had the 30 credits fall course load because of their commuting times and the pressure to work. The high average of courses completed for these first-semester students indicates that the majority should graduate at the end of their year.

The NSSE responses from fine-arts first-year students with mentors indicate that the benefits of access to a mentor appear to extend beyond improved academic performance to include having more comfortable interactions with others and feeling more adventurous than the first-year class.

Qualitative data have been collected in both years of the program (2006/2007 and 2007/2008) to assess other aspects of the student experience. Surveys with open-ended questions were distributed twice during the year, at the mid-point and at the end, to both mentors and fine-arts students. In their survey responses ($n = 30$), mentors highlight the benefits of the program for themselves. For example, 90% of the mentors stated that they had learned new mentoring strategies, and 94% indicated what they had learned in the training sessions had helped them in their mentoring role. They indicated that the most useful training was in the areas of stress and time management. Other comments included: "I learned that mentoring a fellow student helped me to grow as a person and as a writer as I formed reliable communication skills that I can continually build on," and "One of the best programs I've had the privilege to participate in throughout my four years at York."

In their survey responses, fine-arts students acknowledged that having a mentor was beneficial to their year, including "I loved having a mentor as I felt more confident and learned more than just from my courses." The increased confidence reported by this student was reflected in the NSSE responses by these two students.

Implications and Future Directions

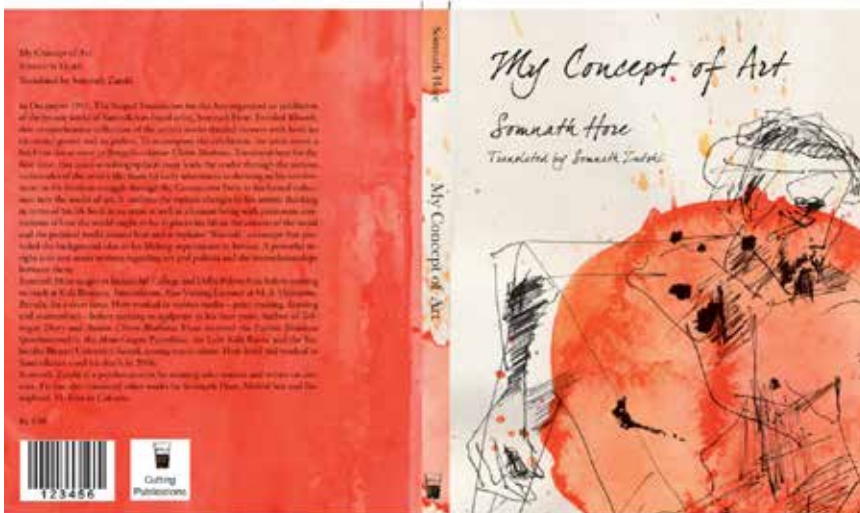
Our goal for the mentoring program is to support first-year Faculty of Fine Arts students in their transition to university and to the academic and social expectations unique to post-secondary students with majors in the fine arts. The analysis of grade point average after first year indicates that students with mentors performed better than those without mentors. It is important to note that the average grade 1.2 first semester for these students who elected to have mentors was only slightly higher (0.8, 9%, $n = 154$) than the average grade 1.2 average for those who did not opt to have a mentor (0.3, 3%, $n = 696$). Given the positive results apparently associated with having a peer mentor, we are now more proactive in mentoring entering students to sign up for the program. For 2008/2009, we have a significant increase in the number of students applying for mentors (37% compared with 20% in the 2007 first-year class). Interestingly, upper-year students are also becoming increasingly aware of the benefits of involvement in the program, with the result that we have 123 mentors in 2008 compared with 65 in 2007.

The anecdotal feedback from the mentor and mentee groups indicates that involvement in the Peer Mentoring program has a positive impact on their overall experience as a student in the Faculty. Mentors indicated that mentoring in the Peer Advising Centre provided them the opportunity to interact with students from other fine arts disciplines for the first time. This interdisciplinary interaction has resulted in serious and valuable collaborations.

We have retained the basic training structure of the program for 2008/09 but have added some discussion groups with guest speakers, providing increased opportunities for meetings between mentors and mentees. This year, we also are introducing a "Senior Mentor" training program, which offers an depth/knowledge opportunity to a group of 12 senior students who have already completed the training mentor training. They will be mentoring a group of 25 second- and third-year students who are experiencing academic difficulty. In addition, the mentor mentee will be matched with successful Faculty of Fine Arts alumni

Knygos tekstas surinktas bloku.

(<http://www.emostudios.com/international-perspectives-book-design/>)

Knygos tekstas surinktas bloku ir kontrasto principu suderintas su laisvu piešiniu bei ranka rašytu tekstu, surasta jautri dermė tarp griežto ir laisvu.

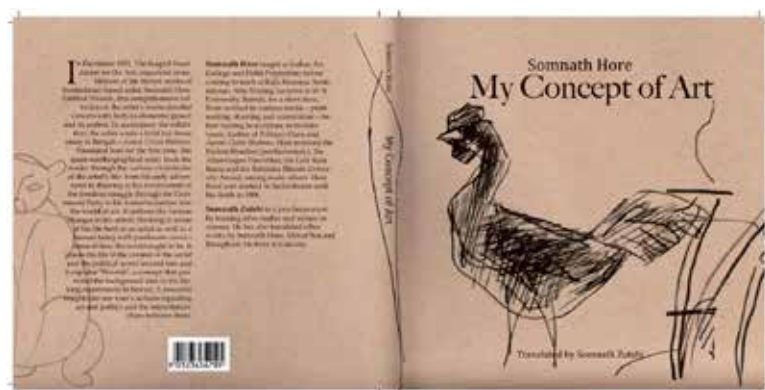
(<http://theseagullschool.wordpress.com/2012/08/page/2/>)

■ vėliavėle

(eilutės nevienodo ilgio, kairinė lygiuotė, kiek rečiau naudojama dešininė lygiuotė). Tarpai tarp žodžių visose eilutėse išsina vienodi.

Knygos tekstas surinktas vėliavėle, kairinė lygiuotė. Puikus santykis tarp užpildyto ir tuščio ploto.
(<http://gra301-302graphicdesign09-10.blogspot.com/2010/06/project-4.html>)

Knygos tekstas surinktas vėliavėle, dešininė ir kairinė lygiuotė ir išcentruotas lapo atžvilgiu. Toks abiejų lygiuotėjų derinys atrodo patraukliai, tačiau ilgiems, svarbiems, moksliniams, vadovėlių tekstams dešininės lygiuotės naudoti nepatartina, nes ji apsunkina skaitymą.

(<http://theseagullschool.wordpress.com/2012/08/page/2>)

5.15 INFORMACIJOS IŠSKYRIMAS TIPOGRAFIKOJE

Dirbant su tekstu labai svarbu nustatyti informacijos svarbą. Bet kuriame dizaino darbe reikia išskirti pirmąją, pačią svarbiausią informaciją, antraeilę, trečiaeilę ir t. t.

Leidinyje tekstas suskirstomas į:

- **antraštes,**
- **paantraštes,**
- **įvadinį tekstą,**
- **pavadinimus,**
- **pagrindinį tekstą,**
- **citatas ir t. t.**

Tekstą suskirsčius pagal svarbumą, parenkamos priemonės tam atspindėti. **Svarbiausia informacija išskiriama šrifto raiškos priemonėmis:**

- **paskirstant erdvę.** Pvz., apie antraštę galima palikti papildomos tuščios erdvės.
- **išskiriant svoriu,** naudojant spalvą ir skirtingo storio šriftus, šrifto išretinimą ar sutankinimą. Pvz., juodos spalvos ir pastorintos (*bold* arba *black*) šriftas atrodys sunkesnis už šviesesnio tono ar plonesnio (*light*). Nors mažesnis pastorintas šriftas visada atrodys vizualiai sunkesnis už didesnį, bet normalaus storumo (*normal* ar *regular*);

Laikraščio puslapio antraštė gan toli nuo teksto, o tuščia erdvė aplink sukuria intrigą, išmoningai pratęsta pirmosios antraštės raidės nuleistinė sujungia tekstą, nuotrauką ir antraštę.

(<http://www.coroflot.com/whitneymoran/Newspaper-Design>)

Labai dideliu, juodu šrifto užrašyti skaičiai išryškina svarbią turinio informaciją, iškart atkreipia dėmesį.

(<http://themes.okaythemes.com/north/portfolio-item/book-design/>)

- **išskiriant forma.** Pvz., kaitaliojant mažąsias ir didžiąsias raides, panaudojant kursyvą, pabrėžimą linija, rėmelį, uždedant ant fono ir t. t.

Kontrasto principas vienas efektyviausių informacijos išskyrimo būdų. Ypač svarbu, kad būtų kontrastas tarp antraščių ir teksto. Pvz., jei pagrindinė antraštė rašoma 36 pt dydžio šriftu, tai antraeilė – ne didesniu nei 18 pt. Antraštės paprastai rašomos ne mažesniu nei 14 pt dydžio šriftu, pagrindinis tekstas – 8-12 pt dydžio šriftu. Antraštę galima išskirti eilutes ar žodžius padalinus logiškais dalimis, parašius svarbesnius žodžius daug didesniu šriftu ir pan. Kontrasto principu būtina projektuoti visus leidinius ir reklamas, skirtas kuo greičiau atkreipti žiūrovo dėmesį, pvz., žurnalų, laikraščių pavadinimai, antraštės, lauko reklama, plakatai.

Knygos skirtos atidžiam skaitymui, todėl čia naudojami subtilesni informacijos išryškavimo būdai. Informacijos atskyrimui dažnai naudojamos linijos. Jos atkreipia dėmesį į išskirtinius dalykus ir dalos struktūrą, formuodamos tvarkingo, aiškaus dizaino įspūdį. Tam ypač tinka horizontalios linijos tarp pastraipų, palengvinančios skaitymą. Linijų storis turi atitikti teksto intensyvumą. Per plonos linijos bus nepasitebimos, per storos – blaškys dėmesį, per daug – perkraus dizainą.

Viename darbe nenaudokite visų žinomų skirtingų informacijos išskyrimo būdų. Pasirinkite 3-4 būdus, kitaip gausite vizualų triukšmą, kuris apsunkins informacijos priėmimą ir suvokimą.

Antraštė išskirta net keliais būdais: parašyta vien didžiosiomis raidėmis, įvestas kursyvas, spalva, atskirų žodžių pakreipimas 90 laipsnių kampu, efektingas kontrastas su smulkiu tekstu bei tuščios erdvės plotais.

(<http://maxboam.wordpress.com/category/graphic-design/page/5/>)

Kontrastas labai efektyvi priemonė išskirti antraštę. Labai stambiame juodame antraštės šrifte telpa ne tik dalis antraštės, bet ir paantraštė bei kita informacija, netgi tekstas atrodo irgi integruotas į antraštę.

(<http://maxboam.wordpress.com/category/graphic->

Kūrybiškas, akį patraukiantis laikraščių dizainas. Informacija išskirta dydžiu, spalva, erdve, uždėjimu ant fono, atskyrimu linijomis ir t. t.

Kairėje: „**The Huntsville Times**“, Huntsville, Alabama. Meno direktorius Paul Wallen.

Dešinėje: „**Sun-Sentinel**“, Ft. Lauderdale, Florida. Meno direktorius Paul Wallen.

(<http://www.spd.org/2010/10/cool-daily-newspaper-designs.php>)

Šios knygos dizaine panaudotos dviejų storių linijos informacijos atskyrimui ir dekorui.

(<http://designnotes.info/?p=1952>)

5.10 **FORMATAS IR FUKCIJA TIPOGRAFIKOJE**

Tipografikoje svarbu formatas bei apimtis.

Standartiniai formatai vyrauja raštvedyboje, o kitiems spaudos leidiniams neįprastas formatas – privalumas. Dažnai formato pasirinkimą lemia ekonominiai sumetimai, nestandartinio dydžio formatas gali netilpti į spaudos mašinų lapą, liks daug atraižų, leidinys pabrangs. Formatą gali lemti ir tai, kaip jis bus naudojamas. Nestandartinį formatą gali būti nepatogu nešiotis, transportuoti, netilps į segtuvus, pašto dėžutes, nebus galima siųsti standartinuose vokuose ar pan. Leidinio paskirtis, pobūdis irgi turi reikšmės parenkant formatą:

- reklaminis plakatas turi tilpti stende;
- blankas – A4 formato segtuve, visi oficialūs dokumentai tik įprasto A4 formato, nes čia svarbiausia turinys ir formatas, forma negali blaškyti dėmesio;
- pakuotės formą ir dydį apsprendžia pakuojamas objektas;
- knygos turi būti patogios nešiotis: tinkamo dydžio ir lengvos. Vaikiškos knygos gali būti išradingų formų: gyvūnų siluetai, apvalios ir pan. Knygos su iliustracijomis (meno

Dizainerę Olekur apie snieglentės istoriją pasakojančios brošiūros dizainą, formą, sulankstymo būdą sukurti įkvėpė kalnai. Tai puikus pavyzdys, kai logiškai susisieja forma ir turinys.

(<http://olekur.deviantart.com/art/Snowboard-brochure-258349597>)

albumai, muziejų katalogai, žinyrai), ypač su nuotraukomis turi būti didesnio formato, kad pilnai atskleistų iliustracijų grožį. Jei leidinys iliustruotas panoraminiais kraštovaizdžio, upių, tiltų, traukinių vaizdais, formatas privalo būti horizontalus.

Vertikaliems vaizdams – daugiaaukštei architektūrai, paminklams – reikalingas vertikalus formatas;

- skrajutės, dalijami lankstinukai pageidautini įmantresnių formų, formatų, surišimų, nes jie turi būti įsimintini;
- prekybos centro reklaminė medžiaga turi tilpti pirkėjo krepšyje ir t. t.

Jei naudojate lankstymą ir įrišimą, taip pat pagalvokite apie nestandartinius būdus patraukti skaitytojo dėmesį.

Praktinė šrifto užduotis. Sukurti tekstinio kvietimo dizainą.

Formatas A5. Tekstas „Maloniai Jus kviečiame į SMK reklamos kūrimo I kurso studentų kompozicijos darbų parodėlę, kuri vyks nuo gegužės 23 d. kolegijos trečiajame aukšte. Reklamos kūrimo I kurso studentai.“

Išanalizuokite tekstą, išskirkite pirmąją, antrąją ir trečiąją informaciją.

Pirmas etapas. *Atlikite užduotį, pasirinkdami tik vieną garnitūrą ir tik vieną jos dydį. Panaudokite 3 informacijos išryškinimo būdus.*

Antras etapas. *Atlikite užduotį, pasirinkdami skirtingas garnitūras ir įvairius jų dydžius. Panaudokite 3 informacijos išryškinimo būdus. Įveskite bent vieną spalvą.*

Trečias etapas. *Atlikite užduotį, pasirinkdami skirtingas garnitūras ir įvairius jų dydžius. Panaudokite 3 informacijos išryškinimo būdus. Įveskite bent vieną spalvą ir bent vieną iliustraciją ar nuotrauką.*

5.17 ŠRIFTO, TEKSTO IR VAIZDO KOMPONAVIMAS

Šriftas paprastai jungiamas kartu su vaizdu (piešiniu, fotografija, iliustracija ar pan.).

Tekstas gali būti rašomas:

- **greta** (arčiau ar toliau) **vaizdo**,

Abiejuose laikraščio „Times of Oman“ pavyzdžiuose tekstas rašomas šalia vaizdo. Derinta kontrasto principu: kairėje – laisvas piešinys ir griežtai išlygiuotas tekstas, paaiškinantis piešinį, dešinėje – gamtos formos ir griežtai išlygiuotas tekstas, šiuo atveju nuotrauka tik iliustruoja tekstą bei padeda patraukti dėmesį. Komplementinio kontrasto principu suderintos ir spalvos, tai laikraštį daro patrauklų, emocingą.

(http://newspaperdesign.in/forum/topics/success-story-of-times-of-oman?xg_source=facebook)

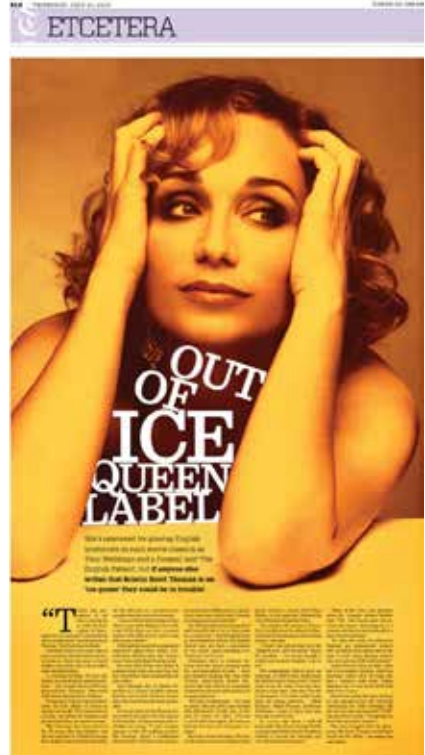
- gali būti vaizdo dalis.

Abiem vaizdo ir teksto derinimo atvejais jie tarpusavyje turi derėti stilistiškai, proporcijomis. Galima jungti kontrasto arba niuanso principu, pirmenybę atiduoti arba vaizdui, arba tekstui.

Abiejuose laikraščio „Times of Oman“ pavyzdžiuose tekstas yra dalis vaizdo. Gal kiek sunkiau skaityti pagal iliustracijų formas parašytą tekstą, bet vizualiai susiformuoja įdomus, intriguojantis vaizdas

(http://newspaperdesign.in/forum/topics/success-story-of-times-of-oman?xg_source=facebook)

Abiejuose laikraščiū „Times of Oman“ pavyzdziuose antraštė yra kaip dalis vaizdo. Vaizdas dominuoja.

(http://newspaperdesign.in/forum/topics/success-story-of-times-of-oman?xg_source=facebook)

Teksto ir vaizdo derinimas turi atspindėti temos diktuojamą nuotaiką. Be to, reikia nuspręsti, kas dominuos: tekstas ar vaizdas. Geriau naudoti kontrasto principą, t. y. arba daug daugiau teksto, arba išryškinti paveikslą, padarant jį daug didesnį. Kai dominuoja vaizdas, darbas įgauna dramatiškumo, įtampos, dinamikos įspūdį. Kai do-

minuoja tekstas, darbas atrodo rimtesnis, informatyvesnis, skatina skaityti, vaizdas tik iliustruoja tekstą. Kartais vaizdas naudojamas kaip teksto dekoras, jo informacinė vertė tada nėra svarbi. Įdomų sprendimą galima gauti integravus tekstą į vaizdą, tik būkite atsargūs, nesugadinkite vaizdo, šriftu neužstokite svarbiausių vaizdo de-

talių, geriau patalpinkite į tuščią erdvę dominuojančia vaizde kryptimi. „Dažnai kyla natūrali pagunda užrašyti tekstą tiesiog ant paveikslo. Tačiau dažniausiai tai pakenkia paveiksliui. Tekstas turi būti rašomas ne ant paveikslo, blogiausiu atveju – ant pagrindinių jo elementų.“ (David Dabner, *Kompiuterinės leidybos pradmenys. Dizainas ir maketavimas. Principai, sprendimai, projektai*, 2010 m., 82 p.)

Svarbiausia parinkti tokį šriftą, kuris derės prie vaizdo kuriamos nuotaikos. Prie

Prie minimalistinio, griežto stiliaus virtuvės vaizdo puikiai dera groteskinis šrifto stilius. Dominuoja vaizdas, į jį puikiai integruotas tekstas, neužstoja jokių detalių.

(<http://www.gdcucine.com/press.html>)

griežto vaizdo tiks groteskinis storas šriftas, lyriško vaizdo nuotaiką dar labiau pabrėš serifinis plonas šriftas. Vaizdas lems ir teksto išlygiavimą. Pagrindinio vaizdo objekto kryptis, vieta apsprendžia, kaip išsidėstys tekstas, koks bus jo dydis. Puikūs rezultatai gaunami, kai pagrindinio vaizdo objekto ir teksto kryptis harmoningai dera.

Laikraščio „*Times of Oman*“ pavyzdyje vaizdo ir teksto kryptis sutampa, sukuriama pabrėžtinai dinamiška, įtempta nuotaika.

(<http://newspaperdesign.in/forum/topics>)

Praktinė užduotis. Teksto ir vaizdo derinimas.

A4 formato lape išdėstykite žodį „Antraštė“, pasirinktą teksto kiekį bei pasirinktą nuotrauką. Paeksperimentuokite antraštės, teksto ir nuotraukos dydžiu, vieta lape, šrifto retinimu, perdengimu, integravimu į nuotrauką, nuotraukos apkarpymu ir pan. Pakomentuokite gautus rezultatus.

5.18 VAIZDAS TIPOGRAFIKOJE

Vaizdas dažniausiai – nuotraukos ir iliustracijos.

Nuotraukos mums atrodo daug realistiškesnės, patikimesnės, todėl jos naudojamos kur kas dažniau.

Dažniausiai naudojamos nuotraukų temos:

- gaminiai, objektai,
- portretai,
- peizažai,
- architektūra,
- tekstūros ir pan.

Gaminių nuotraukoms būtina aukšta kokybė, raiškus, ryškus, tikslus vaizdas, rakursas ir apšvietimas geriausiai atspindintis gaminio formas. Tarkim, maisto produktai, automobiliai turi būti realistiškai nufotografuoti, retušuoti kuo nepastebimiau. Portretai turi atskleisti charakterį, čia retušavimas gali būti ir labai stiprus (ypač mados srityje), o peizažai gali būti įvairių stilių.

Bet kurios temos nuotraukos turi būti geros kompozicijos, spalvų, derančių prie kitų dizaino elementų, patraukiančios dėmesį, verčiančios sustoti, susimąstyti.

Nepartartina naudoti nuvalkiotų vaizdų. Beveik kiekviename bendrovės spauidnuke rasime besiūpsančio vadovo nuotrauką, iš varlės pozicijos nufotografuotą bendrovės pastatą, posėdžiaujančius darbuotojus. Labai dažnai reklamose

*Aukštos kokybės produktų nuotraukos turi būti nepriekaištingos, vaizdžios, kitaip gali susvyruoti pasitikėjimas pačiu produktu. Todėl „**Good Year**“ produkto nuotrauka labai raiški, puikiai apšviesta.*

*Portretinėje fotografijoje svarbiausia atskleisti žmogaus savitumą, charakterį, gyvenimo stilių, pomėgius ar kitas individualias savybes. Mančesterio fotografas **Lee Jeffries** už benamių portretų seriją tapo 2011 metų nugalėtoju tarp fotografuojančių skaitmeniniu fotoaparatu. Jo pateikti benamių žmonių emociniai portretai sukūrė pakylėtą, beveik religinių, sudvasintu įvaizdžiu.*

(<http://www.eurocarnews.com/333/0/0/10422/goodyear-air-maintenance-technology-am-tire/gallery-detail.html>, <http://archdezart.com/2012/01/30/23-portraits-of-homeless-lee-jeffries/>)

naudojamos ir laimingos šeimos nuotraukos. Jas galime išvysti ir nekilnojamojo turto, ir draudimo, ir medicinos, ir buities prekių, ir kelionių agentūrų, ir dar daugelio sričių reklamose. Blogiausia, kad dažniausiai tai tos pačios nuotraukos, paimtos iš nemokamų nuotraukų bankų. Profesionalus dizaineris ir save gerbiantis užsakovas visada stengsis panaudoti tik originalias nuotraukas, biudžetui leidžiant, rengs fotosesijas, samdys profesionalius fotografus.

Prenkant nuotraukas, labai svarbu jas priderinti prie maketo, sukurti reikiamą emociją. Vaizde dominuojančios vertikalios linijos sukuria žiūrovui vizualų kelią pirmyn, horizontalios – ramybės įspūdį, įstrižos – sukelia dramatišką įtampą. Kai dėmesio centras per vidurį ir kompozicija yra simetriška, kyla tylos, harmonijos jausmas. Dėmesio centras šone nuotraukai suteikia dinamikos. Horizontalios nuotraukos paprastai sukelia stipresnį poveikį nei vertikalios.

Kai nuotraukos kompozicija simetriška ir pagrindinis objektas centre, jaučiame ramybę, tylą, harmoniją. Kai nuotraukos kompozicija asimetriška ir pagrindinis objektas pasislinkęs į kūrį nors šoną, jaučiame įtampą, nerimą, dinamiką.

(<http://lc2046.wordpress.com/category/photography/page/7/>, <http://www.wallsave.com/wallpaper/1280x1024/thailand-travel-of-the-day-picture-photography-national-geographic-286496.html>)

Kai viename makete naudojame daug vaizdų, vaizdai, esantys šalia, turi turėti tarpusavio ryšį. Vaizdai turi derėti pagal:

- formatą ir dydį,
- temos svarbumą ir reikšmingumą,
- logišką seką,
- koloritą, ryškumą, tamsumą.

Labai retai galima panaudoti neretušuoatą nuotrauką. Dažniausiai tenka nuotraukas apkarpyti ir apdoroti koreguojant apšvietimą, spalvas ir pan. Vaizdą padidinus ir apkirpus, gaunamas dramatiškumo efektas. Paprastai nukerpamos tos dalys, kurios trukdo susikoncentruoti į pagrindinį objektą. Nereikalingo fono pašalinimas pagerina vaizdą, ypač portretuose. Nuotraukų apdorojimui dažniausiai naudojama „Adobe Photoshop“ programa.

Nuotraukos apkarpymas gali suteikti skirtingas emocijas. Kai pašaliname foną, dėmesys koncentruojamas į veidą, išgaunamas dramatiškumo efektas.

(<http://www.worldphoto.org/news-and-events/wpo-news/one-week-remains/> © Andrew Jeric, USA, Open entry, People, 2013 Sony World Photography Awards)

Iliustracijos naudojamos tada, kai reikia paaiškinti tekstą. Jos vaizdžiai parodo, kaip atlikti tam tikrus veiksmus (instrukcijos), kaip pasiekti vieną ar kitą vietą (žemėlapiai), pavaizduoja tai, kas realiai gali ir neegzistuoti. **Iliustracija – tai aiškus, schematiškas vaizdas, perduodantis daug informacijos, kurią tekstu perduoti labai sudėtinga.** Iliustracijos dažniausiai kuriamos „Adobe Illustrator“ programa.

„Tyrimų duomenys vis mums patvirtina, kad nuotraukos padeda parduoti daugiau nei piešiniai. Jos pritraukia daugiau skaitytojų. Sukelia didesnę apetitą. Geriau įsimena. Skatina išsikirpti daugiau kuponų. Ir padeda daugiau parduoti. Nuotraukos atspindi tikrovę, o piešiniai – vaizduotę, kuri kelia mažesnę pasitikėjimą.“ (David Ogilvy, *Reklamos žmogaus išpažintis*, 2009 m., 133 p.)

Šioje brošiūroje informacijai perteikti naudojamas ir tekstas, ir nuotraukos, ir iliustracijos.

Sujungiant vaizdus naudojami metodai:

- **fotomontažas**– įvairių nuotraukų ar jų fragmentų junginys,
- **koliažas** – vaizdų, tekstūrų ir tipografikos junginys.

Siurrealistinis fotomontažas. Jame manipuluojama nuotraukomis. Dabartinės programos leidžia pasiekti tokį vaizdų suliejimą „be siūlių“, kad kartais sunku jį atskirti nuo realinės nuotraukos. Ypač dažnai fotomontažas naudojamas spaudos reklamoje.

Koliaže apjungiami įvairių laikraščių, medžiagų, tekstūrų elementai į vieną visumą, siekiant vaizdo estetikos, naujoviško temos pateikimo.

(<http://brandons3rd.blogspot.com/2012/04/surreal-photo-montage.html>, <http://fluxlist.blogspot.com/2012/01/new-from-redfoxpress.html>)

5.10 PLAKATAS

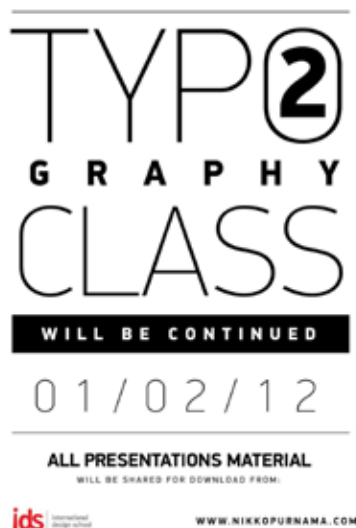
Plakatų pradžia galima laikyti XIX a. profesinių sąjungų veiklą reklamuojančias afišas.

Geras plakatas veikia dvejopai:

- **patraukia dėmesį** (priverčia sustoti ir perskaityti),
- **informuoja** (geriausia, kai iš pirmo žvilgsnio).

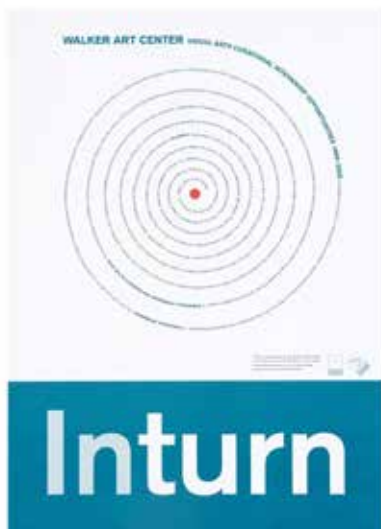
Kadangi į plakatus praeinant tik trumpai žvilgtelima, jų vizuali kalba turi būti ryški, vaizdi ir tiksli, o pagrindinė idėja perteikta lakoniškai ir suprantamai. Šriftus rekomenduojama naudoti tik didelio dydžio. Dizaino elementų kiekį manoma mažiau, dažniausiai daromas tik vienas

ryškus, spalvos dažniausiai kontrastingos. Žiūrovui turi būti aišku ir lengva suprasti plakate esančią informaciją, kitaip plakatas neatliks savo paskirties. Suprojektavę plakatą visada pažvelkite į jį iš toliau, kad įsitikintumėte, jog visos detalės yra puikiai matomos, o pats dizainas patrauklus.

Minimalistinis, tipografinis, nespalvotas IDS plakatas. Spalvos akcentu išskirtas tik firmos ženklas. Visi tekstai lengvai perskaitomi, aiški, centrinės simetrijos principu paremta kompozicija.

(<http://nikkopurnama.com/tag/deep-indonesia/>)

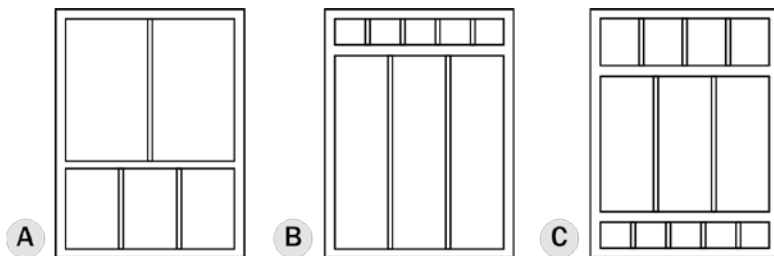
Vizualiųjų menų „Walker“ meno centro plakatas reklamuoja trijų vizualiųjų menų praktikantų parodą. Plakatas turi būti prikabinamas prie sienos taip, kad žiūrovas galėtų sukurti plakatą aplink ir taip perskaityti informaciją. Paskutinis žodis spiralėje yra „centras“.

(<http://eatock.com/project/walker-inturn-poster/>)

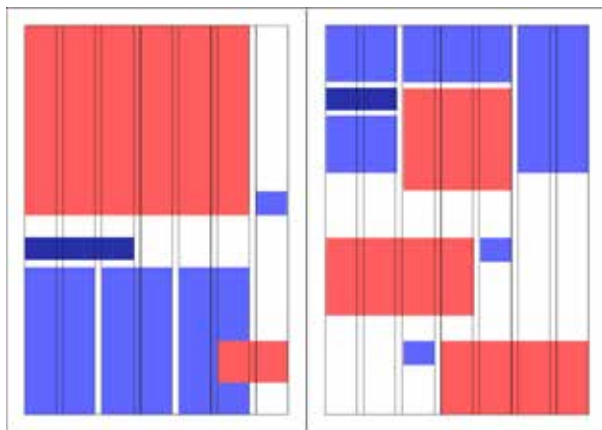
5.20 LEIDINIŲ MAKETAVIMAS

Kai viename makete, darbe naudojame daug elementų: antraštę, paantraštę, tekstą, kelis vaizdus, sunku išlaikyti harmoniją ir pusiausvyrą. Teksto ir iliustracijų išdėstymui, projektuojant leidinius, maketui kurti naudojami **tinkleliai arba šablonai**. Tai

puslapių ruošiniai, kuriuose iš anksto apibrėžiami pasikartojantys maketo elementai: antraštės, teksto blokai, iliustracijos, puslapių numeracija ir t. t.; jų vieta, dydis, spalva.

Priklausomai nuo leidinio tipo ir paskirties, tinkelis gali būti paprastesnis arba detalesnis su mažais elementais, skirtais tekstui arba vaizdams. Komerčinės paskirties leidiniams patartina akcentuoti nuotraukas, o teksto gali būti mažiau, tik paaiškinti nuotraukas.

Žurnalo maketo tinkelis: raudonai pažymėti plotai vaizdams, tamsiai mėlynai – antraštės, mėlynai – tekstas.

(<http://raifceyhunsahin.wordpress.com/2010/04/02/new-grid-system-for-my-magazine-design/>)

Maketavimas susideda iš trijų etapų:

- **medžiagos gavimas** (tekstas ir vaizdai) ir pageidavimų išklausymas (kokią emociją ar jausmą turi sukelti darbas),
- **medžiagos analizavimas**, tikslinės auditorijos nustatymas, formato ir biudžeto aptarimas,
- **tinkelio suformavimas**.

Pagrindiniai klausimai, į kuriuos turite atsakyti prieš pradėdami maketuoti:

- kokia projekto paskirtis (skirtas informuoti, reprezentuoti, pristatyti)?
- kokia tikslinė auditorija (pagal amžių: pensininkai, suaugę, paaugliai, mokyklinio amžiaus vaikai, ikimokyklinio amžiaus vaikai; pagal išsilavinimą: vidurinis, aukštasis; pagal užsiėmimą / profesiją: namų šeimininkės, įmonių vadovai, gydytojai, santechnikai; pagal pomėgius: sodininkai, žvejai, aviamodelistai; pagal veiklos sritis: laivų statyba, draudimas, nekilnojamasis turtas ir t. t.)? Tiek vaizdai, tiek garnitūra, tiek pats dizainas turi įtikinti auditoriją, kad tai skirta būtent jai;
- kokią žinią nori perduoti užsakovas (mato savo bendrovę kaip inovatyvią, veržlią, tada geriau rinktis groteskinius šriftus, kurie pabrėš modernumą; ar

konservatyvią, tradicinę, tada geriau rinktis serifinius šriftus, kad susidarytų tradiciškesnis įspūdis)?

- kiek bus teksto (jei daug teksto, o formatas ribotas, teks naudoti neserifinius mažus ar siaurus šriftus, kad visas tekstas sutilptų)?
- kiek bus nuotraukų, iliustracijų, lentelių ir kitų vaizdų?
- kokia informacija bus pirmą, antrą, trečią eilę?
- kiek bus spalvų?
- koks formatas ir puslapių skaičius?
- koks biudžetas (ribotas biudžetas reiškia, kad teks pasukti galvą, kaip pasiekti didžiausią efektą; esant gausesnėms lėšoms galima panaudoti papildomus procesus: neįprastą formatą ir susegimą, lakavimą, folijavimą, iškirtimus, kongrevą ir pan.)?

Išanalizavę visą medžiagą, paruošime tinkelį. Tinklelis padeda sukurti struktūrą, tvarką, vieningą dizainą. Kiekvienas puslapis turėtų turėti skirtumą, bet turėtų sudaryti vizualiai darnios sistemos įspūdį. Pirmiausiai sukuriamas dviejų puslapių atvarto dizainas, kuris pritaikomas visam leidiniui. Apatinė paraštė visada didesnė už viršutinę, vidinė paraštė prilygsta pusei kraštinės paraštės. Ekonomikos sumetimais puslapių numeracija daroma apatinėje paraštėje. Paprastesniam maketui galima naudoti mažiau skilčių, sudėtingam – daugiau.

Maketų pagrindiniai komponavimo stiliai:

■ simetris.

Tai tradicinis stilius, kilęs iš ankstyvųjų spausdintinių knygų, kai komponuojama pagal centrinę

„Leo-ventura“ kurtos brošiūros atvartas sukomponuotas simetriškai. Panaudojus negatyvą antrame puslapyje, rezultatas puikus – vaizdas gyvas, jaudinantis, nenuobodus.

(<http://raw.abduzeedo.com/post/48679495748/this-was-a-class-assignment-in-which-we-had-to>)

■ asimetris.

Tai dinamiškas, šiuolaikinis stilius, atsiradęs XX a., kai groteskinis šriftas renkamas kairinės lygiuotės

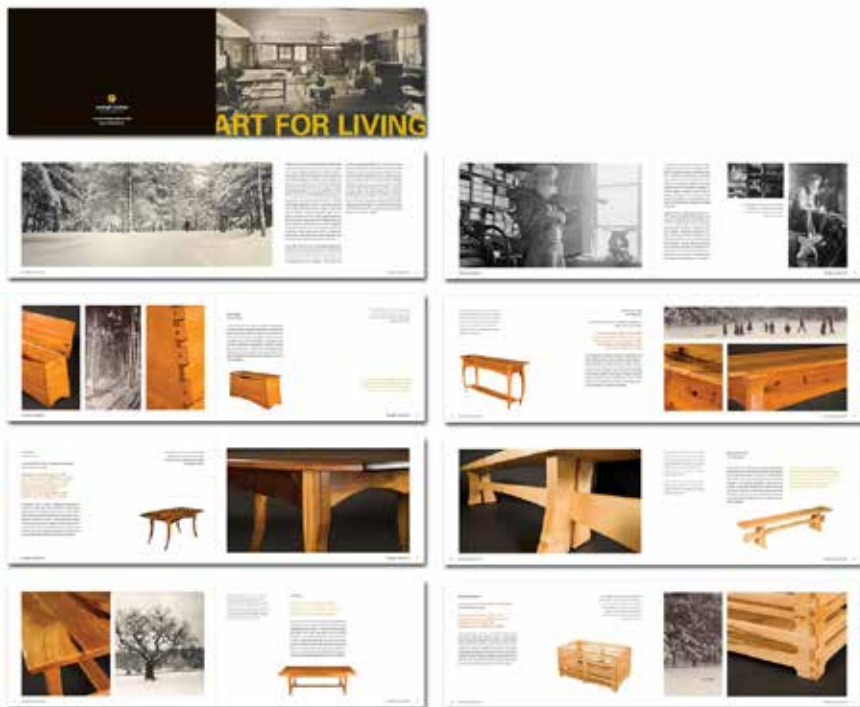

PwC bendrovės brošiūros maketo kompozicija asimetriška, gražiai sudėlioti raudonos spalvos akcentai. Tokia kompozicija sukūrė emocionalų, įtaigų, modernų, elegantišką bendrovės charakterį.

(<http://www.timsoncreative.com/sort/print/>)

■ laisvas,

kai apjungiami abu stiliai. Tai dabartinis stilius, kai maišomas simetrinis ir asimetrinis komponavimas.

„Moonlight“ baldų brošiūroje dera asimetrinis ir simetrinis komponavimas. Puikus nuotraukų ir tekstų dydžių santykis, laisvos erdvės panaudojimas sukuria pusiausvyros, stabilumo ir romantikos nuotaiką.

(<http://www.behance.net/gallery/Moonlight-Furniture-IdentityCatalog/984339>)

Labai svarbu kiekviename puslapyje išlaikyti skaitytojo susidomėjimą. Tam pasiekti naudojamas skirtingas ritmas ir kontrastas, kad atsirastų judėjimo puslapiais įspūdis. Paprastai laikomasi tokios schemos: įtampa, ramybė ir vėl įtampa. Įtampai pasiekti galima panaudoti išryškintus didelius šriftus, neįprastai iškadruotus vaizdus, didesnių vaizdų kiekį, skirtingus vaizdų dydžius (viena didelė ir kelios mažesnės nuotraukos), tarp spalvotų vaizdų įterpti nespalvotų, kontrastingų spalvų. Ypač maketui dramatiškumo ir jėgos suteikia negatyvo panaudojimas. Nepamirškite, kad ant juodo ar spalvoto fono serifiniai šriftai gali „prarasti“ smulkiuosius raidžių elementus, mažesnis

nei 8 pt šriftas sunkiai įskaitomas. Ramybę galima išgauti vien tekstiniais atvartais, dideliais tuščios erdvės plotais. „Pasistenkite sukurti tokį stilių, kuris turi griežtą vizualųjį identišumą. Skirtingi atvartai gali būti pavojingi knygai ir kelti netvarkos pojūtį. Pasistenkite nesudėti viso teksto ištaisai: skaitytojams peržiūrėjus iš eilės daugybę vaizdų dažnai tai pasirodo nepatrauklu. Jei vis dėlto tekstas sudėtas į vieną plotą, tada bent jau išskirkite paantraštes ir galbūt citatas, kad suteiktumėte skaitytojui vizualųjį reljefą.“ (David Dabner, Sheena Calvert, Anoki Casey, *Grafinio dizaino mokymai. Grafinio dizaino teorija ir elektroninė leidyba*, 2010 m., 51 p.)

*Dinamiškas, minimalistinis, aiškus, patrauklus maketas suteikia **UTC** korporacijai stiprios, veržlios, technologiškos, šiuolaikiškos bendrovės įvaizdį.*

(<http://www.codamoda.com/portfolio/project/united-technologies-corporation-utc-identity-design>)

Praktinė užduotis. Tinklelis ir komponavimo stiliai.

A4 formato lape, pasinaudodami tinkleliu, išdėstykite žodį „Antraštė“, pagrindinį bei papildomą tekstus ir 3 nuotraukas ar iliustracijas pagal simetrišką, asimetrišką ir laisvą komponavimo būdus. Pakomentuokite gautus rezultatus.

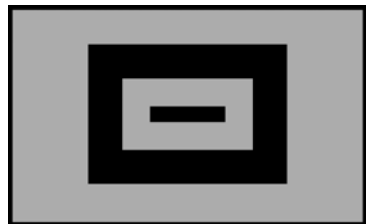
Savarankiško darbo užduotis.

Labiausiai tinkančio pasirinkto objekto stilizacijai šrifto pagal prasmę ir turinį parinkimas arba sukūrimas.

5.21 KONTRASTAS IR SKAITOMUMAS

Projektuojant informacinę ar lauko reklamą, kontrastas tarp fono ir teksto, vaizdo turi būti ne mažesnis nei 70 %, antraip gali kilti problemų pamatyti, suvokti, perskaityti.

Didžiausias kontrastas tarp baltos ir juodos, geltonos ir juodos. Mažiausias kontrastas tarp baltos ir geltonos. Kuo šrifto ar vaizdo spalva artimesnė fono spalvai, tuo kontrastas mažesnis ir įskaitomumas labiau komplikuoatas. Serifiniai šriftai užrašyti ta pačia kaip ir groteskiniai spalva atrodys šviesesni,

Tarp fono ir teksto kontrastas turi būti ne mažesnis nei 70 %, kitaip įskaitomumas iš toliau nebus garantuotas.

nes raidžių plotai mažesni. Šviesesni atrodys visi siauri šriftai. Jei projektuojate spalvotą reklamą ir nesate tikri, ar pakanka kontrasto, atspausdinkite nespalvotą variantą arba nustatykite, kad vaizduoklis atvaizduotų nespalvotą vaizdą. Jei tekstas ar simboliai susilieja su fonu, kontrastas

nepakankamas.

Teksto ir simbolių dydis labai priklauso, iš kokio atstumo turime juos pamatyti ir be vargo suvokti, perskaityti. Kas 7,5 metro jų dydis turi padidėti 2,5 cm.

Praktinė užduotis.

Teksto ir vaizdo kompozicijos, naudojant pagal prasmę komponavimo principus:

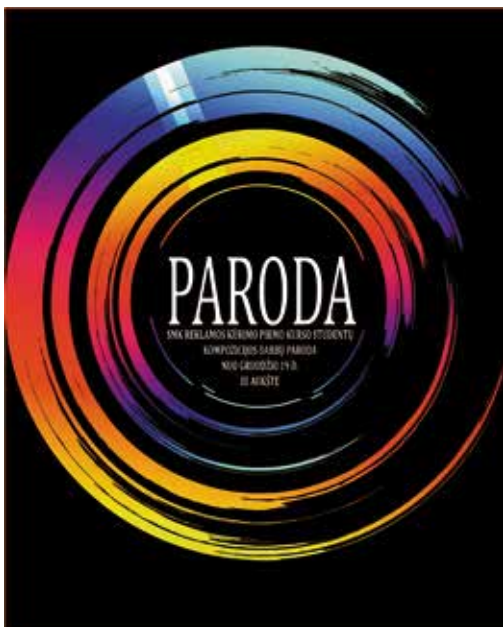
- Plakatas „Pirmoji mano paroda“.
- Solidžios įmonės prospekto atvartas (2 psl.).

SMK studentų darbai

„Pirmoji mano paroda“:

Rasa Druseikaitė,
1RK12

*Justė Mamedovaitė,
1RK13*

5.22 VIZUALI ŽODŽIO IŠRAIŠKA ŠRIFTU

Šriftas ne tik perduoda informaciją, bet yra ir estetiškai svarbus. Dirbant su tekstu, reikia suprasti ir komunikacines, ir estetiškes tipografikos ypatybes. Kaip vaizdu galima perteikti nuotaikas, prasmę, taip ir šriftu, parenkant tam tikrą garnitūrą, storį, spalvą, pritaikius kitas raiškos priemones.

Vizualizuojant raides galima:

- žaisti raidžių formomis, kol jos pačios tampa vaizdais, pvz., „O“ raidė

gali simbolizuoti dainuojančią burną, o dvi „O“ raidės gali simbolizuoti akis ar akinius. Taigi raidėmis galima pavaizduoti objektus;

- galima ir atvirkščiai, kai objektai sudaro raides, pvz., „S“ raidės forma susirangiusi gyvatė.

Žodžius galima vizualizuoti ir tipografiškai. Tarkim, žodį „zyzia“ parašyti su septyniomis „z“ raidėmis. Vizualizuojant žodžius, galima:

- pakartoti raides;
- pakartoti žodžius;
- raides padalinti, sulieti, sutapatinti, transformuoti;

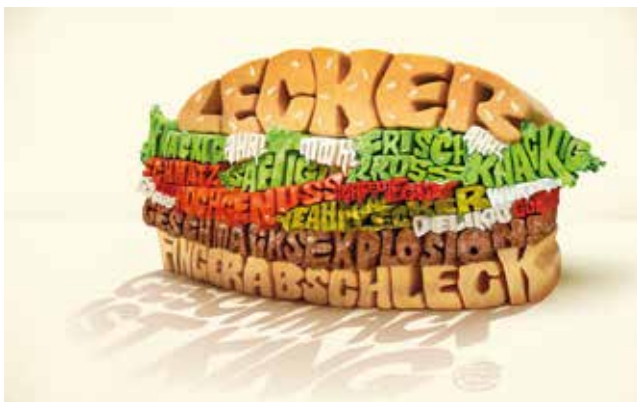
- šriftą apvedžioti, uždėti šešėlius, padaryti trimatį;
- parašyti lenkta linija arba pagal formos kontūrą;
- panaudoti spalvas;
- panaudoti tekstūras ir pan.

Ypač dažnai šrifto vizualizacija taikoma firmos ženklams kurti.

Ivairios žodžių vizualizacijos.

*(<http://www.psdvault.com/text-effects/create-awesome-particle-flame-text-effect-in-photoshop/>,
<http://jamesbutterly.wordpress.com/illustrator/>)*

Įvairios žodžių vizualizacijos.

(www.setiawanfarlin.com/2012/11/a-simple-fish-typography-logo-with.html, <http://www.tutorart.com/index.php/typography-fries-wrap-and-burger/>)

Vizualizuotų firmų ženklų pavyzdžiai:

*Karibų jūros Žuvų išsaugojimo partnerystės iniciatyvos projektas **C FISH** padeda remti žuvų draustiniuose priežiūrą, siekiant padidinti žuvų išteklius ir biologinę įvairovę bei padėti vietos gyventojams pasinaudoti naujų pajamų duodančia veikla.*

(<http://www.caribsave.org/index.php?id=303>)

*Dizaineris Sterling Sanders perdarė **Zipper Interactive**, Amerikos vaizdo žaidimų kūrybos bendrovės, kuri buvo Sony Computer Entertainment Worldwide Studios firmos dalis, ženklą, suteikdamas jam žaismingą tiesioginę žodžio simboliką.*

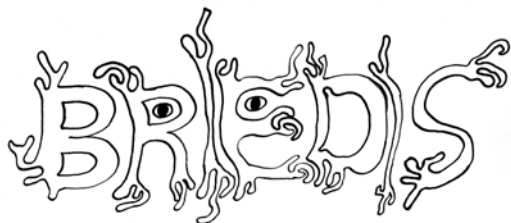
(<http://www.sterlingsanders.com/zipper-interactive-logo/>)

Praktinė užduotis.

4 žodžių analizė ir vizualizavimas pagal pasirinkimą

(pvz., miestas, oras, rašalas, ežys).

**SMK 1RKN11 studentų
pasirinkto žodžio „Briedis“ vizualizacijos:**

Savarankiškas darbas.

Pasirinkto ir visą semestrą nagrinėto objekto baigtinė stilizacija – **FIRMOS ŽENKLAS** iš grafinės dalies (stilizuoto simbolio grafinio ženkliuko) ir tekstinės dalies (logotipo).

6 **SIMBOLIAI**

6.1 **SIMBOLIS, ŽENKLAS, HERBAS, EMBLEMA**

Simbolis – daiktinis, vaizdinis ženklas, žymintis kokią nors sąvoką, turintis sutartinę reikšmę, reiškiantis kokią nors idėją.

Tai gali būti sutartiniai ženklai (dydžių, cheminių elementų ir t. t.), elementarūs ženklai, hieroglifai, archetipai, emblemos, metaforos, atributai, alegorijos ir pan. Religijos turi daug simbolių. Simbolis visada turi tam tikros užslėptos prasmės, yra alegorinis, sąlyginis. Simbolio funkcija yra artima ženklei funkcijai, bet simbolis turi gilesnę prasmę. Jis vaizduoja daugiau nei pats yra.

Seniausi simboliai atsirado neolite kaip piktografinis raštas – informacijos perteikimas piešiniu ar piešinių grupe. Manoma, kad pirmieji piešiniai atsirado padiktuoti gamtos formų: uolos dariniai, gyslos pri-

minė pirmą kartą žmogų supantį pasaulį. „Pirmą kartą žmogus olos sienoje natūraliai susiformavusioje dėmėje ar reljefe galėjo atpažinti gyvūno atvaizdą ir jį paryškinti.“ (Arūnas Uogintas, *Erdvės suvokimo problemos*, 2003, 18 p.)

Piktografinis raštas – tai piešinių raštas. Piktograma – piktografinio rašto piešiniai. Jie skiriasi nuo piešimo, nes vartojami standartizuoti piešti ženklai, arba piktogramos. Daug piktogramų aptikta Šiaurės Amerikoje, Afrikoje, Šiaurės Rusijoje. Stilizuotomis formomis pasižymi ir įvairių tautų liaudies kūryba. Stilizuotos formos būdingos ir ne vienam šiuolaikinės vaiz-

duojamosios dailės kūrėjui, pvz., Pablo Pikaso, supaprastintomis formomis paremti ir pirmosios dizaino mokyklos „Bauhaus“ kūrybiniai principai.

Seniausieji simboliai yra heraldikoje. Heraldika – herbų kūrimas, jų ir su jais susijusių teisinių santykių aiškinimas, pagalbinė istorijos šaka, tirianti herbus kaip istorijos šaltinius. Heraldiniai simboliai yra vieni spalvingiausių ir patraukliausių. Heraldika atsirado viduramžiais siekiant atskirti besikaunančius riterius. Herbuose ir vėliavose naudojami ženklai simbolizavo giminę, amatą, tautą.

Emblema – sutartinis ženklas, simboliškai reiškiantis kokią nors sąvoką arba idėją.

Pagal prasmę ženklus ir simbolius galima skirstyti į stilizuotus kosmoso, gamtos, žmonių ir abstrakčios minties vaizdus. Ženklų ir simbolių santykį su juos žyminčiais objektais tiria semantika.

Simboliai kuriami ir dabar. Paprastai jie visame pasaulyje išreiškia tas pačias sąvokas. Tai eismo taisyklių ženklai, sporto šakų simboliai, sutartiniai naujausios technikos ženklai, prekių žymėjimo simboliai ir t. t.

Kunigaikščių Sapiegų giminės herbas.

Fiksavimo metai – 1858.

Herbe vaizduojamas skydo galvoje raudoname lauke pagrindinis giminės herbas – strėlė su dviem kryžiais (Kosciesza), priekyje – legendinės trys lelijos, menamas pirmasis Sapiegų herbas, užpakalyje – strėlė perversa ranka, suteikta XVI a. II p. už karinius nuopelnus, apatiniame lauke – raitelis, rodantis pramanytą kilmę iš Gediminaičių. Kunigaikščio kepurė ir mantija simbolizuoja kunigaikštišką kilmę.

(<http://www.aruodai.lt/paieska/vaizdas.php?Vid=2485&Ald=1754>)

6.2 TARPTAUTINIAI ŽENKLAI

Tarptautiniai simboliai skirstomi į:

- **organizacijų** (Raudonasis kryžius, Jungtinių Tautų Organizacija, UNICEF, ES ir t. t.);

Jungtinių Tautų Vaikų fondas (**UNICEF**) (angl. *The United Nations Children's Fund*) yra 1946 metų gruodžio 11 dieną Jungtinių Tautų generalinės asamblėjos įkurta organizacija. Jau 60 metų UNICEF yra pasaulio lyderė, veikianti 158 šalyse, padedanti vaikams išlikti ir klestėti. Didžiausias pasaulyje vakcinų tiekėja skurdžioms šalims, UNICEF siekia užtikrinti vaikų sveikatą, kokybišką pagrindinį išsilavinimą visiems berniukams ir mergaitėms, galimybę gerti švarų vandenį, laikytis higienos, vaikų apsaugą nuo smurto, išnaudojimo ir AIDS. UNICEF finansuojama tikrai savanoriškomis individų, verslo fondų ir vyriausybės kontribucijomis.

(<http://www.creditinfo.lt/?Pagelid=fb1df515-735e-4ffb-b75f-23536e4b0bd6>)

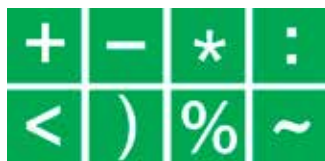
- **viešosios informacijos;**

Tokius viešosios informacijos ženklus galime pamatyti oro uostuose. Sudėtingą informaciją ženklai perduoda per supaprastintą, apibendrintą simboliką, visiems pasaulyje suprantamą ir atpažįtamą.

(<http://greeneyezwinkin4.wordpress.com/tag/airport-signs/>)

- **matematiniai** (sudėtis, atimtis, dalyba, daugyba ir t. t.);

- **kokybės** (metalų prabos, ISO, grynos vilnos ženklas ir t. t.);

ISO Tarptautiniai standartai užtikrina, kad jais pažymėti produktai ir paslaugos yra saugūs, patikimi ir aukštos kokybės. Versle tai yra strateginiai įrankiai, padedantys sumažinti sąnaudas, gamybos atliekas ir broką bei padidinti produktyvumą. Jie padeda įmonėms patekti į naujas rinkas, suvienodina sąlygas besivystančioms šalims bei palengvina laisvą ir sąžiningą pasaulinę prekybą.

(http://www.dal.co.im/About_us.htm, <http://www.iso.org/iso/home.html>)

- **drabužių skalbimo sąlygų ženklai;**

(<http://nowastewednesdays.com/2010/10/>)

- **įspėjamieji ženklai.**

6.3 VAIZDO STILIZACIJA

Simboliai paprastai yra stilizuoti vaizdai.

Stilizacija – tai figūrų, daiktų kontūrų tikroviško pavidalo deformavimas, sąlygiškas apibendrinimas, supaprastinant vaizduojamojo objekto formą, proporcijas, apimties ir spalvų santykius, suteikiant dekoratyvumo įspūdį.

Visų pirma simbolis parenkamas pagal prasmę – jis turi pabrėžti įvairias pageidaujamas savybes. Ne mažiau svarbi ir grafinė raiška. Forma apibendrinama kuriant apibendrintą siluetą, kontūrą, išryškintas proporcijas, mases, kontrastą, ritmą. Dažniausiai forma būna geometrinė. Sėkmingiausiai stilizuoja vaikai. Jie piešia ne detalių atvaizdą, o esmę, idėją. Stilizuojant tam tikrą objektą iki simbolio atmetama viskas, kas nėra esminga siluete, išryškinama proporcija, būdingiausi bruožai, pabrėžiama esmė. Simbolis gali būti kuriamas panaudojant bet kurias kompozicijos raiškos priemones – liniją, kontūrą, dėmę, siluetą ir t. t.

Įvairios liūto galvos stilizacijos-ženklai.

(<http://www.austcham.com.hk/index.php/2012/10/mix-at-six/>, <http://breakerninja.blogspot.com/2010/10/lion-logo.html>, <http://mudandaadventure.com/obstacle-race/lions-chase-5k-obstacle-race-corbin-ky-saturday-november-10-2012/>, <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/658449>)

6.4 FORMŲ SIMBOLIKA

Trikampis – aukštyn viršūne – ugnis, viršūne žemyn – vanduo. Lygiašonis trikampis – Dievo arba harmonijos ženklas, vienas iš masonų simbolių, piramidė, rodyklė, švyturys, vimpelas.

Keturkampis – pastovumo, sąžiningumo, stabilumo, statiškumo, lygybės simbolis, žemės ženklas, simbolizuoja keturis metų laikus.

Rombas – aktyvumo simbolis, turi daug prasmių: žemė, saulė, diena, moteris, ugnis, vainikas; su išžestomis kraštinėmis – šulinys. Ypač plačiai naudojamas lietuvių tautinėse juostose.

Apskritimas – saulės simbolis. Dar reiškia tobulumą ir amžinybę.

Spiralė – daugiaprasmiškas simbolis, visatos evoliucijos schema, augimo forma, susijusi su aukso pjūviu. Gyvatės, išminties ir amžinybės simbolis.

Penkiakampė žvaigždė – žmogaus simbolis, penkių žemynų emblema.

Kryžius – pirmykštėse kultūrose – ugnies simbolis, nuo IV a. – krikščionių tikėjimo ženklas, vėliau – ordinų, apdovanojimų ženklas.

Svastika – geležies amžiuje buvo aukščiausios valdžios simbolis. Tai dinamiškas Saulės, Perkūno, ugnies, jėgos ir judesio ženklas, būdingas baltų kultūrai.

6.5 SKAIČIŲ SIMBOLIKA

Skaiciai ne vien tik reiškia kiekį ar tvarką.

Senovėje manyta, kad kiekvienas skaičius turi savo vertę, prigimtį bei galią, veikiančią tam tikrą gyvenimo sritį.

Daugelyje kalbų skaitvardžiai iš pradžių turėjo konkrečią reikšmę, pvz., Indijoje 0 – „kha“ – reiškia skylę.

Skaičių magiją tyrinėjo ir psichologai. Šveicarų psichologas Karlas Gustavas Jungas teigė: „Tai psichinis procesas ir iš dalies nesuvokiamas. Skaiciai, kuriais naudojamės skaičiuodami, reiškia daugiau, nei vaizduojamės“.

Skaičių simbolika:

0

0 – niekas. Bevertiškumo, nebuvimo, mirties simbolis, dėl apvalumo laikytas amžinybės, kosminio kiaušinio (visa ko pradžios) ženklu.

1

1 – virsta daugybe. Dievo, pasaulio motinos, saulės, vienovės, kūrybiškumo ir laisvumo skaičius. Falo, vyriškumo simbolis.

2

2 – priešprieša. Suvokiamas ir negatyviai, ir pozityviai. Nesantaikos, nuodėmių, nelaimių, mirusiųjų pasaulio skaičius, taip pat patikimumo, žmogaus, didėjimo pradžios skaičius. Moteriškumo simbolis.

3

3 – tobulumas. Apsaugos nuo nelaimių, dievybės, nedalumo, amžinybės skaičius. Švenčiausiosios Trejybės simbolis.

4

4 – tvarka. Pasaulio, psichinio išsivystymo, laiko, laimės skaičius. Dieviškojo atpirkimo simbolis.

5

5 – žmogus. Kosminio centro, pasaulio visumos, valstybės, apsaugos nuo juodosios magijos, vaisingumo, vestuvių skaičius. Mergelės Marijos simbolis.

6

6 – kūryba. Meilės, gailingumo, harmonijos, bet ir nelaimės skaičius. Judaizmo simbolis.

7

7 – laimė. Mistiškiausias ir magiškiausias visų laikų skaičius. Tai gausybė, tobulumas, dieviškumas, dorybės, bet ir krizė, nelaimė, nuodėmės. Biblijos, bažnyčios, bet ir apokalipsės simbolis.

8

8 – atsinaujinimas. Priskėlimo, visatos tobulumo, laimės, išminties, vaisingumo, bet ir savigyros, nenormalių polinkių skaičius. Teisingumo simbolis.

9

9 – pabaiga. Angelų, tiesos, mėnulio, vandens, motinystės, vyriškos laimės, gausos, bet ir tamsos, kančios, bausmės skaičius. Gėrio ir blogio kovos, artėjimo prie tobulumo simbolis.

6.6 GRAFINĖ SIMBOLIŲ RAIŠKA

Stilizuotas objektas
tampa lakoniškas,
informatyvus,
lengvai pastebimas ir
įsimenamas.

Stilizacija – itin reikšminga meninės raiškos priemonė dizaino kūriniuose. Kol nebuvo fotografijos, stilizuoti vaizdai buvo pagrindinė plakatų, kitų tipografijos leidinių išraiškos priemonė.

Šiuolaikiniame dizaine tai vizualinės komunikacijos priemonės: piktogramos, informaciniai simboliai ir ženklai, nuorodos, emblemos, firmų, prekių ženklai ir t.

Vienoje aplinkoje esančios piktogramos turėtų būti stilistiškai vieningos – vienoda forma, to paties pobūdžio stilistika, grafinė išraiška, spalvinis sprendimas. Paprastai piktogramos nėra labai spalvingos, geriausiai, jei naudojama tik dvi spalvos, o trečioji kaip akcentas.

Eye Bee M (dar vadinamą Bičių akių) plakatą sukūrė Paul Rand dar 1981 metais korporacijos IBM užsakymu. Dabar šis plakatas priklauso Georges Pompidou centro kolekcijai kaip vienas vertingiausių grafinio dizaino pavyzdžių, padariusių bendrovių ir socialinio dizaino filosofijoje bei korporacijos tapatumo suvokimo perversmą.

(<http://charlottenetherwood.tumblr.com/post/1453892230/text-as-image-vs-image-as-text>)

Save gerbiančios bendrovės, kurdamos vizualinės informacijos dizainą, piktogramas irgi kuria originalias, tik joms būdingas, pritaikytas prie bendrovės firminio stiliaus. **ADA** bendrovės vizualinės informacijos nuorodose piktogramos suprojektuotos firmos spalvy, įvedant firmos ženklui būdingą grafiką bei Brailio raštą.

(<http://blog.creativesigndesigns.com/>)

Šiuolaikiškiausias piktogramas matome kiekvieną dieną kompiuterių, telefonų, terminalų ekranuose. „Apple“ bendrovė ypatingą dėmesį skiria dizainui ir valdymo paprastumui, „iPhone 4S“ ne išimtis.

(<http://www.alternativenetworks.com/apple-iphone-4s.html>)

Savarankiškas darbas.

*Pasirinkto ir visą semestrą nagrinėto objekto **FIRMOS ŽENKLAS** – baigtinė stilizacija iš grafinės dalies (stilizuoto simbolio grafinio ženkliuko) ir tekstinės dalies (logotipo).*

6.7 FIRMOS ŽENKLAS

Firmos ženklas žinomas dar priešneolito laikus.

Tai simbolis ar ženklas akimirksniu įsime-namas, atpažįstamas, puikiai identifikuojantis ir atsparus laiko pokyčiams.

Tai ženklodaros pamatinis akmuo. Firmos ženklas nusako visą užsakovo stiliaus ir rinkodaros strategiją, misijos ir vizijos tikslus. Dizaineris išanalizuoja visą informaciją, atlieka pirminius ir antrinius tyrimus ir iškelia idėjas, kurios apsprendžia stilizacijos, spalvos, tipografikos sprendimus bei suformuoja vientisą, reprezentuojantį firmos stilių. Tam reikalingos tvirtos tipografikos pagrindų, semiotikos, simbolių, formų, spalvotyros, ženklodaros žinios, platus akiratis bei savitas požiūris. Visada atminkite, kad kuriate ne sau, o užsakovui. Reikia, prisitaikant prie jo reikalavimų, sugebėti atskleisti savo kūrybiškumą. Kartais tai bus labai sunku.

Kuriant firmos ženklą, keliami trys pagrindiniai reikalavimai:

- **firmos ženklas turi atspindėti bendrovės, organizacijos, paslaugos ar produkto esmę, paskirtį, tikslus, viziją bei misiją, individualumą;**
- **turi būti lakoniškas, išsiskiriantis bei lengvai įsime-namas;**
- **turi būti lengvai suvokiamas tiek labai mažo dydžio (vizitinėje kortelėje), tiek labai didelio (lauko stenduose), tiek vienspalvis, tiek spalvotas.**

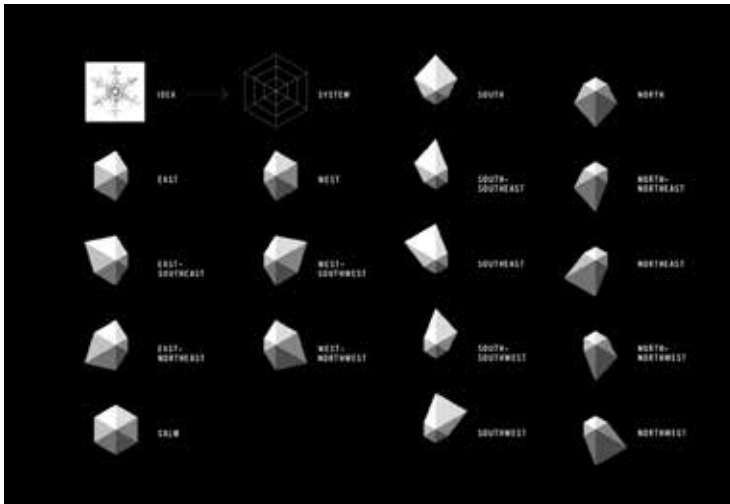
Pagrindinės firmos ženklo savybės: unikalumas, atpažįstamumas, asociacija, dėmesio išlaikymas, grafinė kokybė, reputacija, inteligencija ir elegancija.

„Iš tikrųjų prekių ženklai turi kur kas daugiau funkcijų nei tik identifikuoti ar atskirti gamintojus bei prekes. Dažniausiai pats prekės ženklas turi tam tikrą vertę, kuri padidina įmonės, paslaugos ar prekės svarbą.“ (Audrius Klimas, *Lietuvos prekių ženklai. Istorija, funkcija, klasifikacija*, 2009 m., 7 p.)

Geriausiai pradėti kurti nuo achromatinio varianto. Šriftinę dalį (logotipą) irgi pradžioje darykite tik juodą ant balto fono. Tinkamiausias kūrybai 3 cm dydžio raidės. Taikant prie grafinės dalies (simboliuko), šriftą gali prireikti performuoti ar sukurti unikalų. Pasistenkite neprarasti gero skaitomumo ir harmoningų proporcijų. Sukūrus logotipą, pereinama prie firminio stiliaus dokumentų kūrimo. Rekomenduojama pradėti nuo blanko ir vizitinių kortelių, jie diktuos stilių ir kitiems firmos spaudiniams.

„**Nordkyn**“ kas 5 min. atsinaujinantis firmos ženklas

Sniego ten netrūksta, todėl ženklui simboliu buvo pasirinkta sniegė

Ženklo kitimo schema, priklausomai nuo vėjo krypties ir temperatūros

Firmos stiliaus dokumentai: blankai, vizitinės kortelės

Reklaminiai plakatai

NORDKYN pusiasalis yra pačioje Norvegijos šiaurėje ir ten įsikūrusios dvi savivaldybės. Nors ten labai šalta, apylinkės pasižymi vaizdingais peizažais. Abi savivaldybės susivienijo ir nutarė sukurti firmos ženklą turizmui skatinti. Nordkyno - vietos, kur gamta diktuoja taisykles, pastangų rezultatas yra gyvas logotipas, kuris keičiasi kartu su vėjo kryptimi ir temperatūra. Reklamos agentūra, „**Neue Design Studio**“ (Oslos, Norvegija) už šio firmos ženklo sukūrimą jau pelnė nemažai apdovanojimų: Visuel 2011 – Aukso medalis Mažų įmonių identiteto kategorijoje; D & AD 2011 – knygų, ženklų schemas Smulkiojo verslo kategorijoje; Gullblyanten 2010 – Sidabras kelionių, transporto ir turizmo kategorijoje; Norvegijos dizaino tarybos 2011 m. apdovanojimas už dizaino meistriskumą.

(<http://www.neue.no/index.asp?id=27266>)

Praktinė užduotis. Pasirinkite vieną iš dviejų kompanijų:

- „Waxima“ – prekybos centrų tinklas, konkuruojantis su „Maxima“;
- „Cola-cola“ – gaivusis gėrimas, konkuruojantis su „Coca-Cola“.

Sukurkite firmos ženklą, atspindintį bendrovę ar produktą, jų vertybes, individualumą. Pakomentuokite, kaip ieškojote idėjų, kodėl priėmėte būtent tokį dizaino sprendimą (stilizacija, spalvos, šriftas), įvertinkite savo sukurto firmos ženklo potencialą.

Savarankiškas darbas.

Pasirinkto ir visą semestrą nagrinėto objekto **FIRMOS ŽENKLAS** iš grafinės dalies (stilizuoto simbolio grafinio ženkliuko) ir tekstinės dalies (logotipo).

Planšetų komponavimas, gamyba, darbų eksponavimas.

SMK studentų darbų ekspozicijos:

1RK11 studentų
(iš kairės
Gintarės
Kairytės,
Ingos
Reliūgaitės,
Monikos
Zvėgaitės,
Erikos
Šidlauskaitės)
darbai

1RK12 studentės
Tomos Čepulytės
darbai

1RK13 studentės
Idilijos Grabytės
darbai

1RK13I studentės
Indrės Milkevičiūtės
darbai

1RK13 studento
Luko Girijoto
darbai

LITERATŪROS SĄRAŠAS:

1. Abdullah Rayan, Hubner Roger, *Pictograms, Icons & Signs: a Guide to Information Graphics*, London: Thames & Hudson Ltd, 2009
2. Adomavičius Kęstutis ir kt., *Spaudos kontūrai*, Vilnius: Aidai, 2001
3. Adomonis Juozas, *Nuo taško iki sintezės. Taikomosios dailės kompozicijos pagrindai*, Vilnius: VDA leidykla, 2008
4. Andersch Martin, *Symbols, Signs and Letters*, New York: Design Press, 1989
5. Baumgart Günter, *Schrift am Bau*, Berlin: VEB Verlag für Bauwesen, 1988
6. Burneika Juozas, *Forma. Kompozicija. Dizainas*, Vilnius: VDA leidykla, 2002
7. Helmut Baur, Christian Pfeiffer-Beli, *270 Schriften*, München: Callwey Verlag, 1984
8. Dabner David, *Kompiuterinės leidybos pradžios. Dizainas ir maketavimas*, Vilnius: Žara, 2010
9. Dabner David, Calvert Sheena, Casey Anoki, *Grafinio dizaino mokykla. Grafinio dizaino teorija ir elektroninė leidyba*, Vilnius: Žara, 2010
10. Dermody Brenda, Breathnach Teresa, *New Retro: Classic graphics, Today's Designs*, London, Thames & Hudson Ltd, 2010
11. Eskilson Stephen J., *Graphic Design: a New History*, London: Laurence King, 2007
12. Galaunė Paulius, *Lietuvių liaudies menas*, Vilnius: Mokslas, 1988
13. Gaušienė Regina, *Spalvininkystės pagrindai*, Vilnius: VGTU leidykla, 2003
14. Gudavičienė Giedrė, *Spalvotyros pagrindai*, Vilnius: Lietuvos TSR liaudies švietimo ministerija, 1988
15. Gurskas Albertas, *Kaligrafijos ir šrifto pagrindai*, Vilnius: VDA leidykla, 2010
16. Jonaitis Alvydas, *Spalvotyra*, Kaunas: Terra Publica, 2009
17. Klimas Audrius, *Lietuvos prekių ženklai. Istorija, funkcija, klasifikacija*, Vilnius: VDA leidykla, 2009
18. Lempiainen Pentti, *Skaičių simbolika. Nuo nulio iki milijono*, Vilnius: Tyto alba, 2001
19. Lubliner Murray J., *Global Corporate Identity. The Cross-Border Marketing Challenge*, Massachusetts: Rockport Publishers, 1994
20. Mollerup Per, *Wayshowing: A Guide to Environmental Signage. Principles & Practices*, Baden CH: Lars Muller Publishers, 2005
21. Ogilvy David, *Reklamos žmogaus išpažintis*, Vilnius: Baltos lankos, 2009
22. Rimša Edmundas, *Heraldika iš praeities į dabartį*, Vilnius: Versus aureus, 2004
23. Robinson Andrew, *The Story of Writing: Alphabets, Hieroglyphs & Pictograms*, London: Thames & Hudson Ltd, 2007
24. Sidaway Ian, *Colour Mixing Bible*, Newton Abbot: David & Charles, 2002
25. Sims Mitzi, *Sign Design: Graphics, Materials, Techniques*, London: Thames and Hudson Ltd, 1991
26. Šiukščius Giedrius, *Dizainas: menas, mokslas, technika*, Vilnius: VDA leidykla, 2005
27. Uogintas Arūnas, *Erdvės suvokimo problemos*, Šiauliai: ŠU leidykla, 2003
28. Uogintas Arūnas, *Ritmas gamtoje ir mene*, Šiauliai: ŠU leidykla, 2005
29. Wilberg H. P., Forssman F., *Pagalba tipografams. Patarimai kaip vartoti šrifto*, Vilnius: VDA leidykla, 2006
30. Verslo gairės, *Prekių ženklai ir jų kūrimas. Istorija, vertė, praktika*, Vilnius: Alma littera, 2011

PAPILDOMI ŠALTINIAI:

1. <http://lavernedenyer.com/ldenyer/animation/elements-principles/principles-unity.htm>
2. <http://www.noupe.com/design/45-free-lessons-in-graphic-design-theory.html>
3. http://www.rgd-accessibledesign.com/wp-content/uploads/2010/11/RGD_AccessAbility_Handbook.pdf
4. http://lt.wikipedia.org/wiki/Pagrindinis_puslapis
5. http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page
6. http://en.wikipedia.org/wiki/Wikimedia_Foundation
7. <http://www.smashingmagazine.com/2009/04/30/60-beautiful-logo-design-tutorials-and-resources/>
8. http://graphicdesign.about.com/od/graphicdesignbasics/u/design_basics.htm
9. <http://gdbasics.com/index.php?s=pointlineplane>
10. <http://www.1stwebdesigner.com/design/graphic-design-basics-elements/>
11. <http://psd.tutsplus.com/articles/web/50-totally-free-lessons-in-graphic-design-theory/>
12. <http://www.fructusartis.lt/contents/coid,3271/RITMAS-ORNAMENTAS-IR-DEKORAS>

ŽODYNĖLIS:

A grupės formatai – ISO standarto popieriaus lapo matmenys, pvz., A3 (297 x 420 mm), A4 (210 x 297 mm), A5 (148 x 210 mm) ir t. t.

Abstraktus – nekonkretus, nesusijęs su tikrove.

Adityvus – sudėtinis šviesos spalvų maišymas. Visas šviesos spalvas sudėjus gaunama balta spalva.

Antraštė – dokumento arba jo dalies, skyriaus įvardijimas, dažniausiai paryškintas.

Antrinės spalvos – išvestinės spalvos, gaunamos lygiomis dalimis maišant pirmines (arba pagrindines) spalvas. Tai – violetinė, oranžinė ir žalia.

Antrinis tyrimas – tinkamos projektui medžiagos atrinkimas iš sukauptos informacijos: laikraščių, žurnalų straipsnių, nuotraukų, archyvinių vaizdų, spalvų pavyzdžių ir t. t.

Architektūra – meno šaka, žmogaus aplinkos formavimas, statinių ir jų kompleksų projektavimas ir statyba.

Asimetrija – simetrijos nebuvimas, kai meninio vaizdo elementai centrinės ašies arba centro atžvilgiu išdėstomi netolygiai. Kūriniui suteikia dinamikos, įtampos įspūdį.

Atspalvis – nedidelis spalvinis skirtumas tarp panašių spalvų.

Atvartas – du gretimi atversto leidinio puslapiai.

Aukso pjūvis – tokia dviejų dalių proporcija, kai santykis tarp mažesnės ir didesnės dalies yra toks pat kaip santykis tarp didesnės dalies ir visumos. Nuo antikos laikų laikoma „dieviškąja“ proporcija. Šis santykis aptinkamas ne tik dailės kūriniuose, bet ir gamtoje, pvz., žmogaus kūne.

Blokas – teksto rinkimas, kai visos eilutės vieno ilgio ir lygiavimas abipusis.

Dimensija – matmuo, dydis, tūris erdvėje. Plokštuma turi dvi, o erdvė – tris dimensijas (aukštis – į viršų, žemyn, gylis – į priekį, atgal, plotis – į kairę, į dešinę).

Dinamika – mokslas, tiriantis judėjimą, jėgą, veiksmą. Dinamiškas tas kūrinys, kuriame jaučiama inercija, vyksmas, virsmas, jėga, judėjimas.

Disharmonija – harmonijos, darnos nebuvimas, trūkumas. Priešinga harmonijai.

Dizainas – dailės šaka, daiktinės aplinkos, daiktų meninis konstravimas, estetinės išvaizdos kūrimas. Yra tokios dizaino rūšys: grafinis dizainas, interjero dizainas, pramoninis dizainas, drabužių dizainas ir t. t.

Dizaineris – dizaino kūrėjas, specialistas.

Elementas – maža kompozicijos detalė, tokia kaip taškas, linija, dėmė ir pan.

Emblema – sutartinis ženklas, simboliškai reiškiantis kokią nors sąvoką ir idėją.

Estetika – mokslas, tiriantis grožį ir meną kaip kūrybą, grožio kriterijų taikymas ir laikymasis.

Faktūra – dailės kūrinio ar daikto paviršiaus apdirbimo arba sandaros savybė: lygumas, šiurkštumas, grublėtumas ir pan.

Firminis stilius – vieningas produkto ar organizacijos reklamos objektų meninis apipavidalinimas, naudojant tą pačią modulinę kompoziciją, spalvas, tipines formas bei grafinę išraišką.

Forma – išorinis daikto pavidalas, kontūras, šablonas, meno kūrinio išraiškos priemonių visuma.

Fotografija – meno šaka, fotografijos būdu vaizduojanti pasaulio formas, daiktus, abstrakčias idėjas.

Fotomontažas – daugelio vaizdų (nuotraukų) jungimas į vieną vaizdą.

Funkcija – meno kūrinio paskirtis.

Garnitūra – vienos grafinės formos rankraštinųjų, pieštinių, graviruotųjų, spaustuvinųjų raidyno raidžių ir kitų rašto ženklų rinkinys.

Grafika – vaizduojamosios dailės šaka. Gali būti įvairių žanrų: piešimo – pieštuku, kreida, anglimi, plunksna atlikti vienetiniai grafikos darbai; dauginimo technika atlikti dailės kūriniai, knygų iliustracijos; reklaminės grafikos – plakatai, spaudos reklama, pakuotės ir pan.

Groteskas – šriftas, kurio raidžių visi elementai vienodo storio ir neturintis serifų. Pvz., *Arial, Futura, Helvetica*.

Harmonija – meno kūrinio dalių dermė, darna, vienovė.

Hieroglifai – figūriniai ženklai, žymintys sąvokas arba skiemenis ir garsus.

Iliustracija – nuotrauka, piešinys, brėžinys, paaiškinantis, papildantis tekstą.

Interjeras – meniškai sukurtas ir apipavidalintas pastato ar patalpos vidus, jo įrengimas.

Įtampa – meninis efektas, kurį sukelia formų, proporcijų, spalvų kontrastai.

Kičas – tikrą meną mėgdžijantis, pretenzingas, nemeniškas, neskoningas dirbinys, dažniausiai pagamintas materialiais sumetimais.

Koloritas – dailės kūrinio spalvų visuma, vyraujančių spalvų derinys.

Kompozicija – meno kūrinio elementų išsidėstymas, jų tarpusavio ryšys ir santykis su visuma; sandara, struktūra, konstrukcija. Būna istorinės, buitinės tematikos, gali būti abstrakti.

Komponuoti – iš dalių sudaryti darnią visumą.

Kontrastas – komponavimo principas. Ryški priešybė, tarpusavio skirtumas, elemento išsiskyrimas iš kitų.

Kontūras – linija, apibrėžianti daikto siluetą, skirianti vieną plokštumą nuo kitos.

Kursyvas – pasviręs į dešinę spaustuvinis šriftas, panašus į ranka rašytus šriftus.

Maketas – parengiamasis leidinio (laikraščio, žurnalo, lankstinuko) pavyzdys.

Menas – žmogaus minčių apie save pasaulį, visuomenę, išraiška.

Mėgėjas – savo malonumui užsiimęs koku nors menu.

Modernus – šiuolaikinis, naujas, pažangus, atitinkantis šių dienų reikalavimus ir skonį.

Negatyvas – atvaizdas atvirkštinis pozityvui – šviesios spalvos pavaizduotos tamsiai, tamsios – šviesiai.

Linija – tęstinė forma, jungianti du taškus, dizaino elementas.

Optinė iliuzija – kai dvi dimensijos atrodo kaip trys.

Ornamentas – dailės kūrinio ritmiškai pasikartojančių elementų, dažniausiai augalinių ar geometrinių, visuma.

Pagrindinės spalvos – tos trys spalvos, kurių negalima išgauti maišant kitas spalvas. Tai mėlyna, raudona ir geltona. Maišant pagrindines spalvas gaunamos antrinės spalvos.

Papildomos spalvos – tos, kurios gaunamos maišant pagrindines spalvas.

Piktografinis raštas – daiktų, įvykių ir veiksmų vaizdavimas sutartiniais ženklais – piktogramomis.

Piktograma – piktografinio rašto ženklas.

Pozityvas – atvaizdas, atitinkantis realų daiktą, jo spalvas, t. y. tamsios spalvos atvaizduotos tamsiai, šviesios – šviesiai.

Plakatas – grafikos žanras, agitacinis, reklaminis arba informacinis dailės kūrinys, kuriame vaizdas siejamas su trumpu tekstu.

Projektas – planas, sumanymas, parengta dokumentacija, pagal kuriuos objektą galima pagaminti, pastatyti, patobulinti, atspausti ir t. t.

Proporcijos – tam tikras dalių tarpusavio santykis, atskirų elementų santykis su visuma, ilgių, aukščių ir tūrių darna.

Punktas – šrifto dydžio matavimo vienetas.

Ritmas – meno kūrinio elementų, vienetų ar panašių elementų kartojimasis, tolydinis skaidymasis erdvėje ar laike.

Reklama – viena svarbiausių marketingo funkcijų, kryptinga informacija apie prekių vartojamąsias savybes ir paslaugų rūšis, norint padidinti jų paklausą ir realizaciją.

Semantika – prasmės aiškinimas.

Semiotika – mokslas, tiriantis ženklus ir ženklų sistemas.

Serifai – smulkūs kampeliai, brūkšneliai užbaigiantys šrifto elementus.

Serifinis šriftas: šriftas, kurio elementai yra įvairių storių, o elementų galuose yra serifai. Pvz., *Garamond, Palatino, Times*.

Siluetas – kontūrinis daikto vaizdas.

Simbolis – daiktinis, vaizdinis, garsinis ženklas, žymintis kokią nors sąvoką, turintis kokią nors sutartinę reikšmę, įprasminantis kokią nors idėją.

Simetrija – dalių, esančių priešingose simetrijos ašies arba simetrijos centro pusėse veidrodžiškas tapatumas.

Skiltis – teksto stulpelis.

Spalva – daiktų savybė sukelti regos pojūtį, atitinkantį tų daiktų skleidžiamos, atspindimos arba praleidžiamos šviesos spektrinę sudėtį ir intensyvumą. Spalva apibūdinama trimis parametrais: tonu, šviesumu ir sodrumu.

Spalvų spektras – regimosios šviesos išskaidymas į spalvotų spindulių skalę, kurioje kiekvieną spalvą atitinka tam tikras spindulio bangos ilgis. Spekro spalvų nekintanti seka: violetinė, mėlyna, žalia, geltona, oranžinė, raudona.

Statika – komponavimo principas. Nesugriaunama pusiausvyra, rimtis, ramybė. Priešinga dinamikai.

Stilius – savitas, lengvai atpažįstamas raiškos būdas.

Stilizacija – figūrų, daiktų kontūrų tikroviško pavidalo deformavimas, sąlygiškas apibendrinimas, sudarantis dekoratyvumo įspūdį.

Šriftas – rašto grafinė forma.

Tapatybė – produkto ar organizacijos vieninga, leidžianti atpažinti, išvaizda.

Taškas – mažiausias dizaino elementas.

Tekstūra – objekto medžiagos sandaros ypatybė.

Tinklelis – vertikali ir horizontali linijos, dalijančios maketą į dalis, kad būtų galima tvarkingai ir tapačiai visuose puslapiuose išdėstyti tekstą, vaizdus ir antraštes.

Tipografika – teksto išdėstymo menas, spaudinio apipavidalinimas tipografinėmis priemonėmis.

Tretinės spalvos – pagrindinių ir antrinių spalvų mišinys.

Tonas – spalvos atspalvis nuo tamsiausio iki šviesiausio.

Turinio ir formos vienybė – meno kūrinio forma, turinys ir funkcija harmoningai dera tarpusavyje.

Vizualus – susijęs su matymu.

PADĖKOS:

Dėkoju VDA profesoriui dr. Vytautui Kaspučiui už profesionalią pagalbą, pastabas ir nuoširdžius patarimus rengiant šią mokymo priemonę.

Dėkoju SMK Reklamos kūrimo studentams už geranoriškumą ir teisę panaudoti jų kūrinius šioje mokymo priemonėje.

Dėkoju SMK Marketingo skyriaus vadovei Laurai Skučienei už rūpestį bei papildomas lėšas, tam, kad ši mokymo priemonė būtų išleista pilnos apimties.

Violeta Kačinskienė

Kompozicijos ir grafinio dizaino pagrindai. Mokymo priemonė su praktinėmis užduotimis. – Klaipėda: Socialinių mokslų kolegija, 2013. – 288 p., 579 iliustr.

ISBN 978-9955-648-12-3

Tiražas 200 egz.

Išleido

VšĮ Socialinių mokslų kolegija
Nemuno g. 2, LT-91199 Klaipėda
info@smk.lt
www.smk.lt

Spausdino

Spaustuvė „Druka“
Mainų g. 5, LT-94101 Klaipėda
info@druka.lt
www.druka.lt